

LEGNICA PRZEDMIEŚCIE GŁOGOWSKIE, PIĄTNICA, STARE PIEKARY

Studium historyczno-urbanistyczne
Tom I — tekst

Opracowanie tekstu
Emilia Dymarska
Grzegorz Grajewski
Bogna Oszczanowska
Piotr Roczek
Iwona Rybka-Ceglecka
Donata Trenkler

Opracowanie graficzne mapy
Emilia Dymarska

Krajowy Ośrodek Badań i Dokumentacji Zabytków
Oddział Terenowy we Wrocławiu
Wrocław MMX

Wstęp.....	2
Podstawy prawne opracowania	4
Strefy ochrony konserwatorskiej	5
Strefa ochrony konserwatorskiej „B”	5
Strefa ochrony konserwatorskiej „OW” obserwacji archeologicznej	5
Strefa „K” ochrony krajobrazu.....	5
Rejestr zabytków.....	7
Wojewódzka i gminna ewidencja zabytków	9
Ewidencja zabytków archeologicznych	11
Przedmieście Głogowskie – zarys historii	16
Piątnica – zarys historii	23
Stare Piekary – zarys historii.....	24
Ulica Bagienna.....	25
Ulica Bydgoska	28
Plac Gdański.....	30
Ulica Gliwicka.....	31
Ulica Głogowska	36
Ulica Kapielowa	80
Ulica Kobylińska.....	83
Ulica Jana Kochanowskiego	85
Ulica Kołodziejska.....	86
Ulica Józefa Ignacego Kraszewskiego.....	88
Ulica Łukowa.....	93
Ulica Masarska	96
Ulica Okólna.....	103
Ulica Pawicka.....	106
Ulica Pątnowska	109
Ulica Piątnicka	121
Ulica Polkowicka	127
Ulica Poziomkowa.....	128
Ulica Poznańska	129
Ulica Bolesława Prusa	131
ul. Rymarska	144
ul. Rzeczna	146
Ulica Marii Skłodowskiej-Curie.....	149
Ulica Skośna	163
Ulica Słubicka	164
Ulica Smolarska	172
Ulica Stolarska	175
ul. Szczytnicka	176
Ulica Ścinawska	177
Ulica Wałbrzyska	187
Ulica Władysława Łokietka.....	190
Ulica Zbożowa	197
Obiekty proponowane do wykreślenia z Gminnej Ewidencji Zabytków	198
Archiwalia i bibliografia.....	204

Wstęp

Studium powstało na zlecenie Urzędu Miasta w Legnicy jako specjalistyczne opracowanie niezbędne w przygotowaniu kolejnych edycji studiów uwarunkowań i kierunków rozwoju przestrzennego miasta oraz miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego miasta.

Zgodnie ze zmienionym art. 7 punkt 4 *Ustawy z 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami*, art. 22 punkt 2, 4 (*zmiana Ustawy z dnia 18 marca 2010 r. o zmianie ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami oraz o zmianie niektórych innych ustaw*) formami prawnej ochrony zabytków są:

1. wpis do rejestru zabytków
2. uznanie za pomnik historii
3. utworzenie parku kulturowego
4. ustalenia ochrony w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego albo w decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy, decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, decyzji o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej lub decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego.

Na tej podstawie wyznaczono następujące cele opracowania:

1. Weryfikację gminnej ewidencji zabytków.
2. Stworzenie listy obiektów proponowanych do objęcia wojewódzką i gminną ewidencją zabytków.
3. Opracowanie katalogu budynków gminnej ewidencji zabytków z indywidualnymi zaleceniami dla prowadzących remonty lub przebudowy.
4. Przygotowanie wytycznych do kolejnych miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego oraz decyzji o warunkach zabudowy i innych wymienionych w ustawie.
5. Wytyczenie stref ochrony konserwatorskiej, jako kolejny krok w tworzeniu jednolitego systemu stref ochrony konserwatorskiej dla miasta.

Terytorialnie studium obejmuje Przedmieście Głogowskie, dawne wsie Piątnicę i Stare Piekary – obszar miasta położoną na północ od linii kolejowej Wrocław – Zgorzelec.

Zagadnienia konserwatorskie zawarte w niniejszym opracowaniu z systemem proponowanych stref ochrony konserwatorskiej oraz wykazem obiektów proponowanych do objęcia gminną ewidencją zabytków są propozycją kompleksowej ochrony konserwatorskiej dla tego obszaru.

W części szczegółowej studium, zawierające katalog zabytków, po nazwie ulicy przedstawiono syntetyczny zarys jej rozwoju. Następnie zamieszczono hasła katalogowe dla wszystkich budowli, które znajdują się w wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków lub są proponowane przez autorów studium do objęcia ewidencją. Hasła zbudowano według trójstopniowego układu: historia budynku i jego opis, ocena stanu zachowania, wnioski konserwatorskie.

Przygotowano również zestawienie obiektów, które wymieniono w opracowanym w 2002 roku *Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta Legnicy*, a które od tego czasu zostały rozebrane lub uległy tak dalece idącym przekształceniom, że utraciły wartości decydujące o objęciu ich ochroną.

Część ilustracyjna zawiera jedynie wybrane fotografie. Wszystkie zdjęcia dokumentujące stan budowli objętych katalogiem jak i też tych, które proponowane są do usunięcia z wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków znajdują się na płytach DVD.

Podstawy prawne opracowania

Ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami. Dz. U. z 2003 r. Nr 162, poz. 1568, wraz z późniejszymi zmianami.

Ustawa z dnia 18 marca 2010 r. o zmianie ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami oraz o zmianie niektórych innych ustaw. Dz. U. z 2010 nr 75 poz. 474.

Ustawa z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym. Dz. U. nr 80, poz. 717, wraz z późniejszymi zmianami: art. 1.2, punkt 4, art. 15.2 punkt 4.

Rozporządzenie Ministra Kultury z dnia 9 maja 2004 r. w sprawie prowadzenia rejestru zabytków, krajowej, wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków oraz krajowego wykazu zabytków skradzionych lub wywiezionych za granicę niezgodnie z prawem. Dz. U. Nr 124 poz. 1305.

Rozporządzenie Ministra Kultury z dnia 9 czerwca 2004 r. w sprawie prowadzenia prac konserwatorskich, restauratorskich, robót budowlanych, badań konserwatorskich i archeologicznych, a także innych działań przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków oraz badań archeologicznych i poszukiwań ukrytych lub porzuconych zabytków ruchomych. Dz. U. Nr 150 poz. 1579.

Rejestr zabytków — woj. dolnośląskie — Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków we Wrocławiu oraz Krajowy Ośrodek Badań i Dokumentacji Zabytków w Warszawie.

Wojewódzka i gmina ewidencja zabytków — materiały udostępnione przez Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków Delegaturę w Legnicy: karty ewidencyjne zabytków architektury i budownictwa oraz karty Archeologicznego Zdjęcia Polski — tworzące wojewódzką ewidencję zabytków, Krajowy Ośrodek Badań i Dokumentacji Zabytków w Warszawie: materiały wymienione powyżej — tworzące krajową ewidencję zabytków.

Dokumentem wyznaczającym kierunki polityki przestrzennej miasta jest *Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta Legnicy* (przyjęte uchwałą Rady Miejskiej Legnicy z dnia 28 stycznia 2002 r. Nr XLIV/425/2002, zmienione uchwałą Nr L/520/02 z dnia 24 czerwca 2002 r., uchwałą Nr XI/78/03 z dnia 7 lipca 2003 r. i uchwałą Nr XXII/242/04 z dnia 28 czerwca 2004 r.).

Jako materiały wyjściowe do definiowania stref ochrony konserwatorskiej posłużyły:

Wytyczne do opracowania problematyki ochrony wartości kulturowych w planach zagospodarowania przestrzennego. Opracował Zespół Ekspertów Międzyresortowej Komisji ds. Rewaloryzacji Miast i Zespołów Staromiejskich. Warszawa 1981.

Wnioski w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków do projektów studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy i projektów miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego. Opracowanie zbiorowe – KOBiDZ Warszawa. „Kurier Konserwatorski” nr 4 (2009).

Strefy ochrony konserwatorskiej

W obszarze objętym opracowaniem wyznaczono następujące strefy ochrony konserwatorskiej:

Strefa ochrony konserwatorskiej „B”

Wyznaczono dwie rozłączne strefy „B” ochrony konserwatorskiej dla Przedmieścia Głogowskiego oraz dla cmentarza przy ul. Szczytnickiej.

Strefa dla Przedmieścia Głogowskiego, która obejmuje obszar od południa wyznaczony nasypem linii kolejowej, od wschodu ul. Leszczyńską, od północy i zachodu korytem Czarnej Wody. Jest to teren w większości pod względem planistycznym uformowany w XIX i na początku XX w., w oparciu o przebieg ul. Głogowskiej, będącej reliktem wcześniejszej zabudowy. Na terenie tym dominuje zabudowa czynszowych kamienic, którą uzupełniano do 1945 r. Postuluje się, aby kontynuować tę formę zabudowy.

Dla obszaru objętego strefą zakłada się konieczność sporządzenia planu miejscowego. Działania planistyczne w strefie winny zmierzać generalnie do kontynuacji realizacji projektu dzielnicy: należy utrzymać istniejącą siatkę ulic i kontynuować zabudowę o charakterze mieszkalnym oraz mieszkalno-usługowym. Wielkość i kształt działek budowlanych powinna nawiązywać do historycznych. Ważne jest zachowanie Parku Północnego na Placu Gdańskim w jego obecnych granicach.

Strefa dla nieczynnego i zlikwidowanego cmentarza przy ul. Szczytnickiej. Zaleca się zachowanie terenu cmentarza w obecnej formie. Teren wymaga uporządkowania zielenie. Wskazane jest umieszczenie przed wejściem na cmentarz od strony ul. Szczytnickiej tablicy informacyjnej, przypominającej o tym, że istniało tu miejsce pochówku.

Strefa ochrony konserwatorskiej „OW” obserwacji archeologicznej

Wyznaczono trzy strefy obserwacji archeologicznej.

1. Dla Przedmieścia Głogowskiego wraz z przyległymi osadami na północnym brzegu Czarnej Wody.
2. Dla dawnej wsi Piątnica.
3. Dla dawnej wsi Stare Piekary.

Strefy wyznaczono dla obszaru najstarszego, dokumentarnie poświadczanego osadnictwa, przedmieścia oraz pierwotnie samodzielnych wsi o średniowiecznej metryce. Granice strefy określono, odnosząc się do zasięgu nowożytnego siedliska.

Wszystkie prace ziemne w strefie winny być uzgadniane z Delegaturą Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków w Legnicy, która ustali tryb i rodzaj ewentualnych badań archeologicznych lub nadzoru na obszarze objętym strefą.

Strefa „K” ochrony krajobrazu

Strefę tę wyznaczono dla zabudowy wiejskiej Piątnicy oraz dla kąpieliska Północnego wraz z terenami sąsiadującymi.

W wypadku Piątnicy, zaleca się, aby nowa zabudowa wysokością i gabarytami nie była konkurencyjna z historyczną. Jednocześnie dopuszcza się wprowadzenie nowej linii zabudowy oraz zabudowy uzupełniającej.

Dla kąpieliska Północnego zakłada się, że obok pozostawienia obecnej funkcji dla terenu samego basenu, sąsiednie tereny pozostaną niezabudowane i zostaną przeznaczone na tereny rekreacyjne.

Rejestr zabytków

Obiekty, zespoły i założenia urbanistyczne wpisane do rejestru zabytków objęte są rygorami ochrony konserwatorskiej wynikającymi z *Ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami*. Rygory te obowiązują niezależnie od położenia obiektu w poszczególnych strefach ochrony konserwatorskiej lub poza strefami. Wszelkie prace remontowe, zmiany własności, funkcji i przeznaczenia obiektu wymagają pisemnego pozwolenia Delegatury Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków w Legnicy.

Rozporządzenie Ministra Kultury z dnia 9 czerwca 2004 r. w sprawie prowadzenia prac konserwatorskich, restauratorskich, robót budowlanych, badań konserwatorskich i architektonicznych, a także innych działań przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków oraz badań archeologicznych i poszukiwań ukrytych lub porzuconych zabytków ruchomych (Dz.U. z dnia 30.czerwca 2004 r.) precyzuje wymagania względem osób prowadzących prace przy obiektach zabytkowych oraz tryb postępowania.

Rozporządzenie określa tryb i sposób wydawania pozwoleń, w tym szczegółowe wymagania, jakim powinien odpowiadać wniosek i pozwolenie na prowadzenie prac konserwatorskich, restauratorskich, robót budowlanych, badań konserwatorskich, badań architektonicznych i innych działań (określonych w *Ustawie o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami*) przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków, robót budowlanych w otoczeniu zabytku, badań archeologicznych, poszukiwań ukrytych lub porzuconych zabytków ruchomych w zabytkach wpisanych do rejestru zabytków. Rozporządzenie ponadto określa wymagane kwalifikacje, jakie powinny posiadać osoby uprawnione do prowadzenia prac konserwatorskich, prac restauratorskich, badań konserwatorskich, badań architektonicznych lub badań archeologicznych; dodatkowe wymagania, jakie powinny spełniać osoby kierujące robotami budowlanymi; sposób potwierdzania posiadanych kwalifikacji i dodatkowych wymagań; standardy dotyczące dokumentacji prowadzonych prac konserwatorskich i restauratorskich przy zabytku ruchomym wpisanym do rejestru zabytków oraz badań archeologicznych.

W obszarze objętym opracowaniem znajdują się następujące zabytki architektury i budownictwa wpisane do rejestru zabytków:

Dworzec kolejowy Legnica Północ „Kobyliński”, ul. Ścinawska 2a –rejestru zabytków nr 636/802/L z 28.12.1987.

Kolejowa wieża ciśnień przy ul. Ścinawskiej (Kobylińskiej) –rejestru zabytków nr 635/801/L z 28.12.1987.

Do rejestru zabytków wpisano również następujące stanowiska archeologiczne:

101/1 w Piątnicy — wpisane do rejestru zabytków jako Pątnów Legnicki stanowisko A, rejestr zabytków nr: 107/865 718/Arch/74 Wr w dniu 21.02.1974

108/19 w Starych Piekarach — rejestr zabytków nr: 140/85 803/Arch/75 Wr z 7.05.1975.

109/20 w Starych Piekarach — rejestr zabytków nr: 137/85 800/Arch/75 Wr z 30.04.1975.

Wpis do rejestru zabytków, będąc istotnym elementem polityki konserwatorskiej, oprócz zapewnienia ochrony prawnej, może ułatwić starania właścicieli o środki na remonty i prace konserwatorskie. W wypadku obiektów należących do miasta, wystąpienie o wpis do rejestru zabytków, będzie jednym z elementów starań samorządu o stworzenie podstaw prawnych i finansowych ochrony zabytków. Z tego względu w części katalogowej wyróżniono kilka budynków, które uznano za posiadające taką wartość artystyczną lub historyczną, iż kwalifikują się do objęcia ochroną prawną poprzez wpis do rejestru zabytków. Kierowano się głównie wartością artystyczną, oryginalnością rozwiązań formalnych i stanem zachowania detalu architektonicznego. Nie należy tych propozycji traktować jako zamkniętej listy, ma ona charakter otwarty.

Wojewódzka i gminna ewidencja zabytków

Zgodnie z obowiązującymi przepisami obowiązek prowadzenia wojewódzkiej ewidencji zabytków spoczywa na Wojewódzkim Konserwatorze Zabytków. Ewidencja ta ma być prowadzona w formie kart ewidencyjnych zabytków. Natomiast gminną ewidencję zabytków w formie zbioru kart adresowych zabytków nieruchomości z terenu gminy prowadzi wójt, burmistrz lub prezydent miasta. (*Ustawa z 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami*, art. 22 pkt. 2, 4; *Ustawa z dnia 18 marca 2010 r. o zmianie ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami oraz o zmianie niektórych innych ustaw*).

Do czasu wejścia w życie nowych aktów wykonawczych w sprawie zakresu merytorycznego wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków obowiązuje *Rozporządzenie Ministra Kultury z dnia 14 maja 2004 r. w sprawie prowadzenia rejestru zabytków, krajowej, wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków oraz krajowego wykazu zabytków skradzionych lub wywiezionych za granicę niezgodnie z prawem* (Dz. U. Nr 124, poz. 1305).

W nowym rozporządzeniu zostaną określone wzory krajowych, wojewódzkich i gminnych kart ewidencyjnych oraz dane, jakie powinny być ujęte w kartach zarówno ewidencyjnych, jak i adresowych.

Zgodnie z *Ustawą* w gminnej ewidencji zabytków powinny być ujęte:

1. zabytki nieruchome wpisane do rejestru zabytków
2. inne zabytki nieruchome znajdujące się w wojewódzkiej ewidencji zabytków
3. inne zabytki nieruchome wyznaczone przez wójta (burmistrza, prezydenta miasta) w porozumieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków.

Ustawodawca założył następujący harmonogram prac:

W terminie 3 lat od dnia wejścia w życie ustawy Generalny Konserwator Zabytków i wojewódzcy konserwatorzy zabytków założą odpowiednio krajową i wojewódzką ewidencję zabytków.

W terminie 6 miesięcy od dnia wejścia w życie nowej ustawy wojewódzki konserwator zabytków przekaze wójtowi (burmistrzowi, prezydentowi miasta) i staroście wykaz zabytków oraz wykaz zabytków nieruchomości wyznaczonych przez wojewódzkiego konserwatora zabytków do ujęcia w wojewódzkiej ewidencji zabytków.

W terminie 2 lat od dnia przekazania przez wojewódzkiego konserwatora zabytków wykazu zabytków, dla których należy założyć karty adresowe gminnej ewidencji zabytków, wójt (burmistrz, prezydent miasta) założy gminną ewidencję zabytków.

Wymienione w katalogu obiekty są proponowane przez autorów studium do objęcia wojewódzką i gminną ewidencją zabytków oraz do objęcia ochroną poprzez zapisy w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego. Mogą stanowić dla wojewódzkiego konserwatora zabytków przygotowaną przez Urząd Miasta w Legnicy propozycję gminnej ewidencji zabytków – wykazu obiektów, dla których należy założyć karty adresowe po wejściu w życie nowych aktów wykonawczych.

Ustawa z dnia 7 lipca 1994 r. – Prawo budowlane (Dz. U. z 2006 r. Nr 156, poz. 1118, z późniejszymi zmianami) w art. 39 ust. 3: w stosunku do obiektów budowlanych oraz obszarów niewpisanych do rejestru zabytków, a ujętych w gminnej ewidencji zabytków, pozwolenie na budowę lub rozbiórkę obiektu budowlanego wydaje właściwy organ w uzgodnieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków (w wypadku terenu opracowania Wojewódzki Urzędem Ochrony Zabytków Delegaturą w Legnicy). Do czasu założenia gminnej ewidencji zabytków decyduje, o których mowa w art. 39 ust. 3 oraz art. 49 ust. 1 –

wydaje się po uzgodnieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków – w odniesieniu do zabytków znajdujących się w wykazie sporządzonym przez WKZ i przekazanym wójtowi gminy oraz staroście powiatu.

Ewidencja zabytków archeologicznych

Znajdujące się na obszarze opracowania stanowiska archeologiczne zostały zestawione w poniżej zamieszczonej tabeli, a ich lokalizacja została wskazana na mapie w skali 1:2 000. Oznaczenia stanowisk przyjęto zgodnie z systemem Archeologicznego Zdjęcia Polski.

W rejonie stanowisk w trakcie prowadzenia robót ziemnych obowiązuje zapewnienie nadzoru archeologicznego i – w razie konieczności – przeprowadzenie wyprzedzających badań archeologicznych. Na te prace należy uzyskać pozwolenie Delegatury Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków w Legnicy.

W razie odkrycia podczas robót ziemnych przedmiotu o cechach zabytku, należy wstrzymać prace, zabezpieczyć miejsce odkrycia i przedmiot i zawiadomić o odkryciu Delegaturę Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków w Legnicy.

Wykaz stanowisk archeologicznych: Przedmieście Głogowskie, Piątnica, Stare Piekary.

Numer stanowiska	Obszar AZP	Nazwa lokalna	Funkcja	Kultura	Chronologia	Uwagi (rejestr zabytków)
12/12	77-20		Osada?		Wczesne średniowiecze faza starsza	
13/13	77-20		Ślad osadnictwa		Epoka kamienia	
14/14	77-20		Cmentarzysko szkieletowe		Wczesne średniowiecze	
15/15	77-20		Osada Osada Osada	Przeworska	Okres halsztacki Okres wpływów rzymskich Późne średniowiecze	
16/16	77-20		Ślad osadnictwa		Epoka kamienia – epoka brązu	
17/17	77-20		Ślad osadnictwa		Neolit	
18/18	77-20		Skarb	Łużycka	III okres epoki brązu	
19/19	77-20		Cmentarzysko	Przedłużycka	II okres epoki brązu	
20/20	77-20		Cmentarzysko ciałopalne		III okres epoki brązu – okres halsztacki	
21/21	77-20		Cmentarzysko ciałopalne Cmentarzysko ciałopalne Osada Osada		Epoka brązu – okres halsztacki Okres lateński – okres wpływów rzymskich Wczesne średniowiecze faza młodsza Późne średniowiecze XIII-XIV wiek	
22/22	77-20		Osada		Epoka brązu – okres halsztacki	
23/33	77-20		Grodzisko		Wczesne średniowiecze	Obiekt zniszczony w trakcie budowy obwodnicy w latach 70. XX wieku.
24/36	77-20	Piątnica	Ślad osadnictwa		III okres epoki brązu – okres halsztacki	
25/37	77-20	Stare Piekary	Osada	Przeworska	Okres wpływów rzymskich	
34/46	77-20		Cmentarzysko ciałopalne Osada	Łużycka	Okres halsztacki Późne średniowiecze XIII-XIV wiek	
BL 35/57	77-20	Piątnica	Cmentarzysko szkieletowe Osada		Nieokreślona Okres nowożytny XVI wiek	
BL 36/58	77-20	Piątnica	Osada?	Przeworska	Okres wpływów rzymskich późny	
46/71	77-20		Osada		Późne średniowiecze – okres nowożytny	
50/78	77-20		Ślad osadnictwa		Pradzieje	

Numer stanowiska	Obszar AZP	Nazwa lokalna	Funkcja	Kultura	Chronologia	Uwagi (rejestr zabytków)
51/80	77-20		Osada Ślad osadnictwa Osada	Łużycka	Epoka brązu – okres halsztacki Pradzieje Późne średniowiecze XIII-XIV wiek	
52/83	77-20		Ślad osadnictwa Punkt osadniczy		Pradzieje Późne średniowiecze XIV-XV wiek	
53/86	77-20		Ślad osadnictwa Ślad osadnictwa		Pradzieje Późne średniowiecze XIV-XV wiek	
55/89	77-20		Osada		Późne średniowiecze – okres nowożytny	
56/90	77-20		Osada		Późne średniowiecze – okres nowożytny	
57/91	77-20	Piątnica	Ślad osadnictwa Punkt osadniczy		Pradzieje Późne średniowiecze – okres nowożytny	
58/93	77-20	Piątnica	Ślad osadnictwa Osada		Pradzieje Późne średniowiecze – okres nowożytny	
59/94	77-20		Ślad osadnictwa		Późne średniowiecze – okres nowożytny	
60/95	77-20		Ślad osadnictwa		Późne średniowiecze – okres nowożytny	
61/96	77-20	Piątnica	Ślad osadnictwa		Późne średniowiecze – okres nowożytny	
62/107	77-20	Czarny Dwór	Osada Osada	Łużycka	Epoka brązu Późne średniowiecze XIV-XV wiek	
63/108	77-20	Czarny Dwór	Ślad osadnictwa Ślad osadnictwa Ślad osadnictwa Osada		Epoka kamienia Pradzieje Wczesne średniowiecze XI-XIII wiek Późne średniowiecze – okres nowożytny	
64/109	77-20		Osada Osada		Wczesne średniowiecze XI-XII wiek Późne średniowiecze XIII-XIV wiek	
101/1	77-21	Piątnica	Osada		Wczesne średniowiecze	Wpisane do rejestru zabytków jako Pątnów Legnicki stanowisko A, nr: 107/865 718/Arch/74 Wr w dniu 21.02.1974
102/3	77-21	Piekary Wielkie	Cmentarzysko ciałopalne	Łużycka	IV-V okres epoki brązu – okres halsztacki	
106/17	77-21	Stare Piekary	Osada? Ślad osadnictwa Ślad osadnictwa Ślad osadnictwa	Łużycka	III okres epoki brązu – okres halsztacki Pradzieje Wczesne średniowiecze X-XII wiek Późne średniowiecze XIV-XV wiek	

Numer stanowiska	Obszar AZP	Nazwa lokalna	Funkcja	Kultura	Chronologia	Uwagi (rejestr zabytków)
107/18	77-21		Ślad osadnictwa Osada Cmentarzysko ciałopalne Osada	Łużycka Pomorska	Neolit? Okres halsztacki Okres lateński Wczesne średniowiecze	
108/19	77-21	Stare Piekary	Osada Osada Ślad osadnictwa Ślad osadnictwa	Łużycka	V okres epoki brązu – okres halsztacki Pradzieje Wczesne średniowiecze VIII-X wiek Późne średniowiecze XIII-XIV wiek	<i>Rejestr zabytków nr: 140/85 803/Arch/75 Wr z 7.05.1975</i>
109/120	77-21	Stare Piekary	Osada Ślad osadnictwa	Łużycka	V okres epoki brązu – okres halsztacki Późne średniowiecze XIII-XIV wiek	<i>Rejestr zabytków nr: 137/85 800/Arch/75 Wr z 30.04.1975</i>
110/38	77-21	Stare Piekary	Ślad osadnictwa		Wczesne średniowiecze IX-X wiek	
111/39	77-21	Stare Piekary	Osada Osada	Łużycka?	Późne średniowiecze XIV-XV wiek	
112/41	77-21	Stare Piekary	Ślad osadnictwa Osada		Pradzieje Późne średniowiecze XIII-XIV wiek	
113/47	77-21	Piekary Wielkie	Osada Ślad osadnictwa	Przeworska	Okres wpływów rzymskich Pradzieje	
114/50	77-21	Piekary Wielkie	Cmentarzysko ciałopalne Ślad osadnictwa Ślad osadnictwa	Łużycka	IV okres epoki brązu – okres halsztacki Wczesne średniowiecze VIII-X wiek Późne średniowiecze XIII-XIV wiek	
115/53	77-21	Stare Piekary	Punkt osadniczy		Pradzieje	
116/54	77-21	Stare Piekary	Ślad osadnictwa Osada		Pradzieje Późne średniowiecze XIII-XIV wiek	
117/55	77-21	Stare Piekary	Ślad osadnictwa Osada Ślad osadnictwa Ślad osadnictwa Ślad osadnictwa	Łużycka	Neolit? Pradzieje Wczesne średniowiecze IX-XI wiek Średniowiecze	
127/76	77-21	Stare Piekary	Osada Ślad osadnictwa Ślad osadnictwa	Łużycka	V okres epoki brązu – okres halsztacki Pradzieje Późne średniowiecze XIII-XIV wiek	
128/77	77-21	Stare Piekary	Ślad osadnictwa Osada		Pradzieje Późne średniowiecze XIII-XIV wiek	
BL 129/79	77-21	Stare Piekary	Ślad osadnictwa		Neolit	

Numer stanowiska	Obszar AZP	Nazwa lokalna	Funkcja	Kultura	Chronologia	Uwagi (rejestr zabytków)
131/134	77-20	Czarny Dwór	Obozowisko?		Epoka kamienia	
132/135	77-20		Obozowisko?		Mezolit?	

Na terenie opracowania znajdują się 3 stanowiska wpisane do rejestru zabytków.

Wyznaczono również trzy strefy „OW” – obserwacji archeologicznej dla Przedmieścia Głogowskiego wraz z sąsiadującymi osadami, Piątnicy i Starych Piekar, miejscowości o średniowiecznej metryce, w granicach nowożytnego siedliska.

Materiały AZP z archiwum Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków Delegatura w Legnicy:

Obszar 77-20 – L. Kamiński, W. Duda, 1984

Obszar 77-21 – W. Duda, 1984, M. Masojć, 1998

Przedmieście Głogowskie – zarys historii

Przedmieście Głogowskie (*Glogauer Haag*, *Glogauer Vorstadt*, 1810/1811, 1825, 1826).

Przedmieście Głogowskie istniało już w średniowieczu, wówczas rozpoczynało się bezpośrednio za Bramą Głogowską. Na jego obszarze znajdowało się kilka godnych uwagi budynków, których lokalizacja nastręcza obecnie problemy w związku z rozbudową fortyfikacji a następnie ich rozbiórką i budową linii kolejowej.

Przed Bramą Głogowską stał kościół lub kaplica cmentarna Św. Barbary, filialna wobec kapituły Św. Grobu, który rozebrano podczas rozbudowy fortyfikacji miasta¹. Oprócz tego na terenie przedmieścia funkcjonował szpital św. Anny, położony *ante valvam Glogoviensem*, wzmiankowany w 1395, 1401, 1413, przeznaczony dla trędowatych, któremu towarzyszył kościół pod tym samym wezwaniem, również rozebrany podczas rozbudowy fortyfikacji. Kościół św. Barbary znajdował się, jak przypuszczał A. Zum Winkiel a za nim R. Eysymontt, na terenie obecnego kwartału zabudowy miejskiej wydzielonego ul. Głogowską, Władysława Łokietka i M. Curie-Skłodowskiej. Jednak lokalizacja ta jest jedynie hipotetyczna i taką pozostanie do czasu odkrycia przez archeologów materialnych relikwii².

Prócz tego na obecnych terenach kolejowych, poza granicami opracowania, miał się prawdopodobnie znajdować: klasztor bernardynów pw. Trójcy Świętej, NMP i św. Jadwigi, ufundowany w 1475, porzucony w 1524 i klasztor pw. Matki Boskiej Bolesnej – ten ostatni bez określenia zgromadzenia³.

W czasach nowożytnych Przedmieście Głogowskie zajmowało obszar na północ od miasta i jego fortyfikacji, przy trakcie z Legnicy do Głogowa. Trakt ten przebiegał przez położoną na północ od Legnicy wieś *Töpferberg*, i dalej rozdzielał się. Jedna odnoga wiodła w stronę Głogowa, a druga — do wsi Piątnica. W 2 poł. XVIII w., Przedmieście Głogowskie było oddzielone od miasta fortyfikacjami z fosą, którą poprzedzał teren niezabudowanego przedpola (*glacis*). Zespoły wolnostojącej i szerokofrontowej zabudowy znajdowały się przy trakcie, który przecinał grunty uprawne z młynówką, ciekami wodnymi i rzeką Czarną Wodą. Dalej trakt wiodł przez most na Czarnej Wodzie do niewielkiej wsi *Töpferberg* należącej do dóbr królewskich, zamieszkałej przez 150 osób, w tym przez 22 zagrodników omłockowych, i 7 wycuźników⁴. Wieś miała układ ulicowy ze skromną zabudową o zróżnicowanych układach zagród. Na wschód od miejscowości i w oddaleniu od niej znajdował się dawny folwark książęcy⁵, a w XVIII w. szlachecki folwark *Grünthal* z dworem i z czterema domami dla folwarcznej czeladzi oraz dla 2 zagrodników omłockowych⁶. Okolice folwarku oraz tereny nad Czarną Wodą były na pocz. XIX w. celami wycieczek Legniczian, którzy z wysokiego brzegu Czarnej Wody podziwiali panoramę miasta. W czasie rekreacji korzystali z lokalnych gospód, jak np. z gospody *Rotkretschan* na Górze Garncarskiej (*Töpferberg*)⁷.

¹ Jujeczka S., *Duchowni średniowiecznej Legnicy. Studium prozopograficzne nad klerem diecezjalnym*. Legnica 2006, s. 52.

² *Legnica. Atlas historyczny miast polskich*, Tom IV, zeszyt 9, Wrocław 2009, plansza 5 *Legnica Funkcje najważniejszych obiektów Historycznego Centrum*, opr. R. Eysymontt. Zamieszczone w *Atlasie...* starannie dobrane reprodukcje materiałów kartograficznych pozwalają na dokładną analizę rozwoju przestrzennego w czasach nowożytnych i nowoczesnych. Jest to tym cenniejsze, że w Legnicy akta policji budowlanej zachowały się w szczytkowych zakresie.

³ *L. cit.*

⁴ Zimmermann F. A., *Beyträge zur Beschreibung von Schlesien*, Brieg 1789, Bd. 8, s. 246.

⁵ Folwark *Grünthal* był dawniej folwarkiem książęcym, zlokalizowanym koło źródła, zwanego w średniowiecznych dokumentach *Herzogenborn*, a następnie *Hedwigborn*. Przy źródle tym założono w 1710 r. łaźnię i prowadzono kuracje uzdrowiskowe. Por. Zum Winkel A., *Die Stadt Liegnitz seit der Einführung der Städteordnung im Jahre 1809*, Liegnitz 1913, s. 28.

⁶ Zimmermann F. A., *op. cit.*, s. 228.

⁷ Zum Winkel A., *op. cit.*, s. 27.

Po 1809 r., po wprowadzeniu reformy administracji w Prusach, pojawiła się konieczność określenia granic przedmieść Legnicy. W związku z tym przyłączono do miasta m.in. *Töpferberg* i folwarki *Schwarzvorwerck* oraz *Grünthal*. Na wcielone tereny i gminy rozszerzono prawa i ciężary miejskie, nie likwidując jednocześnie obciążeń dawnych. Zgodnie też z zasadami funkcjonowania miasta władze miejskie zainstalowały wówczas na Przedmieściu Głogowskim i zapewne na Garncarskiej Górze strażnika nocnego⁸. Po 1818 r. wytyczono północną granicę powiększonego miasta, którą wykreślono, jak wynika z mapy z 1825 r., wzdłuż Czarnej Wody. Folwark *Grünthal* znajdował się poza granicami miasta. Około 1819 r. na Przedmieściu Głogowskim powstała miejska szkoła elementarna⁹.

Pierwsze, dokładniejsze topograficzne plany Przedmieścia Głogowskiego (z ul. Głogowską) i wsi *Töpferberg* pochodzą z lat 1825, 1826 i 1827. Terytorialnie Przedmieście Głogowskie obejmowało obszar od obwarowań do zbiegu obecnych ulic Głogowskiej i B. Prusa. Przy południowym wylocie ul. Głogowskiej stała jeszcze Brama Głogowska, a jej otoczenie było różnorodnie użytkowane. Istniały tu relikty nowożytnych fortyfikacji, ogrody oraz aleje¹⁰. Od 1826 r. funkcjonował niewielki cmentarz założony na obszarze obecnych terenów kolejowych. Na północny wschód od Bramy Głogowskiej znajdował się błotnisty plac urządzony w latach 1829–1830 przez miasto jako park¹¹. Jeszcze dalej, w kierunku północnym, przy południowym odcinku ul. Głogowskiej zlokalizowane były miejska cegielnia¹² i miejski plac budowlany (*Bauhof*), teren przeznaczony do przygotowywania budowli. Na północ od tych obiektów kształtowało się właściwe siedlisko Przedmieścia Głogowskiego, a wypełniająca je mieszkalna i mieszkalno-gospodarcza zabudowa, skromna, mało zagęszczona, głównie szerokofrontowa, skupiona była szeregowo i zasadniczo po wschodniej stronie przy ul. Głogowskiej. Ponadto nad młynówką znajdował się młyn, zwany młynem mostowym (*Brückenmühle*) a przy wschodnim wylocie późniejszej ul. Władysława Łokietka — zlokalizowana była zagroda w czworobok. Do 1843 r. na terenie Przedmieścia Głogowskiego istniały prywatne ogrody, gospody i zajazdy¹³.

W 1 ćw. XIX w. Przedmieście Głogowskie sąsiadowało od wschodu z rozległymi łąkami i użytkami *Frauenhaag*, od zachodu — z terenami podmokłymi, a od północy — ze wsią *Töpferberg*. Wieś miała wówczas układ ulicowy z elementami układu wielodrożnego. Za główną ulicę wiejską służył trakt z Legnicy do Głogowa (ob. północny odcinek ul. Głogowskiej), z którym łączyły się drogi (ob. ul. Rybacka, Bagienna) oraz dwie drogi dojazdowe do folwarku (ob. ul. Okólna). Ponadto przy południowym krańcu wsi kształtowało się niewielkie owalne, zabudowane nawsie, być może relikty układu pierwotnej wsi lub rezultat dostosowania się do topografii terenu i przebiegu koryta Czarnej Wody. Główna droga wiejska (ob. ul. Głogowska) rozwidlała się na północno-wschodnim krańcu wsi w kierunku Głogowa i Lubina. W 1 ćw. XIX w. we wsi *Töpferberg* występowała skromna zabudowa głównie szerokofrontowa, czasami niszczone przez pożary jak w r. 1830¹⁴. Większe zagrody były nieliczne. Na południowy wschód od wsi znajdował się folwark *Grünthal* założony na planie prostokąta, obudowany z trzech stron. Przy zachodniej pierzei majdanu gospodarczego stał dwór, a obok zabudowy północnej pierzei folwarku istniało

⁸ *Ansetzung der Nächtwachter auf dem Glogauer Vorstadt und Töpferberge, 1810/1811*, Archiwum Państwowe w Legnicy, Akta Miasta Legnicy, sygn. 394.

⁹ Zum Winkel A., *op. cit.*, s. 144.

¹⁰ Zum Winkel A., *op. cit.*, s. 110.

¹¹ Zum Winkel A., *op. cit.*, s. 111.

¹² Zum Winkel A., *op. cit.*, s. 107, 169. Cegielnia czynna w latach 1831–ok. 1840, dzierżawiona była przez miasto przedsiębiorcom.

¹³ Zum Winkel A., *op. cit.*, s. 163.

¹⁴ Zum Winkel A., *op. cit.*, s. 108.

skupisko niewielkich domów, zapewne czeladzi folwarcznej, później pracowników najemnych.

W 1843 r. podjęto się na terenie Legnicy budowy linii kolejowych starając się stworzyć z miasta ważny w skali regionalnej węzeł. Pod obiekty kolejowe przeznaczono południową część Przedmieścia Głogowskiego. Tu zbudowano torowiska linii kolejowych do Wrocławia oraz do Węglinca, co dało Legnicy połączenia z Berlinem i Dreznem. Na Przedmieściu Głogowskim, na miejscu miejskiego placu budowlanego (*Bauhof*) i starego katolickiego cmentarza usytuowano zespół dworca kolejowego budowanego pod kierunkiem inspektora budowlanego Mangera. Wzniesiono budynki administracyjne i budynek dworca¹⁵. Następnie po 1843 r. zbudowano linię kolejową do Jaworzyny Śląskiej i w latach 1855–1857 przedłużono ją do Dzierżoniowa¹⁶. Po 1857 r. zbudowano linię kolejową do Żagania, a z przyczyn strategicznych — linię z Legnicy do Głogowa¹⁷. Tak do końca lat 50. XIX w. wykształcił się w Legnicy duży węzeł kolejowy, który nierówno przeciął Przedmieście Głogowskie. Wydzielona terenami kolejowymi niewielka południowa część przedmieścia została w naturalny sposób przyłączona do starego miasta i na nowo urządzona. Dawną drogę *Kuhgasse* przebudowano na ul. Dworcową¹⁸, a na północny zachód od dworca zbudowano budynek poczty. Położony bardziej na południowy zachód teren dawnych fortyfikacji urządzono parkowo. Główna część Przedmieścia Głogowskiego pozostała po północnej stronie terenów kolejowych, i dostępna była od strony miasta przez ul. Nową prowadzącą ku Bramie Głogowskiej. Po połowie XIX w. tereny Przedmieścia Głogowskiego zaczęto industrializować, i na miejscu starej miejskiej cegielni zbudowano w 1857 r. miejską gazownię. Dalsze zmiany na obszarze Przedmieścia Głogowskiego przeprowadzano od lat 60. XIX w. Przede wszystkim w 1860 r. rozpoczęto na mocy decyzji ministerialnych wyburzanie pozostałych jeszcze murów miejskich, i w r. 1861 wyburzono Bramę Głogowską pozostawiając jedynie wieżę bramy (na terenie południowej części przedmieścia)¹⁹. Następnie w latach 1861/1862 opracowano plany rozbudowy miasta na terenie dawnych przedmieść²⁰, których charakter starano się zróżnicować. Południowe i zachodnie przedmieścia przeznaczono na mieszczańskie dzielnice mieszkalne, wschodnie przedmieście — na dzielnicę urzędników i robotników, a północno-zachodnie przedmieście (Chojnowskie, Głogowskie i teren folwarku *Sophienthal*) — na tereny przemysłowe²¹. Konsekwentniej i w znacznie większym zakresie urbanistycznie rozplanowano nową część przemysłowego Przedmieścia Chojnowskiego. Natomiast w przypadku Przedmieścia Głogowskiego nie podjęto tak szeroko zakrojonych projektów. Przedmieścia nie rozbudowano, ale powiększono je w 1864 r. w kierunku północnym o grunty gmin *Schwarzvorwerck* i *Töpferberg* położone przy Czarnej Wodzie²². Do 1877 r. wprowadzono na terenie Przedmieścia Głogowskiego niewielkie korekty jego układu przestrzennego. Zaplanowano założenie ul. J. Kraszewskiego (*Humboldtstrasse*), połączenia pomiędzy północną częścią Przedmieścia Głogowskiego i znajdującą się na wschód od niego noworozplanowaną częścią obszaru *Frauenhaag*. W 1873 r. Przedmieście Głogowskie zostało powiększone po raz drugi o pozostałe tereny gmin *Töpferberg* i *Grünthal*²³, i od tego czasu urządzone było już łącznie z dawną gminą wiejską.

¹⁵ Zum Winkel A., *op. cit.*, s. 90–92.

¹⁶ Zum Winkel A., *op. cit.*, s. 322–323.

¹⁷ Zum Winkel A., *op. cit.*, s. 323.

¹⁸ Zum Winkel A., *op. cit.*, s. 90.

¹⁹ Zum Winkel A., *op. cit.*, s. 278.

²⁰ Zum Winkel A., *op. cit.*, s. 278.

²¹ Zum Winkel A., *op. cit.*, s. 278–279, 477.

²² Zum Winkel A., *op. cit.*, s. 269.

²³ Zum Winkel A., *op. cit.*, s. 338.

Charakter miejskiego przedmieścia zachowywała południowa część Przedmieścia Głogowskiego, gdzie przy ul. Głogowskiej występowała najbardziej zagęszczona, szerokofrontowa, zapewne w dużej części stara zabudowa (z młynem i jedną zagrodą). Siegała do wysokości ulic Władysława Łokietka i M. Curie-Skłodowskiej, i do 1877 r. została wzbogacona o pierwsze miejskie domy czynszowe przy ul. Głogowskiej 15–21. Zupełnie inny charakter miała zabudowa przyłączonej do historycznego przedmieścia gminy wiejskiej *Töpferberg*. Tu występowała typowa zabudowa wiejska skupiona po zachodniej stronie głównej ulicy, do r. 1877 niewątpliwie systematycznie przekształcana. Tworzyły ją nieduże zagrody z domami szeroko- lub wąskofrontowymi, gospoda (nr 32), jedno duże gospodarstwo z domem nr 38, ewangelicka szkoła ludowa²⁴ na miejscu obecnej (nr 50) i cztery małe zagrody dla nowych osadników (nr 84, 86, 88 i 90). Na tak zabudowanym obszarze zostały założone do 1877 r. dwie fabryki. Jedna — to fabryka pianin Gustawa Selinkego czynna od 1867 r. (na gruntach wydzielonych ul. Głogowską i Okólną)²⁵, a druga to — fabryka kół do wozów Guth & Wolff założona w 1877 r., zlokalizowana na dużej działce na pn. od domu przy ul. Głogowskiej 74²⁶. Zapewne w związku z działalnością obu fabryk i z lokalnymi potrzebami mieszkaniowymi zbudowano na terenie nowszej, północnej części przedmieścia, po zachodniej stronie ul. Głogowskiej dwa izolowane, zwarte zespoły zabudowy miejskiej, obecne domy nr 41, 43, 47, 47 i 69, 71, 73, 75. Do 1877 r. rozbudowano folwark *Grünthal*, który otrzymał zamknięcie od południa.

Zmiany następowały także na obszarze *Frauenhaag* położonym na wschód od historycznego Przedmieścia Głogowskiego. Przez teren ten przeprowadzono w r. 1871 linię kolejową do Lubina²⁷, a w 1872 r. przy niej i przy młynówce miasto zbudowało rzeźnię miejską²⁸. Jej lokalizacja, sąsiedztwo gazowni oraz terenów kolejowych spowodowały, że pomiędzy tymi obiektami a młynówką rozplanowano regularną sieć ulic. Powiązano ją z Przedmieściem Głogowskim (w okolicach Czarnej Wody) wspomnianą już powyżej ul. J. I. Kraszewskiego. Tego planowanego układu urbanistycznego *Frauenhaag* ostatecznie nie zrealizowano, a obszar pomiędzy młynówką i terenami kolejowymi przeznaczono na cele przemysłowe.

W 4 ćw. XIX w. i na pocz. XX w. zaczęto bardziej przekształcać urbanistyczny układ Przedmieścia Głogowskiego, szczególnie jego partii zespolonej ze starym miastem. Tu przebudowano w latach 1877–1878 ulicę Młyńską (*Mühlenstrasse*) łącząc ją z ul. Piastowską i P. Ściegiennego (*Hedwigstrasse*). Tak ukształtowano południowy odcinek ul. M. Curie-Skłodowskiej (*Lübener Strasse*), który po przebicciu w latach 1880–1882 r. tunelu w nasypie kolejowym przedłużono na teren Przedmieścia Głogowskiego. Następnie wzdłuż osi ul. M. Curie-Skłodowskiej wytyczono w 1893 r., w kierunku północno-wschodnim ul. B. Prusa (*Werdermannstrasse*), prowadzącą do stacji pomp na gruntach *Frauenhaag*. W ten sposób najbliższ terenów kolejowych został wykształcony typowo miejski układ urbanistyczny z siecią ulic utworzoną z dwóch pełnych kwartałów (wydzielonych ulicami Głogowską, Curie-Skłodowskiej, Władysława Łokietka oraz ulicami B. Prusa, Głogowską, J. Kochanowskiego, J. Kraszewskiego). Powstał też jeden kwartał niepełny (wydzielonym ulicami Władysława Łokietka, Głogowską i B. Prusa). Kwartały te zabudowywano sukcesywnie domami ze średnimi i małymi mieszkaniami. Do 1899 wzniesiono domy przy ul. Głogowskiej 2, 23–33, Przy ul. Władysława Łokietka 2–6, 16–18 i — przy ul. Kochanowskiego 1–5. W latach 1901–1903 kontynuowano zabudowę ul. B. Prusa,

²⁴ Zum Winkel A., *op. cit.*, s. 563.

²⁵ Zum Winkel A., *op. cit.*, s. 322.

²⁶ Humeńczuk G., *Legnica około 1900 r.*, Legnica 2004, s. 32–33.

²⁷ Zum Winkel A., *op. cit.*, s. 323.

²⁸ Zum Winkel A., *op. cit.*, s. 457–460.

wzniesiono budynki mieszkalne przy ul. M. Curie-Skłodowskiej 5, 6, 7, 8, 9. Dalej kształtowano kwartały zabudowy przy ul. Głogowskiej (m.in. nr 18). Miejskiego charakteru południowej części Przedmieścia Głogowskiego dopełniał Park Północny założony w latach 1897–1900²⁹ na terenie pomiędzy ul. M. Curie-Skłodowskiej, Głogowską, zamknięty od północnego zachodu wałem przy korycie Czarnej Wody, a od południowego wschodu — nasypem kolejowym. Założenie to miało zarys nieregularnego czworoboku z komponowanym układem ścieżek łączących się z placem z eksedrami. W układ ścieżek wkomponowano także ukośnie przebiegającą, prostą, szeroką drogę wytyczoną na bazie starej drogi o charakterze skrótu. Walory estetyczne najbardziej zurbanizowanej części Przedmieścia Głogowskiego podnosił zbudowany w 1903 r., starannie zaprojektowany i efektowny most na Czarnej Wodzie, pierwszy z dwóch secesyjnych mostów w Legnicy³⁰.

Znacznie skromniej kształtowały się i rozwijały w 4 ćw. i na pocz. XX w. układ przestrzenny i miejska zabudowa na terenie najnowszej, północnej części Przedmieścia Głogowskiego (z trzema fabrykami), na gruntach dawnej gminy *Töpferberg* i folwarku *Grünthal*³¹. Tu do 1900 r. wzdłuż dawnej drogi wytyczono ul. Bagienną (*Bruchstrasse*). Następnie przed 1913 na bazie granicznej drogi siedliska zaplanowano ul. Słubicką (*Frankfurter Strasse*) i wzdłuż dawnej drogi i rozłogu — ul. Garncarską (*Bunzlauer Strasse*). W niewielkim stopniu wprowadzono na omawianym terenie nową zabudowę miejską, wznosząc pojedyncze domy, jak np. budynki przy ul. Głogowskiej 59, 68 i 70.

W 4 ćw. XIX w. i na pocz. XX w. przekształcano dalej układ przestrzenny miasta na terenie *Frauenhaag*, na wschód od Przedmieścia Głogowskiego. Tu od lat 70. XIX w. sukcesywnie lokowano obiekty przemysłowe i techniczne. Jak już wspomniano nie zrealizowano planowanego tu przed 1877 układu przestrzennego z gęstym, sieciowym układem ulic. Plan ten skorygowano przed 1900 r. biorąc pod uwagę przedzielenie obszaru w kierunku północ-południe linią kolejową do Lubina³². W związku z tym obie części *Frauenhaag* rozplanowywano odrębnie, i tak zachodnią część omawianego obszaru zamierzano związać przestrzennie z południową częścią Przedmieścia Głogowskiego. Za oś układu obrano ul. B. Prusa, którą miały przecinać przecznice połączone z ulicami dwustronnie ujmującymi koryto młynówki. Ostatecznie plan ten znacznie skorygowano tworząc nieregularny układ ulic, dróg dojazdowych do obiektów przemysłowych i dworca kolei kobylińskiej. I tak ul. B. Prusa założona została w r. 1893 prowadząc do zbudowanej wówczas stacji pomp. Ul. Ścinawską wytyczono w 1897 r. do powstałego właśnie Dworca Kobylińskiego (ob. Północnego)³³. Przed 1899 założono ul. Sierocińską (drogę dojazdową do trzech fabryk i garbarni) oraz ul. Masarską (drogę dojazdową do rzeźni miejskiej). Założenie do 1908 r. na terenie *Frauenhaag*, nowych, mniejszych fabryk wpłynęło na rozplanowanie i częściową realizację przecznic ul. Masarskiej. Jak już wspomniano na omawianym terenie dominowały obiekty przemysłowe i techniczne, niemniej jednak do 1904 r. powstały tu też izolowane skupiska zabudowy mieszkalnej, przy ul. Masarskiej, Sierocińskiej i nad Młynówką. Odrębnie planowano układ urbanistyczny wschodniej części terenu *Frauenhaag*, na wschód od kobylińskiej linii kolejowej. Przed 1903 r. projektowano dla tego obszaru sieciowy układ ulic. Do 1908 r. plany te zmieniono, i ostatecznie po 1912 r. wytyczono krzyżowy układ ulic Gliwickiej i Bytomskiej, połączony z ulicami obrzeżnymi, Kobylińską, Północną, Wałbrzyską, ul. Wały Rieczne oraz z przedłużoną ul. Ścinawską. Tak przestrzennie urządzony teren przeznaczono na funkcje przemysłowe. Tu też przed 1908 r.

²⁹ Zum Winkel A., *op. cit.*, s. 487.

³⁰ *Legnica. Zarys monografii miasta*, red. S. Dąbrowski, Wrocław-Legnica 1998, s. 288. Drugi to most zbudowany na Kaczawie w latach 1903–1904.

³¹ Zum Winkel A., *op. cit.*, s. 480.

³² Zum Winkel A., *op. cit.*, s. 323.

³³ Zum Winkel A., *op. cit.*, s. 480.

zlokalizowano regionalną centralę dystrybuującą prąd w okolicach Legnicy *Elektrische Überland Zentrale*³⁴, a w 1914 r. zbudowano elektrownię.

W latach 20. i 30. XX w. nadal planowano rozbudowywanie układu przestrzennego na terenie historycznego Przedmieścia Głogowskiego. Zamierzano przedłużyć ul. Kraszewskiego, ale tego ostatecznie nie zrealizowano. Podobnie nie zrealizowano planów z lat 1925–1926 dotyczących przebudowy układu przestrzennego północnej, nowszej części Przedmieścia Głogowskiego. Przewidywano likwidację folwarku *Grünthal*, przebudowę układu urbanistycznego w jego otoczeniu oraz założenie na bazie rozłogów przecznic ul. Głogowskiej w kierunku północno-zachodnim. Planów tych nie niezrealizowano i nie zlikwidowano folwarku.

Natomiast w najbardziej wówczas wysuniętej na północny-zachód części miasta założono „Przedmieście ogród” (*Garten Vorstadt*) zwane też osiedlem *Töpferberg*. Było to drugie, po osiedlu na Wielkich Piekarach, osiedle typu osiedlem domów z ogrodami. Teren został już w 1911 r. zakupiony przez *Gemeinnützige Baugenossenschaft Gartenstadt Liegnitz*, budowę rozpoczęto jednak dopiero w 1919 r. Wachlarzowaty układ parceli zamkniętych pomiędzy ulicami Kasztanową i Brzozową stopniowo wypełnił się zabudową o charakterze miejskim, z wolno stojącymi domami jednorodzinnymi i szeregowymi. Najstarsze budynki powstały przy głównej osi kompozycyjnej osiedla, ul. Cisowej — dwa naprzeciwległe bloki zabudowy dwukondygnacyjnej³⁵. Różnorodność form domów jednorodzinnych sugeruje, że właściciele parcel wznosili domy wg własnego konceptu, zachowując jedynie linię zabudowy i jej intensywność. Budowa osiedla trwała jeszcze w latach czterdziestych i była kontynuowana po 1945 r., z zachowaniem pierwotnego układu planistycznego sieci ulic lecz z zagęszczeniem parcelacji.

W latach dwudziestych lub na początku lat trzydziestych przy obecnej ul. Słubickiej na terenie dawnej cegielni powstał zakład produkcyjny z budynkami o interesujących, modernistycznych formach z elewacjami pozostawionymi w surowej cegle.

W latach trzydziestych na Przedmieściu Głogowskim powstały dwa duże zespoły budynków dla wojska. Koszary artylerii przy obecnych ul. Słubickiej-Przemkowskiej-Chojnowskiej i Miłkowskiej oraz koszary przy ul. Poznańskiej.

Koszary artylerii tworzyły symetryczny, osiowy względem głównego budynku koszarowego układ, z głównym placem musztry ujętym przez trzy budynki, równoległe do których wzniesiono budynki pomocnicze.

Koszary przy ul. Poznańskiej tworzyły układ bardziej swobodny, z budynkami koszarowymi i kantyną od strony ul. Poznańskiej a budynkami pomocniczymi od strony obecnej ul. Bydgoskiej.

Budynki obu zespołów koszarowych otrzymały typowe dla okresu III Rzeszy formy, prostopadłościanów nakrytych dachem czterosпадowym. Dekorację stanowiły ceramiczne obramienia otworów wejściowych. Jedynie główny budynek koszar artylerii przy ul. Słubickiej potraktowano indywidualnie, nadbudowując poddasze osiowo umieszczonym belwederem o wyłożonej cegłą elewacji z zegarem.

Z koszarami na ul. Poznańskiej funkcjonalnie połączona była zlokalizowana przy obecnej ul. Polkowickiej strzelnica.

Należy zaznaczyć, że po 1945 r. oba zespoły koszar oraz budynek urzędu zaopatrzenia poczty przy ul. Gliwickiej wraz z budynkami sąsiednimi, został zajęty przez Armię Czerwoną, w której władaniu pozostał do września 1993 r.

³⁴ Zaznaczoną na planie miasta z 1908 r. ze zbiorów Zakładu Narodowego im. Ossolińskich we Wrocławiu.

³⁵ B. Störktuhl, *Modernizm w Legnicy*, Wrocław 2007, s. 12, 60.

W końcu XX w. w urbanistyczny układ dawnego Przedmieścia Głogowskiego wbudowana została nowa ulica Leszczyńska, wylot z miasta w kierunku Północnym. Ulica ta przecinająca wielu miejscach dawny układ urbanistyczny odciążała komunikacyjnie ul. Głogowską, jednocześnie rozdzielając go na dwie części. Wschodnią – z relikтами zabudowy przemysłowej i zachodnią z przeważającą, zwartą, czynszową zabudową mieszkalną, której główną osią pozostała ul. Głogowska. Rozwinęła i rozwija się zabudowa osiedla „Przedmieścia ogród”. Dokonano również adaptacji do celów mieszkalnych, oświatowych i handlowych budynków koszarowych, poprawnie co do formy jednak z podziałem na kilka parcel, co owocuje rozbudowanym systemem płotów i parkanów. Wyburzono budynki zespołu rzeźni miejskiej. Przy ul. Leszczyńskiej wzniesiono sieciowy hipermarket z parkingiem. Mimo pewnego peryferyjnego położenia ta część miasta przyciąga inwestorów, zwłaszcza wzdłuż osi ul. Poznańskiej.

Piåtnica – zarys historii

Pierwotnie miejscowość nazywać się mogła *Popovici*. Nazwę *Phaphindorf* potwierdzoną źródłowo w 1281 r. (kolejne nazwy: *Pfapfendorpf* – 1336 r., *Pfaffindorf* – 1443 r., *Pfaffendorf* – 1635 r., 1789 r., 1941 r., *Pfaffadurf*), można tłumaczyć faktem, że wieś należała do proboszcza kolegiaty Św. Grobu w Legnicy (wówczas proboszcz czerpał korzyści z wsi). W 1443 r. niejaki *Nickil Kirchoff* posiadał we wsi ogród. W XIV i XV w. w źródłach wymieniani są legnicy mieszczenie pochodzący z Piåtnicy. Ok. 1600 r. majątek wyceniany był na 1227 talarów. Do wsi należał *Jostmühle*, 11 chłopów, 20 zagrodników.

W pobliżu Piåtnicy i Pawic 15 sierpnia 1760 r. rozegrała się bitwa pod Legnicą.

Z opisu Zimmermanna z 1789 r. wiadomo, że w miejscowości była szkoła, 1 wolne dobro, kuźnia a wieś liczyła 240 mieszkańców. Należała wówczas (do 1819 r.) do powiatu lubińskiego, pozostając nadal w użytkowaniu archidiaconatu legnickiego, mimo zniesienia kolegiaty, aż do sekularyzacji dóbr kościelnych w 1810 r.

W 1830 r. wieś liczyła 55 domów, 362 mieszkańców, w tym 21 katolików, istniała szkoła ewangelicka, wiatrak. W 1845 r. w miejscowości było 59 domów, wieś liczyła 447 mieszkańców, w tym 30 katolików. W Piåtnicy istniało wówczas wolne sołectwo lenne należące do majora Pappritz, 1 gospoda, 1 wiatrak, 26 rzemieślników, wymieniane jest 170 sztuk bydła; brak folwarku. Od 1847 r., do czasów II wojny światowej, wolne sołectwo pozostawało własnością rodziny Zahn. W 1894 r. właścicielem gospodarstwa o powierzchni 118 ha był Hermann Zahn, od 1912 do 1937 r. – Max Zahn (gospodarstwo liczyło wówczas 93 ha). W 1875 r., z częścią *Justmühle*, wieś liczyła 61 domów i 605 mieszkańców; w 1911 r. – 697 mieszkańców; w 1927 r. – 584 mieszkańców.

Piåtnica jest krótką wsią ulicową o układzie południkowym. W centrum wyodrębnione jest niewielkie nawsie, w którym usytuowana m.in. jest barokowa kapliczka. W najdalej wysuniętym na północ gospodarstwie znajdował się zbiornik wodny (ob. porośnięty). Na południu wsi, nad rzeką Kaczawą, po zachodniej stronie drogi, znajduje się zagroda, którą można wiązać z istniejącym wcześniej w tym miejscu dziedzicznym sołectwem.

W północno wschodniej części wsi, przy drodze do Pawic (ul. Szczytnicka), po jej północnej stronie, w niewielkiej odległości od drogi, na tyłach dwóch gospodarstw (nr 37 i 39), znajduje się rozwiązany na planie czworoboku cmentarz wiejski, obecnie nieczynny; na terenie zachowały się fragmenty nagrobków, granitowy krzyż oraz pozostałości ogrodzenia z furką.

Stare Piekary – zarys historii

Wieś w swej historii zwana była Starymi lub Małymi Piekarami (*Pekare* — 1254 r., *Klein Peccher* — 1305 r., *Alt Peccar* — 1333 r., *Aldin Beckern* — 1419 r., *Cleine Beckern* — 1431 r., *Alt Beckern* — 1635 r., *Klein Beckern*). W 1254 r. miejscowość wymieniona została po raz pierwszy w źródłach jako wieś biskupia. W 1333 r. zostały zebrane ze Starych i Wielkich Piekar 4 marki dziesięciny dla dworu biskupiego w Legnicy. W 1419 r. Stare Piekary były lennem Bernharda Budaw oraz w 1420 r. Hentschila Bawde. Wdowa po tym ostatnim — Ene de poślubiła w 1426 r. niejakiego Spilnera, wnosząc w posagu majątek. W 1429 r. książęce dobra w Starych Piekarach zostały przekazane w lenno rycerzowi Hentsche z Oławy. Po 1430 r. pewne posiadłości w Starych Piekarach mógł posiadać klasztor Kartuzów. Książę Fryderyk w 1473 r. potwierdził klasztorowi własności w Piekarach. W czasach reformacji klasztor przestał istnieć, a wieś została ponownie dobrem książęcym z 13 dziedzicznymi zagrodnikami, 3 czynszowymi zagrodnikami, 2 chałupnikami oraz mieszczącą się tutaj, założoną w 1511 r. papiernią. Z opisu Zimmermanna z 1789 r. wiadomo, że wówczas w Starych Piekarach istniała karczma, trzy młyny, w tym jeden papierniczy, a wieś liczyła 124 mieszkańców.

W 1830 r. we wsi istniały 33 domy, miejscowość zamieszkiwało 188 mieszkańców (8 katolików), istniał tu młyn papierniczy oraz 2 młyny wodne. W 1845 r. wieś liczyła 42 domy, 247 mieszkańców, w tym 7 katolików, we wsi istniała szkoła ewangelicka, papiernia oraz dwa młyny wodne, zwane górnym i dolnym. W 1875 roku wieś liczyła 334 mieszkańców oraz 39 domów, w 1911 roku — 337, a w 1927 r. — 333 mieszkańców.

Morfologicznie jest to struktura wielodrożna o rozproszonej zabudowie, z której drogą ekstrapolacji można wydzielić nowożytną część starszą, zlokalizowaną wzdłuż biegu młynówki. W wieku XIX w południowo-wschodniej części wsi, powstał wzmiankowany w 1821 folwark zwany *Baldensruh* — obecna ul. Kołodziejkiej 16-18.

Ulica Bagienna

Bruch-Weg (1345), Bruchstrasse (1890), Bagienna (od 1946)

Ulica Bagienna jest jedną z dróg związanych z osadą *Töpferberg*. Powstała na skraju podmokłych terenów rozlewisk Czarnej Wody, co wraz z jej peryferyjnym położeniem zdecydowało o charakterze zabudowy. Była ona luźna, typowa dla obszarów podmiejskich i skupiała się po zachodniej stronie ulicy. Jedynie u zbiegu z ul. Głogowską, gdzie znajdował się w 1 ćw. XIX w. znacznej wielkości folwark Schwarza i karczma, była ona bardziej zwarta.

• ul. Bagienna 9 (fot. 27-30)

Budynek przetwórci owoców i warzyw przedsiębiorstwa *Gustav Sobanski A. G.*, obecnie siedziba wielu firm. Wzniesiony w 1923 r. Wczesny modernizm z elementami stylów historycznych (neobarok) i ekspresjonizmu.

Firma *Gustav Sobanski A. G.*, założona została przez Hugo Lachmanna w roku 1902 jako kiszalnia ogórków (*Gurkeneinlegerei*) i kapusty (*Sauerkohlfabrik*). Wspólnikiem zakładu został w roku 1916 G. Sobanski, który rok później po śmierci założyciela przejął całość, rozwijając zakład, który wyspecjalizował się w hurtowym handlu warzywami i owocami oraz ich przetworami. Stał się też największym importerem cytrusów w Niemczech Wschodnich. W roku 1918 Sobanski nabył zakład w Pątnowie by sprostać rosnącym zamówieniom, w roku 1923 zaś wznosił w Legnicy nowoczesną siedzibę firmy (adres: *Bruchstraße 4*), mieszczącą prócz linii produkcyjnych także dojrzwialnie oraz magazyny³⁶. Jej budowa napotykała trudności związane z pozyskaniem środków. W połowie lat dwudziestych zakład zatrudniał 30 stałych oraz 200 sezonowych pracowników i pracownic.

Budynek mur.-bet., wzniesiony jako wolnostojący w głębi działki, na planie zbliżonym do wydłużonego prostokąta. Złożony z dwukondygnacyjnego trzonu i zlokalizowanych na jego krańcach dwóch dwukondygnacyjnych skrzydeł w układzie prostopadłym. Bryła symetryczna, zwarta, skrzydła nakryte dachami mansardowymi, trzon nakryty dachem dwuspadowym o niezbyt wysokiej strzałce, opatrzonym świetlikami. Budynek od południowego zachodu zwarty z kotłownią, obecnie w części nieistniejącą (w tym miejscu współczesna hala).

Elewacja frontowa (północno-wschodnia):

Złożona z elewacji trzonu oraz szczytowych elewacji skrzydeł, opracowana (jak i pozostałe) w cegle klinkierowej. Wysoki cokół, w partii trzonu poprzedzony betonową rampą wyładowniczą, spinającą wysunięte skrzydła. Elewacja trzonu o rozdzielonych gzymsami kondygnacjach wieloosiowa, zdecydowanie horyzontalna, horyzontalizm ten przełamany wąskim jednoosiowym ryzalitem w środkowej jej części, w ostatniej, trzeciej kondygnacji tworzącego lekko nadwieszoną wieżę nakrytą łamanym, czworobocznym hełmem z iglicą. Ponad kondygnacją ostatnią ścianka attykowa i kryty papą okap. Otwory okienne prostokątne, nieodróżnicowane, bez obramień, oparte na wspólnym gzymsie, gęsto i regularnie rozmieszczone. Rozdzielone kształtowanymi w cegle płycinami pseudoboni. W przyziemiu środkowego ryzalitu wejście główne do budynku. W kondygnacji parteru pary dwuskrzydłowych drzwi magazynowych. Bliźniacze elewacje szczytowe skrzydeł flankowane formowanymi w cegle pilastrami, zwieńczone rozbudowanym gzymsem koronującym. Sześciioosiowe, o osiach zebranych w pary, w przypadku skrzydła północnego

³⁶ *Liegnitz Goldberg. Das schöne Katzbachtal*. Berlin 1925, s. 105.

rozdzielone szerokimi lizenami. Opatrzone masywnymi naczółkami ze spływami wolutowymi, w których polach zdwojone okna kondygnacji poddasza. Otwory okienne prostokątne, o zróżnicowanej formie i wielkości — w partii piętra podobne do okien trzonu, w partii poddasza o innych proporcjach. Pozbawione obramień, oparte na wspólnym gzymsie. W przyziemiu skrzydła południowego wtórnie umieszczone otwory drzwi magazynowych, po obu stronach płaskiego pseudoryzalitu z wgłębioną czworoboczną płyciną w centralnej części. Elewacje północno-wschodnia częściowo wtórnie malowana, miejscami wyłożona współczesną okładziną ceramiczną. Zamurowana, względnie poszerzona część otworów okiennych pietra. Wtórnie przebite otwory drzwiowe w przyziemiu, o różnych proporcjach i wymiarach. Na wysokości gzymsu między kondygnacjami korpusu i skrzydła południowego współczesne okapy metalowej konstrukcji, kryte blachą falistą. Do skrzydła północnego dostawiona współczesna przybudówka w formie niskiej, jednokondygnacyjnej hali murowanej konstrukcji, krytej dwuspadowym dachem o niewielkim nachyleniu połaci. W dwu- i trójskrzydłowych oknach i piętra zachowana większość drewnianej stolarki okiennej ze stałymi, profilowanymi ślēmionami.

Elewacja boczna skrzydła południowego (południowo-wschodnia):

Dwukondygnacyjna, o kondygnacjach nierozdzielonych i wyodrębnionym odsadzką cokole. Trójdzielna, ośmioosiowa, w części środkowej zwieńczona belkowaniem i trójkątnym tympanonem. Rytmizowana rozdzielającymi osie okienne pilastrami, w częściach bocznych zaś – lizenami. W górnej części blend między pilastrami fryz kostkowy. Między oknami parteru i piętra czworoboczne płyciny. Otwory okienne prostokątne, bez oprawy, oparte na prostych podokiennikach. Do elewacji dostawione współcześnie murowane schody z krytym gankiem, wiodące do wtórnie przebitego otworu wejściowego w centralnej części kondygnacji piętra. Elewacja współcześnie malowana, w partii cokołu i przyziemia przemurowana z zatarciem pierwotnych podziałów.

Elewacja boczna skrzydła północnego (północno-zachodnia):

Dwukondygnacyjna, o kondygnacjach nierozdzielonych i wyodrębnionym odsadzką cokole. Trójdzielna, ośmioosiowa. Część środkowa podkreślona w partii dachu znacznej wielkości leżącą lukarną. Artykułowana rozdzielającymi osie okienne lizenami – w partii środkowej szerokimi, w bocznych zaś wąskimi. Między oknami parteru i piętra czworoboczne płyciny. Otwory okienne prostokątne, bez oprawy, oparte na prostych podokiennikach. W dwóch środkowych osiach parteru szeroki otwór wejściowy, opatrzony masywną belką nadproża, nad którą dwie zamknięte łukowato blendy. Część okien wtórnie zamurowana, przebite dwa nowe otwory wejściowe w przyziemiu. Elewacja współcześnie malowana, w partii blend między lizenami pokryta tynkiem.

Elewacja tylna (południowo-zachodnia):

Złożona z elewacji trzonu oraz szczytowych elewacji skrzydeł bocznych, o podobnym jak w fasadzie schemacie ukształtowania. Współcześnie w partii przyziemia całkowicie zasłonięta obszernym budynkiem hali murowanej konstrukcji oraz niskimi, parterowymi przybudówkami). Zachowany jedynie niewielki fragment oryginalnego wystroju, lizenowe podziały pionowe skrzydeł bocznych, zwieńczonych łamanymi szczytami oraz pas okien piętra, prostokątnych i wypełnionych ślusarką typu przemysłowego, o drobnych podziałach kwaterowych.

Stan zachowania:

— średni, obiekt częściowo przekształcony.

Zalecenia konserwatorskie:

Do zachowania:

- bryła budynku i kształty dachów;
- wystrój elewacji, wykrój i układ otworów, relikty oryginalnej stolarki okiennej.

Postulowane zabicie współczesnych tynków i przywrócenie oryginalnej kolorystyki elewacji, ze szczególnym uwzględnieniem kształtowanego w cegle klinkierowej detalu, ujednolicenie kształtu i rozmiarów otworów okiennych i drzwiowych, wymianę części stolarki współczesnej na nawiązującą do form oryginalnej. Zalecane usunięcie najbardziej szpecących i zacierających czytelność bryły przybudówek (zewnątrznej klatki schodowej skrzydła południowego, niewielkich aneksów elewacji tylnej), względnie zmiany ich dostosowanie do stylistyki obiektu. Także: uporządkowanie otoczenia i poprawienie ekspozycji budynku.

Ulica Bydgoska

Brombergerstrasse. Ulica prowadząca od stacji kolejowej do Pątnowa.

- ul. Bydgoska 55 (fot. 31-32)

Budynek dworca kolejowego Legnica Pątnów, wzn. po 1898 r. Historyzm (neogotyck) z elementami architektury regionalnej (*Heimatsstil*). Budynek remontowany i przebudowany w 2 poł. XX w. z częściowym zatarciem cech stylowych. Obecnie dom mieszkalny.

Związany z uruchomioną w roku 1898 prywatną linią kolejową relacji Legnica-Ścinawa-Rawicz-Kobylin (*Liegnitz-Kobyliner Eisenbahn*, późniejsza *Liegnitz-Rawitscher Eisenbahn*), łączącej miasto z Wielkopolską. Usytuowany po północnej stronie ulicy, wolnostojący obiekt stanowi reprezentatywny przykład małego przystanku kolejowego z przełomu XIX i XX w. o skromnej i funkcjonalnej formie.

Budynek konstrukcji murowanej, wzniesiony na planie litery „T”, podpiwniczony. Bryła dwuelementowa, zestawiona z dwóch nierównej wysokości prostopadłościanów, nakrytych samodzielnymi dachami dwuspadowymi o niskim kącie nachylenia połaci i wysuniętych okapach. Osadzony na niskim cokole, dwukondygnacyjny z użytkowym poddaszem w części zachodniej. Elewacje nietynkowane, licowane cegłą klinkierową, współcześnie pokrytą farbą. Kondygnacje rozdzielone ceglanym fryzem kostkowym. Od strony wschodniej do budynku przylega niski, parterowy aneks gospodarczy konstrukcji szachulcowej, wypełnionej cegłą i nakryty dwuspadowym dachem o niskiej strzałce i wysuniętych okapach. Od zachodu dostawiony współcześnie murowanej konstrukcji garaż. Wnętrza niedostępne.

Elewacja główna (południowa), jednoosiowa, dwuczęściowa. Od wschodu ryzalit obejmujący oś wejścia głównego. Otwór wejściowy zamknięty łukiem odcinkowym, umieszczony w płytkiej uskokowej niszy, opatrzone łukowym okapnikiem. Poprzedzony niskimi schodami. Drzwi dwuskrzydłowe z nadświetłem. Pojedynczy otwór okienny kondygnacji piętra oparty na fryzie międzypiętrowym, zamknięty łukiem odcinkowym i opatrzone okapnikiem jak otwór wejścia. Stolarka o stałym śłemeniu i krzyżowym podziale głównym.

Elewacja tylna (północna), czteroosiowa. Dwuczęściowa, ukształtowana podobnie jak elewacja główna. Jednoosiowa część zachodnia ryzalitowo wysunięta. Otwory okienne przymurowane współcześnie, wąskie, prostokątne, bez oprawy. W przyziemiu opatrzone murowanymi podokiennikami oraz współczesnymi kratami. Okna piętra oparte na fryzie międzykondygnacyjnym. W osi pierwszej w partii poddasza niewielki otwór okienny, zamknięty łukiem odcinkowym, opatrzone okapnikiem z kluczem.

Stan zachowania:

— średni. Wtórne pokrycie elewacji farbą. Przekształcenie, względnie likwidacja części otworów okiennych. Wymiana większej części stolarki okiennej. Od zachodu parterowa przybudówka garażu.

Zalecenia konserwatorskie:

Do zachowania:

- bryła budynku, forma i pokrycie dachu;
- schemat wystroju elewacji, relikty stolarki okiennej i drzwiowej.

Postulowane oczyszczenie elewacji oraz wymiana współczesnej stolarki okien na nawiązującą do oryginalnej. Także: zmiana formy współczesnej przybudówki garażu na niekolidującą.

Plac Gdański

Nord Park (1884), Danziger Freiheitsplatz (1933), Plac Gdański (1946)

- Park Północny na Placu Gdańskim (fot. 33)

Niewielkie założenie parkowe o powierzchni ok. 1,3 ha powstało w latach 1884-1892 w miejscu bagnistej doliny cieką wodnego zwanego Gęsim Potokiem, będącego dopływem Czarnej Wody (*Schwarzwasser*). Likwidacja cieką wodnego związana była z włączeniem w granice miasta obszaru Przedmieścia Głogowskiego w roku 1873. W związku z planami jego zabudowy wytyczono ulice: Marii Skłodowskiej-Curie (*Lübener Strasse*) w roku 1882 i Bolesława Prusa (*Werdermann Strasse*) w roku 1893. Podmokły dotąd teren, ograniczony od zachodu nasypem linii kolejowej do Głogowa, zaś od wschodu i południa ulicami Głogowską i Curie-Skłodowskiej został podwyższony i splantowany, zaś zlokalizowane malowniczo na południowym brzegu rzeki założenie urządzono w stylu angielskim, z siecią krzywoliniowych ścieżek i swobodnie rozmieszczonymi nasadzeniami drzew i krzewów. Stało się ono sercem nowo powstającej dzielnicy mieszkaniowej dla średnich warstw społecznych.

W latach 80. XX w. park został nieznacznie poszerzony przez wyburzenie zabudowy przy moście na Czarnej Wodzie.

Stan zachowania:

— dobry.

Zalecenia konserwatorskie:

Do zachowania:

— obecne granice zasięgu parku;

— układ planistyczny dróg;

— postulowane opracowanie projektu renowacji z uzupełnieniem drzewostanu.

Ulica Gliwicka

Gleiwitzer Strasse (ok. 1925), Gliwicka (od 1946)

Ulica wytyczona na obszarze bagnistych łąk nadrzecznych, (*Frauenhaag*), na północ od linii kolejowej w kierunku Rawicza, częściowo w rezultacie na nasypisku. Powstała w wyniku podziału należących do miasta terenów, przewidzianych na rozwój przemysłu i zabudowy mieszkalnej domów pracowniczych oraz socjalnych. Pod koniec lat dwudziestych XX w. po zachodniej stronie ulicy ulokowano kompleks nowoczesnego urzędu zaopatrzenia poczty i pocztowo-telegraficznego. Nieco później, w dekadzie lat trzydziestych, u zbiegu z ul. Ścinawską (*Steinauer Strasse*) powstał ciąg wielorodzinnych domów mieszkalnych w zabudowie zwartej, przeznaczonych dla pracowników poczty.

Do zachowania:

— granitowy bruk uliczny i drobny bruk chodników.

- ul. Gliwicka 4 (fot. 34)

Tablica na elewacji południowej budynku, lata 1930-1940.

Czworobocznego kształtu płyta ze sztucznego kamienia, znajdująca się w bocznej, południowej elewacji budynku handlowo-magazynowego na wysokości drugiej kondygnacji. W centralnej części obiektu relief barwy czarnej w postaci gmerku, flankowany literami „P” oraz „S” o dekoracyjnym, gotycyzującym wykroju.

Stan zachowania:

— dobry. Odłamany fragment w lewym dolnym rogu płyty. Niewielkie ubytki wypełnienia barwy czarnej.

Zalecenia konserwatorskie:

Postulowane oczyszczenie tablicy i uzupełnienie brakującego fragmentu.

- ul. Gliwicka 6 (fot. 35-50)

Budynek urzędu zaopatrzenia poczty urzędu poczty i telegrafu z magazynami, obecnie hotel i restauracja „Arkadia”.

Wzniesiony w latach 1925–1928, według projektu pocztowego radcy budowlanego architekta K. Freunda³⁷. Po 1945 do 1993 zajmowany przez Armię Czerwoną. Wyremontowany na początku obecnego stulecia z przekształceniem wewnątrz na potrzeby hotelu i restauracji. Modernizm.

Państwo pruskie stworzyło na terenie Śląska administrację pocztową w oparciu o ordynację z 1712 r. oraz edykt pocztowy z 1715 r. W latach trzydziestych XIX w. wyodrębniono 26 Wyższych Urzędów Okręgowych Poczty. Od 1871 r. telegraf i poczta podporządkowane zostały Centralnemu Zarządowi Poczty i Telegrafu Rzeszy. W Legnicy nowy gmach Poczty Głównej wzniesiono w latach 1890–1892 przy ul. Piastowskiej. W okresie międzywojennym w wyniku rozbudowy sieci telefonicznej i telegraficznej powstały nowe budynki urzędów pocztowych we Wrocławiu i Legnicy.

³⁷ K. Freund, *Das Telegraphen- und Zeugamt in Liegnitz*, „Ostdeutsche Bauzeitung”, 1929, Jhg. 27, nr 35, s. 245-246, il. na s. 245, 246, 247, 248, 249; B. Störckuhl, *Modernizm w Legnicy*, Wrocław 2007, s. 61-62, il. 74-75, XIV-XV.

Legnicki urząd zaopatrzenia poczty i urząd telegraficzny (*Telegraphen- und Zeugamt*) wzniesiono w latach 1925–1928 (uroczyste otwarcie październik 1928) na dwunastohektarowej działce na północ od Dworca Głównego jako murowany, podpiwniczony, ze stropami masywnymi. Poszczególne części gmachu połączono na rzucie zbliżonym do litery „E”. Do czterokondygnacyjnego trzonu, w którym umieszczono biura i pomieszczenia socjalne, przylegają niższe, trójkondygnacyjne skrzydła boczne oraz trzy jednokondygnacyjne pawilony w układzie prostopadłym względem skrzydeł i korpusu. Wszystkie elementy przykryte zostały dachami pulpitowymi oraz tarasami. W skrzydłach ulokowano pracownie, pomieszczenia techniczne i magazyny, w pawilonie zaś halę przeładunkową. Połączenie kolejowe zapewniała własna bocznicą stanowiąca odgałęzienie toru Dworca Północnego (*Kobyliner Bahnhof*), skomunikowana w ten sposób z głównym węzłem kolejowym Legnicy. Statyka budynku została obliczona z uwzględnieniem ewentualnej nadbudowy.

Projekt opracował główny architekt poczty (*Postbaurat*) doktor inżynier architekt K. Freund. Obecnie w budynku znajduje się hotel i restauracja a w pawilonach skrzydeł pomieszczenia magazynowe.

Elewacja frontowa (wschodnia):

Od strony ulicy Gliwickiej, licząca 150 m, złożona z elewacji korpusu oraz skrzydeł bocznych, a w skrajnych partiach ze szczytowych, czteroosiowych elewacji pawilonów. Symetryczna, horyzontalna. Część środkowa, piętnastoosiowa, wysunięta szerokim ryzalitem, Zdecydowanie płaska, o pasowej kompozycji — ścianki podokienne licowane szerokim pasem z wielobarwnej cegły klinkierowej, rozdzielone od strefy okien za pomocą listwowych ceglanych gzymsów. Fugi poziome wypełnione czerwonym tynkiem barwionym w masie w celu wzmocnienia efektu estetycznego jednolitych, ceglanych płaszczyzn (podobnie w pozostałych elewacjach). Fugi pionowe wypełnione jasną zaprawą cementowo-wapienną. Przestrzenie międzyokienne pokryte tynkiem, który dla kontrastu w oryginalne miał kolor jasnozielonej, drobnoziarnistej, narzucanej teranowy. Obejmujący trzy środkowe osie korpusu pozorny ryzalit w całości oblicowany klinkierem z pozostawieniem nieregularnie wysuniętych cegieł o nieregularnej strukturze z licznymi przebarwieniami w partii wyższych kondygnacji. Zwieńczony schodkowym szczytem. W skrajnych, jednokondygnacyjnych partiach fasady wykładane klinkierem ścianki attykowe. Otwory okienne prostokątne, bez oprawy, w najwyższej kondygnacji skrzydeł mniejszych rozmiarów, leżące. W części cokołowej trzonu i skrzydła południowego niewielkie, leżące okna piwnic o prostokątnym wykroju. W osiach drugiej i trzeciej oraz trzynastej i czternastej trzonu przeprute dwa szerokie otwory bram wjazdowych, prowadzących na dziedziniec, umieszczone w uskokowych ościeżach. W górnej części elewacji pozornego ryzalitu uchwyty pod godło poczty.

Elewacja boczna (południowa):

Elewacja boczna pawilonu, usytuowanego prostopadle do południowego skrzydła budynku. Jednokondygnacyjna, jedenastoosiowa, poprzedzona na całej długości betonową rampą wyładowniczą. Od strony wschodniej na poziom rampy wiedzie pojedynczy bieg schodów wzdłuż elewacji, wyposażonych w metalowej konstrukcji barierę. W górnej części elewacji prosty, szeroki, również betonowej konstrukcji okap. Ścianka podokienna wyłożona barwnym klinkierem, oddzielona od strefy okien uskokowym, ceglany gzymsem. Strefa okien pokryta tynkiem. Otwory okienne bez oprawy, prostokątne. Cztery pary dwuskrzydłowych otworów drzwiowych, umieszczonych w niszach i o ceglanych węgarach (jeden współcześnie

częściowo zamurowany). Otwory drzwiowe wypełnia ślusarka ze spawanych i łączonych nitami blachownic, szklona szkłem zbrojonym.

Elewacja boczna (północna):

Elewacja boczna pawilonu, usytuowanego prostopadle do północnego skrzydła budynku. Jednokondygnacyjna. Pozbawiona otworów okiennych, o horyzontalnie zakomponowanej elewacji, podzielonej na trzy strefy. Dolna oraz górna (ścianka attykowa) część ściany wyłożona cegłą klinkierową, środkowa zaś tynkowana.

Elewacja tylna (zachodnia):

Składają się nań elewacje tylne trzonu i skrzydeł budynku oraz szczytowe elewacje peryferyjnie położonych pawilonów. Wieloosiowa, o kompozycji zbliżonej do elewacji frontowej, przy czym trzon nieco cofnięty. Kompozycja pasowa, z naprzemiennie występujących stref z okładziną klinkierową oraz tynkowanych. Skrajne zewnętrzne osie skrzydeł wyróżnione poprzez nietypową lokalizację okien klatki schodowej – w przestrzeni dekorowanych okładziną pasów międzyokiennych. Klatka schodowa skrzydła południowego dodatkowo zryzalitowana. Środkowa, ósma oś elewacji trzonu wyróżniona loggiami w dwóch ostatnich kondygnacjach z nieznacznie występującymi pełnymi murowanymi balustradami. Podobnie – lecz tylko w trzeciej kondygnacji – wyróżnione osie druga oraz czternasta. Okna prostokątne, bez oprawy. Otwory wejściowe w uskokowych, ceglanych oprawach, z kluczem w nadprożu. Podobnie opracowane, lecz nieco mocniej rozglifione bliźniacze otwory bram przejazdowych. Szczyt pawilonu północnego czteroosiowy, południowego zaś – trójosiowy s otworem wejściowym w osi środkowej, opatrzone niską ścianką attykową wykładaną klinkierem. Poprzedza go rampa betonowej konstrukcji, opatrzone pojedynczym biegiem schodów i metalową balustradą.

Elewacje pawilonu hali wyładowniczej (północna, południowa i zachodnia — szczytowa):

Ukształtowane nieco odmiennie od pozostałych, w całości dekorowane cegłą klinkierową. Dwie pierwsze pierwotnie ośmioosiowe, z obszernym przejazdem bramnym w skrajnej wschodniej osi (obecnie zabudowanym). Elewacja szczytowa od zachodu — siedmioosiowa. Zwieńczone uskokowym gzymsem koronującym. Otwory okienne znacznych rozmiarów, w formie leżącego prostokąta, oparte na prostych ceglanych podokiennikach. Okna piwniczne w partii przyziemnej wąskie, leżące, bez oprawy. Wyposażone w świetliki, zamknięte żeliwnymi kratami z luksferowym oszkleniem. Otwory drzwiowe przekształcone. W centralnej części obiektu wysoki, czworoboczny, murowany komin.

Klatki schodowe budynku o konstrukcji betonowej, opatrzone prostymi balustradami z kutych i spawanych metalowych prętów z charakterystycznym koszem w miejscu pierwszego słupka oraz profilowanym drewnianym pochwytem. Stopnice ze sztucznego kamienia, posadzki – wylewka cementowa. Wewnątrz zachowana część oryginalnych, dwuskrzydłowych metalowej konstrukcji drzwi pomieszczeń.

Na podwórku zachowane fragmenty torów kolejowych z obrotnicami.

Stan zachowania:

— dobry. Wymienione tynki elewacji, miejscami niezbyt fachowo uzupełniona dekoracja ceramiczna elewacji, z zastosowaniem płytek o gładkiej powierzchni. Zmieniona forma części otworów okiennych. Stolarka okien wymieniona na plastikową bez zachowania form oryginalnej, współczesne kraty bramy przejazdowych.

Zalecenia konserwatorskie:

Do zachowania:

- bryła budynku;
- wystrój elewacji ze szczególnym uwzględnieniem klinkierowego oblicowania,
- wykrój i układ otworów,
- relikty oryginalnej ślusarki drzwi,
- oryginalne wewnętrzne drzwi z korytarzy na klatki schodowe,
- balustrady klatek schodowych.

Zaleca się przywrócenie oryginalnej kolorystyki elewacji i uzupełnienie okładziny ceramicznej oraz ujednolicenie przekształconych otworów okiennych. Przeprowadzone ostatnio lokalne naprawy elewacji polegające na obłożeniu płytkami ceramicznymi, mimo zastosowania zbliżonych formatów i kolorystyki, nie dały dobre efekty estetyczne, ze względu na zbyt równo powierzchnię flizów.

Zaleca się zachowanie torów kolejowych z obrotnicami jako świadectwa sposobu funkcjonowania transportu przesyłek pocztowych.

Budynek kwalifikuje się do wpisu do rejestru zabytków jako wybitny przykład architektury modernistycznej lat dwudziestych XX w. na obszarze Dolnego Śląska.

• ul. Gliwicka (fot. 51-52)

Budynek stacji transformatorowej. Lata po 1920. Modernizm.

Wzniesiona w latach dwudziestych przez legnicki zakład energetyczny: *Elektrizitäts-Werke Liegnitz A. G.* Firma ta ukonstytuowała się w latach 1897-1898, w tym też czasie uruchamiając pierwszą elektrownię, służącą zasilaniu tramwajów oraz ulicznych latarni (przy *Breslauer Str.*). Wobec jej niewystarczającej wydajności wzniesiona została w latach 1913-1914 nowa elektrownia (*am Frauenhaag*, nad Czarną Wodą – uruchomiona 14 lipca 1914 r.). Zakład pokrywał siecią nie tylko Legnicę, zasilał też powiaty lubiński i górowski.

Stacje transformatorowe były najmniejszymi elementami architektonicznej infrastruktury zakładów energetycznych. Z reguły o skromnej postaci, rzadko uzyskiwały bardziej wyrafinowane kształty. Do czasów obecnych w niezmienionej formie zachowało się ich bardzo niewiele.

Budynek niewielkich rozmiarów, wolnostojący, na rzucie prostokąta, usytuowany po wschodniej stronie ulicy. Jednokondygnacyjny, o kubicznej bryle, murowany z cegły i nakryty dachem dwuspadowym o niskiej strzałce, w centralnej części opatrzonym niewielkim świetlikiem.

Elewacja główna, zachodnia.

Trójosiowa, licowana cegłą klinkierową. Narożniki zaakcentowane użyciem kształtowanych w cegle pseudoboni. W zwieńczeniu wysoki, kielichowato rozszerzający się ku górze masywny gzyms, przechodzący w rodzaj attyki, kryjącej dach budynku. Pośrodku otwór wejścia głównego, bez oprawy, zamknięty łukiem płaskim. Flankowany dwoma niewielkimi otworami okien, w formie wąskich prostokątów, zamkniętych trójkątnie. Podokienniki proste, ceglane. Ponad otworem wejścia wykonany z cegły zendrówki monogram „E. W. L.” (skrót nazwy zakładu energetycznego). Otwory okienne wypełnione ślusarką typu przemysłowego, o drobnych podziałach, szklonej szkłem zbrojonym. Drzwi konstrukcji blachownicowej spawanej i łączonej nitami. Pozostałe elewacje kształtowane podobnie. W elewacji tylnej brak gzymsu koronującego.

Stan zachowania:

— bardzo dobry. W elewacji głównej wtórnie przebita symetrycznie poniżej otworów okiennych para otworów rewizyjnych, zamkniętych prostymi drzwiczkami konstrukcji metalowej. W elewacji północnej wtórnie przebity pomocniczy otwór drzwiowy. Ponadto budynek został wtórnie włączony w ciąg muru otaczającego posesję.

Zalecenia konserwatorskie:

Do zachowania:

— bryła budynku;

— wystrój elewacji ze szczególnym uwzględnieniem monogramu nad wejściem głównym, wykrój i układ otworów okiennych, oryginalna ślusarka.

Zalecane uzupełnienie okładziny elewacji. Wskazana poprawa ekspozycji budynku poprzez wyłączenie go z ciągu muru otaczającego sąsiednią posesję.

Ulica Głogowska

Glogauer strasse — ul. Głogowska na terenie historycznego Przedmieścia Głogowskiego. Do 1899 — nazwa ulicy jedynie na odcinku do Czarnej Wody, w latach 1926–1945 — nazwa całej ulicy.

Odcinek na północ od Czarnej Wody — część osady *Töpferberg* (1789), *Töpfer Berg* (1826, 1827), jako ulica zwany — *Neue Glogauer Strasse* (1877, 1899), 1900, 1904, 1908), *Glogauer Strasse* (1926–1945).

Ul. Głogowska powstała na bazie odcinka traktu z Legnicy do Głogowa i Lubina. Trakt ten w 1 ćw. XIX w. na północ od Bramy Głogowskiej, terenu dawnych fortyfikacji i miejskiej cegielni przecinał niewielkie terytorialnie siedlisko przedmieścia. Przekraczał dalej Czarłą Wodę. Stawał się główną ulicą wsi *Töpferberg*, ulicówki z elementami układu wielodrożnego współtworzonego przez drogi na miejscu ob. ul. Rybackiej, Bagiennej oraz przez dwie drogi dojazdowe do folwarku *Grünthal* (obecna ul. Okólna). Ponadto przy południowym krańcu wsi kształtowało się niewielkie owalne, zabudowane nawsie, relikty układu pierwotnej, małej wsi lub też rezultat dostosowania się do topografii terenu i przebiegu koryta Czarnej Wody. Na północno-wschodnim krańcu wsi trakt rozwidlał się, a główny szlak prowadził w kierunku Głogowa i Lubina (obecna ul. Poznańska).

Reliktem średniowiecznego jeszcze układu przestrzennego był ulokowany na przecięciu ulicy z Młynówką młyn zwany Młynem Mostowym (*Brückenmühle*), relikty budynku młyna zostały rozebrane ok. 1970.

Od lat 40. XIX w. zaczęto przeprowadzać zmiany w południowej części historycznego Przedmieścia Głogowskiego, które dotyczyły także ul. Głogowskiej. Ulicę tę skrócono w 1843 r. od południa w związku z budową węzła kolejowego i połączono ją ze starym miastem ul. Nową. Następnie w latach 70. XIX w. przyłączono do ul. Głogowskiej główną drogę wiejską wcielonej do miasta gminy *Töpferberg*, drogę, której nadano nazwę *Neue Glogauer Strasse*. W następnych dziesięcioleciach najbardziej konsekwentnie przekształcano południową, historyczną część przedmieścia gdzie w 4 ćw. XIX w. wytyczono w na bazie starych dróg nowe przecznice ul. Głogowskiej: ul. M. Curie-Skłodowskiej (1881–1882), Władysława Łokietka, B. Prusa i J. Kochanowskiego (1893). Tak powstał typowo miejski układ urbanistyczny z siecią ulic wydzielającą dwa pełne kwartały i jeden niepełny (wydzielonym ulicami Władysława Łokietka, Głogowską i B. Prusa). Kwartały te i ul. Głogowską zabudowywano sukcesywnie do ok. 1903 r. domami ze średnimi i małymi mieszkaniami. Przeprowadzono także regulację południowego odcinka ul. Głogowskiej. Dbano o chodniki miejskie, które budowano z kamiennych płyt ujmowanych skrajnie pasami z kostki bazaltowej lub granitowej (obecną formę chodniki przybrały w 1938 r., wówczas to poszerzono jezdnię i zlikwidowano ogródki przed fasadami kamienic dla przeprowadzenia chodników). Miejskiego charakteru południowej części Przedmieścia Głogowskiego dopełniały Park Północny na placu Gdańskim założony w latach 1897–1900³⁸ na terenie pomiędzy ul. M. Curie-Skłodowskiej i Głogowską oraz zbudowany w 1903 r., starannie zaprojektowany i efektowny most na Czarnej Wodzie.

O ile proces urbanizacji był bardzo wyrazisty w południowej części Przedmieścia Głogowskiego, tak postępował słabiej na terenie najnowszej, północnej części, na gruntach dawnej gminy *Töpferberg*³⁹. Tu też planowano przecznice ul. Głogowskiej. Do 1900 r. wzdłuż dawnej drogi wytyczono ul. Bagienną (*Bruchstrasse*), a przed 1913 — wzdłuż dawnej drogi i rozłogu — ul. Garncarską (*Bunzlauer Strasse*). W latach 20. XX w. planowano

³⁸ Zum Winkel A., *op. cit.*, s. 487.

³⁹ Zum Winkel A., *op. cit.*, s. 480.

założenie kolejnych przecznic ul. Głogowskiej, ale planów tych nie zrealizowano. W 2 poł. XX w. ul. Głogowska została komunikacyjnie odciążona i dwukrotnie przecięta ul. Leszczyńską, trasą wylotową z miasta w kierunku północnym, połączoną z ul. Poznańską.

Ze względu na to, że obecna ul. Głogowska przebiega przez historyczne przedmieście i dawną wieś *Töpferberg*, jej zabudowa ma zróżnicowany charakter. Przy ul. Głogowskiej na obszarze historycznego przedmieścia znajdowała się w 1 ćw. XIX skromna, mało zagęszczona, głównie szerokofrontowa zabudowa o układzie szeregowym. Wypełniała zasadniczo wschodnią pierzeję ul. Głogowskiej i sięgała do wysokości ob. ul. B. Prusa. Ponadto nad młynówką znajdował się młyn. Do 1877 r. wzdłuż wschodniej pierzei ulicy wzniesiono pierwsze miejskie domy czynszowe (nr 15–21). Dalsze budowano w latach 1877–1915, jako domy w większości stosunkowo skromne, głównie według projektów typowych. Kamienice budowano w stylu historyzmu, neoklasycyzmu, neorenesansu północnego, secesji i postsecesji. W mniejszym stopniu zabudowa miejska wprowadzona została do nowszej, północnej części przedmieścia, na terenie dawnej wsi *Töpferberg*. Tu przy wschodniej pierzei ul. Głogowskiej wzniesiono od lat 70. XIX w. po pierwsze dziesięciolecie XX w. w XIX w. dwa izolowane, zwarte zespoły zabudowy miejskiej, obecne domy nr 41, 43, 47, 47 i 59–81. Budynki wzniesiono w stylu neoklasycyzmu, neorenesansu i postsecesji, ale jako bardziej skromne niż domy na terenie południowej części przedmieścia. Naprzeciw tej zabudowy miejskiej przy zachodniej pierzei ul. Głogowskiej dominowała zabudowa wiejska tworzona przez nieduże zagrody z domami szeroko- lub wąskofrontowymi, gospodą (nr 32), jednym dużym gospodarstwem z domem nr 38 i czterema małymi zagrodami dla nowych osadników (nr 84, 86, 88 i 90). Na tym tle wyróżnią się ewangelicka szkoła ludowa (nr 50), utrzymana w formach stylu rodzimego, z salą gimnastyczną dekorowaną ceramicznymi plakietami z herbem Legnicy.

• ul. Głogowska 2 (fot. 53-54)

Kamienica czynszowa, wzn. XIX/XX w., historyzm, neorenesansem północny łączony z neobarokiem.

Mur., tynk., podpiwniczona, na nieregularnym planie trójkąta z załamaniem boków. Dobudowana jednym bokiem do murowanego wiaduktu kolejowego. Zwrócona fasadą ku nieregularnemu placowi na początku ul. Głogowskiej. Elewacja frontowa budynku od strony placu skrajnie, dwukrotnie załamana. Kamienica czterokondygnacyjna, nakryta dachem pulpitowym z ukośną połącią nad fasadą.

Fasada 9-osiowa, z dwuosiowymi skrajnymi partiami z osiami ku sobie zbliżonymi. Detal architektoniczny wykonany w cegle i tynku oraz częściowo ze sztucznego kamienia. Zaznaczony wąski, tynkowy cokół. Nad nim przyziemie z układem krępych, międzyokiennych pilastrów (z cokołami i gzymsami) wspierających półkoliste arkady nad łukami otworów. Trzony pilastrów pokryte plastycznym boniowaniem, przyłącza nad arkadami zdobione boniowaniem rytym delikatniej. Nad przyziemiem profilowany gzyms, wyżej pas gładkiego tynku i profilowany gzyms kryty blachą (łącznie z parapetami) pod oknami i piętra. Wyżej fasada licowana cegłą. Kolejne, pasowo-profilowane gzymsy ceglane pod oknami II i III piętra oraz na poziomie nadproży okien tych kondygnacji. Gzymsami przewiązane narożne boniowanie skrajnych, dwuosiowych partii elewacji. Fasada zwieńczona belkowaniem koronującym z denticuli i z profilowanym fryzem, na który nałożone parami (nad obramieniami okien III piętra) modyliony. Nad nimi profilowany gzyms koronujący.

W elewacji dwa otwory wejściowe. Jeden (do lokalu handlowo-usługowego) w centralnej partii fasady, w jej prawej, skrajnej osi. Prostokątny, umieszczony w płytkiej niszy o łuku pełnym, oddzielony belką od zamurowanego obecnie nadświetla. Archiwolta nadświetla oparta na odcinkach profilowanego gzymsu, profilowana, przewiązana kłincami w formie trapezowych boni diamentowych. Nad centralnym kłincem-kłuczem dekoracyjna woluta.

Drugi otwór wejściowy do sieni budynku przepruty w skrajnej, dwuosiowej, załamanej, południowo-wschodniej części elewacji przy nasypie kolejowym. Prostokątny, w oprawie ze sztucznego kamienia. Ujęty pilastrami na niskich cokołach, przewiązanymi w dolnej części boniami diamentowymi. Górne partie pilastrów zdobione ornamentem okuciowym, guzami, dekoracją roślinno-geometryczną i ornamentem cekinowym. Powyżej pseudogłowice w formie gzymsów ujmujących diamentowe bonie. Nad pilastrami kwadratowe, stylizowane odcinki belkowania i profilowany gzyms, na którym rustykowany, zwężający się ku górze motyw zdobniczy w formie pary wolut. Na elewacji budynku, w pasie między gzymsami, nad portalem półkolisty naczółek w profilowanym obramieniu, wypełniony motywem kobiecej maski flankowanej przez wolutowo skręconą roślinną wic. W otworze wejściowym drzwi drewniane, w stylu neorenesansu łączonego z neobarokiem, dwuskrzydłowe, ramowo-płycinowe, częściowo przeszklone. Ożywione płycinami, boniami diamentowymi w obrysie czworoliści, szlakiem z małych boni. Otwory w skrzydłach drzwi ujęte dodatkowo dekoracyjnie podciętymi listwami. Listwa przyrytkowa profilowana, zdobiona przewiązkami i m.in. ornamentem cekinowym.

Okna dwuskrzydłowe, zamknięte półkoliście lub prostokątne. Okna w przyziemiu bez obramień. Tylko ich łuki obramione podobnie jak otwór wejściowy w centralnej części elewacji. Pod oknami przyziemia podokienniki i prostokątne, dwurazlitowe płyciny podokienne. W wyższych kondygnacjach, w centralnej, pięciosiowej części elewacji oraz w jej południowo-wschodniej, załamanej części okna w tynkowych sfazowanych obramieniach z nadprożami zespolonymi z gzymsowaniami. Zaznaczone cokoły obramień, zdobione boniami diamentowymi przewiązki węgarów (z na poziomie i piętra) i podobnie dekorowane skrajne wypustki nadproży (na poziomie III piętra). Inne, dekoracyjne elementy obramień okiennych zróżnicowane, stosowane przemienne. Nad oknami i piętra, w osiach skrajnych i środkowej profilowane gzymsy na konsolach (osłonięte daszkami). Ponad pozostałymi dwoma oknami i piętra dekoracyjne, półkoliste łuki z układem klinców i z kluczem, wydzielające pola z motywem muszli. Okna II piętra w osiach skrajnych i środkowej zaopatrzone w prostokątne, obramione płyciny wypełnione dekoracją w formie wazonu flankowanego zestawionymi ze sobą symetrycznie gryfami. Nad oknem II piętra w środkowej osi elewacji trójkątny naczółek (na konsolach), z polem zdobionym motywem stylizowanej palmy. Natomiast ponad oknami w sąsiednich osiach krótkie listwy, na których oparte odcinkowe, dekoracyjne łuki z rytym układem klinców, kluczem z konsolą i z profilowanym gzymsem. W polach wydzielonych przez łuki — motyw wici roślinnej i muszli. Nad pozostałymi oknami II piętra gzymsy na konsolach osłonięte daszkami. Ponad oknami III piętra profilowane gzymsy nadokienne. Podobnie jak w centralnej części fasady kształtowane obramienia okien w jej skrajnej, dwuosiowej, południowo-wschodniej części. Z tym, że nad oknem i piętra w lewej, skrajnej osi półkolisty łuk. Nad sąsiednim oknem gzyms na konsolach, i nad nim płycina z gryfami. Nad oknami II piętra tylko odcinkowe łuki z dekoracją. Inaczej niż w centralnej i południowo-wschodniej części elewacji ujęte obramienia okienne w dwuosiowej, północno-wschodniej, załamanej części elewacji. W przyziemiu wypruta mijankowo w stosunku do rozkładu osi wyższych kondygnacji prostokątna witryna sklepowa pozbawiona obramienia. Okna wyższych kondygnacji dwuskrzydłowe, zamknięte półkoliście, ujęte wspólnymi, spiętrzonymi obramieniami, wymodelowanymi na prostokątnych, tynkowanych płycinach. Na poziomie I–III piętra okna w gładkich opaskach okiennych z cokołami, przewiązkami i kluczami. Pomiędzy oknami cokoły i przewiązki wspólne. Archiwolty połączone z gzymsami nadokiennymi. Zróżnicowane dolna i górna części wspólnych obramień okien. Nad oknami i piętra gzyms nadokienny z daszkiem. Pod oknami II piętra wydłużona, prostokątna płycina podokienna zespolona z gzymsem podokiennym. Zdobiona motywem wazonu, symetrycznie ułożonymi przedstawieniami gryfów i wicią akantu. Następnie ponad oknami II piętra trójkątny naczółek ze skrajnymi

odcinkami gzymsu oraz z polem wypełnionym motywem muszli. Naczółek ten nałożony na prostokątną, obramioną listwą płycinę pod oknami III piętra, zdobioną skrajnie roślinnymi girlandami. Nad oknami III piętra wąski gzyms. W oknach częściowo zachowana drewniana stolarka okienna z dekorowanymi słupkami i profilowanymi ślemionami.

Nad fasadą połączyć dachu z pokryciem z szarej, ceramicznej dachówki. W połaci dachu, nad osiami okiennymi jednoosiowe, małe lukarny zamknięte odcinkowo. Nakryte dachami walcowatymi lub spłaszczonymi, dwuspadowymi.

Elewacje tylna bez dekoracji.

Wydłużona sień z ceramiczną posadzką z dwubarwnych płytek. Podzielona na części dwoma łukami opartymi na wystęпах muru. Przednia część sieni nakryta stropem z sufitem z fasetami. Fasety ozdobione sztukateriami. Wydzielone ramami z denticuli oraz z motywów roślinnych. Dekorowane motywami ozdobnych konsol i kartuszy w oprawie z wici roślinnej z kwiatami.

Wewnętrzne schody w trakcie północnym skrzydła budynku drewniane, dwubiegowe powrotne, z duszą oraz ze sklepieniami odcinkowymi nad podestami. Częściowo zachowana drewniana balustrada z toczonymi, dekorowanymi słupkami i tralkami oraz z profilowaną poręczą. Częściowo zachowane drewniane, dwuskrzydłowe, ramowo-płycinowe drzwi mieszkań z dekoracją płycinową oraz podobne, jednoskrzydłowe drzwi WC przy podestach klatki schodowej.

Stan zachowania:

— dobry, nieliczne ubytki detalu architektonicznego.

Zalecenia konserwatorskie:

Do zachowania:

- bryła budynku, pokrycie ceramiczne połaci dachu;
- detal architektoniczny fasady, sztukaterie sieni;
- wykrój i układ otworów, relikty stolarki okiennej oraz stolarka drzwi wejściowych i wewnętrznych;
- dobrze zachowane fragmenty oryginalnej balustrady schodów.

Ponadto ochronie podlegają oryginalne elementy wystroju i wyposażenia wnętrza, w tym sztukaterie, piece, stolarka drzwi wewnętrznych.

Konieczny remont kapitalny budynku i uzupełnienie elementów wystroju elewacji. W przypadku wymiany stolarki okiennej i drzwiowej oraz balustrady schodów wymaga się stosowania stolarki drewnianej z zachowaniem istniejących wzorów.

• ul. Głogowska 4 (fot. 55)

Kamienica czynszowa, wzn. ok. 1900, historyzm, neobarok łączony z neorenesansem północnym.

Mur., tynk., podpiwniczona, na planie prostokąta, z ryzalitem w elewacji tylnej, czterokondygnacyjna, nakryta dwuspadowym dachem.

Fasada 8-osiowa. Zaznaczony gładki cokół. Tynkowane przyziemie i skrajne, dwuosiowe partie elewacji. Centrum fasady (na szerokości 4 osi) licowane cegłą. Detal architektoniczny wykonany w tynku i z elementów ceramicznych. Przyziemie pokryte pasowym, przemianym boniowaniem. Pod oknami I i II piętra wąskie gzymsy podokienne. Podobne gzymsy pod oknami III piętra w skrajnych partiach elewacji. Fasada zwieńczona uproszczonym, profilowanym gzymsem koronującym na dekorowanych konsolach rozmieszczonych ponad oknami.

Otwór wejściowy usytuowany symetrycznie, we wgłębny, gładkim obramieniu ze sfazowanymi narożnikami. Zaakcentowany trapezowym kluczem. Okna prostokątne,

dwuskrzydłowe. Okna w przyziemiu zaopatrzone w podokienniki, obramione podobnie jak otwory wejściowe. Zaakcentowane kluczami z liśćmi akantu. Obramienia okienne wyższych kondygnacji rozbudowane. W centrum, w 4 środkowych osiach, spiętrzone, tworzące element pionowej artykulacji elewacji. Znajdujące się tu okna I i II piętra ujęte obramieniami w formie litery T ze sfazowanymi skrajami. Nad obramieniami dekoracyjne łuki (ze skrajnymi kłincami i z kluczami) nałożone na prostokątne, gładkie płyciny podokienne okien II i III piętra. W polach wydzielonych przez łuki motyw muszli (I piętro) lub kartusze w oprawie z roślinnej wici (II piętro). Nad kluczami okien i piętra (zdobionymi motywem wici roślinnej) diamentowe bonie. Natomiast klucze dekoracyjnych łuków nad oknami II piętra trapezowe, gładkie. Okna III piętra (na długości całej elewacji) z podokiennikami, w profilowanych obramieniach, na które nałożona dekoracja ornamentalna spod konsol gzymsu koronującego (motyw kampanul). W bocznych, dwuosiowych partiach elewacji, w partii I i II piętra uszakowe, listwowe obramienia okienne w formie litery T. Nad nimi oparte na konsolach naczółki. Ponad oknami i piętra naczółki trójkątne ze skrajnymi gzymsami, wypełnione ornamentem okuciowym łączonym z wicią roślinną. Z kolei nad oknami II piętra naczółki półkoliste ze skrajnymi gzymsami, zdobione motywami muszli. Częściowo zachowana drewniana stolarka okienna z dekorowanymi słupkami i z profilowanymi ślemionami. Nad fasadą połączyć dachu z pokryciem ceramicznym oraz z drewnianymi, jednoosiowymi lukarnami z dachami dwuspadowymi.

Elewacja tylna bez dekoracji.

Wnętrze niedostępne.

Stan zachowania:

— dobry, nieliczne ubytki detalu architektonicznego.

Zalecenia konserwatorskie:

Do zachowania:

— bryła budynku, ceramiczne pokrycie dachu;

— detal architektoniczny fasady,

— wykrój i układ otworów, relikty stolarki okiennej oraz stolarka drzwi wewnętrznych;

Ponadto ochronie podlegają oryginalne elementy wystroju i wyposażenia wnętrza, w tym sztukaterie, piece, stolarka drzwi wewnętrznych.

Konieczny remont kapitalny budynku i uzupełnienie elementów wystroju elewacji. Zaleca się też przeprowadzenie badań stratygraficznych tynków i zaprojektowanie na tej podstawie kolorystyki elewacji. W przypadku wymiany stolarki okiennej i drzwiowej wymaga się stosowania stolarki drewnianej z zachowaniem istniejących wzorów.

• ul. Głogowska 6 (fot. 56-57)

Kamienica czynszowa, wzn. ok. 1910–1913, postsecesja z elementami stylu rodzimego. Przyziemie przekształcone w 2 poł. XX w. z uproszczeniem elementów detalu architektonicznego.

Mur., tynk., podpiwniczona, narożna, na planie litery V, czterokondygnacyjna, nakryta dachami dwuspadowymi (nad skrzydłami budynku), dachem dwuspadowym (nad jednym ze szczytów) oraz — dachem naczółkowym (nad szczytem w fasadzie).

F a s a d a 6-osiowa, tynkowana, kształtowana asymetrycznie. Organizowana komponowanym, mijankowym układem okien. Na szerokości półtorej osi, fasada asymetrycznie podwyższona, zamknięta trapezowym, jednokondygnacyjnym szczytem. W trójosiowym centrum elewacji frontowej duża, jednolita, dwu- i półosiowa, tynkowa płycina, której część zamknięta odcinkiem zadaszenia (z ceramicznym pokryciem) pod oknem III piętra. W tę kondygnację wprowadzona druga część płyciny, i pod szczytem wykreślona

łukiem falistym. Powyżej trapezowy szczyt, nad którym dach naczółkowy. Fasada kamienicy bez artykulacji, za wyjątkiem dwóch skrajnych odcinków gzymsu nad I piętrem osłoniętych ceramicznymi daszkami. Elewacja bez dekoracji ornamentalnej. Otwór wejściowy umieszczony asymetrycznie i mijankowo w stosunku do okien w osiach. Bez obramienia, zamknięty łukiem pełnym. Osłonięty pulpitem daszkiem na parach drewnianych, wklęsłych wsporników opartych na murowanych konsolach. W południowej części przyziemia półkoliście zamknięta brama pozbawiona oprawy, prowadząca do przelotowej sieni z posadzką z granitowej kostki. Sień nakryta murowanym stropem z sufitem wzmocnionym odcinkowym łukiem konstrukcyjnym. Okna prostokątne, jedno- i dwuskrzydłowe, w kondygnacjach rozmieszczone niejednolicie, bez obramień. W przyziemiu przebudowane witryny sklepowe. W partii I i II piętra okna dwuskrzydłowe, nad wejściem do budynku trójskrzydłowe okna klatki schodowej. Obok nich wąskie, jednoskrzydłowe okna WC lub lokalności w mieszkaniach. Na poziomie III piętra trzy zgrupowane okna jednoskrzydłowe, dalej para podobnych okien, okno dwuskrzydłowe oraz para okien jednoskrzydłowych. W polu szczytu małe, kwadratowe okno.

Elewacja boczna, północno-zachodnia lekko wklęsła, komponowana podobnie jak fasada, pięcioosiowa. Podobnie dzielona skrajnymi odcinkami gzymsów osłoniętymi daszkami. Ożywiona zsuniętym z osi jednoosiowym, dwukondygnacyjnym, trójkątnym szczytem, z podstawą osłoniętą daszkiem. Wszystkie daszki na elewacji z pokryciem ceramicznym. W elewacji okna o różnych wykrojach, o komponowanym układzie, bez obramień. W lewej skrajnej osi okna prostokątne, dwuskrzydłowe, i nad nimi w partii III piętra para okien jednoskrzydłowych. W dwóch osiach środkowych oraz sąsiedniej okna prostokątne, dwuskrzydłowe. W prawej, skrajnej osi oraz w polu szczytu okna trójskrzydłowe zamknięte odcinkowo. Nad oknem w szczycie eliptyczny okulus. Okna przyziemia z ceramicznymi parapetami. W oknach obu elewacji częściowo zachowana drewniana stolarka okienna z dekorowanymi słupkami i profilowanymi ślemionami.

Nad elewacjami połacie dachu z pokryciem ceramicznym i facjaty o konstrukcji szkieletowej nakryte dachami pulpitemi. Nad narożem budynku facjata z dwiema ścianami okiennymi, odpowiednio do każdej z elewacji budynku. Ponadto w połaci dachu nad elewacją także facjata w formie trójkątnego, szkieletowego szczytu.

Elewacje tylne obu skrzydeł budynku bez dekoracji.

Sień przejazdowa pozbawiona dekoracji.

Stan zachowania:

— dobry, z tym że przekształcony wtórnie fragment elewacji przyziemia fasady.

Zalecenia konserwatorskie:

Do zachowania:

— bryła budynku z facjatami o konstrukcji szkieletowej, ceramiczne pokrycie połaci dachu, ceramiczne pokrycia daszków na elewacjach;

— wykrój i układ otworów, relikty stolarki okiennej oraz stolarka drzwi wewnętrznych.

Ponadto ochronie podlegają oryginalne elementy wystroju i wyposażenia wnętrza, w tym sztukaterie, piece, stolarka drzwi wewnętrznych.

Konieczny remont kapitalny budynku. Zaleca się przeprowadzenie badań stratygraficznych tynków i zaprojektowanie na tej podstawie kolorystyki elewacji. W przypadku wymiany stolarki okiennej i drzwiowej wymaga się stosowania stolarki drewnianej z zachowaniem istniejących wzorów.

• ul. Głogowska 10 (fot. 59)

Kamienica czynszowa, wzn. ok. 1880–1890 w stylu historyzmu (neoklasycyzmu szkoły berlińskiej 3 ćw. XIX w.) Budynek remontowany w 2 poł. XX w. z częściowym zatarciem cech stylowych.

Kamienica mur., tynk., podpiwniczona, na planie prostokąta, czterokondygnacyjna, z podstryszem, nakryta spłaszczonym dachem dwuspadowym.

Fasada 4-osiowa, tynkowana z zaznaczonym cokołem i z pozostałym detałem architektonicznym wykonanym w tynku. Elewacja frontowa zwieńczona strefą wieńczącego belkowania wtórnie uproszczoną, z której zachował się fryz z oknami podstrysza, obramiony i dzielony listwą.

Otwór wejściowy umieszczony w prawej, skrajnej osi, prostokątny, wysoki, wtórnie uproszczony. Z dawnych jego form zachowane trzony pilastrów z wgłębными, prostokątnymi płycinami oraz z belkowania —profilowany gzyms koronujący. W otworze wejściowym drzwi drewniane, ramowo-płycinowe, dwuskrzydłowe z nadświetlem. Listwa przymykowa w formie wąskiej kolumny z cokołem, przewiązką i ze smukłą, uproszczoną głowicą. Symetrycznie na drugim ze skrzydeł drzwi umieszczona podobna kolumna. Ponadto drzwi zdobione podziałem ramowym, dekoracją płycinową i fryzem ze żłobkowaniem. Belka pomiędzy drzwiami i pozbawionym dekoracji, prostokątnym nadświetlem profilowana. Okna prostokątne, dwuskrzydłowe, w przyziemiu oparte na wspólnym, profilowanym gzymsie podokiennym. Okna I i II piętra z podokiennikami. Okna trzech kondygnacji ujęte profilowanymi obramieniami, a okna III piętra bez obramień. Częściowo zachowana drewniana stolarka okienna z profilowanymi słupkami i ślemionami.

Elewacja tylna bez dekoracji.

Ponad elewacjami budynku połacie dachu z pokryciem ceramicznym.

Sień z ceramiczną posadzką z dwubarwnych płytek nakryta murem z sufitem. Poprzez otwór o łuku odcinkowym skomunikowana z przecho­dem i klatką schodową w tylnym trakcie. Tu schody z duszą, dwubiegowe z zabiegami łączącymi podesty na poziomie mieszkań. Schody w dolnej części drewniane, wyżej ze sztucznego kamienia, z fragmentarycznie zachowaną, drewnianą, ażurową balustradą złożoną z toczonych tralek i słupków. Klatka schodowa oświetlona przez okno w połaci dachu.

Stan zachowania:

— Stan techniczny budynku dobry, ale znaczne zatarcie cech stylowych ujęcia fasady.

Zalecenia konserwatorskie:

Do zachowania:

— bryła budynku, ceramiczne pokrycie połaci dachowych nad fasadą;

— relikty detalu architektonicznego elewacji;

— wykrój i układ otworów, pozostałości stolarki okiennej oraz stolarka drzwi frontowych.

Ponadto ochronie podlegają oryginalne elementy wystroju i wyposażenia wnętrza, w tym stolarka drzwi wewnętrznych.

Należy dokonać rekompozycji wystroju elewacji frontowej w stylu neoklasycyzmu lat 70. XIX w., w nawiązaniu np. do form wystroju elewacji domu przy ul. Głogowskiej 12–14. Zaleca się też zaprojektowanie nowej kolorystyki elewacji. W przypadku wymiany stolarki okiennej drzwiowej oraz balustrady schodów wymaga się stosowania stolarki drewnianej z zachowaniem istniejących wzorów.

• ul. Głogowska 11 (fot. 60)

Kamienica czynszowa, wzn. ok. 1900, historyzm, neobarok łączony z neorenesansem północnym. Budynek remontowany w końcu XX w. z uproszczeniem elementów detalu architektonicznego.

Kamienica mur., tynk., podpiwniczona, na planie prostokąta, czterokondygnacyjna, nakryta dwuspadowym dachem.

Fasada 7-osiowa, z zaznaczonym gładkim cokołem, z tynkowanym przyziemiem, powyżej licowana cegłą. Detal architektoniczny wykonany w tynku. Przyziemie pokryte pasowym boniowaniem z ozdobnym układem kłinców nad otworami. Niektóre z pasów boniowania i niektóre kłince nad oknami z rustyką. Pod oknami i piętra wąski gzyms. Pod oknami II i III piętra oraz na wysokości ślemion okien I i II piętra gzymsy pasowe. Elewacja zwieńczona uproszczonym, profilowanym gzymsem koronującym z denticuli. Z gzymsami zespolone dwie lizeny wielkiego porządku ujmujące oś okienną ponad otworem wejściowym. Otwór wejściowy umieszczony asymetrycznie, we wgłębny, gładkim obramieniu. Nad nim, w ciągu pasa boniowania, układ kłinców. Częściowo zachowane (bez jednego skrzydła) drzwi frontowe, drewniane, dwuskrzydłowe, z nadświetlem, ramowo-płycinowe, częściowo przeszklone. Zachowane skrzydło w górnej części przeszklone, ożywione płycinami, jedną z boniem diamentowym, inną dzieloną listwą i wypełnioną opierzeniem. Nad trójbocznie zamkniętym otworem w drzwiach dwa guzy. Ponadto skrzydła drzwi ozdobione dekoracyjną pionową listwą. Zachowane przeszklone nadświetle z ozdobnie sfazowaną belką dekorowaną listwami oraz diamentowym boniem. Słupek nadświetla z cokołem i głowicą, sfazowany.

Okna prostokątne, dwuskrzydłowe. Okna w przyziemiu obramione podobnie jak otwór wejściowy. Umieszczone w prostokątnych niszach doprowadzonych do cokołu elewacji. Obramienia okienne wyższych kondygnacji rozbudowane, zespolone, tworzące formę pionowej artykulacji elewacji. Otwory okienne ujęte opaskami połączonymi w przypadku okien I i II z gładkimi gzymsami podokiennymi. Nad oknami wyróżnionej osi nad otworem wejściowym prostokątne płyciny nadokienne oraz okazalsze naczółki, półkolisty i wyżej — półkolisty otwarty. Ten drugi (nad oknem II piętra) oparty na uproszczonych konsolach. W jego polu oraz w polu nadokiennej płyciny duży, klinowy klucz. Okno III piętra w wyróżnionej osi okiennej w obramieniu uszakowym. W pozostałych częściach elewacji nad oknami i piętra prostokątne płyciny z ceglanyimi łukami z kluczami w polach. Nad nimi profilowane gzymsy nadokienne. Ponad oknami II piętra gładkie, prostokątne płyciny i trójkątne naczółki. Obramienia okien III piętra zespolone z gzymsem koronującym. Częściowo zachowana drewniana stolarka okienna z profilowanymi słupkami i ślemionami. Nad elewacją połąć dachu z pokryciem ceramicznym.

Elewacje boczne i tylna bez dekoracji.

Sień z ceramiczną posadzką z dwubarwnych płytek oraz z drewnianymi schodami wyrównawczymi nakryta stropem z sufitem. Skomunikowana przez otwór o łuku odcinkowym z przechoodem i klatką schodową w tylnym trakcie. W niej schody drewniane, dwubiegowe powrotne z relikami tralkowej balustrady, z profilowaną poręczą oraz z toczonymi, dekorowanymi słupkami i tralkami. Nad podestami schodów sklepienie odcinkowe. Zachowana oryginalna stolarka okien klatki schodowej z relikami trawionego szkła. Przy podestach drzwi WC, drewniane, jednoskrzydłowe, ramowo-płycinowe.

Stan zachowania:

— dobry, z tym że uproszczono wtórnie elementy wystroju elewacji.

Zalecenia konserwatorskie:

Do zachowania:

— bryła budynku, ceramiczne pokrycie połąć dachowych;

- detal architektoniczny fasady;
- wykrój i układ otworów, relikty stolarki okiennej oraz stolarka drzwi wejściowych i wewnętrznych.
- dobrze zachowane fragmenty balustrady schodów.

Ponadto ochronie podlegają oryginalne elementy wystroju i wyposażenia wnętrza, w tym sztukaterie, piece, stolarka drzwi wewnętrznych.

Konieczny remont kapitalny budynku i rekompozycja obramień okiennych w nawiązaniu do form z przełomu XIX i XX w. Zaleca się przeprowadzenie badań stratygraficznych tynków i zaprojektowanie na tej podstawie kolorystyki boniowania oraz kolorystyki podziałów i obramień okiennych. W przypadku wymiany stolarki okiennej i drzwiowej oraz balustrady schodów wymaga się stosowania stolarki drewnianej z zachowaniem istniejących wzorów.

• ul. Głogowska 12–14 (fot. 61)

Kamienica czynszowa, wzn. ok. 1880–1890 w stylu historyzmu (neoklasycyzmu szkoły berlińskiej 3 ćw. XIX w.)

Mur., tynk., podpiwniczona, na planie litery L, z ryzalitem klatki schodowej w tylnym trakcie, czterokondygnacyjna z podstryszem, nakryta spłaszczonym dachem dwuspadowym.

Fasada 4-osiova, tynkowana z zaznaczonym wysokim cokołem (gładkim) i z detalem architektonicznym wykonanym w tynku. Przyziemie ponad cokołem pokryte pasowym, wyrazistym boniowaniem, a górne kondygnacje — podobnym boniowaniem, ale rytym delikatnie. Nad przyziemem wydatny, profilowany gzyms. Pod oknami wyższych kondygnacji pasowe gzymsy podokienne. Elewacja frontowa zwieńczona belkowaniem z profilowanym gzymsem koronującym. W partii fryzu belkowania prostokątne otwory (wywietrzniki) podstrysza flankowane przez prostokątne płyciny w profilowanych obramieniach.

Otwór wejściowy umieszczony w prawej, skrajnej osi, prostokątny, wysoki. Zagłębiony w stosunku do lica elewacji, poprzedzony kilkustopniowymi schodami z kamienia lub ze sztucznego kamienia. Nisza z otworem wejściowym flankowana dwoma pilastrami na wysokich cokołach, fragmentach cokołu elewacji frontowej. Pilastry zaopatrzone w stylizowane głowice kompozytowe. Ponad nimi odcinek belkowania z gzymsem zespolonym z gzymsem nad przyziemiem.

W otworze wejściowym drzwi drewniane, ramowo-płycinowe, dwuskrzydłowe z nadświetlem, utrzymane w stylu neoklasycyzmu. Zdobione dekoracją płycinową oraz pierwotnie — dwiema wąskimi kolumnami z cokołami, przewiązkami i ze smukłymi, uproszczonymi głowicami (podobnie jak drzwi domu nr 10). Z kolumn tych zachowany tylko fragment jednej. Belka pomiędzy drzwiami i pozbawionym dekoracji, prostokątnym nadświetlem profilowana.

Okna prostokątne, dwuskrzydłowe, w przyziemiu we wgłębnych opaskach (w stosunku do lica boniowania). Okna wyższych kondygnacji w profilowanych obramieniach. Tylko pod oknami i piętra gładkie płyciny podokienne połączone z gzymsem podokiennym. Nad oknami I i II piętra gzymsy nadokienne na konsolach z liśćmi akantu. Ponad oknami III piętra prostokątne płyciny nadokienne zwieńczone profilowanymi gzymsami.

Zachowana drewniana stolarka okienna ze słupkami dekorowanymi pilastrami i z profilowanymi ślemionami.

Elewacje boczna i tylna bez dekoracji.

Sień z ceramiczną posadzką z dwubarwnych płytek nakryta murem z sufitem. Poprzez otwór o łuku odcinkowym skomunikowana z przechoodem i klatką schodową w tylnym trakcie. Schody wyrównawcze prowadzące do pierwszego, dolnego biegu głównych schodów drewniane, jednobiegowe z podestem wprowadzone we wnętrze sieni. Zaopatrzone w ażurową, drewnianą balustradę z toczonymi tralkami i z profilowaną poręczą. Właściwe

schody w tylnym traktie dwubiegowe, powrotne, drewniane, z drewnianą, ażurową balustradą złożoną z toczonych tralek i słupków.

Stan zachowania:

— dobry.

Zalecenia konserwatorskie:

Do zachowania:

- bryła budynku;
- detal architektoniczny elewacji;
- wykrój i układ otworów, stolarka okienna oraz stolarka drzwi frontowych;
- dobrze zachowane fragmenty balustrady schodów.

Ponadto ochronie podlegają oryginalne elementy wystroju i wyposażenia wnętrz, w tym stolarka drzwi wewnętrznych.

Konieczny remont kapitalny budynku. Zaleca się przeprowadzenie badań stratygraficznych tynków i zaprojektowanie na tej podstawie kolorystyki elewacji. W przypadku wymiany stolarki okiennej i drzwiowej oraz balustrady schodów wymaga się stosowania stolarki drewnianej z zachowaniem istniejących wzorów.

• ul. Głogowska 15 (fot. 62)

Narożna kamienica czynszowa, wzn. ok. 1870–1877 w stylu historyzmu (neoklasycyzmu szkoły berlińskiej 3 ćw. XIX w.)

Mur., tynk., podpiwniczona, ze ściętym narożem, na planie litery L, z ryzalitem klatki schodowej w tylnym traktie (przy skrzydle południowym). Budynek z pięciokondygnacyjowym, trójbocznie zamkniętym narożnym ryzalitem oraz ze skrzydłami z podstryszem. Skrzydła kamienicy nakryte dachami dwuspadowymi.

F a s a d a i e l e w a c j a p o ł u d n i o w o - z a c h o d n i a Jednoosiowe elewacje narożnego, podwyższonego ryzalitu z zaznaczonym cokołem, dzielone gzymsem nad przyziemiem i gzymsem pod oknami i piętra. Zwieńczone uproszczonym belkowaniem z gzymsem, attyką i sterczynami. Elewacje obu skrzydeł budynku 4-osiowe, dzielone do poziomu okien i piętra jak elewacje narożnego, podwyższonego ryzalitu. Obie zwieńczone belkowaniem z profilowanym gzymsem koronującym. W partii fryzu belkowania koliste otwory-wywietrzniki podstrysza ujęte opaskami zespolonymi z listwą obiegającą fryz. Otwór wejściowy umieszczony asymetrycznie w elewacji frontowej południowo-wschodniego skrzydła kamienicy, prostokątny, wysoki. Częściowo ujęty profilowaną opaską. W otworze wejściowym drzwi drewniane, ramowo-płycinowe, dwuskrzydłowe z nadświetlem, utrzymane w stylu neoklasycyzmu. Zdobione dekoracją płycinową. Górne partie skrzydeł drzwi dekorowane żłobkowaniem. Ponadto jedno ze skrzydeł drzwi ożywione listwą przymykową w formie wałka, nad którym stylizowana konsola (na profilowanej belce pod nadświetlem). W elewacjach okna prostokątne, dwuskrzydłowe, w profilowanych obramieniach, z podokiennikami. Reliktowo zachowana drewniana stolarka okienna z dekorowanymi słupkami i z profilowanymi ślemionami. Nad elewacjami, za wyjątkiem narożnego ryzalitu, połacie dachu z ceramicznym pokryciem.

Elewacje tylne bez dekoracji.

Sień nakryta murowanym stropem z sufitem, przechodząca w przechód. Przedzielona konstrukcyjnymi odcinkami muru spiętymi łukiem odcinkowym. W tylnej części sieni, w jej bocznej ścianie prostokątny otwór prowadzący do klatki schodowej. W niej schody dwubiegowe, powrotne, drewniane, z relikami drewnianej, ażurowej balustrady, z której pozostały toczony słupek oraz profilowana poręcz.

Stan zachowania:

— dobry.

Zalecenia konserwatorskie:

Do zachowania:

— bryła budynku, ceramiczne pokrycie połaci dachowych nad elewacjami;

— detal architektoniczny elewacji;

— wykrój i układ otworów, relikty stolarki okiennej oraz stolarka drzwi frontowych;

Ponadto ochronie podlegają oryginalne elementy wystroju i wyposażenia wnętrz, w tym stolarka drzwi wewnętrznych oraz drzwi przechodu z metalowymi zasuwami.

Konieczny remont kapitalny budynku. Zaleca się przeprowadzenie badań stratygraficznych tynków i zaprojektowanie na tej podstawie kolorystyki elewacji. W przypadku wymiany stolarki okiennej i drzwiowej wymaga się stosowania stolarki drewnianej z zachowaniem istniejących wzorów. W związku z dużym stopniem zniszczenia balustrady schodów zaleca się nawiązać przy jej odtwarzaniu do form balustrady domu nr 12/14.

• ul. Głogowska 16 (fot. 63-65)

Kamienica czynszowa z restauracją *Habsburger Hof*, wzn. ok. 1910, powstała na miejscu starszego domu sprzed 1877 r., postsecesja.

Kamienica mur., tynk., podpiwniczona, na planie czworoboku, czterokondygnacyjna, nakryta dachem dwuspadowym. Nad podwyższoną, skrajną, dwusosiową i pięciokondygnacyjną partią elewacji przechodzącą w facjatę — dach naczółkowy. Obok szczytu, w połaci dachu dwusosiowa facjata z pulpitem dachem.

Fasada 7-osiova, tynkowana z zaznaczonym gładkim cokołem i z detalem architektonicznym wykonanym w tynku. Artykulacja kształtowana atektonicznie i komponowana asymetrycznie. Odmienna w południowej i północnej części elewacji. Wspólny tylko wydatny, uproszczony gzyms nad przyziemiem. Na nim, w południowej, czteroosiowej części elewacji dwa skrajnie posadowione uproszczone pilastry flankujące (w partii I–III piętra) dwie prostokątne blendy z osiami okiennymi. Pilastry włączone w podział ramowy złożony z narożnej lizeny oraz z listwy pod gzymsem koronującym. Listwa ta i gzyms koronujący przedłużone nad oś okienną trójosiowej, północnej partii elewacji. Tu tylko dwa gzymsy. Jeden pasowy nad II piętrzem, zdobiony dekoracyjnym szlakiem ze zgeometryzowanym secesyjnym kinationem. Drugi gzyms pod oknami III piętra, profilowany. Facjata stanowiąca część podwyższonej, dwusosiowej partii północnej części elewacji pozbawiona artykulacji. Zwieńczona trapezowym szczytem z bokami i z górnym zamknięciem podkreślonymi listwą.

W północnej partii fasady szeroka brama o łuku koszowym, bez obramienia. Ponadto w lewej, skrajnej osi w południowej części elewacji prostokątny otwór wejściowy bez oprawy. W elewacji okna prostokątne, dwuskrzydłowe, bez obramień, z parapetami. Reliktowo zachowana drewniana stolarka okienna z dekorowanymi słupkami, profilowanymi ślēmionami oraz z kwaterowym podziałem górnych części okien. Ponadto w południowej części elewacji, na poziomie I i II piętra dwa balkony z murowanymi, pełnymi, tynkowanymi balustradami. Nad elewacją frontową i facjatą połacie dachów z pokryciem ceramicznym.

Elewacje boczna i tylna bez dekoracji. W elewacji tylnej balkony z metalowymi, ażurowymi balustradami o prostym, geometrycznym wzorze.

Skrajnie usytuowana, szeroka sień przejazdowa otwarta w elewacjach frontowej i tylnej bramami o łuku koszowym. Wybrukowana kostką granitową. Nakryta murowanym i tynkowanym stropem z sufitem, wzmocnionym łukami konstrukcyjnymi. W bocznej ścianie sieni prostokątny otwór wejściowy na klatkę schodową.

W niej schody dwubiegowe, powrotne, drewniane, z częściowo zachowaną, drewnianą, ażurową balustradą złożoną z toczonych tralek, słupków oraz z profilowanej poręczy. W

oknach klatki schodowej pozostałości barwnego przeszklenia. Przy podestach klatki schodowej drewniane drzwi WC, ramowo-płycinowe z dekoracyjnym żłobkowaniem w stylu secesji.

Stan zachowania:

— dobry, z tym że uszkodzony miejscami detal architektoniczny .

Zalecenia konserwatorskie:

Do zachowania:

— bryła budynku, ceramiczne pokrycie połaci dachowych nad elewacjami;

— detal architektoniczny elewacji;

— wykrój i układ otworów, relikty stolarki okiennej;

Ponadto ochronie podlegają oryginalne elementy wystroju i wyposażenia wnętrz, w tym stolarka drzwi wewnętrznych.

Konieczny remont kapitalny budynku i uzupełnienie elementów wystroju elewacji. Zaleca się zaprojektowanie nowej kolorystyki elewacji. W przypadku wymiany stolarki okiennej i drzwiowej oraz balustrady schodów wymaga się stosowania stolarki drewnianej z zachowaniem istniejących wzorów.

• ul. Głogowska 17 (fot. 66)

Kamienica czynszowa, wzn. przed 1877, przebudowana ok. 1890 w stylu historyzmu (neoklasycyzmu szkoły berlińskiej 3 ćw. XIX w. łączonego z neorenesansem). Przyziemie częściowo przebudowane w 2 poł. XX w. W trakcie remontów uproszczony miejscami detal architektoniczny.

Kamienica mur., tynk., podpiwniczona, na planie prostokąta, czterokondygnacyjna z podstryszem, nakryta spłaszczonym dachem dwuspadowym.

Fasada 5-osiowa ze skrajnym ryzalitem pozornym, tynkowana, z zaznaczonym cokołem i z detalem architektonicznym wykonanym w tynku i ze sztucznego kamienia. Nad przyziemiem pasowy gzyms, pod oknami I i III piętra wąskie gzymsy podokienne. Elewacja frontowa zwieńczona uproszczonym belkowaniem z fryzem wydzielonym listwami i z profilowanym gzymsem koronującym. Fryz przepruty prostokątnymi otworami-wywietrznikami podstrysza ujętymi skrajnie listwami i flankowanymi przez prostokątne, wgłębne płyciny. Powyżej konsole wspierające gzyms koronujący. W partii skrajnego ryzalitu pozornego nad gzymsem koronującym gładka attyka ze skrajnymi, czworobocznymi sterczynami. Attyka i sterczyny zwieńczone gzymсами.

Otwór wejściowy w partii ryzalitu pozornego, zamknięty łukiem pełnym, pozbawiony bezpośredniego obramienia. Ozdobiony klinowym kluczem z motywem kobiecego popiersia. Ponadto po obu stronach klucza, w przyłęczach archiwolty otworu wejściowego trójboczne płyciny ze sztucznego kamienia z tarczami herbowymi ujętymi liśćmi akantu, wypełnionymi mieszczkańskimi meblami herbowymi. W otworze wejściowym rozbudowane, trójdzielne, neorenesansowo-neobarokowe, drzwi z nadświetlem wydzielonym profilowaną belką o zarysie łuku falistego. Drzwi drewniane, ramowo-płycinowe. Pomiędzy skrajnymi, nieruchomymi skrzydłami ruchome skrzydło drzwi (obecne wtórne). Boczne partie drzwi wydzielone skrajnymi listwami, zdobione dekoracją płycinową i boniami diamentowymi (w płycinach). Nadświetle z ozdobnym słupkiem oraz z promienistym układem szprosów.

W elewacji okna prostokątne, dwuskrzydłowe, w przyziemiu i w partii III piętra w profilowanych obramieniach. Okna I i II piętra podobnych, rozbudowanych obramieniach. Pod oknami I piętra dekoracyjne ławy podokienne ze skrajnymi słupkami, a pod oknami II piętra podokienniki wsparte na ozdobnych konsolach. Na ławach i podokiennikach ustawione pilastry (z dekoracją płycinową) wspierające odcinki belkowania zwieńczone gzymсами.

Elewacja tylna bez dekoracji.

Sień przelotowa, otwarta dwoma otworami zamkniętymi półkoliście (w elewacji frontowej i tylnej). Nakryta stropem wzmocnionym łukiem konstrukcyjnym (pełnym) opartym na wystęпах muru. W bocznej ścianie sieni wejście na klatkę schodową, poprzedzone kilkustopniowymi schodami wyrównawczymi. Otwór wejściowy na klatkę schodową zamknięty łukiem odcinkowym. Właściwe schody w tylnym trakcie, dwubiegowe, powrotne, drewniane, z wtórną, uproszczoną balustradą. Przy podestach schodów drewniane drzwi WC, jednoskrzydłowe, ramowo-płycinowe.

Stan zachowania:

— dobry, z tym że przebudowane przyziemie i zniekształcony wystrój elewacji w partii belkowania wieńczącego.

Zalecenia konserwatorskie:

Do zachowania:

- bryła budynku;
- detal architektoniczny elewacji;
- wykrój i układ otworów, stolarka drzwi frontowych;

Ponadto ochronie podlegają oryginalne elementy wystroju i wyposażenia wnętrza, w tym stolarka drzwi wewnętrznych.

Konieczny remont kapitalny budynku i uzupełnienie elementów wystroju elewacji, m.in. wydzielenie dolną listwą fryzu belkowania koronującego. Zaleca się zaprojektowanie nowej kolorystyki elewacji. W przypadku wymiany stolarki okiennej i drzwiowej wymaga się stosowania stolarki drewnianej z zachowaniem istniejących wzorów. Przy wymianie balustrady zaleca się wykorzystanie form balustrady schodów w domu przy ul. Głogowskiej 12-14.

• ul. Głogowska 18 (fot. 67)

Kamienica czynszowa, wzn. ok. 1900 w stylu historyzmu (neorenesans północny łączony z neoklasycyzmem).

Mur., tynk., podpiwniczona, na planie prostokąta, czterokondygnacyjna z podstryszem, nakryta spłaszczonym dachem dwuspadowym.

Fasada 4-osiowa, tynkowana z cokołem licowanym cegłą i z detalem architektonicznym wykonanym w tynku. Przyziemie pokryte pasowym, przemianym boniowaniem, a górne kondygnacje licowane cegłą. Ponad cokołem wydatny, uproszczony gzyms, nad przyziemiem gzyms profilowany. Pod oknami I–III piętra pasowe gzymsy podokienne. Elewacja frontowa zwieńczona belkowaniem z profilowanym gzymsem koronującym. W partii fryzu belkowania małe, koliste medaliony z rozetami.

W lewej, skrajnej osi prostokątą brama wjazdowa, obok w sąsiedniej osi prostokątny otwór wejściowy do sieni. Oba otwory wejściowe ujęte w 3/4 odrębnymi, profilowanymi obramieniami na niskich cokołach. Tylko obramienie wejścia do sieni ożywione trapezowym kluczem z rustykowanym polem. W bramie wrota drewniane, ramowo-płycinowe, dwuskrzydłowe z zabudowanym nadświetlem, utrzymane w stylu neoklasycyzmu łączonego z neorenesansem. Skrzydła bramy zdobione płycinami oraz boniami diamentowymi w parach płycin dolnych. Listwa przymykowa z cokołem, w górnej części (pod konsolą na profilowanej belce pod nadświetlem) zdobiona tryglifem i wolutą. Nadświetle pełne, drewniane, ramowo-płycinowe, z płycinami wypełnionymi odeskowaniem. W otworze wejściowym do sieni drzwi drewniane, ramowo-płycinowe, dwuskrzydłowe, częściowo przeszklone, z nadświetlem, utrzymane w stylu neoklasycyzmu łączonego z neorenesansem. Zdobione dekoracją płycinową, boniami oraz listwą przymykową jak we wrotach bramy. Pod profilowaną belką

pod nadświetłem denticuli. Prostokątne otwory w skrzydłach drzwi zabezpieczone kutą kratą o wzorze roślinno-geometrycznym.

Okna prostokątne, dwuskrzydłowe. W przyziemiu okna, podokienniki oraz prostokątne, gładkie, podokienne płyciny ujęte profilowanymi obramieniami sprowadzonymi na gzyms cokołowy, podobnymi do obramień bramy i wejścia do sieni. Okna wyższych kondygnacji w obramieniach w formie litery T, utworzonych ze sfazowanych węgarów i nadproży ozdobionych skrajnie boniami diamentowymi. Ponadto pod oknami i piętra obramione listwą prostokątne płyciny z wgłębными polami licowanymi cegłą. Nad oknami i piętra prostokątne płyciny z boniami diamentowymi i dekoracją roślinną. Flankowane przez konsole wspierające półkoliste lub trójkątne naczółki. W polach naczółków motywy muszli. Nad oknami II piętra duże prostokątne płyciny, na które nałożone centralnie duże bonie diamentowe a skrajne — konsole. Na konsolach oparte odcinki gzymsu, a na nich umieszczone ozdobne zwieńczenia tworzone przez woluty, stylizowane akroteriony oraz motyw roślinnych girland. Nad oknami III piętra prostokątne, rustykowane płyciny z motywem rombu. Częściowo zachowana drewniana stolarka okienna z dekorowanymi słupkami oraz z profilowanymi ślemionami.

Elewacja tylna bez dekoracji.

Wydłużona sień z drewnianymi schodami wyrównawczymi, nakryta murowanym stropem z sufitem z fasetami. Strop zdobiony sztukateriami. Fasety wydzielone profilowanymi listwami z fryzem z jajownika, wypełnione wicią roślinną łączoną z motywami wazonów, muszli. Centralna rozeta w obrysie elipsy, tworzona z motywów roślinnych m.in. form kielichów kwiatów i wolut.

Poprzez otwór o łuku odcinkowym sień skomunikowana z przechoodem i klatką schodową w tylnym traktcie. W otworze drzwi wewnętrzne, drewniane, ramowo-płycinowe, z nadświetłem, częściowo przeszklone, z dekoracją płycinową. Schody w tylnym traktcie, dwubiegowe, powrotne, drewniane, z częściowo zachowaną, drewnianą, ażurową balustradą złożoną z toczonych tralek, słupków i z profilowanej poręczy. Zachowana drewniana stolarka okien klatki schodowej z pozostałościami trawionego szkła. Przy podestach klatki schodowej drewniane drzwi WC, ramowo-płycinowe, z dekoracją płycinową.

Stan zachowania:

— dobry.

Zalecenia konserwatorskie:

Do zachowania:

- bryła budynku;
- detal architektoniczny elewacji, sztukaterie w sieni;
- wykrój i układ otworów, stolarka okienna oraz stolarka drzwi frontowych;
- dobrze zachowane fragmenty balustrady schodów;
- kute kraty w drzwiach frontowych.

Ponadto ochronie podlegają oryginalne elementy wystroju i wyposażenia wnętrz, w tym stolarka drzwi wewnętrznych.

Konieczny remont kapitalny kamienicy i odsłonięcie oraz naprawa ceglanej licówki elewacji. Zaleca się zaprojektowanie nowej kolorystyki podziałów i obramień okiennych harmonizującej z barwą licówki. W przypadku wymiany stolarki okiennej i drzwiowej oraz balustrady schodów wymaga się stosowania stolarki drewnianej z zachowaniem istniejących wzorów.

• ul. Głogowska 19 (fot. 68)

Kamienica czynszowa, wzn. przed 1877, przebudowana ok. 1880–1890 w stylu historyzmu (neoklasycyzmu szkoły berlińskiej). W 2 poł. XX w częściowo przebudowane przyziemie. W wyniku remontów elewacji zniekształcone elementy jej wystroju.

Kamienica mur., tynk., podpiwniczona, na planie prostokąta, czterokondygnacyjna z podstryszem, nakryta spłaszczonym dachem dwuspadowym.

Fasada 5-osiowa, ze skrajnym, dwuosiowym ryzalitem pozornym, tynkowana z zaznaczonym cokołem i z detalem architektonicznym wykonanym w tynku. Dzielona uproszczonym gzymsem nad przyziemiem i gzymsem pod oknami i piętra. Zwieńczona uproszczonym belkowaniem. W partii wydzielonego listwami fryzu belkowania pary prostokątnych otworów-wywietrzników podstrysza obramionych bocznie także listwami. Nad fryzem profilowany gzyms koronujący oparty na konsolach. Ryzalit pozorny zwieńczony tylko profilowanym gzymsem koronującym.

W ryzalicie pozornym prostokątna brama, bez obramienia. W przyziemiu otwory wtórnie przebudowane, bez obramień. W wyższych kondygnacjach elewacji okna prostokątne, dwuskrzydłowe, w ryzalicie pozornym, w partii I i II piętra w obramieniach rozbudowanych, wspólnych, spiętrzonych. Okna i piętra łącznie z prostokątnymi, podokiennymi płycinami (z kimationem lesbijskim) ujęte i rozdzielone trzema kanelowanymi pilastrami opartymi na odcinku gzymsu (nad przyziemiem), na trzech konsolach. Nad pilastrami wspólny dla obu okien odcinek belkowania. Na nim posadowione pilastry wydzielające okna II piętra, wspierające wspólny odcinek belkowania z trójkątnym naczółkiem. W głównej części elewacji oraz w partii III piętra ryzalitu pozornego okna ujęte bezpośrednio profilowanymi obramieniami. Najbardziej rozbudowane obramienia okien i piętra, zaopatrzone dodatkowo w dekoracyjne ławy podokienne z prostokątnymi płycinami podokiennymi (z kimationem lesbijskim). Nad oknami i piętra profilowane gzymsy na konsolach. Skromniejsze dodatkowe elementy zdobnicze obramień okien II piętra — wtórnie zniekształcone prostokątne, wydłużone płyciny na konsolach i gzymsy nadokienne na konsolach.

Elewacja tylna bez dekoracji.

Sień przejazdowa, otwarta dwiema, prostokątnymi bramami (w elewacji frontowej i tylnej). Nakryta stropem wzmocnionym podciągami opartym na wystęпах muru. W bocznej ścianie sieni wejście na klatkę schodową poprzedzone kilkustopniowymi schodami wyrównawczymi. Otwór wejściowy na klatkę schodową zamknięty łukiem odcinkowym, wypełniony drzwiami wewnętrznymi, jednoskrzydłowymi z nadświetlem, ramowo-płycinowymi, z dekoracją płycinową. Właściwe schody w tylnym trakcie, dwubiegowe, powrotne, drewniane, z częściowo zachowaną drewnianą, ażurową balustradą złożoną z toczonych słupków, tralek i z profilowanej poręczy. Przy podestach schodów drewniane drzwi WC, jednoskrzydłowe, ramowo-płycinowe z dekoracją płycinową.

Stan zachowania:

— dobry.

Zalecenia konserwatorskie:

Do zachowania:

— bryła budynku;

— relikty detalu architektonicznego elewacji;

— wykrój i układ otworów;

Ponadto ochronie podlegają oryginalne elementy wystroju i wyposażenia wnętrz, w tym stolarka drzwi wewnętrznych.

Konieczne remont kapitalny budynku i rekompozycja wystroju elewacji. Należy odtworzyć odcinek fryzu w partii ryzalitu pozornego, pod gzymsem koronującym, według wzoru z

głównej części elewacji. Ponadto trzeba przywrócić wąskie, prostokątne, dekoracyjne płyciny pod oknami II piętra, w nawiązaniu do podobnych płycin pod oknami II piętra domu przy ul. Głogowskiej 21. Zaleca się zaprojektowanie nowej kolorystyki elewacji. W przypadku wymiany stolarki okiennej i drzwiowej oraz balustrady schodów wymaga się stosowania stolarki drewnianej z zachowaniem istniejących wzorów.

- ul. Głogowska 21 (fot. 69)

Kamienica czynszowa, wzn. przed 1877, zmodernizowana ok. 1880–1890 w stylu historyzmu (neoklasycyzmu szkoły berlińskiej). W 2 poł. XX w częściowo przebudowane przyziemie i zniekształcony pierwotny wystrój elewacji.

Kamienica mur., tynk., podpiwniczona, na planie prostokąta, czterokondygnacyjna z podstryszem, nakryta spłaszczonym dachem dwuspadowym.

Fasada 5-osiowa, tynkowana z zaznaczonym cokołem i z detalem architektonicznym wykonanym w tynku. Dzielona uproszczonym gzymsem nad przyziemiem i gzymsem pod oknami i piętra. Zwieńczona uproszczonym belkowaniem. W partii wydzielonego listwami fryzu belkowania pary prostokątnych otworów-wywietrzników podstrysza obramionych bocznie także listwami. Nad fryzem profilowany gzyms koronujący.

W osi elewacji otwór wejściowy, prostokątny, bez obramienia. Wypełniony drzwiami w stylu neoklasycyzmu, z nadświetlem wydzielonym profilowaną belką. Drzwi drewniane, ramowo-płycinowe, z dekoracją płycinową i z listwą przymykową w formie dekorowanego, żłobkowanego wałka zwieńczonego konsolą-głowicą (w partii belki pod nadświetlem). W przyziemiu otwory bez obramień, niektóre wtórnie przebudowane. W wyższych kondygnacjach elewacji okna prostokątne, dwuskrzydłowe, wtórnie bez obramień. Pod trzema oknami i piętra zachowane ławy podokienne z wgłębными, prostokątnymi płycinami. Natomiast pod oknami II piętra podokienniki i prostokątne płyciny podokienne na konsolach, wypełnione stylizowanym kimationem lesbijskim. Ponad oknami I i II piętra gzymsy nadokienne.

Elewacja tylna bez dekoracji.

Stan zachowania:

— średni, ponieważ częściowo przebudowane przyziemie i zniekształcony pierwotny wystrój elewacji. Skrócony gzyms nad przyziemiem, zatynkowane płyciny pod dwoma oknami i piętra. Obramienia okien zamienione na opaski. Zniesione konsole pod gzymsami nadokiennymi.

Zalecenia konserwatorskie:

Do zachowania:

- bryła budynku;
- relikty detalu architektonicznego elewacji;
- wykrój i układ otworów, drewniane drzwi frontowe.

Ponadto ochronie podlegają oryginalne elementy wystroju i wyposażenia wnętrza, w tym stolarka drzwi wewnętrznych.

Konieczna jest rekompozycja wystroju elewacji według wzorów na niej i w nawiązaniu do form wystroju fasady domu przy ul. Głogowskiej 19 (profilowane obramienia okienne, konsole gzymsów nadokiennych). W przypadku wymiany stolarki okiennej i drzwiowej wymaga się stosowania stolarki drewnianej z zachowaniem istniejących wzorów.

• ul. Głogowska 23 (fot. 70-71)

Kamienica czynszowa, wzn. 1901, historyzm (neorenesans północny łączony z neobarokiem). W końcu XX w. przekształcone obramienia okienne w prawej, skrajnej osi elewacji.

Kamienica narożna, mur., tynk., podpiwniczona, na planie litery L, ze ściętym narożem, czterokondygnacyjna, nakryta dachami dwuspadowymi zespolonymi z dwuspadowymi dachami nad szczytami. W partii ściętego naroża kamienicy balkony.

F a s a d a 5-osiowa ze środkowym, dwuosiowym ryzalitem pozornym i z nierównomiernym rozkładem osi. Dwie lewe, skrajne osie zbliżone ku sobie najbardziej, osie w ryzalicie pozornym bardziej oddalone. Skrajna, prawa oś elewacji przestrzennie izolowana. Nad ryzalitem pozornym dwuosiowy, dwukondygnacyjny szczyt wolutowy. Ponad ściętym, jednoosiowym narożem kamienicy szczyt jednokondygnacyjny, także wolutowy. Przyziemie tynkowane, wyższe kondygnacje licowane cegłą. Detal architektoniczny wykonany w tynku. Zaznaczony wąski, tynkowy cokół. Nad nim pasowe, przemienne boniowanie przyziemia złożone z pasów gładkich i rustykowanych. Nad przyziemiem profilowany gzyms. Wyżej pasowe gzymsy (na wysokości podokienników okien I i II piętra oraz na wysokości nadproży okien i piętra). Pod oknami III piętra gzyms profilowany. Ponadto jeden narożnik fasady i naroża ryzalitu pozornego zaakcentowane przemianym boniowaniem z boniami z rustyką (na poziomie I i II piętra) oraz powyżej pilastrami (w partii III piętra). Fasada zwieńczona belkowaniem z fryzem z prostokątnymi płycinami z wklęsłymi narożami. Na fryz nałożone rustykowane, i modyliony wspierające profilowany gzyms koronujący. Szczyt nad ryzalitem pozornym dzielony profilowanym gzymsem, zwieńczony profilowanym gzymsem z półkolistym naczółkiem, który wypełniony motywem muszlowym, zwieńczony obeliskiem. Boki szczytu ujęte na każdej jego kondygnacji różnie kształtowanymi spływami wolutowymi. Skraje podstawy szczytu podkreślone dodatkowo cokołami, obecnie bez obelisków.

Otwór wejściowy w osi ryzalitu pozornego, zamknięty półkoliście, ujęty w $\frac{3}{4}$ profilowaną listwą z trapezowym kluczem. Wypełniony drewnianymi drzwiami w stylu neoklasycyzmu łączonego z neorenesansem. Drzwi dwuskrzydłowe, ramowo-płycinowe, częściowo przeszklone. Ożywione płycinami, kaboszonami. Otwory obramione profilowanymi ramami z kluczami w formie diamentowych boni. Skrzydła drzwi ozdobione dawniej parą pionowych listew, w tym jedną przymykową). Zachowana listwa z cokołem, przewiązką, sfazowanym narożem, zdobiona ornamentem okuciowym i liściem akantu. Pod naświetlem profilowana belka z denticuli.

Okna prostokątne, dwuskrzydłowe. W przyziemiu w profilowanych obramieniach na cokołach, w wyższych kondygnacjach w obramieniach rozbudowanych. Okna ujęte bezpośrednio profilowanymi oprawami jak w przyziemiu, ale zaopatrzone dodatkowo w rustykowane klucze. Pod oknami i piętra ławy podokienne podkreślone skrajnie spływami wolutowymi z wicią akantu. Ławy wypełnione wgłębnymi, prostokątnymi płycinami z motywem stylizowanych maswerków i secesyjnym ornamentem kwiatowym. Pod oknami II i III piętra ozdoba skromniejsza, w formie prostokątnych, dwuryzalitowych płycin. Prostokątne, gładkie płyciny nadokienne wprowadzone ponad oknami I i II piętra. Ujęte skrajnie konsolami naczółków. Nad oknami i piętra ryzalitu pozornego naczółki przerwane, półkoliste (z obeliskami), a nad nimi, w partii II piętra — naczółki trójkątne. Z kolei w bocznej, dwuosiowej partii elewacji, nad oknami i piętra naczółki trójkątne, a wyżej — naczółki półkoliste z motywem muszli w polach. Ponad oknami III piętra zaznaczone w licówce dekoracyjne, ceglane łuki. W szczycie dwa prostokątne okna w profilowanych obramieniach z kluczami. W górnej części szczytu kolisty okulus w opasce z czterema klincami.

Ścięty narożnik fasady jednoosiowy, dzielony gzymśami, zwieńczony jak fasada. Wyróżniony artykulacją jak ryzalit pozorny w elewacji frontowej. Zwieńczony niewielkim jednokondygnacyjnym, wolutowym szczytem z bokami wklęsło-wypukłymi z uskokami.

Szczyt ujęty pasową ramą. Zwieńczony podobnie obramioną, prostokątną płyciną (z datą 1901) i trójkątnym naczółkiem. W ściętym narożniku elewacji prostokątny otwór wejściowy bez obramienia oraz wyżej prostokątne drzwi balkonowe w profilowanych obramieniach z kluczami i z prostokątnymi płycinami nadokiennymi. Nad drzwiami III piętra zaznaczony w licówce dekoracyjny odcinkowy łuk. Okno w szczycie w profilowanym obramieniu z kluczem. Balkony z prostokątnymi płytami balkonowymi oraz z kutymi, ażurowymi balustradami o przekroju wklęsło-wypukłym, tworzonymi z geometrycznego szkieletu i układu motywów ceowatych.

Elewacja boczna przy ul. B. Prusa, 6-osiowa, z rozkładem otworów komponowanym podobnie jak w fasadzie. Elewacja rozczłonkowana i zwieńczona jak elewacja frontowa, z centralną, trójosiową częścią wyróżnioną podziałami pionowymi oraz dwukondygnacyjnym, dwuosiowym szczytem, identycznymi jak szczyt w fasadzie. W środkowej osi centrum elewacji drzwi balkonowe i balkony kształtowane jak drzwi i balkony w ściętym narożniku budynku. Obramienia okienne rozwiązane jak w elewacji frontowej, z podobnymi formami naczółków zestawianych przemiennie lub parami.

W oknach obu elewacji częściowo zachowana drewniana stolarka okienna z dekorowanymi słupkami i profilowanymi ślēmionami.

Nad obiema elewacjami połacie dachów z pokryciem ceramicznym. Elewacje tylne bez dekoracji.

Przednia część sieni z ceramiczną posadzką z dwubarwnych płytek oraz ze stopniem wyrównawczym. Nakryta stropem z sufitem z fasetami zdobionymi sztukateriami. Fasety wydzielone ramami, m.in. z jajownikiem. Dekorowane ornamentem wstęgowo-cęgowym, motywami kratki regencyjnej, wici roślinnej i muszli. W przednią część sieni wbudowane drewniane, wewnętrzne drzwi z nadświetlem, ramowo-płycinowe, częściowo przeszklone. Sień połączona przez otwór o łuku odcinkowym z przechoodem i klatką schodową w tylnym trakcie. W niej schody drewniane, dwubiegowe powrotne z częściowo zachowaną, drewnianą balustradą z toczonymi, dekorowanymi słupkami i tralkami oraz z profilowaną poręczą. W oknach klatki schodowej relikty barwnego przeszklenia. Częściowo zachowane drewniane, jednoskrzydłowe, ramowo-płycinowe drzwi WC przy podestach klatki schodowej.

Stan zachowania:

— dobry, z tym że w końcu XX w. przekształcone obramienia okienne w prawej, skrajnej osi elewacji frontowej.

Zalecenia konserwatorskie:

Do zachowania:

- bryła budynku, ceramiczne pokrycie połaci dachu;
- detal architektoniczny fasady, sztukaterie sieni;
- wykrój i układ otworów, relikty stolarki okiennej oraz stolarka drzwi wejściowych i wewnętrznych;
- pozostałości oryginalnej balustrady schodów.
- dobrze zachowane fragmenty balustrady schodów;
- kute balustrady balkonów.

Ponadto ochronie podlegają oryginalne elementy wystroju i wyposażenia wnętrza, w tym sztukaterie, piece, stolarka drzwi wewnętrznych.

Konieczny remont kapitalny budynku i odtworzenie obramień okiennych w prawej, skrajnej osi fasady. Rekonstrukcję tę trzeba przeprowadzić w nawiązaniu do form obramień okiennych z lewej, skrajnej osi elewacji budynku od strony ul. B. Prusa. Zaleca się przeprowadzenie badań stratygraficznych tynków przyziemia i zaprojektowanie na tej podstawie kolorystyki pseudoboniowania a także kolorystyki podziałów i obramień okiennych. Należy oczyścić z

farby elewację budynku od strony ul. B. Prusa. W przypadku wymiany stolarki okiennej i drzwiowej oraz balustrady schodów wymaga się stosowania stolarki drewnianej z zachowaniem istniejących wzorów.

- ul. Głogowska 25 (fot. 71-72)

Kamienica czynszowa, wzn. ok. 1901, historyzm (neorenesans północny). Fasada remontowana w 2 poł. XX w., z częściowym zatarciem cech stylowych. Wykonane nowe pokrycie dachowe.

Kamienica mur., tynk., podpiwniczona, na planie prostokąta, czterokondygnacyjna, nakryta dachem dwuspadowym zespolonym z dwuspadowym dachem nad szczytem.

Fasada 6-osiowa ze środkowym, dwuosiowym ryzalitem pozornym zwieńczonym trapezowym szczytem. W partii ryzalitu pozornego balkony. Przyziemie fasady tynkowane, wyższe kondygnacje licowane cegłą klinkierową wtórnie pomalowaną. Detal architektoniczny wykonany w tynku. Zaznaczony wąski, tynkowy cokół. Przyziemie pokryte pierwotnie przemianym boniowaniem z pasów gładkich i rustykowanych, Obecnie tynkowane gładko. Jedynie naroża przyziemia, naroża ryzalitu pozornego i węgary portalu podkreślone relikami boniowania. Nad przyziemiem profilowany gzyms. Wyżej pasowe gzymsy. Poprowadzone pod oknami I–III piętra oraz na wysokości gzymsów nadokiennych i naczółków okien pięter I–II. Zwieńczenie elewacji kamienicy w formie pasa tynku. Szczyt kamienicy trapezowy, ujęty skrajnie uskokowo podcinanym pasem oraz ramą-listwą. Przy podstawie szczytu kule na postumentach. Szczyt zwieńczony prostokątną płyciną z półkolistym naczółkiem ożywionym obeliskiem.

Otwór wejściowy w osi ryzalitu pozornego, prostokątny, we wgłębnej opasce (w stosunku do lica boniowania). Wypełniony drewnianymi drzwiami w stylu neoklasycyzmu łączonego z neorenesansem. Drzwi dwuskrzydłowe, ramowo-płycinowe, z nadświetlem, częściowo przeszklone. Ożywione płycinami, boniami diamentowymi. Otwory ze sfazowanymi narożami wypełnione kutymi kratami w formie ożywionej rozetami wici akantu. Listwa przyrynkowa z cokołem, profilowana. Między skrzydłami drzwi a nadświetlem profilowane belkowanie z fryzem zdobionym płycinami.

Okna i drzwi balkonowe prostokątne, dwuskrzydłowe. W przyziemiu pierwotnie obramione zapewne jak otwór wejściowy, obecnie bez oprawy. Okna w wyższych kondygnacjach w obramieniach rozbudowanych, w partii I i II piętra spiętrzonych. Pod oknami i piętra ławy podokienne złożone ze skrajnych cokołów flankujących prostokątne płyciny. W polach płycin kartusze (z boniami diamentowymi) w oprawie z ornamentu okuciowego z motywami roślinnymi. Węgry okien i piętra w formie listew z cokołami i przewiązkami, wypełnione wgłębnymi, prostokątnymi płycinami. Podobne płyciny na nadprożach okien. Na węgary i na skraje nadproży obramień okien i piętra nałożone wydłużone konsole (z motywem kampanul), na których oparte wąskie, profilowane gzymsy. Nad nimi i nad konsolami pseudowsporniki nadokiennych gzymsów zespolonych z gzymsem nad i piętrem. Na gzymsach tych posadowione dekoracyjne ławy podokienne okien II piętra, złożone ze skrajnych cokołów i z prostokątnych płycin wypełnionych maskami i ornamentem okuciowym. Okna II piętra w listwowych obramieniach, nad którymi prostokątne płyciny nadokienne flankowane przez konsole pod trójkątnymi naczółkami. Okna III piętra z podokiennikami, ujęte gładkimi, przekształconymi obramieniami zamkniętymi łukami odcinkowymi. Powyżej w licówce elewacji ceglany, odcinkowy łuk z kluczem w formie bonia diamentowego. W szczycie para okien we wspólnym obramieniu w formie podokiennika na trzech konsolach, wspólnego obramienia listwowego oraz profilowanego gzymsu. Nad obramieniem odcinkowy łuk z kluczem. W oknach elewacji reliktozo zachowana drewniana stolarka okienna z profilowanymi słupkami i ślemionami. W centrum elewacji w partii I i II piętra balkony z prostokątnymi płytami balkonowymi. Zachowana

tylko oryginalna kuta balustrada balkonu na II piętrze, w formie układu powtarzalnych segmentów o wzorze geometryczno-roślinnym.

Nad fasadą połączyć dachu z dwiema, jednoosiowymi facjatami zwieńczonymi trójkątnymi szczytami.

Elewacja tylna bez dekoracji.

Sień nakryta stropem z sufitem wzmocnionym dwoma łukami konstrukcyjnymi. W tylnej części sieni, w tylnym trakcie przechód i dolny bieg schodów. Schody drewniane, dwubiegowe powrotne z częściowo zachowaną, drewnianą balustradą z toczonymi, dekorowanymi słupkami i tralkami oraz z profilowaną poręczą. W oknach klatki schodowej relikty przeszklania — barwionego szkła trawionego. Przy podestach klatki schodowej częściowo zachowane drewniane, jednoskrzydłowe, ramowo-płycinowe drzwi WC.

Stan zachowania:

— dobry, z tym że zlikwidowane pasowe boniowanie przyziemia. Zmienione wykroje i obramienia okien III piętra oraz wymieniona balustrada balkonu w partii I piętra.

Zalecenia konserwatorskie:

Do zachowania:

- bryła budynku;
- detal architektoniczny fasady,
- kute balustrady balkonów;

Ponadto ochronie podlegają oryginalne elementy wystroju i wyposażenia wnętrz, w tym sztukaterie, piece, stolarka drzwi wewnętrznych.

Konieczny jest remont kapitalny budynku, uzupełnienie i odtworzenie zniekształconych elementów wystroju fasady. Według zachowanych wzorów trzeba zrekonstruować boniowanie przyziemia, łącznie z wnękami przy oknach (jak przy otworze wejściowym). Oknom III piętra należy przywrócić ich dawny wykrój z łukami odcinkowymi i profilowane obramienia. Zaleca się wykonanie balustrady balkonu w partii I piętra na wzór balustrady zachowanej. Konieczne jest odczyszczenie ceglanej licówki z farby i pozostawienie jej w jej oryginalnej kolorystyce. Należy zaprojektować nową kolorystykę przyziemia oraz obramień okiennych, harmonizującą z barwą klinkierowej cegły. W przypadku wymiany stolarki okiennej i drzwiowej oraz balustrady schodów wymaga się stosowania stolarki drewnianej z zachowaniem istniejących wzorów.

• ul. Głogowska 27 (fot. 73)

Kamienica czynszowa, wzn. w latach 1880–1890 w stylu historyzmu (neoklasycyzmu szkoły berlińskiej). Wystrój elewacji wzbogacony na pocz. XX w. (w duchu neorenesansu). Przyziemie budynku częściowo przebudowane w 2 poł. XX w. Wówczas też zniekształcone elementy wystroju elewacji.

Kamienica mur., tynk., podpiwniczona, na planie nieregularnego czworoboku ze środkowym, płytkim ryzalitem w elewacji tylnej. Kamienica czterokondygnacyjna z podstryszem, nakryta spłaszczonym dachem dwuspadowym.

Fasada 7-osiowa ze skrajnym, podwyższonym, pięciokondygnacyjnym ryzalitem pozornym, w którym osie okienne zbliżone i okna zwężone. W centrum głównej części elewacji, na poziomie I piętra balkon. Elewacja tynkowana, z zaznaczonym cokołem i z detalem architektonicznym wykonanym w tynku. Nad przyziemiem profilowany gzyms (z denticuli), pod oknami I–III piętra profilowane gzymsy podokienne. W partii III piętra podziały pionowe w formie pilastrów (ze stylizowanymi głowicami kompozytowymi) wydzielających okna. Elewacja frontowa zwieńczona uproszczonym (zniekształconym obecnie?) belkowaniem z profilowanym gzymsem koronującym. W partii fryzu belkowania prostokątne otwory-

wywietrzniki podstrysza flankowane przez prostokątne płyciny zdobione motywem masek i diamentowych boni w oprawie ornamentu okuciowego. W partii ryzalitu pozornego, na poziomie III piętra podział ramowy, na wysokości IV piętra artykulacja w formie pilastrów (ze stylizowanymi głowicami kompozytowymi) wspierających belkowanie wieńczące z denticuli. Nad belkowaniem attyka w formie pełnej balustrady ze skrajnymi słupkami.

Portal w obrębie ryzalitu pozornego, na całej jego szerokości, wysunięty przed lico elewacji. Złożony z filarów ze stylizowanymi głowicami kompozytowymi, nad którymi trójkątny naczółek zdwojony z denticuli u podstawy. Sam otwór wejściowy zamknięty łukiem pełnym, ujęty profilowaną listwą. Wypełniony drzwiami w stylu neomanieryzmu łączonego z neoklasycyzmem, drewnianymi, z nadświetlem, ramowo-płycinowymi, w górnej, gładkiej obecnie części pierwotnie przeszklonymi lub dekorowanymi płycinami. Obecnie drzwi w dolnej partii zdobione szlakiem z boniami diamentowymi oraz — dwoma boniami diamentowymi. Te ostatnie otoczone układami czterech małych płycin o kształcie litery L. Listwa przyrymowa w formie pilastra z głowicą. Belka pod nadświetlem profilowana.

W elewacji okna prostokątne, dwuskrzydłowe. Okna I i II piętra w partii ryzalitu pozornego zaopatrzone we wspólne płyciny nadokienne i naczółki. Nad oknami i piętra płycina wieloboczna (prostokątna, połączona z polem trójkątnego, otwartego naczółka, opartego na konsolach). Płycina zdobiona kolistym medalionem (z wyobrażeniem narzędzi murarskich) otoczonym zawieszoną na wstęgach girlandą roślinno-kwietną. Pozostałe partie płyciny wypełnione gęstą, roślinną wicią. Nad oknami II piętra (w partii ryzalitu pozornego) prostokątna płycina zdobiona motywem kielicha akantu i wici akantu z figurami putt (groteska). Płycina ujęta konsolami wspierającymi segmentowy naczółek zdwojony. Okna w górnych kondygnacjach ryzalitu pozornego, w tym zamknięte półkoliście okna IV piętra — bez obramień.

W przyziemiu, w głównej części elewacji jedno oryginalne okno we wgłębnym, szerokim obramieniu. Pozostałe otwory (wejścia do sklepów i witryny sklepowe) oprawione wtórnie. Okna wyższych kondygnacji głównej części elewacji bez bezpośredniej oprawy, ale zaopatrzone w inne dekoracyjne elementy okiennych obramień. Pod oknami i piętra ozdobne ławy podokienne z prostokątnymi płycinami, w polach których kaboszony w oprawie utworzonej z ornamentu okuciowego, diamentowych boni i z motywów roślinnych. Ponadto nad oknami I i II piętra prostokątne płyciny z kartuszami flankowanymi wicią roślinną. Płyciny ujęte skrajnie konsolami wspierającymi naczółki trójkątne (I piętro) i segmentowe (II piętro). Okna III piętra zaakcentowane kluczami z maskami, pod którymi podwieszone draperie. W głównej części elewacji, w partii I piętra wydłużony balkon z prostokątną płytą balkonową. Zabezpieczony kutą balustradą w formie dekoracyjnej kratownicy z listew giętych na wzór roślinnej wici. Balustrada zdobiona motywami rozet i liści.

Elewacja tylna bez dekoracji.

Przednia część sieni z ceramiczną posadzką z dwubarwnych płytek oraz z drewnianymi schodami wyrównawczymi. Ściany sieni dzielone pilastrami (ze stylizowanymi głowicami kompozytowymi) wyodrębniającymi prostokątne panneaux, obramione profilowanymi ramami. Nad pilastrami fasety murowanego stropu z sufitem. Fasety ozdobione sztukateriami. Wydzielone profilowanymi ramami. Dekorowane szlakami z jajownika jońskiego i lesbijskiego. Sień połączona z prostopadłe do niej założonym korytarzem prowadzącym do przechodu i klatki schodowej w tylnym trakcie. Skomunikowana z korytarzem przez otwór o łuku odcinkowym, wypełniony pozostałościami wewnętrznych drzwi z nadświetlem, drewnianych, ramowo-płycinowych. Przy jednym ze skrajów korytarza wylot klatki schodowej. W niej schody drewniane, dwubiegowe powrotne z częściowo zachowaną, drewnianą balustradą z toczonymi, dekorowanymi słupkami i tralkami oraz z profilowaną poręczą. W oknach klatki schodowej relikty barwionego szkła trawionego.

Stan zachowania:

— dobry, z tym że zniekształcone formy zwieńczenia głównej części elewacji.

Zalecenia konserwatorskie:

Do zachowania:

- bryła budynku;
- detal architektoniczny elewacji, sztukaterie w sieni;
- wykrój i układ otworów, stolarka drzwi frontowych;
- stolarka okienna i relikty przeszklenia okien klatki schodowej,
- dobrze zachowane fragmenty oryginalnej balustrady schodów;
- kuta balustrada balkonu.

Ponadto ochronie podlegają oryginalne elementy wystroju i wyposażenia wnętrz, w tym stolarka drzwi wewnętrznych.

W przypadku wymiany stolarki okiennej, drzwiowej oraz balustrad schodów wymaga się stosowania stolarki drewnianej z zachowaniem istniejących wzorów.

Konieczny jest remont kapitalny budynku, uzupełnienie i odtworzenie zniekształconych elementów wystroju fasady. Należy zaprojektować nowe zwieńczenie elewacji profilując architrav, wydzielając profilowanymi ramami fryz, kształtując nad nim wydatny, profilowany gzyms koronujący. Należy zaprojektować nową, jednolitą kolorystykę elewacji. Rekompozycji wymagają drzwi frontowe. W przypadku wymiany stolarki okiennej i drzwiowej oraz balustrady schodów wymaga się stosowania stolarki drewnianej z zachowaniem istniejących wzorów.

• ul. Głogowska 29 (fot. 74-75)

Kamienica czynszowa, wzn. ok. 1890 w stylu historyzmu (neoklasycyzmu łączonego z neorenesansem i neobarokiem). W 2 poł. XX w. przebudowane przyziemie kamienicy i częściowo zatarty wystrój elewacji.

Kamienica mur., tynk., podpiwniczona, na planie nieregularnego czworoboku ze skrajnym, płytkim ryzalitem w elewacji tylnej. Kamienica dwukondygnacyjna z podstryszem, nakryta dachem płaskim z ukośną połącią nad fasadą, w nawiązaniu do dachu mansardowego. Dach kryty dachówką ceramiczną, ozdobiony kutym, ażurowym grzebieniem o wzorze geometryczno-roślinnym.

F a s a d a 5-osiowa ze środkowym, jednoosiowym pseudowykuszem pozornym zwieńczonym dwuosiowym szczytem wolutowym. Elewacja tynkowana, z zaznaczonym cokołem i z detalem architektonicznym wykonanym w tynku. Nad przyziemiem relikty profilowanego gzymsu, nad i piętnem i pod otworami-wywietrznikami podstrysza zachowane całe, profilowane gzymsy. Elewacja frontowa zwieńczona profilowanym gzymsem koronującym. Ponadto górna część ryzalitu pozornego ozdobiona prostokątną rustykowaną płyciną, z motywem bonia. Szczyt ujęty skrajnie pilastrami (z pojedynczymi guzami na trzonach), zaopatrzonymi w uproszczone główce. Nad pilastrami imposty, na ich poziomie, na oknach fryz. Szczyt zwieńczony zdwojonym naczółkiem półkolistym z motywem muszli w polu. Boki szczytu podkreślone spływami wolutowymi ze ślimacznikami.

Otwory w przyziemiu przebudowane, w wyższej partii elewacji okna oryginalne, prostokątne, dwuskrzydłowe lub jednoskrzydłowe, zamknięte łukami pełnymi. Z dawnego obramienia okien przyziemia zachowane tylko trójkątne naczółki (nad oknami w skrajnych osiach) włączone w gzyms nad przyziemiem. Naczółki te z motywem kaboszonów w okuciowo-roślinnym obramieniu nałożone na prostokątne płyciny zwieńczone profilowanymi podokiennikami okien i piętra. Wszystkie okna i piętra ujęte profilowanymi obramieniami z kluczami, ponad którymi prostokątne, rustykowane płyciny z wklęsłymi narożami. Płyciny nadokienne flankowane przez dekoracyjne konsole, na których oparte otwarte, półkoliste

naczółki zespolone z gzymsem nad i piętrzem. Gzyms ten przerywany u podstaw naczółków dla pomieszczenia liści akantu — centrów kompozycji motywu muszlowego. Otwory-wywietrzniki podstrysza bez obramień. Oprawione tylko okna w szczycie. Na węgarach-filarach oparte profilowane obramienia archiwolt z kluczami w formie boni diamentowych. Nad elewacją połąć dachu z pokryciem ceramicznym oraz z kutym, ażurowym grzebieniem. Częściowo zachowana drewniana stolarka okienna z dekorowanymi słupkami i z profilowanymi ślemionami.

Elewacja boczna dwuosiowa, z oknami ślepymi, podziałami i obramieniami okiennymi jak w przypadku fasady. Tu zachowane oryginalne obramienia okien przyziemia, podokienniki, profilowane obramienia z cokołami i kluczami, konsole oraz prostokątne, rustykowane płyciny pod trójkątnymi naczółkami. Elewacje tylne budynku bez dekoracji.

Przednia część sieni z ceramiczną posadzką z dwubarwnych płytek. Sień połączona z przechoodem i klatką schodową w tylnym trakcie. W niej schody drewniane, dwubiegowe powrotne z częściowo zachowaną, drewnianą balustradą z toczonymi, dekorowanymi słupkami i tralkami oraz z profilowaną poręczą. W oknach klatki schodowej relikty barwionego szkła trawionego.

Stan zachowania:

— średni, brak części gzymsu nad przyziemiem, obramień okien przyziemia, naczółków tych okien oraz płycin pod oknami i piętra. Uszkodzone tynki.

Zalecenia konserwatorskie:

Do zachowania:

- bryła budynku, ceramiczne pokrycie dachu;
- detal architektoniczny elewacji;
- wykrój i układ otworów;
- kuty grzebień;

Ponadto ochronie podlegają oryginalne elementy wystroju i wyposażenia wnętrz, w tym stolarka drzwi wewnętrznych.

Konieczny jest remont kapitalny budynku, uzupełnienie i odtworzenie zniekształconych elementów wystroju fasady. Zaleca się na podstawie zachowanych wzorów przywrócenie zniesionych elementów wystroju elewacji, gzymsu nad przyziemiem, obramień okien przyziemia, naczółków tych okien oraz płycin pod oknami i piętra. Należy zaprojektować nową, jednolitą kolorystykę elewacji. W przypadku wymiany stolarki okiennej i drzwiowej oraz balustrady schodów wymaga się stosowania stolarki drewnianej z zachowaniem istniejących wzorów.

• ul. Głogowska 31 (fot. 76)

Kamienica czynszowa, wzn. ok. 1886, historyzm, neorenesansem północny łączony z neobarokiem). W trakcie remontu w końcu XX w. przebudowa przyziemia i uproszczone elementy detalu architektonicznego.

Kamienica mur., tynk., podpiwniczona, na planie nieregularnego czworoboku z ryzalitem w elewacji tylnej. Czterokondygnacyjna, nakryta dwuspadowym dachem z pokryciem ceramicznym i z centralnie usytuowaną, dwuosiową, jednokondygnacyjną facjatą.

Fasada 5-osiowa, z zaznaczonym gładkim cokołem, z gładko tynkowanym przyziemiem i I piętrzem, powyżej licowana cegłą. Detal architektoniczny wykonany w tynku. Nad przyziemiem profilowany gzyms, nad i piętrzem gzyms podobny, ale węższy. Elewacja zwieńczona fryzem z wgłębными, prostokątnymi płycinami oraz profilowanym gzymsem koronującym. Facjata zwieńczona otwartym, trójkątnym naczółkiem (z bocznymi odcinkami gzymsów) zaakcentowanym centralnie obeliskiem. Otwór wejściowy umieszczony w osi

elewacji, zamknięty półkoliście, ujęty w 2/3 profilowanym obramieniu. Wypełniony drewnianymi drzwiami, dwuskrzydłowymi, z nadświetlem, ramowo-płycinowymi, ożywionymi płycinami i boniami diamentowymi. Zachowane przeszklone nadświetle z profilowaną belką u podstawy.

Okna dwuskrzydłowe, na poziomie I i II piętra zamknięte spłaszczonymi łukami odcinkowymi, na poziomie III piętra i w facjacie prostokątne. Okna w przyziemiu pierwotnie lub wtórnie bez obramień. Okna I–III piętra w obramieniach spiętrzonych tworzących formę pionowego podziału elewacji. Pod oknami wszystkich kondygnacji dekoracyjne ławy podokienne, z tym że ławy pod oknami I–II piętra ozdobione dodatkowo prostokątnymi płycinami. W ich polach okuciowa kratownica z boniami diamentowymi i guzami lub maszkaronami w oprawie z ornamentu okuciowego łączonego z motywami roślinnymi. Na wieńczących ławy profilowanych podokiennikach posadowione wtórnie przekształcone bezpośrednie oprawy okien, obecnie gładkie. Nad oknami II piętra gzymsy nadokienne, na nich oparte dekoracyjne gładkie ławy podokienne okien III piętra. Nadproża okien III piętra profilowane (jak pierwotnie wszystkie obramienia). Powyżej, prostokątne, gładkie płyciny nadokienne doprowadzone do fryzu pod gzymsem koronującym. Okna w facjacie bez obramień. Częściowo zachowana stolarka drewniana stolarka okienna z dekorowanymi słupkami i profilowanymi ślemionami.

Elewacja boczna i tylna bez dekoracji.

Sień z ceramiczną posadzką z dwubarwnych płytek oraz z drewnianymi schodami wyrównawczymi. Nakryta stropem z sufitem. Skomunikowana z przechoodem i z klatką schodową w tylnym traktie przez otwór o łuku odcinkowym. W nim drzwi wewnętrzne, drewniane (z lat 20. XX w.), dwuskrzydłowe z nadświetlem, ramowo-płycinowe, częściowo przeszklone, zdobione dekoracją płycinową. Schody w tylnym traktie drewniane, dwubiegowe powrotne z relikami tralkowej balustrady, z profilowaną poręczą oraz toczonymi, dekorowanymi słupkami i tralkami. Przy podestach drzwi WC, drewniane, jednoskrzydłowe, ramowo-płycinowe.

Stan zachowania:

- średni, ponieważ przekształcony wystrój elewacji w partii przyziemia. Zmienione wykroje okien I i II piętra, pierwotnie zamkniętych łukiem odcinkowym. Nowe oprawy okien wykonane poprzez połączenie obramień okiennych i nadokiennych płycin. Usunięty wystrój elewacji facjaty.

Zalecenia konserwatorskie:

Do zachowania:

- bryła budynku, ceramiczne pokrycie dachu;
- detal architektoniczny fasady;
- wykrój i układ otworów, relikty stolarki okiennej oraz stolarka drzwi frontowych i wewnętrznych;

Ponadto ochronie podlegają oryginalne elementy wystroju i wyposażenia wnętrza, w tym sztukaterie, piece, stolarka drzwi wewnętrznych.

Konieczne są przeprowadzenie remontu kapitalnego kamienicy i rekompozycja wystroju elewacji. Przyziemie i piętro należy ozdobić delikatnie rytym boniowaniem (pasowym lub układanym z ciosów). Trzeba przywrócić odcinkowe zamknięcia okien I i II piętra oraz profilowane okienne obramienia oddzielone od prostokątnych płycin nadokiennych. Ze względu na stylistyczny charakter wystroju elewacji obramienia okienne powinny być ożywione przewiązkami. Płyciny nad oknami trzeba zostawić gładkie. Konieczne jest zaprojektowanie oprawy okien facjaty, w nawiązaniu np. do obramień okien w szczytach domu przy ul. Głogowskiej 23. Zaleca się zaprojektowanie nowej kolorystyki elewacji. W

przypadku wymiany stolarki okiennej i drzwiowej oraz balustrady schodów wymaga się stosowania stolarki drewnianej z zachowaniem istniejących wzorów.

- **ul. Głogowska 32 (fot. 32)**

Gospoda *Zum Schwarzkretscham*, ob. dom. Przebudowany ok. 1900 lub wówczas wzniesiony, ewentualnie z wykorzystaniem starszych murów. Budownictwo wernakularne.

Dom mur., tynk., podpiwniczony, na planie czworoboku z przybudówkami w elewacji tylnej, dwukondygnacyjny z częściowo mieszkalnym poddaszem, nakryty dwuspadowym dachem z pokryciem ceramicznym i z centralnie usytuowaną, jednoosiową, jednokondygnacyjną facjatą.

F a s a d a 6-osiowa, z zaznaczonym gładkim cokołem, tynkowana. Detal architektoniczny wykonany w tynku. Nad przyziemiem pokrytym pasowym boniowaniem profilowany gzyms. Pod oknami i piętra gzyms pasowy, na wysokości naczółków okien i piętra wąski gzyms profilowany. Elewacja zwieńczona profilowanym gzymsem koronującym. Ponadto naroża budynku podkreślone narożnymi lizenami posadowionymi na gzymsie nad przyziemiem, przewiązanymi gzymsami. Facjata zwieńczona trójkątnym naczółkiem i flankowana dwoma postumentami, na których dekoracyjne kule. W osi elewacji zamurowany obecnie prostokątny otwór wejściowy. Wejście do sieni i na klatkę schodową — w elewacji tylnej.

W elewacji frontowej okna prostokątne, dwuskrzydłowe, w przyziemiu we wgłębnych obramieniach (względem lica boniowania). Okna i piętra w częściowo wtórnie przekształconych obramieniach, w opaskach zespolonych z płycinami podokiennymi. Nad opaskami okien dwurzędowe płyciny flankowane przez niewielkie woluty. Powyżej nadokienne profilowane gzymsy. Okno w facjacie bez obramienia. Reliktowo zachowana drewniana stolarka okienna z dekorowanymi słupkami oraz profilowanymi ślemionami. Nad elewacją frontową połączyć dachu z pokryciem ceramicznym, wspomnianą już facjatą oraz z dwiema drewnianymi, jednoosiowymi lukarnami. Lukarny nakryte dachami dwuspadowymi przechodzącymi w dachy ostrosłupowe.

E l e w a c j a b o c z n a , p o ł u d n i o w a zwieńczona trójkątnym szczytem, trójosiowa z oknami w większości ślepy. Elewacja rozczłonkowana jak elewacja frontowa. Szczyt ujęty profilowaną ramą. Okna przyziemia i I piętra obramione jak okna w elewacji frontowej, przy czym w przypadku okien i piętra zachowane kompletne oryginalne obramienia. Uszakowe w formie litery T, z prostokątnymi płycinami podokiennymi, płycinami nadokiennymi i gzymsami. W szczycie para prostokątnych okien z podokiennikami, płycinami nadokiennymi i z profilowanymi gzymsami nadokiennymi. Powyżej kolisty okulus w gładkiej opasce. Druga elewacja boczna, północna, bezokienna, pozbawiona artykulacji, częściowo zasłonięta przez współczesną przybudówkę. Elewacja tylna bez dekoracji.

W tylnym trakcie budynku drewniane schody dwubiegowe z zabiegiem, zabezpieczone tralkową balustradą z toczonymi, dekorowanymi słupkami, z toczonymi tralkami oraz z profilowaną poręczą. W oknach klatki schodowej drewniana stolarka okienna z pozostałościami trawionego szkła, w tym barwionego.

Stan zachowania:

— dobry, z tym że przekształcone obramienia okien i piętra.

Zalecenia konserwatorskie:

Do zachowania:

- bryła budynku, ceramiczne pokrycie dachu;
- detal architektoniczny fasady;
- wykrój i układ otworów, relikty stolarki okiennej oraz stolarka drzwi wewnętrznych;
- oryginalna balustrada schodów.

Ponadto ochronie podlegają oryginalne elementy wystroju i wyposażenia wnętrz, w tym sztukaterie, piece, stolarka drzwi wewnętrznych.

Konieczne są remont kapitalny budynku i przywrócenie obramień okiennych w partii i piętra na wzór obramień w bocznej elewacji południowej. Zaleca się zaprojektowanie nowej kolorystyki elewacji. W przypadku wymiany stolarki okiennej i drzwiowej oraz balustrady schodów wymaga się stosowania stolarki drewnianej z zachowaniem istniejących wzorów.

• ul. Głogowska 33 (fot. 78-79)

Kamienica czynszowa, wzn. 1886, historyzm, neorenesans łączony z neoklasycyzmem, neobarokiem i elementami budownictwa ceglanego.

Kamienica mur., tynk., podpiwniczona, na planie litery L, narożna, ze skrajnym ryzalitem w elewacji tylnej. Kamienica czterokondygnacyjna z oknami podstrysza, nakryta dwuspadowymi dachami z pokryciem ceramicznym.

F a s a d a 9-osiowa ze ściętym, jednoosiowym narożem, ożywiona asymetrycznie usytuowanym, trójosiowym ryzalitem pozornym zwieńczonym trójkątnym szczytem. Południowa część elewacji z parą zbliżonych ku sobie osi. Północna część elewacji i ryzalit pozorny z układami par osi i osi pojedynczych. Zaznaczony gładki cokół. Przyziemie tynkowane gładko. Wyżej elewacja licowana czerwoną i żółtawo-pomarańczową cegłą klinkierową z zaznaczeniem zagęszczonych poziomych pasów. W szczycie także dwubarwna licówka, ale kształtowana inaczej. Pozostały detal architektoniczny wykonany w tynku. Elewacja rozczłonkowana profilowanym gzymsem nad przyziemiem. Zwieńczona gładkim fryzem (z prostokątnymi otworami-wywietrznikami podstrysza) licowanym cegłą w partii ryzalitu pozornego. Nad fryzem profilowany gzyms koronujący. Trójkątny szczyt ryzalitu licowany jaśniejszą cegłą, obramiony profilowaną ramą, zwieńczony prostokątną płyciną z datą 1886.

Otwór wejściowy umieszczony w odizolowanej osi ryzalitu, zamknięty półkoliście, ujęty gładką opaską. Wypełniony drzwiami frontowymi drewnianymi, dwuskrzydłowymi, z nadświetlem, ramowo-płycinowymi, ożywionymi płycinami, boniami diamentowymi i dekorowaną listwą przyrytkową. Pod przeszklonym nadświetlem profilowana belka.

Okna prostokątne, dwuskrzydłowe. Okna w przyziemiu w gładkich opaskach, z podokiennikami. Para okien w przyziemiu ryzalitu ze wspólnym podokiennikiem. Okna I–III piętra także z podokiennikami, w obramieniach spiętrzonych tworzących formę pionowego podziału elewacji. Pod i nad oknami wszystkich kondygnacji prostokątne płyciny. Ponad płycinami nadokiennymi profilowane gzymsy. Gzymsy okien III piętra doprowadzone pod fryz pod gzymsem koronującym. Okna w szczycie zamknięte półkoliście, ujęte tynkowymi opaskami i ramą z czerwonej cegły klinkierowej. Nad oknami kolisty okulus w oprawie z czerwonej cegły. Ścięte narożne budynku rozwiązane podobnie jak fragment fasady. E l e w a c j a b o c z n a trójosiowa, z jedną osią ślepą. Rozczłonkowana jak elewacja frontowa. Podobnie też obramione okna. Nad skrajną, lewą osią dwuosiowa facjata licowana cegłą, przepruta dwoma oknami o łuku pełnym. Zwieńczona półkolistym naczółkiem, flankowanym obeliskami. Okna w facjacie obramione jak okna w szczycie ryzalitu pozornego w fasadzie. Częściowo zachowana drewniana stolarka okienna z dekorowanymi słupkami i profilowanymi ślemionami.

Elewacja tylna bez dekoracji. Nad elewacjami połącznie dachu z pokryciem ceramicznym.

Sień przelotowa nakryta stropem z sufitem wzmocnionym dwoma półkolistymi łukami konstrukcyjnymi opartymi na wystęпах muru. W bocznej ścianie sieni otwór o łuku odcinkowym wiodący do klatki schodowej. W otworze drewniane schody wyrównawcze i drzwi wewnętrzne, drewniane, dwuskrzydłowe z nadświetlem, ramowo-płycinowe, pierwotnie częściowo przeszklone, zdobione dekoracją płycinową. Schody drewniane z duszą, dwubiegowe z zabiegami oraz z tralkową balustradą, z toczonymi, dekorowanymi

słupkami i tralkami oraz z profilowaną poręczą. W oknach klatki schodowej drewniana stolarka okienna z pozostałościami trawionego szkła, w tym barwionego.

Stan zachowania:

— dobry.

Zalecenia konserwatorskie:

Do zachowania:

- bryła budynku, ceramiczne pokrycie dachu;
- detal architektoniczny fasady;
- wykrój i układ otworów, relikty stolarki okiennej oraz stolarka drzwi wejściowych i wewnętrznych;
- dobrze zachowane fragmenty oryginalnej balustrady schodów.

Ponadto ochronie podlegają oryginalne elementy wystroju i wyposażenia wnętrza, w tym sztukaterie, piece, stolarka drzwi wewnętrznych.

Konieczne są przeprowadzenie remontu kapitalnego budynku i renowacja wystroju jego elewacji. Zaleca się przeprowadzenie badań stratygraficznych podziałów i obramień okiennych i zaprojektowanie na tej podstawie ich kolorystyki elewacji. Ponadto trzeba odczyścić z farby licówkę elewacji. W przypadku wymiany stolarki okiennej i drzwiowej oraz balustrady schodów wymaga się stosowania stolarki drewnianej z zachowaniem istniejących wzorów.

• ul. Głogowska 38 (fot. 81-82)

Dom w obrębie zagrody istniejącej już w 1 ćw. XIX w. Budynek przebudowany lub wzniesiony ok. 1890–1900. Budownictwo wernakularne (uproszczony neoklasycyzm). Pozostałe budynki zagrody rozebrane.

Dom mur., tynk., podpiwniczony, na planie czworoboku ze ściętym narożem na styku elewacji tylnej i bocznej. Budynek dwukondygnacyjny z podstryszem, nakryty dachem dwuspadowym z ceramicznym pokryciem.

F a s a d a 6-osiowa, z zaznaczonym gładkim cokołem, tynkowana. Detal architektoniczny wykonany w tynku. Profilowane gzymsy pod oknami przyziemia, nad przyziemiem. Elewacja zwieńczona uproszczoną strefą belkowania z fryzem wydzielonym gzymsami, przepartym parami prostokątnych wywietrzników podstrysza, zdobionym prostokątnymi płycinami. Powyżej profilowany gzyms koronujący. W jednej ze środkowych osi elewacji prostokątny otwór wejściowy w gładkim, pasowym obramieniu rytym w tynku. Wypełniony drzwiami w stylu neoklasycyzmu z elementami neorenesansu i neobaroku. Drzwi drewniane z nadświetłem, dwuskrzydłowe, ramowo-płycinowe z dekoracją płycinową, zdobione dodatkowo boniami diamentowymi i płycinami z wklęsłymi narożami. Nadświetle wydzielone profilowaną belką. W elewacji frontowej okna prostokątne, dwuskrzydłowe, w gładkich, pasowych obramieniach rytym w tynku. Nad elewacją frontową połączyć dachu z pokryciem ceramicznym. **E l e w a c j a b o c z n a**, p ó ł n o c n a dwuosiowa, z oknami ślepyimi (w przyziemiu), wtórnie zamurowanymi (w partii i piętra) i zachowanymi (na poziomie mieszkalnego poddasza). Elewacja zwieńczona trójkątnym szczytem o nieregularnym zarysie wynikłym ze ścięcia narożnika elewacji. Elewacja dzielona gzymsami jak elewacja frontowa — do poziomu gzymsu nad przyziemiem. Wyżej bez artykulacji. Szczyt bez obramienia. Ślepe okna przyziemia, okna mieszkalnego poddasza w gładkich obramieniach rytym w tynku. Południowa elewacja boczna budynku zwieńczona trójkątnym szczytem, do i piętra włącznie trójosiowa, w partii dwukondygnacyjnego szczytu z mijankowym układem otworów — z dwoma oknami niżej i jednym oknem wyżej. Elewacja bez artykulacji, okna bez obramień. Elewacja tylna bez dekoracji.

Sień z drewnianymi schodami wyrównawczymi, nakryta stropem z sufitem. Przez otwór o łuku odcinkowym połączona z poprzecznym korytarzem, z którego dostępne lokalności w tylnym trakcie, przechód i klatka schodowa. W niej drewniane schody powrotne z drewnianą, ażurową balustradą utworzoną ze szczeblin i profilowanej poręczy.

Stan zachowania:

— dobry.

Zalecenia konserwatorskie:

Do zachowania:

- bryła budynku, ceramiczne pokrycie dachu;
- detal architektoniczny elewacji frontowej;
- wykrój i układ otworów, stolarka drzwi frontowych i wewnętrznych;

Ponadto ochronie podlegają oryginalne elementy wystroju i wyposażenia wnętrza, w tym stolarka drzwi wewnętrznych.

Zaleca się zaprojektowanie nowej kolorystyki elewacji. W przypadku wymiany stolarki okiennej i drzwiowej oraz balustrady schodów wymaga się stosowania stolarki drewnianej z zachowaniem istniejących wzorów.

• ul. Głogowska 50 (fot. 83-86)

Starszy budynek szkolny istniał już w latach 70. XIX w. Szkoła ludowa na Wzgórzu Garncarskim (*Töpferbergschule*), obecnie Szkoła Podstawowa nr 2, wzniesiona została łącznie z przybudówką ok. 1907-1913, w stylu postsecesji z elementami stylu rodzimego. Szkoła i jej przybudówka remontowane w 2 poł. XX w. z zatarciem cech stylowych. Razem ze szkołą została zbudowana wolnostojąca sala gimnastyczna (fot. 87-88), którą gruntownie przebudowano na pocz. XXI w., zachowując w szczytach elewacji pd. i pn. herby miasta.

Główny budynek szkolny mur., tynk., podpiwniczony, na planie prostokąta, ożywiony w osi elewacji tylnej jednokondygnacyjną przybudówką z ozdobnym szczytem. Budynek trzykondygnacyjny z suteroną, nakryty dachem dwuspadowym z ceramicznym pokryciem.

Elewacja frontowa 10-osiowa, z licowanym cegłą przyziemiem, tynkowana, obecnie bez artykulacji. Osłonięta lekko wysuniętym okapem dachu. W centralnej części elewacji (ze zbliżonymi osiami okiennymi oraz ze zwężonymi oknami) para prostokątnych otworów wejściowych ujętych wspólnym, ceglano-tynkowym obramieniem. Dolne części węgarów tego obramienia ceglane z uskokiem zaznaczonym czapami. Górne partie węgarów drewniane, zdobione przedstawieniami pszczoł. Nad portalem półkoliste pole z przeszklonym okulem (bez obramienia) w dolnej części półkolistym, w górnej podciętym i zamkniętym łukiem odcinkowym. Pozostała część pola ozdobiona tynkową dekoracją figuralno-ornamentalną. Skrajnie przedstawione popiersia dziewczynki oraz chłopca. Ukazane na tle medalionów otoczonych wicią roślinną, tworzoną z gałązek dębowych i laurowych. Wić uzupełniona dodatkowo banderolami, wolutami i ornamentyką w stylu rokoka. W otworach wejściowych drzwi drewniane, jednoskrzydłowe, częściowo przeszklone, ozdobnie opierzone, nabite ćwiekami, zaopatrzone w ozdobne zawiasy krzyżowe. W okulusie nad drzwiami drewniana stolarka o wzorze geometrycznym, z promienistym układem szprosów, utrzymana w stylu secesji. Wejście do szkoły poprzedzone jednobiegowymi schodami ze sztucznego kamienia, zabezpieczonymi ceglana balustradą, której dolne skraje zwieńczone półwałcowatymi czapami. Część balustrady przy elewacji zwieńczona blokami z kamienia lub ze sztucznego kamienia, na którym oparte krępe, słupy wspierające pięciopółcieniowy daszek (z pokryciem ceramicznym) nad wejściem do szkoły. Na dekorowanych słupach (z ozdobnymi, wklęsłymi zastrzałami) położone belki. Na nich oparta więźba dachowa, pod którą podwieszone pozorne sklepienie beczkowe z desek. Front zadaszenia ażurowy, o zarysie

półelipsy wpisanej w pięciobok, u dołu spięty dekoracyjnie podcinaną belką. Podobnie dekorowane listwy nabite wzdłuż obwodu łuku otworu i na belkach tworzących więźbę dachową. W elewacji frontowej okna prostokątne, dwuskrzydłowe o podziale krzyżowym i kwaterowym, bez obramień. Nad elewacją frontową połączyć dachu z pokryciem ceramicznym oraz z pięcioboczną facjatą o konstrukcji szkieletowej. Facjata przepruta trzema zgrupowanymi, jednoskrzydłowymi, prostokątnymi oknami. Zwieńczona trójkątnym szczytem ujętym bocznie drewnianą, profilowaną ramą spiętą zastrzałem. Facjata nakryta dachem dwuspadowym. Ponadto w dachu szkoły niskie, wydłużone lukarny oraz wysokie, ozdobnie zwieńczone kominy.

Boczne elewacje głównego budynku szkolnego bezokienne, pozbawione artykulacji, zwieńczone trójkątnymi szczytami, w które włączone po trzy szerokie kominy. Elewacja tylna 11-osiowa, z trzema centralnie usytuowanymi, zgrupowanymi osiami okiennymi z oknami klatki schodowej. Okna te węższe niż pozostałe okna elewacji. Elewacja pozbawiona artykulacji, osłonięta lekko wysuniętą połączyć dachu z pokryciem ceramicznym. W elewacji okna bez obramień. Na osi okien klatki schodowej dobudowana jednokondygnacyjowa, trójosiowa przybudówka. W jej elewacji centralnie usytuowany, prostokątny otwór wejściowy bez obramienia, flankowany prostokątnymi, ślepymi oknami bez oprawy. Przybudówka zwieńczona ozdobnym, gładkim szczytem wolutowym z bocznymi spływami oraz z półkolistym naczółkiem. Nakryta dachem dwuspadowym.

Sieć ze schodami wyrównawczymi, nakryta stropem z sufitem. Zamknięta od strony klatki schodowej drewnianymi, czteroskrzydłowymi, wewnętrznymi drzwiami z nadświetlem, ramowo-płycinowymi, częściowo przeszklonymi, zdobionymi dekoracją płycinową. W otworach drzwi, jak i w czterodzielnym nadświetlu dodatkowo podział kwaterowy.

Stan zachowania:

— dobry.

Zalecenia konserwatorskie:

Do zachowania:

- bryła budynku, ceramiczne pokrycie dachu;
- detal architektoniczny wejścia do budynku, jego zadaszenia, schody zewnętrzne;
- wykrój i układ otworów, stolarka drzwi frontowych i wewnętrznych;

Ponadto ochronie podlegają oryginalne elementy wystroju i wyposażenia wnętrza.

Konieczne jest zaprojektowanie nowej, jednolitej kolorystyki elewacji budynku szkolnego. Zaleca się przekształcenie bezstylowej przybudówki tak, aby w szczegółach upodobniła się do szkoły. W przypadku wymiany stolarki drzwiowej wymaga się stosowania stolarki drewnianej z zachowaniem istniejących wzorów (równomiernego podziału krzyżowego łączonego z kwaterowym).

• ul. Głogowska 52-54 (fot. 89)

Kamienice czynszowe wzn. ok. 1900. Budownictwo wernakularne, uproszczony neoklasycyzm. Budynki remontowane w 2 poł. XX w. z częściowym zatarciem cech stylowych.

Oba budynki mur., tynk., podpiwniczone, na planie prostokąta. Dwukondygnacyjne z podstryszami, nakryte dachami dwuspadowymi oddzielonymi murem ogniowym. Dachy kryte dachówką ceramiczną. Elewacje tynkowane, z detalem architektonicznym wykonanym w tynku. Fasadą południowego domu dzielona profilowanym gzymsem pod oknami przyziemia. Zwieńczona profilowanym gzymsem koronującym. W elewacji wtórnie wypruty, nie obramiony, prostokątny otwór wejściowy. Okna prostokątne, w partii i piętra dwuskrzydłowe, w tynkowych, gładkich obramieniach. Pod gzymsem koronującym pary

otworów-wywietrzników podstrysza. Elewacja boczna i tylna południowego budynku bez dekoracji. F a s a d a p ó ł n o c n e g o d o m u komponowana jednolicie, 5-osiowa. Zaopatrzona w ceglany cokół. Dzielona profilowanymi gzymsami pod oknami przyziemia, nad przyziemiem i pod oknami i piętra. Nad parami otworów-wywietrzników podstrysza profilowany gzyms koronujący. Przerwany przez podwyższoną, środkową oś elewacji przechodzącą w jednoosiową, jednokondygnacyjną facjatę z trójkątnym szczytem i dachem dwuspadowym. Boki szczytu facjaty podkreślone odcinkami profilowanego gzymsu. W środkowej osi elewacji prostokątny otwór wejściowy w profilowanym obramieniu nałożonym na wąski pas tynku. Powyżej nad otworem wejściowym odcinek gzymsu zaznaczony na linii gzymsu nad przyziemiem. W otworze wejściowym drzwi w stylu neoklasycyzmu, drewniane z nadświetlem, dwuskrzydłowe, ramowo-płycinowe z dekoracją płycinową. Jedno ze skrzydeł drzwi dekorowane listwą stylizowaną na kolumnę. Nadświetle wydzielone profilowaną belką. Otwór wejściowy do budynku poprzedzony kilkustopniowymi schodami z nałożonych warstwami płyt z kamienia lub ze sztucznego kamienia. W elewacji frontowej okna prostokątne, dwuskrzydłowe, w przyziemiu w listwowych obramieniach. Okna i piętra wtórnie bez obramień i bez prostokątnych płycin nadokiennych. Zachowane tylko gzymsy nadokienne. Nad oknem w osi elewacji trójkątne naczółki na konsolach. Pary wywietrzników podstrysza bez obramień. Nad elewacją połączyć dachu z pokryciem ceramicznym. Elewacja tylna bez dekoracji.

Stan zachowania:

— dobry.

Zalecenia konserwatorskie:

Do zachowania:

- bryła budynku, ceramiczne pokrycie dachu;
- relikty detalu architektonicznego;
- wykrój i układ otworów (za wyjątkiem okna w facjacie), stolarka drzwi frontowych i wewnętrznych;

Konieczny remont kapitalny budynku. Zaleca się zaprojektowanie nowej kolorystyki elewacji. W przypadku wymiany stolarki okiennej i drzwiowej wymaga się stosowania stolarki drewnianej z zachowaniem istniejących wzorów.

• ul. Głogowska 56 (fot. 89)

Kamienica czynszowa wzn. ok. 1900, Budownictwo wernakularne, uproszczony neoklasycyzm.

kamienica mur., tynk., podpiwniczona, na planie prostokąta. Trzykondygnacyjowa z podstryszem, nakryta dachem dwuspadowym z ceramicznym pokryciem.

Elewacja frontowa 5-osiowa, z zaznaczonym gładkim cokołem, tynkowana. Detal architektoniczny wykonany w tynku. Elewacja dzielona profilowanymi gzymsami pod oknami przyziemia, nad przyziemiem, pod oknami I–III piętra i pod parami otworów-wywietrzników podstrysza. Elewacja zwieńczona profilowanym gzymsem koronującym. Pod dwiema skrajnymi, prawymi osiami prostokątna brama bez obramienia. W elewacji frontowej okna prostokątne, dwuskrzydłowe, w przyziemiu w profilowanych obramieniach, w partii I i II — w obramieniach listwowych. Okna i piętra wtórnie bez obramień i bez prostokątnych płycin nadokiennych. Zachowane tylko gzymsy nadokienne. Nad oknem w osi elewacji trójkątne naczółki na konsolach. Pary wywietrzników podstrysza bez obramień. Częściowo zachowana stolarka okienna z dekorowanymi słupkami oraz z profilowanymi ślēmionami. Nad elewacją połączyć dachu z pokryciem ceramicznym. Elewacje tylna i boczna bez dekoracji.

Stan zachowania:

— dobry, z tym że zniekształcone elementy wystroju elewacji obu budynków.

Zalecenia konserwatorskie:

Do zachowania:

- bryła budynku, ceramiczne pokrycie dachu;
- relikty detalu architektonicznego;
- wykrój i układ otworów, stolarka okienna oraz stolarka drzwi wewnętrznych;

Konieczny remont kapitalny budynku i rekompozycja wystroju elewacji obu budynków. Zaleca się zaprojektowanie nowej kolorystyki elewacji. W przypadku wymiany stolarki okiennej i drzwiowej wymaga się stosowania stolarki drewnianej z zachowaniem istniejących wzorów.

• ul. Głogowska 59 (fot. 90-92)

Kamienica czynszowa, narożna z ul. Okólną, zbudowana łącznie z domem nr 61, wzn. ok. 1910-1913, postsecesja. Oba budynki, nr 59 i 61 jednorodne, komponowane asymetrycznie.

Kamienica narożna, mur., tynk., podpiwniczona, na planie litery V. Czterokondygnacyjowa z podstryszem, nakryta dachami dwuspadowymi z ceramicznym pokryciem. Naroże budynku u zbiegu ul. Głogowskiej i Okólnej jednoosiowe, zaokrąglone, nadbudowane o kondygnację, nakryte ostrosłupowym hełmem. Od strony ul. Okólnej zachodnia część bryły budynku lekko wcięta, a w centrum i na szerokości dwóch osi podwyższona o kondygnację. Kamienica nakryta dachem płaskim z ukośnymi połączeniami nad elewacjami od ul. Głogowskiej i Okólnej. Do podwyższonej części elewacji dobudowane jednostronnie balkony.

Elewacja frontowa (od ul. Głogowskiej) 6-osiowa z komponowanym rozkładem okiennych osi, grupowanych lub rozmieszczanych w większej izolacji. Ponadto w jednej z osi loggie z prostokątnymi otworami, pierwotnie nie przeszklone. W przyziemiu pod nimi prostokątna wnęka zawierająca otwór wejściowy. Nad szerokości trzech skrajnych, północnych osi elewacja podwyższona o kondygnację i zwieńczona dwoma szczytami, trapezowym (nad parą osi) i odcinkowym (nad jedną osią). Elewacja z ceglanym cokołem i ceglanym gzymsem cokołowym, wyżej tynkowana. Przyziemie pierwotnie pokryte stylizowanym, pasowym boniowaniem z kłińcami nad oknami (jak na zaokrąglonym narożu i na elewacji od strony ul. Okólnej). Detal architektoniczny wykonany w tynku. Nad przyziemem szeroki profilowany gzyms. W skrajnej, podwyższonej części elewacji podział ramowy posadowiony na gzymsie nad przyziemem, poniżej którego zgeometryzowane konsole. W tej partii elewacji, na poziomie III i IV piętra markowany w tynku prostokątny pseudowykus oparty na szeregu konsol. Zwieńczony wspomnianym już trapezowym szczytem, którego trzy boki ujęte szeroką listwą. Sąsiedni szczyt zamknięty odcinkowo obramiony listwą połączoną z odrębnym podziałem ramowym wydzielającym pojedynczą oś okienną. Pozostałe partie elewacji zwieńczone odcinkami profilowanego gzymsu koronującego. Pod hełmem podwyższonego naroża kamienicy wąski, profilowany gzyms koronujący. W niszy pod loggiami ceramiczna posadzka z dwubarwnych płytek. W tylnej ścianie niszy umieszczony asymetrycznie prostokątny otwór wejściowy bez obramienia. Nad nim, w centrum niszy prostokątne okno, którego parapet ujęty ornamentalnie, złożony z elementów formowanych przypominających wyglądem dachówki marsylskie. W oknie sieni ślusarka i relikty barwnego przeszklenia. W elewacji frontowej okna prostokątne, dwuskrzydłowe, w większości bez obramień. Tylko okna I–IV piętra, w skrajnej części elewacji, w osi wydzielonej podziałem ramowym w tynkowych opaskach, zaopatrzone w dwuryzalitowe płyciny podokienne. W dwóch osiach (pomiędzy narożnikiem budynku i loggiami) prostokątne płyciny międzyokienne zdobione dekoracją geometryczną, koncentrycznie ułożonymi płycinami. Częściowo zachowana drewniana stolarka okienna z

profilowanymi słupkami, ślēmionami oraz z kwaterowym podziałem górnych części okien. Pary wywietrzników podstrysza bez obramień. Loggie zabezpieczone pełnymi, murowanymi balustradami w formie prostych, wąskich słupków i profilowanego gzymsu, na gładko tynkowanym tle. Dodatkowo balustrady zaopatrzone w kute barierki o wzorze geometrycznym. Nad elewacją połączyć dachu z pokryciem ceramicznym.

Elewacja od strony ul. Okólnej. Bryła budynku od zachodu lekko wcięta, w centrum i na szerokości dwóch osi podwyższona o kondygnację. Do podwyższonej części elewacji dobudowane jednostronnie balkony. Elewacja 7-osiowa. Złożona z partii zachodniej (częściowo bezokiennej, częściowo dwuosiowej), z partii centralnej, podwyższonej (dwuosiowej) oraz z partii wschodniej (trójosiowej). Elewacja zaopatrzona w ceglany cokół i w ceglany gzyms cokołowy. W partii przyziemia pokryta stylizowanym, pasowym boniowaniem. Nad oknami I i II piętra ozdobiona dekoracyjnymi szlakami ze sztucznego kamienia (odlewami) z secesyjnymi motywami kwiatowymi. Elewacja zwieńczona jak elewacja frontowa, odcinkami profilowanego gzymsu koronującego. Okna prostokątne, dwuskrzydłowe bez obramień. W przyziemiu w wąskich wgłębnych opaskach (w stosunku do lica boniowania). Nad oknami (na nadprożach) dekoracyjny układ klinów. Niektóre okna wyższych kondygnacji ujęte gładkimi, tynkowymi obramieniami listwowymi nieznacznie występującymi przed lico elewacji. Okna w partii przyziemia oraz I i II piętra zaopatrzone w parapety z formowanych elementów naśladowujących dachówkę marsylską. Częściowo zachowana drewniana stolarka okienna z dekorowanymi słupkami i z profilowanymi ślēmionami. Balkony z prostokątnymi płytami balkonowymi, zabezpieczone pełnymi murowanymi balustradami w formie prostych, wąskich słupków i profilowanego gzymsu. Pomiedzy słupkami prostokątne wgłębne płyciny dekorowane gładkimi płycinami w formie elipsy. Dodatkowo balustrady zaopatrzone w kute barierki o wzorze geometrycznym. Tylne elewacje budynku bez dekoracji.

Przednia część sieni z posadzką ceramiczną z dwubarwnych płytek oraz ze schodami wyrównawczymi ze sztucznego kamienia. Umieszczona pod biegiem schodów, ponieważ klatka schodowa w przednim traktcie. Sień wydzielona łukiem odcinkowym od swej tylnej części (o nieregularnym zarysie), w której drzwi do piwnicy, mieszkań i na tyły budynku. W tylnej części sieni posadzka ceramiczna z dwubarwnych płytek ujęta skrajnie barwną bordiurą (w brązach) z motywami geometrycznymi. Schody w przednim traktcie z biegiem nad sienią. Drewniane dwubiegowe, powrotne z drewnianą, ażurową balustradą złożoną z toczonych tralek i słupków oraz z profilowanej poręczy. Podesty klatki schodowej pokryte ceramiczną posadzką z dwubarwnych płytek otoczoną bordiurą częściowo z płytek czarnych i częściowo z płytek brązowych. Podesty klatki schodowej oświetlone prostokątnymi oknami umieszczonymi w niszy z otworem wejściowym do budynku oraz w tylnych ścianach loggii. Okna te wypełnione ślusarką, relikami barwnego, fakturalnego przeszklenia. Zabezpieczone kratami o wzorze geometryczno-roślinnym. Podobna posadzka jak na podestach klatki schodowej położona także w nieregularnych w zarysie holach poszczególnych kondygnacji, nakrytych sklepieniami odcinkowymi. W holach tych zachowane także drzwi do mieszkań, drewniane, jednoskrzydłowe, ramowo-płycinowe w stylu neoklasycyzmu, z dekoracją płycinową. Drzwi umieszczone w futrynach z uszakami i guttami oraz z nadprożami podkreślonymi trójkątnymi naczółkami.

Stan zachowania:

— dobry, z tym że częściowo znacznie uszkodzone lub zniekształcone elementy wystroju elewacji.

Zalecenia konserwatorskie:

Do zachowania:

- bryła budynku, ceramiczne pokrycie dachu;
- relikty detalu architektonicznego;
- wykrój i układ otworów, pozostałości stolarki okiennej, ślusarki z relikdami barwnego przeszklenia, stolarka drzwi wewnętrznych;
- balustrada schodów;
- kute kraty w oknach klatki schodowej, kute barierki balkonów.

Ponadto ochronie podlegają oryginalne elementy wystroju i wyposażenia wnętrz, w tym sztukaterie, piece, stolarka drzwi wewnętrznych.

Zaleca się przeprowadzenie remontu kapitalnego budynku i rekonstrukcji wystroju obu elewacji. Konieczne jest odtworzenie ceglano-cokłowego pasowego boniowania przyziemia wraz z wgłębными obramieniami okien oraz kłincami nad oknami. Ponadto trzeba przywrócić listwowe obramienia okien oraz eliptyczne płyciny na balustradach balkonów. Należy przeprowadzić badania stratygraficzne tynków i zaprojektować na tej podstawie kolorystykę elewacji. W przypadku wymiany stolarki okiennej, drzwiowej i balustrady schodów wymaga się stosowania stolarki drewnianej z zachowaniem istniejących wzorów. Konieczna jest likwidacja wtórnych przeszkleń loggi.

• ul. Głogowska 61 (fot. 93)

Kamienica czynszowa, zbudowana łącznie z domem nr 59, wzn. ok. 1910-1913, postsecesja. Oba budynki jednorodne, komponowane asymetrycznie.

Kamienica mur., tynk., podpiwniczona, na planie czworoboku z aneksami w elewacji tylnej. Kamienica czterokondygnacyjowa z podstryszem, nakryta dachem dwuspadowym z ceramicznym pokryciem.

Elewacja frontowa 6-osiowa ze skrajnie usytuowaną dwuosiową facjatą z trójkątnym szczytem. Elewacja z tynkowym cokołem, tynkowana, z detalem architektonicznym wykonanym w tynku. Nad przyziemiem profilowany gzyms. Na nim posadowione lizeny z trzonami dekorowanymi ułożonymi koncentrycznie, prostokątnymi płycinami. Lizeny w górnej części, powyżej ślemion okien III piętra, przewiązane pasowymi gzymsami, pod którymi duże, zgeometryzowane gutta. Górne części lizen nad gzymsami obwiedzione gładkimi listwami otaczającymi pola z dekoracją płycinową. W polach pary prostokątnych, wąskich płycin z czworobocznymi kostkami na krańcach. Elewacja zwieńczona profilowanym gzymsem koronującym. Facjata nad dwiema skrajnymi, południowymi osiami okiennymi ujęta skrajnie szerokimi lizenami zdobionymi wąskimi, prostokątnymi płycinami z kostkowymi zwieńczeniami. Ponad lizenami na elewacji facjaty szeroka, pasowa rama szczytu zdobiona motywami małych, półkoliście zamkniętych blend. Wertykalny kierunek kompozycji elewacji podkreślony także przez bardzo płytkie nisze (z osiami okiennymi) doprowadzone do par wywietrzników podstrysza. W jednej ze środkowych osi elewacji prostokątny otwór wejściowy bez obramienia. W nim asymetrycznie komponowane drzwi w stylu historyzmu, drewniane, z nadświetłem, ramowo-płycinowe, częściowo przeszklone. Drzwi złożone z wąskiego skrzydła nieruchomego oraz z jednego skrzydła ruchomego. W skrzydle nieruchomym zachowany oryginalny, dzielony na kwatery otwór oraz towarzysząca mu dekoracja w formie konsolki i rozet. Pod otworem prostokątna płycina z kartuszem (z motywem rozety) w roślinnym obramieniu z kampanulą. Zachowana także dolna część ruchomego skrzydła drzwi z dekoracją płycinową oraz z podobnym motywem jak na nieruchomym skrzydle drzwi. U podstawy nadświetła profilowana belka.

W elewacji frontowej okna prostokątne, dwuskrzydłowe, bez obramień. Tylko okna podstrysza w gładkich opaskach połączonych z oprawą górnych części lizen pod gzymsem koronującym. Okna na wysokości I-III piętra rozmieszczone w płytkich, pionowych niszach, a pomiędzy oknami, w osiach, prostokątne płyciny z motywami geometrycznymi. Nad oknami i piętra płyciny z motywem rombu, w który wpisany krzyż grecki i ponownie romb.

Ponad oknami II piętra płyciny z koncentrycznym układem prostokątów. Z kolei nad oknami III piętra, w południowej, skrajnej części elewacji prostokątne płyciny obramione listwą przewiazaną w narożach małymi kwadratami. i w końcu nad dwoma oknami w facjacie wspólna, pięcioboczna płycina nadokienna. Reliktowo zachowana drewniana stolarka okienna z profilowanymi słupkami, ślemionami oraz z kwaterowym podziałem górnych części okien. Nad elewacją frontową połączyć dachu z pokryciem ceramicznym.

Elewacje boczna i tylne bez dekoracji. Elewacja tylna pięciokondygnacyjowa z asymetrycznie usytuowanym czteroosiowym ryzalitem. Jego centralna część, dwuosiowy pion klatki schodowej wysunięta ku przodowi. Na północ od pionu klatki schodowej prostokątne loggie oparte również na wydłużonej ku wschodowi, bocznej, nośnej ścianie budynku. Z kolei po południowej stronie pionu klatki schodowej cofnięta w głąb jednoosiowa część ryzalitu z balkonami. Balustrady balkonów i loggi w elewacji tylnej, kute, ażurowe, o prostym wzorze geometrycznym.

Sień z posadzką ceramiczną z dwubarwnych płytek nakryta stropem z sufitem. Połączona otworem o łuku odcinkowym z przechoodem i z klatką schodową w tylnym trakcie. Schody drewniane dwubiegowe, powrotne z drewnianą, ażurową balustradą złożoną z toczonych tralek i słupków oraz z profilowanej poręczy. Przy podestach klatki schodowej drzwi WC, drewniane, jednoskrzydłowe, ramowo-płycinowe w stylu neoklasycyzmu, z dekoracją płycinową.

Stan zachowania:

— dobry, z tym że uszkodzone elementy wystroju elewacji.

Zalecenia konserwatorskie:

Do zachowania:

- bryła budynku, ceramiczne pokrycie dachu;
- detal architektoniczny;
- wykrój i układ otworów, pozostałości stolarki okiennej, stolarka drzwi frontowych i wewnętrznych;
- dobrze zachowane fragmenty balustrady schodów;
- kute balustrady loggi i balkonów w elewacji tylnej.

Ponadto ochronie podlegają oryginalne elementy wystroju i wyposażenia wnętrza, w tym sztukaterie, piece, stolarka drzwi wewnętrznych.

Konieczne jest przeprowadzenie remontu kapitalnego budynku i jego elewacji, w tym rekonstrukcji płycin podokiennych i drzwi frontowych. Zaleca się przeprowadzenie badań stratygraficznych tynków i zaprojektowanie na tej podstawie kolorystyki elewacji. W przypadku wymiany stolarki okiennej, drzwiowej i balustrady schodów wymaga się stosowania stolarki drewnianej z zachowaniem istniejących wzorów.

• ul. Głogowska 68 (fot. 94)

Kamienica czynszowa, wzn. ok. 1910, postsecesja.

Kamienica mur., tynk., podpiwniczona, na planie czworoboku, czterokondygnacyjowa, nakryta dachem dwuspadowym z ceramicznym pokryciem. Tylna część budynku z podwyższonym, dwu- i półosiowym pionem klatki schodowej.

Elewacja frontowa 6-osiowa z dwiema środkowymi osiami podkreślonymi dwuosiową facjatą w połaci dachu, nakrytą trójkątnym szczytem. Elewacja z detalem architektonicznym wykonanym w tynku. Dzielona profilowanym gzymsem nad przyziemiem, zwieńczona profilowanym gzymsem koronującym. Szczyt facjaty ujęty wąską ramą. W lewej, skrajnej osi prostokątny otwór wejściowy bez obramienia. W nim drewniane drzwi dwuskrzydłowe (z nieruchomymi partiami skrzydeł), ramowo-płycinowe, komponowane asymetrycznie.

Zdobione płycinami wypełnionymi odeskowaniem. Ponadto w przyziemiu witryna sklepowa i wejście do sklepu, prostokątne, bez obramień. W elewacji frontowej okna prostokątne, dwuskrzydłowe, bez obramień, zaopatrzone w parapety z cegły klinkierowej. Pod oknami II i III piętra dekoracja nałożona płasko na lico elewacji, wycięta konturowo. Motywy zestawione symetrycznie — uproszczone tarcze herbowe i kartusze w oprawie roślinnej (pod oknami II piętra), profilowo ukazane niedźwiedzie i lwy heraldyczne oraz kartusze w roślinnej oprawie (pod oknami III piętra). W polu szczytu facjaty eliptyczny okulus bez oprawy. Reliktowo zachowana drewniana stolarka okienna z dekorowanymi słupkami oraz z profilowanymi ślemionami. Nad elewacją frontową połączyć dachu z pokryciem ceramicznym, z opisaną powyżej facjatą oraz z umieszczoną asymetrycznie mniejszą facjatą z dachem pulpiturowym.

Elewacje boczna i tylne bez dekoracji.

Sień usytuowana skrajnie, w założeniu przelotowa, ale od strony podwórza zamurowana. Sień nakryta stropem z sufitem wzmocnionym łukami konstrukcyjnymi. W bocznej ścianie sieni wyłot korytarza na planie litery L, nakrytego stropem z sufitem, prowadzącego do przechodu i klatki schodowej w tylnym traktcie. Wyłot korytarza dostępny przez drewniane kilkustopniowe schody wyrównawcze. Posadzka korytarza ceramiczna z płytek o wzorze geometryczno-roślinnym, ujęta bordiurą z dwubarwnych płytek ze wzorem geometrycznym. Schody drewniane dwubiegowe, powrotne z drewnianą, ażurową balustradą złożoną z toczonych tralek i słupków oraz z profilowanej poręczy. Przy podestach klatki schodowej drzwi WC, drewniane, w stylu neoklasycyzmu, jednoskrzydłowe, ramowo-płycinowe z dekoracją płycinową.

Stan zachowania:

— dobry, z tym że uszkodzone fragmenty wystroju elewacji.

Zalecenia konserwatorskie:

Do zachowania:

- bryła budynku, ceramiczne pokrycie dachu;
- detal architektoniczny;
- wykrój i układ otworów, pozostałości stolarki okiennej, stolarka drzwi frontowych i wewnętrznych;
- dobrze zachowane fragmenty balustrady schodów,
- posadzka korytarza w przyziemiu.

Ponadto ochronie podlegają oryginalne elementy wystroju i wyposażenia wnętrza, w tym sztukaterie, piece, stolarka drzwi wewnętrznych.

Zaleca się przeprowadzenie remontu kapitalnego budynku i jego elewacji oraz zaprojektowanie nowej kolorystyki elewacji. W przypadku wymiany stolarki okiennej, drzwiowej i balustrady schodów wymaga się stosowania stolarki drewnianej z zachowaniem istniejących wzorów.

• ul. Głogowska 69 (fot. 95)

Kamienica czynszowa, wzn. ok. 1870-1877, historyzm (neoklasycyzm). Kamienica tworzy kompozycyjną całość z sąsiednim domem nr 69a. Pierwotnie jeden budynek.

Kamienica mur., tynk., podpiwniczona, na planie czworoboku, czterokondygnacyjowa z podstryszem, nakryta dachem dwuspadowym. Tylne części budynku z ryzalitem klatki schodowej.

Elewacja frontowa 5-osiowa, z ceglanym cokołem, wyżej tynkowana, z detalem architektonicznym wykonanym w tynku. Elewacja dzielona profilowanymi gzymsami pod oknami przyziemia, nad przyziemem, pod oknami I–III piętra i pod wywietrznikami

podstrysza. Zwieńczona profilowanym gzymsem koronującym. W osi elewacji prostokątny otwór wejściowy w profilowanym obramieniu, poprzedzony parostopniowymi schodami. W nim drewniane drzwi w stylu neoklasycyzmu łączonego z neorenesansem, z nadświetłem. Ramowo-płycinowe, z dekoracją płycinową. W skrajnych płycinach drzwi diamentowe bonie. Listwa przymykowa w formie półwałka doprowadzonego pod półcyldryczną konsolę na profilowanej belce pod nadświetłem. W elewacji frontowej okna prostokątne, dwuskrzydłowe, w profilowanych obramieniach. Okna III piętra w obramieniach gładkich. Nad oknami I i II piętra prostokątne płyciny nadokienne oraz nadokienne gzymsy. Częściowo zachowana drewniana stolarka okienna z dekorowanymi słupkami oraz z profilowanymi ślemionami. Elewacja tylna bez dekoracji.

Sień z posadzką z dwubarwnych płytek. Nakryta stropem z sufitem wzmocnionym łukiem konstrukcyjnym, jednocześnie łukiem otworu prowadzącego do przechodu i klatki schodowej w tylnym trakcie. W otworze wewnętrzne drzwi nadświetłem, drewniane, ramowo-płycinowe, dwuskrzydłowe, z wąskim, trzecim, skrajnym skrzydłem nieruchomym. Zdobione dekoracją płycinową, częściowo pierwotnie przeszklone. Schody drewniane dwubiegowe, powrotne z drewnianą, ażurową balustradą złożoną z toczonych tralek i słupków oraz z profilowanej poręczy.

Stan zachowania:

— dobry.

Zalecenia konserwatorskie:

Do zachowania:

- bryła budynku, ceramiczne pokrycie dachu;
- detal architektoniczny;
- wykrój i układ otworów, pozostałości stolarki okiennej, stolarka drzwi frontowych i wewnętrznych.

Ponadto ochronie podlegają oryginalne elementy wystroju i wyposażenia wnętrza, w tym sztukaterie, piece, stolarka drzwi wewnętrznych.

Zaleca się przeprowadzenie remontu kapitalnego budynku i jego elewacji. W przypadku wymiany stolarki okiennej, drzwiowej i balustrady schodów wymaga się stosowania stolarki drewnianej z zachowaniem istniejących wzorów.

• ul. Głogowska 69a (fot. 95)

Kamienica czynszowa, wzn. ok. 1870-1877, historyzm (neoklasycyzm). Kamienica tworzy kompozycyjną całość z sąsiednim domem nr 69. Przebudowana wewnątrz w latach 20. lub 30. XX w.

Kamienica mur., tynk., podpiwniczona, na planie czworoboku, czterokondygnacyjowa z podstryszem, nakryta dachem dwuspadowym.

Elewacja frontowa dwu i półosiowa, z ceglany cokołem, wyżej tynkowana, z detalem architektonicznym wykonanym w tynku. Elewacja dzielona profilowanymi gzymsami nad przyziemiem, pod oknami I–III piętra i pod wywietrznikami podstrysza. Zwieńczona profilowanym gzymsem koronującym. W jednej z osi elewacji prostokątna brama częściowo ujęta gładkim obramieniem. Okna prostokątne, dwuskrzydłowe, w profilowanych obramieniach. Okna III piętra w obramieniach gładkich. Nad oknami I i II piętra prostokątne płyciny nadokienne oraz nadokienne gzymsy. Częściowo zachowana drewniana stolarka okienna z dekorowanymi słupkami oraz z profilowanymi ślemionami. Elewacja tylna bez dekoracji. Sień z posadzką z lastriko, przelotowa na całej szerokości przedniego traktu, dalej zwężona. Otwarta od podwórza prostokątną bramą. Nakryta stropem z sufitem. W przedniej

części sieni drewniane, zabiegowe, przyściennie schody z drewnianą, ażurową balustradą złożoną ze szczeblin i z profilowanej poręczy.

Stan zachowania:

— dobry.

Zalecenia konserwatorskie:

Do zachowania:

— bryła budynku;

— detal architektoniczny;

— wykrój i układ otworów, pozostałości stolarki okiennej, stolarka drzwi wewnętrznych;

Ponadto ochronie podlegają oryginalne elementy wystroju i wyposażenia wnętrza, w tym sztukaterie, piece, stolarka drzwi wewnętrznych.

Zaleca się przeprowadzenie remontu kapitalnego budynku i jego elewacji oraz zaprojektowanie nowej kolorystyki elewacji. W przypadku wymiany stolarki okiennej, drzwiowej i balustrady schodów wymaga się stosowania stolarki drewnianej z zachowaniem istniejących wzorów.

• ul. Głogowska 70 (fot. 96-97)

Kamienica czynszowa, wzn. ok. 1900, historyzm (neoklasycyzm łączony z neorenesansem).

Kamienica mur., tynk., podpiwniczona, na planie czworoboku, czterokondygnacyjowa, z ryzalitem klatki schodowej w elewacji tylnej.

Elewacja frontowa 5-osiowa z osią środkową podkreśloną jednoosiową facjatą w połaci dachu, nakrytą trójkątnym szczytem. Elewacja z ceglanym cokołem, wyżej tynkowana, w przyziemiu zdobiona pasowym boniowaniem. Ożywiona detalem architektonicznym wykonanym w tynku. Dzielona profilowanymi gzymsami nad przyziemiem i pod oknami III piętra. Zwieńczona gładkim fryzem i profilowanym gzymsem koronującym. Szczyt facjaty ujęty skrajnie wąską ramą opartą na dwóch bocznych występach muru. Zwieńczony prostopadłościenną nastawą, na której posadowiony prostopadłościenny blok ożywiony półkolistym naczółkiem. W osi elewacji prostokątny otwór wejściowy bez obramienia, podkreślony trapezowym kluczem. Wypełniony drewnianymi drzwiami z nadświetłem, ramowo-płycinowymi, dwuskrzydłowymi, w stylu neoklasycyzmu łączonego z neobarokiem. Drzwi z dekoracją płycinową zdobione dodatkowo boniami diamentowymi, płycinami ze sfazowanymi narożami. Ożywione profilowaną listwą przyrywkową dekorowaną ornamentem cekinowym, żłobkowaniem, stylizowanym motywem kampanul i motywem woluty. Pod nadświetłem profilowana belka z denticuli. W elewacji frontowej okna prostokątne, dwuskrzydłowe. Ujęte w 2/3 wgłębny, pseudofascjowymi obramieniami, w przypadku okien I–III piętra ozdobionymi dodatkowo skrajną listwą. Pod oknami przyziemia i II piętra podokienniki. Okna przyziemia podkreślone dodatkowo rysunkiem kłinców pseudoboniowania i trapezowymi kluczami. Nad oknami i piętra zdwojone naczółki trójkątne, a nad oknami II piętra nadokienne gzymsy. Okno w facjacie w sfazowanym obramieniu, nad którym zdwojony naczółek trójkątny. Częściowo zachowana drewniana stolarka okienna z dekorowanymi słupkami oraz z profilowanymi ślemionami. Nad elewacją frontową połączyć dachu z pokryciem ceramicznym, z opisaną powyżej facjatą oraz z umieszczoną asymetrycznie mniejszą facjatą z dachem pulpityowym.

Elewacja tylna bez dekoracji.

Sień z posadzką ceramiczną z dwubarwnych płytek, z drewnianymi schodami wyrównawczymi. Nakryta stropem z sufitem wzmocnionym łukiem konstrukcyjnym, jednocześnie łukiem otworu prowadzącego do przechodu i klatki schodowej w tylnym trakcie. Schody drewniane dwubiegowe, powrotne z drewnianą, ażurową balustradą ze

szczeblin oraz z profilowaną poręczą. Przy podestach klatki schodowej drzwi WC, drewniane, jednoskrzydłowe, ramowo-płycinowe w stylu neoklasycyzmu, z dekoracją płycinową.

Stan zachowania:

— dobry.

Zalecenia konserwatorskie:

Do zachowania:

- bryła budynku, ceramiczne pokrycie dachu;
- detal architektoniczny;
- wykrój i układ otworów, pozostałości stolarki okiennej, stolarka drzwi frontowych i wewnętrznych;

Ponadto ochronie podlegają oryginalne elementy wystroju i wyposażenia wnętrz, w tym sztukaterie, piece, stolarka drzwi wewnętrznych.

Zaleca się przeprowadzenie remontu kapitalnego budynku i jego elewacji oraz zaprojektowanie nowej kolorystyki elewacji. W przypadku wymiany stolarki okiennej i drzwiowej wymaga się stosowania stolarki drewnianej z zachowaniem istniejących wzorów.

• ul. Głogowska 71 (fot. 98)

Kamienica czynszowa, wzn. ok. 1870-1877, historyzm (neoklasycyzm).

Kamienica mur., tynk., podpiwniczona, na planie czworoboku, ze skrajnym ryzalitem w elewacji tylnej, trzykondygnacyjowa z podstryszem, nakryta dachem dwuspadowym.

Elewacja frontowa 4-osiowa ze skrajnym, podwyższonym, jednoosiowym, czterokondygnacyjowym ryzalitem pozornym. Elewacja z ceglany cokołem, wyżej tynkowana, z detalem architektonicznym wykonanym w tynku. Dzielona profilowanym gzymsem nad przyziemiem. Ryzalit pozorny i główna część elewacji zwieńczone odcinkami profilowanego gzymsu koronującego. W osi elewacji obok ryzalitu pozornego prostokątny otwór wejściowy w gładkim obramieniu. W elewacji frontowej okna prostokątne, dwuskrzydłowe, bez obramień. Nad elewacją połączyć dachu z pokryciem ceramicznym. Elewacja tylna bez dekoracji. Sień nakryta stropem z sufitem wzmocnionym łukiem konstrukcyjnym, jednocześnie łukiem otworu prowadzącego do przechodu i klatki schodowej w tylnym trakcie. W niej schody drewniane dwubiegowe, powrotne z częściowo zachowaną, drewnianą, ażurową balustradą złożoną z toczonych tralek i słupków oraz z profilowanej poręczy.

Stan zachowania:

— dobry.

Zalecenia konserwatorskie:

Do zachowania:

- bryła budynku, ceramiczne pokrycie dachu;
- detal architektoniczny;
- wykrój i układ otworów, stolarka drzwi wewnętrznych.

Ponadto ochronie podlegają oryginalne elementy wystroju i wyposażenia wnętrz, w tym sztukaterie, piece, stolarka drzwi wewnętrznych.

Zaleca się przeprowadzenie remontu kapitalnego budynku i jego elewacji oraz zaprojektowanie nowej kolorystyki elewacji. W przypadku wymiany stolarki okiennej, drzwiowej i balustrady schodów wymaga się stosowania stolarki drewnianej z zachowaniem istniejących wzorów.

• ul. Głogowska 73 (fot. 99)

Kamienica czynszowa, wzn. ok. 1870-1877, historyzm (neoklasycyzm).

Kamienica mur., tynk., podpiwniczona, na planie czworoboku, trzykondygnacyjowa z podstryszem, nakryta dachem dwuspadowym. Tylne części budynku z jednoosiowym, obniżonym ryzalitem.

Elewacja frontowa 5-osiowa, ze skrajnym, podwyższonym, jednoosiowym, czterokondygnacyjowym ryzalitem pozornym zwieńczonym trójkątnym szczytem. Elewacja z zaznaczonym niskim cokołem, tynkowana, z detalem architektonicznym wykonanym w tynku. Ozdobiona w przyziemiu pasowym boniowaniem. Dzielona gzymsem cokołowym, profilowanymi gzymсами (nad przyziemiem, pod oknami I–II piętra). Główna część elewacji zwieńczona wydzielonym listwami fryzem, w polu którego pary okien podstrysza i rustykowane, prostokątne płyciny. Powyżej odcinek profilowanego gzymasu koronującego opartego na konsolach. Podwyższony ryzalit pozorny zwieńczony rzędem denticuli i profilowanym gzymsem koronującym na konsolach. Boki naczółka ryzalitu ujęte profilowaną ramą. W partii ryzalitu pozornego brama zamknięta łukiem odcinkowym. Nie oprawiona bezpośrednio, ale zaakcentowana formami filarów-węgarów z prostokątnymi, wgłębными płycinami.

W elewacji frontowej okna prostokątne, dwuskrzydłowe, w partii ryzalitu pozornego, na wysokości I-II piętra w obramieniach rozbudowanych, spiętrzonych. Pod oknem i piętra dekoracyjna ława podokienna z bocznymi słupkami i z centralną częścią ożywioną wgłębą, prostokątną płyciną. Na ławie podokiennej posadowione pilastry z tokańskimi głowicami wpierające odcinek belkowania z gzymsem koronującym. Podobne, ale bardziej uproszczone obramienie okna II piętra. Okno III piętra w partii ryzalitu pozornego w obramieniu listwowym. W głównej części elewacji okna oprawione skromniej. Ujęte profilowanymi obramieniami. Ponadto w przyziemiu okna z podokiennikami. Okna w partii I piętra zaopatrzone dodatkowo w dekoracyjne ławy podokienne wypełnione na całej szerokości wgłębными, prostokątnymi płycinami. Powyżej, nad oknami I piętra profilowane gzymсы. Okna podstrysza ujęte bocznie listwami połączonymi z listwami wydzielającymi fryz pod gzymsem koronującym. Częściowo zachowana drewniana stolarka okienna z dekorowanymi słupkami oraz z profilowanymi ślemionami. Nad elewacją połączyć dachu z pokryciem ceramicznym. Elewacja tylna bez dekoracji.

Sieć przelotowa, brukowana kostką granitową, nakryta stropem z sufitem wzmocnionym łukami konstrukcyjnymi. Otwarta brama o łuku odcinkowym w tylnej elewacji budynku. W bocznej ścianie sieni otwór wejściowy do klatki schodowej poprzedzony kilkustopniowymi, drewnianymi schodami wyrównawczymi. W otworze wewnętrzne drzwi nadświetlem, drewniane, ramowo-płycinowe, dwuskrzydłowe, częściowo przeszklone, zdobione dekoracją płycinową. Schody drewniane dwubiegowe, powrotne, z relikami drewnianej, ażurowej balustrady, z której pozostała profilowana poręcz. Przy podestach klatki schodowej drewniane drzwi WC, jednoskrzydłowe, ramowo-płycinowe.

Stan zachowania:

— dobry.

Zalecenia konserwatorskie:

Do zachowania:

- bryła budynku, ceramiczne pokrycie dachu;
- detal architektoniczny;
- wykrój i układ otworów, pozostałości stolarki okiennej, stolarka drzwi wewnętrznych;
- zachowany bruk z kostki granitowej przed bramą budynku.

Ponadto ochronie podlegają oryginalne elementy wystroju i wyposażenia wnętrz, w tym sztukaterie, piece, stolarka drzwi wewnętrznych.

Zaleca się przeprowadzenie remontu kapitalnego budynku i jego elewacji oraz zaprojektowanie nowej kolorystyki elewacji. W przypadku wymiany stolarki okiennej i drzwiowej wymaga się stosowania stolarki drewnianej z zachowaniem istniejących wzorów. Wykonując nową balustradę korzystnym byłoby nawiązanie do form oryginalnych słupków i tralek z balustrady schodów domu przy ul. Głogowskiej 71.

- ul. Głogowska 75 (fot. 100)

Kamienica czynszowa, wzn. ok. 1870-1877, historyzm (neoklasycyzm). Przyziemie przebudowane w 2 poł. XX w.

Kamienica mur., tynk., podpiwniczona, na planie czworoboku, trzykondygnacyjowa z podstryszem, nakryta dachem dwuspadowym.

Elewacja frontowa 5-osiowa, ze skrajnym, podwyższonym, jednoosiowym, czterokondygnacyjowym ryzalitem. Elewacja tynkowana, z detalem architektonicznym wykonanym w tynku. Dzielona profilowanymi gzymsami nad przyziemiem, pod oknami I-II piętra. Główna część elewacji zwieńczona wydzielonym listwami fryzem, w polu którego pary otworów-wywietrzników podstrysza. Nad fryzem odcinek profilowanego gzymsu koronującego. Podwyższony ryzalit pozorny zwieńczony profilowanym gzymsem koronującym oraz pełną balustradą-attyką ze skrajnymi słupkami. W osi elewacji skrajnego ryzalitu prostokątny otwór wejściowy bez obramienia. W elewacji frontowej okna prostokątne, dwuskrzydłowe, ujęte (za wyjątkiem okien przyziemia) profilowanymi obramieniami. Ponadto okna i piętra zaopatrzone w prostokątne, gładkie płyciny nadokienne i w profilowane gzymsy nadokienne. Okna podstrysza ujęte bocznie listwami połączonymi z listwami wydzielającymi fryz pod gzymsem koronującym. Częściowo zachowana drewniana stolarka okienna z dekorowanymi słupkami oraz z profilowanymi ślemionami. Nad elewacją połączyć dachu z pokryciem ceramicznym. Elewacja tylna bez dekoracji.

Sień nakryta stropem z sufitem, połączona z przechoodem i klatką schodową w tylnym trakcie. Schody drewniane dwubiegowe, powrotne, z relikami drewnianej, ażurowej balustrady, z której pozostały nieliczne oryginalne słupki, tralki i profilowana poręcz.

Stan zachowania:

— dobry.

Zalecenia konserwatorskie:

Do zachowania:

— bryła budynku, ceramiczne pokrycie dachu;

— detal architektoniczny;

— wykrój i układ otworów, pozostałości stolarki okiennej, stolarka drzwi wewnętrznych;

Ponadto ochronie podlegają oryginalne elementy wystroju i wyposażenia wnętrz, w tym sztukaterie, piece, stolarka drzwi wewnętrznych.

Zaleca się przeprowadzenie remontu kapitalnego budynku i jego elewacji oraz zaprojektowanie nowej kolorystyki elewacji. W przypadku wymiany stolarki okiennej, drzwiowej i balustrady schodów wymaga się stosowania stolarki drewnianej z zachowaniem istniejących wzorów.

- ul. Głogowska 84 (fot. 101)

Dom w obrębie dawnego małego gospodarstwa usytuowany szczytowo względem ulicy, wzn. w 3 ćw. XIX w., przebudowany ok. 1900. Relikt zabudowy wiejskiej. Budynek częściowo

przebudowany i otynkowany w 2 poł. XX w. Wówczas zakryta szkieletowa konstrukcja piętra i szczytu.

Dom z mur. przyziemiem i z wyższymi kondygnacjami o konstrukcji szkieletowej, częściowo podpiwniczony. Na planie prostokąta, z jednokondygnacyjną, murowaną przybudówką w elewacji bocznej, podwórzowej. Budynek dwukondygnacyjny nakryty dwuspadowym dachem. Elewacja frontowa, szczytowa, 2-osiowa, tynkowana, zwieńczona trójkątnym szczytem, bez artykulacji. Widoczna podwalina konstrukcji szkieletowej. Otwory prostokątne, dwuskrzydłowe bez obramień, w przyziemiu przebudowane. Podobnie jak elewacja frontowa kształtowane boczne elewacje budynku osłonięte wysuniętymi okapami dachu. W elewacjach tych, w partii i piętra zachowane oryginalne wykroje otworów. Nad elewacjami połacie dachu z pokryciem ceramicznym oraz z oknem powiekowym (od strony podwórza).

Stan zachowania:

— dobry.

Zalecenia konserwatorskie:

Do zachowania:

- bryła budynku, ceramiczne pokrycie dachu;
- szkieletowa konstrukcja ściany pod tynkiem;
- wykrój i układ oryginalnych otworów.

Zaleca się odsłonięcie i zakonserwowanie szkieletowej konstrukcji piętra i szczytu budynku oraz wypełnienie otworów drewnianą stolarką okienną, oknami dwuskrzydłowymi z podziałem kwaterowym w skrzydłach. Należy zaprojektować nową kolorystykę tynkowanego wypełnienia konstrukcji szkieletowej, w odcieniu jasnego brązu, w nawiązaniu do barwy widocznej na bocznej elewacji budynku przy ul. Głogowskiej 88. W przypadku wymiany stolarki drzwiowej wymaga się stosowania stolarki drewnianej z zachowaniem istniejących wzorów.

• ul. Głogowska 86 (fot. 102)

Dom w obrębie dawnego małego gospodarstwa usytuowany szczytowo względem ulicy, wzn. w 3 ćw. XIX w., przebudowany ok. 1900. Relikt zabudowy wiejskiej. Budynek częściowo przebudowany i otynkowany w 2 poł. XX w.

Budynek z mur. przyziemiem i z wyższymi kondygnacjami o konstrukcji szkieletowej. Częściowo podpiwniczony, na planie prostokąta, dwukondygnacyjny nakryty dwuspadowym dachem. Elewacja frontowa, szczytowa, 2-osiowa, tynkowana, zwieńczona trójkątnym szczytem, bez artykulacji. W elewacji otwory prostokątne, dwuskrzydłowe, bez obramień. Okna w szczycie przebudowane. Elewacje boczne bez artykulacji, przeprute prostokątnymi otworami bez obramień, osłonięte wysuniętymi okapami dachu. Nad elewacjami bocznymi połacie dachu z pokryciem ceramicznym. Nad elewacją podwórzową, południową połączyć dachu z dużym, jednoosiowym, drewnianym szczytem o wykroju wklęsło-wypukłym zawierającym prostokątny otwór wejściowy na strych.

Stan zachowania:

— dobry.

Zalecenia konserwatorskie:

Do zachowania:

- bryła budynku, ceramiczne pokrycie dachu;
- szkieletowa konstrukcja ścian pod tynkiem;

- wykrój i układ oryginalnych otworów.
- frontowa brama filarowa, murowana, tynkowana.

Zaleca się odsłonięcie i zakonserwowanie szkieletowej konstrukcji piętra i szczytu budynku i wypełnienie otworów drewnianą stolarką okienną, oknami dwuskrzydłowymi z podziałem kwaterowym w skrzydłach. Należy też zaprojektować nową kolorystykę tynkowanego wypełnienia konstrukcji szkieletowej, w odcieniu jasnego brązu, w nawiązaniu do barwy widocznej na bocznej elewacji budynku przy ul. Głogowskiej 88. W przypadku wymiany stolarki drzwiowej wymaga się stosowania stolarki drewnianej z zachowaniem istniejących wzorów.

• ul. Głogowska 88 (fot. 103-104)

Dom w obrębie dawnego małego gospodarstwa usytuowany szczytowo względem ulicy, wzn. w 3 ćw. XIX w., przebudowany ok. 1900. Relikt zabudowy wiejskiej. Otynkowany już na pocz. XX w. i wówczas zakryta szkieletowa konstrukcja piętra i szczytu. Budynek częściowo przebudowany w 2 poł. XX w. Obecnie ocieplany.

Budynek z mur. przyziemiem i z wyższymi kondygnacjami o konstrukcji szkieletowej, częściowo podpiwniczony, na planie prostokąta, dwukondygnacyjny nakryty dwuspadowym dachem z pokryciem ceramicznym.

Elewacja frontowa, szczytowa 2-osiowa, tynkowana, zwieńczona trójkątnym szczytem, bez artykulacji. W partii szczytu widoczne spod tynku elementy konstrukcji szkieletowej. W elewacji otwory prostokątne, dwuskrzydłowe. Ujęte rytymi delikatnie w tynku obramieniami. Okna przyziemia z węgarami z przemiennych boni, na których oparte odcinkowe łuki z dużymi trapezowymi kluczami i z bocznymi kłińcami. Okna i piętra z listwowymi podokiennikami włączonymi dawniej w pasowy gzyms podokienny. Okna ujęte gładkimi węgarami, na których oparte półkoliste archiwolty z układem kłińców. Elewacje boczne bez artykulacji, przeprute prostokątnymi otworami bez obramień, osłonięte wysuniętymi okapami dachu. Na bocznej elewacji, północnej widoczna spod tynku szkieletowa konstrukcja piętra wykonana z drewnianych elementów konstrukcyjnych, niektórych dekorowanych szlakami z kół. Nad elewacjami bocznymi połacie dachu z pokryciem ceramicznym. Nad elewacją podwórzową połacie dachu z pokryciem ceramicznym oraz z oknem powiekowym.

Stan zachowania:

- dobry.

Zalecenia konserwatorskie:

Do zachowania:

- bryła budynku, ceramiczne pokrycie dachu;
- szkieletowa konstrukcja ścian pod tynkiem;
- wykrój i układ oryginalnych otworów.

Zaleca się odsłonięcie i zakonserwowanie szkieletowej konstrukcji piętra i szczytu budynku oraz wypełnienie otworów drewnianą stolarką okienną, oknami dwuskrzydłowymi z podziałem kwaterowym w skrzydłach. Należy zaprojektować nową kolorystykę tynkowanego wypełnienia konstrukcji szkieletowej, w odcieniu jasnego brązu, w nawiązaniu do barwy widocznej na bocznej elewacji budynku. W przypadku wymiany stolarki drzwiowej wymaga się stosowania stolarki drewnianej z zachowaniem istniejących wzorów.

- ul. Głogowska 90 (fot. 105)

Dom w obrębie małego gospodarstwa usytuowany szczytowo względem ulicy, wzn. w 3 ćw. XIX w., przebudowany ok. 1900. Relikt zabudowy wiejskiej. Budynek częściowo przebudowany w 2 poł. XX w.

Obecnie budynek najprawdopodobniej w całości mur., tynk., częściowo podpiwniczony, na planie prostokąta, dwukondygnacyjny nakryty naczółkowym dachem z pokryciem ceramicznym. Elewacja frontowa szczytowa, 2-osiowa, tynkowana, zwieńczona trapezowym szczytem z odcinkiem profilowanego gzymsu koronującego. W elewacji okna prostokątne, dwuskrzydłowe we wgłębnych, gładkich opaskach. Częściowo zachowana drewniana stolarka okienna z dekorowanymi słupkami i z profilowanymi ślemionami. Elewacje boczne zwieńczone profilowanymi gzymsami koronującymi. Elewacja boczna, południowa, od strony podwórza, pięcioosiowa z regularnym układem otworów. Elewacja boczna, północna z układem otworów dostosowanym do potrzeb, w tym z oknami przebudowanymi. W elewacji południowej okna wykrojone jak okna we frontowej elewacji szczytowej. Taka też stolarka okienna.

Stan zachowania:

— dobry.

Zalecenia konserwatorskie:

Do zachowania:

— bryła budynku, ceramiczne pokrycie dachu;

— wykrój i układ oryginalnych otworów, stolarka okienna.

W przypadku wymiany stolarki okiennej i drzwiowej wymaga się stosowania stolarki drewnianej z zachowaniem istniejących wzorów.

- ul. Głogowska — most na Czarnej Wodzie (fot. 106-113)

[WEZ 1992]

Most drogowy na rzece Czarna Woda (*Schwarzwasser Brücke, Ziethen-Brücke* — od 1935). Wzniesiony na miejscu wcześniejszej przeprawy w latach 1903–1904 wg proj. miejskiego inspektora budowlanego Molle⁴⁰. Neoromanizm z elementami secesji.

Usytuowany w ciągu ulicy Głogowskiej. Jednoprzęsłowy, o żelbetonowej konstrukcji rozporowej opartej na łuku odcinkowym. Partia przęsła wydzielona trójbocznymi ryzalitami przyczółków. W przyłęczach mostu triforyjne przeźrocza o zmniejszającej się wysokości, zamknięte łukami pełnymi z kluczem. Budowla otrzymała oblicowanie z granitowych ciosów, rustykowanych w partii kłińców w zamknięciu łuku. Balustrada metalowa, ażurowa, rozpięta między czterema słupami o granitowych cokołach usytuowanymi w osiach ryzalitów i stanowiącymi równocześnie cokoły latarni oraz kubicznymi słupkami na krańcach przyczółków. Krata balustrady łączona nitami i opaskami, o wzorze geometrycznym pod wpływem secesji. Latarnie mostu ozdobne, kute, z kielichowymi podstawami zdobionymi giętymi, zgeometryzowanymi wolutami. Trzony latarni profilowane z przewiązkami. Górne części latarni ażurowe, kształtowane dekoracyjnie, w formie pręta i układu zgeometryzowanych giętych lub zwijanych listew. Cztery z nich ozdobione symetrycznie zwieńczeniami w formie zgeometryzowanych liści. Z tego układu elementów konstrukcyjnych i dekoracyjnych wyprowadzony łukiem pręt z przewiązkami zakończony kloszem lampy. Pod nim i nad nim umieszczone podobnie wygięte listwy zakończone zgeometryzowanymi meandrami. Na kubicznym słupku balustrady ślad po tablicy inskrypcyjnej.

⁴⁰ A. Zum Winkel, *op. cit.*, s. 485; G. Humeńczuk, *Legnica około 1900 roku*, Legnica 2004, s. 105.

Stan zachowania:

— bardzo dobry. Obiekt po pieczołowicie przeprowadzonym generalnym remoncie.

Most, podobnie jak wzniesiony w tym samym czasie i przez tego samego architekta most na Kaczawie, kwalifikuje się do wpisu do rejestru zabytków z uwagi na reprezentowany poziom artystyczny.

Ulica Kąpielowa

Wiesenweg (ok. 1910), Pływacka (1946), Kąpielowa (1959)

Powstała w wyniku regulacji biegnącej poprzez łąki na obrzeżach miasta drogi polnej. Było to bezpośrednim następstwem zmiany przebiegu odgałęzienia linii kolejowej w kierunku Głogowa i Żagania. Ulica znalazła się po jej wschodniej stronie, oddzielona nasypem od bagnistych obszarów na północnym zachodzie, w rozlewiskach Czarnej Wody (*Stadtbruch*). Po zachodniej stronie ulicy powstał sztuczny zbiornik wodny, zaś jej kontynuację stanowiła droga polna, łącząca się na północy z odnogą ul. Bagiennej (*Bruchstrasse*).

• ul. Kąpielowa 1

Otwarte kąpielisko miejskie, tak zwana Pływalnia Północna (*Nordbad*). Obecnie Miejskie Kąpielisko „Kormoran”. Lata 1929-1930, otwarcie 17 maja 1930⁴¹.

Na północ od linii torów kolejowych, na terenie podmokłych łąk nad Kaczawą i Czarną Wodą już w wieku XIX funkcjonowały dwa ogólnodostępne kąpieliska. Uległy one likwidacji w roku 1927 z powodu budowy systemu zabezpieczenia przeciwpowodziowego. W ich miejsce powstało w latach 1929-1930 poprzez spiętrzenie na Czarnej Wodzie sztuczne jezioro, nad którym wzniesiono pawilon mieszczący szatnie, magazyny i pomieszczenia techniczno-administracyjne oraz łączący się z nim pomost z wieżą do skoków. Założenie rekreacyjne obejmowało około 15 ha terenów zielonych i wód.

• ul. Kąpielowa 1 (fot. 115-116)

Budynek kąpieliska wybudowany w latach 1929-1930 według projektu architekta miejskiego Papsdorfa. Remontowany po powodzi z 1977 r. Modernizm — funkcjonalizm stylu międzynarodowego).

Pełniący funkcje administracyjne i recepcyjne (szatnie, natryski, restauracja) budynek wzniesiono po wschodniej stronie ul. Kąpielowej jako wolnostojący, murowany, na rzucie wąskiego, mocno wydłużonego prostokąta. Składał się z dwukondygnacyjnego pawilonu głównego, mieszczącego wejście oraz dwóch bliźniaczych, także dwukondygnacyjnych lecz nieco niższych skrzydeł leżących w jednej linii, po północnej i południowej stronie pawilonu wejściowego i skomunikowanych z nim za pośrednictwem krótkich, parterowych łączników. Każdy z elementów nakryty został osobnym, niemal płaskim dachem o mocno wysuniętych okapach: w przypadku trzonu czterospadowym, w skrzydłach zaś dwuspadowym z półszczytami. Łączniki opatrzone dachami pulpitowymi.

Elewacja zachodnia:

Złożona z elewacji korpusu oraz skrzydeł, rozdzielonych kompozycyjnie nieco cofniętymi partiami jednokondygnacyjnych łączników (wrażenie rytmicznego stopniowania). Korpus sześćoosiowy. W centralnej części przyziemia trzonu zbliżony do kwadratu otwór głównego wejścia, ujęty w płaskie, uskokowe obramienie. Okna delikatnie nadwieszanej kondygnacji piętra — zdecydowanie wyższej i oddzielonej listwowym gzymsem — prostokątne, pierwotnie spięte poziomymi listwami w horyzontalny pas (obecnie zachowany jedynie w strefie nadproży). Całość wieńczy szeroki, bardzo płaski gzyms. Elewacje skrzydeł także dwukondygnacyjne z lekko nadwieszonym, oddzielnym listwą piętrem, opatrzone licznymi, niewielkimi otworami okiennymi o formie leżącej, umieszczonymi w górnej partii każdej z

⁴¹ B. Störktuhl, *Modernizm w Legnicy*, Wrocław 2007, s. 62-63, il. 76-77.

kondygnacji. W partii przyziemia bez oprawy, rozłożone nieco nieregularnie, na poziomie piętra mniejsze, ujęte od dołu i od góry w proste listwy, tworząc jednolite, horyzontalne pasmo. Opatrzone prostymi, szczelinowymi metalowymi kratami. Niskie łączniki o trzech (północny) oraz pięciu (południowy) osiach z oknami prostokątnymi, o prostych podokiennikach, zwieńczone wysokimi ściankami attykowymi.

Elewacja zachodnia:

Zakomponowana podobnie jak wschodnia, przy czym kondygnacje skrzydeł rozdzielone wysuniętym okapem betonowej konstrukcji. W skrajnych osiach skrzydeł bliźniaczy, otwarty, pojedynczy bieg schodów wzdłuż elewacji, także masywnej konstrukcji i opatrzonej metalową, rurową balustradą w typie "architektury okrętowej". Brak obecnych w fasadzie ścianek attykowych wieńczących łączniki skrzydeł. Kompozycję elewacji uzupełnia ponad dwudziestometrowej długości betonowy pomost, wybiegający prostopadłe na wysokości głównego wejścia pawilonu środkowego. Oparty na smukłych, czworobocznych filarach (obecnie wzmocnionych, w części dolnej szerszych, o okrągłym przekroju), z jednopoziomową konstrukcją ażurowej wieży do skoków. Pomost posiada na całej długości prostą, rurową balustradę o ciekawych, półokrągłych zakończeniach w części zachodniej.

Stan zachowania:

— dobry. Częściowo wymienione tynki elewacji i zmieniona kolorystyka partii międzyokiennej. Część otworów wejściowych przyziemia w elewacji zachodniej przemurowana. Wymieniona stolarka.

Zalecenia konserwatorskie:

Do zachowania:

- bryła budynku i kształty dachów;
- wykrój i układ otworów, obramienia – zwłaszcza portali pawilonu wejściowego;
- konstrukcja pomostu, metalowe bariery/relingi.

Postulowane ujednolicenie kształtu i rozmiaru otworów drzwiowych w elewacji zachodniej, a także rekonstrukcja pierwotnego kształtu opraw okiennych pawilonu głównego i przywrócenie oryginalnej kolorystyki obramień okien w całym budynku.

• ul. Kąpielowa (fot. 117)

Śluza zbiornika wodnego, 1930, remontowana w 4 ćw. XX w.

Ułożona po południowo-wschodniej stronie zbiornika i zamykająca kanał odpływowy, łączący zbiornik z rzeką Czarna Woda. Konstrukcja masywna (beton zbrojony) w formie zdwojonej ramy, stawidła typowe, konstrukcji metalowej, z mechanizmem napędzanym ręcznie. Balustrady przeszłowe, z kątowników i taśm metalowych łączonych nitami.

Stan zachowania:

— dobry.

Zalecenia konserwatorskie:

Oczyszczenie, usunięcie nalotów rdzy i zabezpieczenie przed korozją części metalowych konstrukcji oraz balustrad.

• ul. Kąpielowa (fot. 118)

Aleja kasztanowców, lata 1929-1930.

Powstanie alei wiąże się z budową otwartego kąpieliska miejskiego. Szpaler drzew wzdłuż ulicy Kąpielowej ciągnął się pierwotnie od jej początku (skrzyżowanie z ul. Curie-

Skłodowskiej) do wysokości budynku administracyjnego kąpieliska, co uwidocznione zostało na mapach. Obecnie zachował się na blisko 2/3 pierwotnej długości (nie istnieje w początkowym odcinku).

Stan zachowania:

— dobry.

Zalecenia konserwatorskie:

Do zachowania:

— obecny drzewostan.

Postulowane odtworzenie pierwotnego zasięgu alei z użyciem tego samego gatunku drzew.

Ulica Kobylińska

Bez nazwy (1898), Parallelweg (ok. 1925), Kobyliner Strasse (1926), Kobylińska (1946)

Biegnąca wzdłuż linii torów kolejowych Dworca Północnego, po ich północnej stronie. Jej powstanie związane było z otwarciem prywatnej linii kolejowej Legnica-Ścinawa-Rawicz-Kobylin, łączącej miasto z Wielkopolską. Początkowo pozbawiona większego znaczenia urbanistycznego i nieprzelotowa — prawdopodobnie służyła obsłudze dworca, rozładunkowi towarów itp., stanowiąc zaplecze bocznicy. W połowie lat dwudziestych, po podziale należących do miasta terenów po jej północnej stronie („*Frauenhaag*”) włączona została w ich sieć komunikacyjną. W następnych latach wyrosła wzdłuż niej luźna zabudowa przemysłowo-magazynowa.

• ul. Kobylińska 2 (fot. 119-120)

Narozny dom mieszkalny, wielorodzinny. Lata ok. 1925. Wczesny modernizm z elementami neoklasycyzmu i ekspresjonizmu.

Wzniesiony w północnej pierzei ulicy, na nieregularnym, zbliżonym do trapezu planie. Murowany, na niskim cokole, trzy- i czterokondygnacyjny (z uwagi na obniżenie terenu) z użytkowym poddaszem, nakryty wysokim dachem dwuspadowym z niewielkimi powiekowymi lukarnami.

F a s a d a (elewacja południowa, od strony ul. Kobylińskiej), czteroosiowa, trzykondygnacyjna, pokryta tynkiem. Kondygnacje nierozdzielone. Zasadniczą jej część stanowi masywny ryzalit obejmujący trzy ostatnie osie, zwieńczony rodzajem trójkątnego tympanonu i nakryty własnym dachem dwuspadowym w układzie prostopadłym. Otwory okienne kształtem zbliżone do kwadratu, bez oprawy. W partii tympanonu w skrajnych osiach niewielkie okna o trójkątnym wykroju. W osi środkowej, w płytkiej blendzie zamkniętej łukiem i przełamującej oddzielający tympanon gzyms, okna klatki schodowej o prostokątnej formie. W przyziemiu w tejże osi otwór wejścia głównego do budynku, ujęty w ceglany portal o ekspresyjnej formie, ponad którym niewielka blenda trójkątnego kształtu. Zachowane drzwi wejściowe z romboidalnym otworem okiennym.

E l e w a c j a w s c h o d n i a (od strony wjazdu na posesję), dwuosiowa, czterokondygnacyjna, pokryta tynkiem. Kondygnacje nierozdzielone, w zwieńczeniu trójkątnego kształtu tympanon odseparowany profilowanym gzymsem. W partii pierwszej osi obszerne loggie, wycięte bezpośrednio w płaszczyźnie muru. Otwory okienne zbliżone do kwadratu, bez oprawy. W polu tympanonu oparta na gzymsie zamknięta półkuliście blenda/eksedra, flankowana parą niewielkich czworobocznych okien. W górnej części tympanonu okno trójkątne. W pierwszej osi w przyziemiu wejście prowadzące do piwnic, umieszczone w płytkim prostokątnym w obrysie zagłębieniu, dostępnym z poziomu podwórza. Reliktowo zachowana stolarka okienna w partii okien tympanonu.

E l e w a c j a t y l n a (północna), pięcioosiowa, czterokondygnacyjna, pokryta tynkiem. Asymetryczna, w partii ostatniej osi załamana. W zasadniczej części płytko zryzalitowana. Otwory okienne niewielkie, prostokątnego kształtu, oparte na listwowych podokiennikach. W osi ostatniej obszerne loggie wycięte bezpośrednio w płaszczyźnie muru. W przyziemiu w czwartej osi wejście do klatki schodowej ujęte w masywny, ceglany portal o prostej formie. Zachowana stolarka okienna.

Stan zachowania:

— dobry. Zabudowana loggia w drugiej kondygnacji elewacji bocznej. Loggie w większości wtórnie opatrzone stolarką. Stolarka okien w większości wymieniona, jedynie w oknach

klatki schodowej z nawiązaniem do form oryginalnych. Zachowane główne drzwi wejściowe z dekoracją kształtowaną pod wpływem ekspresjonizmu.

Zalecenia konserwatorskie:

Do zachowania:

- bryła budynku, forma i pokrycie dachu;
- wystrój elewacji, wykrój i układ otworów, relikty oryginalnej stolarki ze szczególnym uwzględnieniem drzwi wejściowych.

Zaleca się ujednolicenie stolarki okien oraz loggii.

Ulica Jana Kochanowskiego

Robertstrasse

Boczna od ulicy Głogowskiej, przeprowadzona wzdłuż brzegu Czarnej Wody.

• ul. Jana Kochanowskiego 1 (fot. 79, 121-122)

Kamienica czynszowa, wzniesiona w ostatniej ćwierci XIX w. Neorenesans północny.

Budynek murowany, na rzucie prostokąta, czterokondygnacyjny na wysokim cokole, nakryty stosunkowo wysokim, dwuspadowym dachem z dużych rozmiarów facjatą.

F a s a d a (elewacja północno-zachodnia), czteroosiowa z regularnym układem otworów. Cokół i dwie pierwsze kondygnacje wydzielone szerokimi, profilowanymi gzymsami. W zwieńczeniu wyładowany gzyms koronujący na kroksztynach. W partii cokołu oraz przyziemia elewacja tynkowana i pokryta boniowaniem. Wyższe kondygnacje licowane barwną cegłą klinkierową: druga – żółtą z wyróżnionymi barwą czerwoną partiami skrajnymi, trzecia czerwoną, czwarta zaś naprzemiennie poziomymi pasami żółtego i czerwonego klinkieru. W strefie dwuosiowej, zwieńczonej trójkątnym naczółkiem lukarny dachu, klinkier czerwony oraz (w partiach narożnych) żółty. Naczółek i boczne ściany lukarny gładko tynkowane. Otwory okienne prostokątne za wyjątkiem kondygnacji czwartej oraz lukarny, gdzie zamknięte łukiem odcinkowym. W przyziemiu ujęte w profilowane opaski, wyżej w opaski płaskie. Opatrzona profilowanymi podokiennikami. W kondygnacji drugiej proste belki nadproży z kluczem oraz fartuchami o polu wypełnionym przez pojedyncze kryształowe pseudobonia. W kondygnacji trzeciej z masywnymi trójkątnymi naczółkami na konsolkach i nadprożem zdobionym geometrycznym reliefem oraz fartuchami o polach wypełnionych dekoracją okuciową z motywem lwiej maski. Okna ostatniej kondygnacji z prostymi fartuchami i podokiennikami. Stolarka okienna o krzyżowym podziale i stałym ślemieniu, w większości zachowana. Drzwi wejściowe dwuskrzydłowe z obszernym nadświetlem.

E l e w a c j a t y l n a (południowo-zachodnia), czteroosiowa. Otynkowana gładko. Otwory okienne prostokątne, oparte na prostych listwowych podokiennikach. W osi trzeciej niewielkie okna toalet. Relikty stolarki o stałym ślemieniu i krzyżowym podziale.

Sień połączona z klatką schodową w tylnym trakcie oraz przechodem. Posadzka lastrykowa. Drzwi wewnętrzne dwuskrzydłowe, oszklone, z oryginalnym podziałem kwaterowym. Schody sieni kilkustopniowe, drewniane. Klatka schodowa konstrukcji drewnianej, Balustrada drewniana z toczonych tralek, o masywnym, ozdobnym pierwszym słupku.

Stan zachowania:

— dobry. Wymieniona część stolarki okiennej. Ubytki balustrady klatki schodowej.

Zalecenia konserwatorskie:

Do zachowania:

— bryła budynku, forma i pokrycie dachu;

— detal architektoniczny elewacji;

— wykrój i układ otworów, drzwi wejściowe, relikty oryginalnej stolarki okiennej, wiatrołap sieni, posadzka lastrykowa i balustrada klatki schodowej.

Postulowane oczyszczenie, uzupełnienie wystroju i przywrócenie oryginalnej kolorystyki elewacji, ujednolicenie stolarki okiennej. Także: konserwację drzwi wejściowych oraz wiatrołapu sieni i ponowne oszklenie skrzydeł tego ostatniego, uzupełnienie balustrady klatki schodowej.

Ulica Kołodziejska

Stare Piekary – do 1984 r.

Jedna z ulic wielodrożnego układu Piekar Starych, który ukształtował się w okresie nowożytnym i w zasadzie zachował się do dzisiaj. Wcześniej ul. Kołodziejska traktowana była jako przedłużenie ul. Pątnowskiej i zwana była *Pantener Strasse*.

Przy ul. Kołodziejskiej 16-18 zachowane są relikty zabudowy dawnego folwarku *Baldensruh*. O folwarku tym, leżącym w południowo-wschodniej części wsi, najwcześniejsze informacje dotyczą faktu jego pozyskania przez nadpostmistrza Johanna Heinricha Konrada Blade z Legnicy w 1821 r. na miejsce wypoczynku. Zabudowania folwarku nie zostały odznaczone na mapie topograficznej z 1823 r.

Zabudowa folwarku po raz pierwszy została ukazana na mapie z 1889 r.; wówczas był to już folwark w kształcie do dzisiaj zachowanym, zlokalizowany po południowej stronie drogi.

Na mapie z 1912 r. widoczne jest podwórze o wydłużonym, czworobocznym kształcie, otwarte w stronę drogi oraz usytuowane przy nim dwa budynki ustawione względem siebie równolegle – budynek od strony wschodniej dwuczłonowy – oficyna z przybudówką (zachowana do dzisiaj), od strony zachodniej – stodoła, podwórze od południa zamknięte niewielkim budynkiem (nieistniejącym, o nieznanym funkcji).

Zespół zlokalizowany jest po południowej stronie obecnej ul. Kołodziejskiej i obecnie składa się z zachowanego w bardzo złym stanie budynku mieszkalnego, usytuowanego po wschodniej stronie dawnego dziedzińca oraz ruin stodoły po przeciwnej.

Budynek mieszkalny, obecnie nieużytkowany, wzniesiony został na przełomie 3/4 ćw. XIX w. oraz przebudowany na pocz. XX w. Jest to budynek murowany, tynkowany, wolnostojący, z parterową dobudówką od strony północnej; I-kondygnacyjny, nakryty ceramicznym dachem dwuspadowym, z bryłą rozczłonkowaną wystawką z dachu oraz dobudówką i gankiem w elewacji zachodniej, z zachodnią elewacją główną. Zasadnicza część mieszkalna (bez dobudówki północnej) jest dwufazowa ze starszą południową częścią budynku. Elewacje zamknięte profilowanym gzymsem wieńczonym.

Stodoła wzniesiona została na pocz. 4 ćw. XIX w. Budynek zamykał zespół od strony zachodniej (był to budynek na rzucie prostokąta, nakryty dwuspadowym dachem ceramicznym, obecnie zachowana jest południowa część budynku oraz północna ściana szczytowa; pozostała część budynku zawalona, nie uprzątnięta).

Po południowej stronie podwórza obecnie znajdują się komórki oraz ruiny współczesnych budynków gospodarczych. Dawny zespół rozparcelowany jest na mniejsze własności.

Najdalej na wschód przy ul. Kołodziejskiej wysunięte są mocno przebudowane zabudowania młyna zwanego *Niedermühle – Neumühle* (ul. Kołodziejska 52 - Kowalska 2), przy których powstały współczesne hale zakładu przemysłowego.

• ul. Kołodziejska 28 (fot. 123)

Budynek mieszkalny, wzn. ok. 1930 r., modernizm.

Mur., z elewacją w okładzinie ceglanej, wolnostojący, o charakterze willi, usytuowany po południowej stronie ul. Kołodziejskiej, o zwartej bryle, podpiwniczony, II-kondygnacyjny, nakryty dachem czterosпадowym o współczesnym pokryciu ceramicznym.

Wejście do budynku przez parterowy ganek dobudowany do elewacji północnej, nakryty dachem płaskim. Otwór wejściowy w zachodniej elewacji ganku, ujęty ceglanym obramieniem. Elewacja północna 1-osiova, zachodnia 3-osiova.

Wnętrze nie rozpoznane.

Stan zachowania:

— Dobry.

Zalecenia konserwatorskie:

Do zachowania:

- bryła budynku, kształt połaci dachowych;
- wykrój i układ otworów;
- ceglany detal architektoniczny;
- historyczne granice posesji.

W przypadku wymiany stolarki okiennej i drzwiowej wymaga się stosowania stolarki drewnianej z zachowaniem istniejących wzorów.

• ul. Kołodziejska 52, Kowalska 2 (fot. 124-125)

Zagroda młyńska Nowego Młyna (*Neumühle*), wzn. 3/4 ćw. XIX w. Najstarsza wzmianka o młynie pochodzi z opisu Zimmermanna z 1789 r. Układ budynków widoczny na mapie z 1889 r. zachował się do czasów ostatniej wojny.

Zagroda zlokalizowana jest po zachodniej stronie ul. Kołodziejskiej, z budynkami usytuowanymi pierwotnie w podkowę otwartą w kierunku południowo-wschodnim. Budynek młyna oraz mieszkalny w znacznym stopniu przebudowane, utraciły walory zabytkowe. Pewne walory architektoniczne zachowały dwa budynki gospodarcze – usytuowany od południowego zachodu budynek stodoły z poddaszem pełniącym zapewne funkcję spichlerza oraz budynek stodoły usytuowany kalenicowo wzdłuż ul. Kołodziejskiej. Od strony południowo-zachodniej przy dawnym młynie wzniesione zostały współczesne hale produkcyjne.

Stodoła ze spichlerzem, wzn. 3/4 ćw. XIX w.

Mur., tynk., wolnostojąca, I-kondygnacyjna, z użytkowym poddaszem, nakryta ceramicznym dachem dwuspadowym; w obu połaciach po trzy lukarny szczelinowe. W elewacji wschodniej ryzalit zwieńczony trójkątnym szczytem. Wnętrze nie rozpoznane.

Stodoła, wzn. 3/4 ćw. XIX w.

Mur., tynk., wolnostojący, I-kondygnacyjny, z użytkowym poddaszem, nakryty ceramicznym dachem dwuspadowym. Naroża budynku artykułowane lizenami, w elewacjach blendy, w szczytowych ścianach otwory szczelinowe oraz w szczytach biforyjne blendy. Wnętrze nie rozpoznane.

Stan zachowania:

— Zły. Nie jest zachowany pierwotny układ zagrody. Budynki zachowane w złym stanie technicznym. Rozbudowa zakładu produkcyjnego może mieć negatywny wpływ na stan zachowania zespołu.

Zalecenia konserwatorskie:

Do zachowania:

- bryły budynków, kształt połaci dachowych;
- wykrój i układ otworów;
- historyczne granice posesji.

W przypadku wymiany stolarki okiennej i drzwiowej wymaga się stosowania stolarki drewnianej z zachowaniem istniejących wzorów.

Ulica Józefa Ignacego Kraszewskiego

Humboldtstrasse (1910), Kraszewskiego Ignacego Józefa (1946)

Ulica I. J. Kraszewskiego powstała pod koniec XIX w. jako przecznica ul. Bolesława Prusa (*Werdermann Strasse*) i Jana Kochanowskiego (*Robertstrasse*). Zabudowywana była po r. 1910, po obu jej stronach powstały — nie domknięte jednak od strony ul. J. Kochanowskiego — ciągi kamienic czynszowych i domów wielorodzinnych. W drugiej poł. XX w. w jej południowej pierzei powstały odsunięte od dotychczasowej linii zabudowy pięciokondygnacyjne bloki mieszkalne.

• ul. Józefa Ignacego Kraszewskiego 1 (fot. 126-127)

Narożna kamienica czynszowa, wzniesiona ok. 1915 r. Postsecesja z elementami historyzmu (neoklasycyzmu łączonego z neobarokiem). Budynek remontowany w 2 poł. XX w. z częściowym zatarciem cech stylowych. Od strony ul. Prusa kamienicę poprzedza wąski przedogródek.

Budynek mur., tynk., podpiwniczony, cztero-/pięciokondygnacyjny (wyższa w partiach ryzalitów), na planie litery L. Nakryty wysokimi dachami dwuspadowymi z facjatami, a nad ryzalitami – dachem trójspadowym.

F a s a d a dziewięcioosiowa, kondygnacje nierozdzielone – jedynie parter wyróżniony listwowym gzymsem. W zwieńczeniu wąski gzyms koronujący. Ceramiczna okładzina cokołu. W środkowej części obejmujący osie 3-6 czterokondygnacyjny pseudoryzalit/erker, lekko nadwieszony nad kondygnacją parteru. W osi środkowej ryzalitu obszerne loggie o pełnej balustradzie na rzucie odcinka koła za wyjątkiem kondygnacji ostatniej gdzie loggia wycięta bezpośrednio w murze. Otwory okienne prostokątne, w płytkich blendach, w skrajnych osiach elewacji zebrane w pary. Otwór wejścia głównego w osi piątej, w płytkiej niszy, opatrzony portalem złożonym z dwóch ćwierćkolumn dźwigających masywny falisty naczółek. W ściętym narożniku od strony ul. Prusa wejście do lokalu sklepowego. Zachowane relikty stolarki okiennej o stałym śłemeniu i krzyżowych podziałach głównych

E l e w a c j a b o c z n a (południowo-wschodnia), siedmioosiowa. Kondygnacje nierozdzielone – jedynie parter wyróżniony listwowym gzymsem. W zwieńczeniu wąski gzyms koronujący. W środkowej części mocno wysunięty ryzalit obejmujący osie 2 i 3. Do bocznych ścian ryzalitu, w osiach 1 i 4 przyległe murowanej konstrukcji balkony o pełnych balustradach. W osi 1 wyłącznie w kondygnacjach pięt, w 4 zaś – także parteru. Otwory okienne prostokątne, o zróżnicowanych proporcjach, ułożone w płytkich blendach. Okna ryzalitu umieszczone we wspólnej, płytkiej blendzie, okna w osiach balkonów bez oprawy. W osi piątej w przyziemiu wtórnie przebity otwór wejściowy. Zachowane relikty stolarki okiennej o stałym śłemeniu i – w przypadku większych okien – krzyżowych podziałach głównych.

E l e w a c j e t y l n e otynkowane gładko, jedynie w przyziemiu cegła klinkierowa. Uskokowy ceglany gzyms koronujący. Narożnik ścięty. Otwory okienne prostokątne, o zróżnicowanych proporcjach, oparte na prostych listwowych podokiennikach. Stolarka okienna o stałym śłemeniu i w przypadku większych okien o krzyżowym podziale, częściowo zachowana. W ostatniej osi otwór wejściowy pomieszczenia gospodarczego/piwnic. Zachowane drzwi ramowo-płycinowe.

W sieni trójbarna posadzka ceramiczna oraz kilkustopniowe schody konstrukcji drewnianej. Klatka schodowa murowanej konstrukcji z drewnianą balustradą o niezwykle dekoracyjnym pierwszym słupku i toczonych tralkach. Zachowana niewielka część drzwi do pomieszczeń

mieszkalnych oraz drzwi toalet o secesyjnej stolarce, w dekoracyjnych ościeżach. Relikty oryginalnej kolorystyki ścian.

Stan zachowania:

— dobry. Wymieniona większa część tynków (relikty pierwotnej dekoracji sztukatorskiej). Wtórnie przebitý dodatkowy otwór wejściowy w przyziemiu, przekształcona część otworów w elewacji tylnej. Ponad balkonami w najwyższych kondygnacjach dodane okapy. Wymieniona większa część stolarki okiennej oraz główne drzwi wejściowe (tu współczesna ślusarka aluminiowa kolidująca ze stylem budynku). Ubytki dekoracji ogrodenia przedogródka oraz balustrady klatki schodowej.

Zalecenia konserwatorskie:

Do zachowania:

- bryła budynku, forma i pokrycie dachu;
- schemat wystroju elewacji i relikty jej oryginalnej dekoracji;
- przedogródek wraz z balustradą metalową o cechach secesji;
- wykrój i układ otworów, relikty oryginalnej stolarki okiennej, posadzka ceramiczna sieni i balustrada klatki schodowej ze szczególnym uwzględnieniem dekoracyjnego pierwszego słupka, drzwi toalet na półpiętrach.

Postulowane ujednolicenie kolorystyki elewacji, form okapów oraz stolarki okiennej. Zmiana formy drzwi wejściowych na korespondującą ze stylem budynku bądź neutralną. Uzupełnienie detali ogrodenia przedogródka. Wewnątrz – przywrócenie oryginalnej kolorystyki klatki schodowej na podstawie zachowanych pozostałości, uzupełnienie balustrady klatki schodowej oraz formy drzwi do pomieszczeń.

• ul. Józefa Ignacego Kraszewskiego 2 (fot. 128-130)

Narożna kamienica czynszowa, wzniesiona ok. 1915 r. Postsecesja z elementami historyzmu (neoklasycyzm).

Kamienica mur., tynk., podpiwniczona, cztero-/pięciokondygnacyjna (wyższa w partii trzonu), na planie litery L. Na niskim cokole, nakryta wysokim dachem dwuspadowym oraz dachem mansardowym. W partii ryzalitu fasady – dach trójspadowy.

F a s a d a (od strony ul. Prusa) siedmioosiowa, o dwóch ostatnich osiach ujętych narożnym ryzalitem, nakrytym własnym dachem w układzie prostopałym. Osie trzecia i czwarta wyróżnione płytkim pseudoryzalitem. Ceramiczna okładzina cokołu. Parter oraz kondygnacja ostatnia wyróżnione profilowanymi gzymsami, w strefie ryzalitów gierowanymi. Ponad gzymsem kondygnacji czwartej ceramiczny okap/półszczyt. Gzyms koronujący profilowany, w partii ryzalitu zwieńczonego trójkątnym szczytem przerwany. W dwóch pierwszych osiach obszerne loggie, w osi piątej balkony – zamknięte balustradami konstrukcji metalowej, pod wpływem secesji. Otwory okienne prostokątne, opatrzone profilowanymi podokiennikami i ceramicznymi okapami, o skromnej oprawie ograniczonej do płaskich fartuchów, w górnych kondygnacjach opatrzonym motywami geometrycznymi. Okna ryzalitu w większości bez oprawy, jedynie w kondygnacjach 1 i 2 fartuchy, a między 2 i 3 romboidalne geometryczne aplikacje. W zwieńczeniu w środkowej części pola tympanonu pusty owalny kartusz z festonami i muszlą. Narożnik u zbiegu z elewacją boczną ścięty w strefie parteru.

E l e w a c j a b o c z n a (północno-wschodnia, od strony ul. Kraszewskiego 2) siedmioosiowa, komponowana asymetrycznie, złożona z dwóch części. W osi pierwszej, a w najwyższej kondygnacji także w osi drugiej boczna ściana ryzalitu fasady, cofnięta względem lica, pięciokondygnacyjna. Pozostała, sześćoosiowa część niższa, o czterech kondygnacjach. Wzbogacona o dwa płaski pseudoryzalit: w osi drugiej oraz czwartej (ryzalit klatki schodowej). Ceramiczna okładzina cokołu. Parter wyróżniony profilowanym gzymsem z

niewielkim okapem/półszczytem. Ryzalit klatki schodowej dzielony gzymsiem na wysokości trzeciego piętra. Obie części elewacji zwieńczone osobnymi gzymsami koronującymi, przy czym gzyms w strefie pseudoryzalitów gzyms gierowany. Otwory okienne prostokątne, z profilowanymi podokiennikami oraz ceramicznymi okapami. W części bez oprawy, pozostałe opatrzone prostymi fartuchami. W pierwszej osi płytkie blendy, między którymi skromna dekoracja geometryczna. Stolarka okienna o stałym ślemieniu i krzyżowych podziałach głównych. W przyziemiu ryzalitu klatki schodowej otwór głównego wejścia opatrzony nadprożem na konsolach, o fantazyjnej secesyjnej formie. Stolarka drzwi ramowo-płycinowa, zdobiona secesyjną snycerką o motywach roślinnych, w górnej części oszklona.

E l e w a c j e t y l n e komponowane uskokowo. Otynkowane gładko, w zwieńczeniu wyłamywany gzyms koronujący. Narożnik ścięty, w przyziemiu otwór wejściowy zamknięty łukiem odcinkowym. W dwóch pierwszych osiach balkony o prostych, metalowej konstrukcji balustradach. Otwory okienne prostokątne, o różnych proporcjach, w tym niewielkie okna toalet. Zachowane relikty stolarki okiennej o krzyżowych podziałach, ze stałym ślemieniem oraz drzwi balkonowe, jednoskrzydłowe z nadświetlem.

Sień połączona z klatką schodową w przednim traktie oraz przechoodem. Posadzka lastrykowa dwubarwna. Klatka schodowa konstrukcji murowanej z drewnianymi stopnicami. Balustrada drewniana o toczonych tralkach i dekoracyjnym pierwszym słupku. Zachowana stolarka okien o charakterystycznych, drobnych podziałach kwaterowych z relikami barwnego oszklenia. Także: pojedyncze drzwi mieszkania (nr 9): jednoskrzydłowe, oszklone, o drobnych podziałach, z nadświetlem oraz drzwi toalet o secesyjnej stolarce, w dekoracyjnych ościeżach.

Stan zachowania:

— średni. Budynek zawilgocony. Wymieniona części stolarki okiennej. Wtórnie zabudowana loggia na poziomie parteru w fasadzie. Montaż metalowych rolet antywłamaniowych w części okien parteru. Ubytki tynku w elewacji bocznej. Ubytki balustrady klatki schodowej.

Zalecenia konserwatorskie:

Do zachowania:

- bryła budynku, forma i pokrycie dachu;
- wystrój elewacji ze szczególnym uwzględnieniem dekoracji sztukatorskiej oraz metaloplastycznego detalu w postaci balustrad balkonów;
- wykrój i układ otworów, relikty oryginalnej stolarki okiennej ze szczególnym uwzględnieniem okien klatki schodowej. Wewnątrz: posadzka ceramiczna sieni i balustrada klatki schodowej ze szczególnym uwzględnieniem dekoracyjnego pierwszego słupka, drzwi mieszkania nr 9 oraz drzwi toalet na półpiętrach.

Zalecane osuszenie budynku i uzupełnienie tynków elewacji, ujednolicenie form i kolorystyki stolarki okiennej, zmiana charakteru zabudowy loggii parteru, demontaż szpecących rolet antywłamaniowych. Wewnątrz: uzupełnienie balustrady klatki schodowej według zachowanych wzorów, ujednolicenie form drzwi do pomieszczeń.

• ul. Józefa Ignacego Kraszewskiego 3-5 (fot. 131)

Narodny dom mieszkalny, wielorodzinny. Lata ok. 1920-1930. Modernizm.

Budynek mur., tynk., podpiwniczony, czterokondygnacyjny, na zbliżonym do prostokąta planie. Nakryty wysokim dachem trójspadowym ze świetlikami. Cokół licowany cegłą klinkierową.

F a s a d a (elewacja południowo-zachodnia) pięcioosiowa, płaska, o horyzontalnej, pasowej kompozycji przełamywanej przez pseudoryzalit klatki schodowej (brama nr 3). Ścianki podokienne pokryte tynkiem strukturalnym, w partiach międzyokiennych oblicowanie cegłą klinkierową. Ryzalit tynkowany, zwieńczony schodkowym, ceglanym szczytem. Otwory

okienne rozmieszczone regularnie, bez oprawy, kształtem zbliżone do kwadratu. Stolarka o stałym śłemeniu, dzielona na trzy skrzydła. Wyróżnia się wąskie, pionowe okno klatki schodowej, wypełnione stolarką o drobnych podziałach kwaterowych. W przyziemiu ryzalitu otwór wejściowy bramy nr 3 w rozglifionej niszy. Podobnie opracowany otwór bramy nr 5 umieszczony asymetrycznie, między osiami 3 i 4.

Elewacja tylna (północno-wschodnia) dziewięcioosiowa, otynkowana gładko. Komponowana uskokowo – czteroosiowa część północna nieco cofnięta. Cokół wysoki, licowany cegłą klinkierową. W osi szóstej, w narożniku na styku obu części elewacji balkony o współczesnych, metalowej konstrukcji balustradach, częściowo zabudowane. Otwory okienne prostokątne, o zróżnicowanych proporcjach, z prostymi podokiennikami. Relikty oryginalnej stolarki. W przyziemiu w partii cokołu niewielkie okna piwnic i otwory wejściowe klatek schodowych oraz pomieszczeń gospodarczych.

Sień połączona z klatką schodową w przednim (nr 3) bądź tylnym trakcie (nr 5) oraz przechoodem. Posadzka lastrykowa. Klatka schodowa murowanej konstrukcji, z balustradą ze spawanych metalowych płaskowników.

Stan zachowania:

— bardzo dobry. Wymiana większej części stolarki okien oraz stolarki drzwi wejściowych. Niewielkie ubytki tynku.

Zalecenia konserwatorskie:

Do zachowania:

— bryła budynku, forma i pokrycie dachu;

— wystrój elewacji, wykrój i układ otworów okiennych, relikty oryginalnej stolarki okiennej, zwłaszcza okna klatki schodowej bramy nr 3, posadzka ceramiczna sieni i balustrady klatek schodowych.

Zalecane uzupełnienie dekoracji tynkarskiej fasady oraz dostosowanie współczesnej stolarki okien do form i kolorystyki stolarki oryginalnej.

• **ul. Józefa Ignacego Kraszewskiego 4 (fot. 132)**

Narozny dom mieszkalny, wielorodzinny. Lata ok. 1920. Modernizm z elementami stylów historycznych (neobarok).

Budynek mur., tynk., podpiwniczony, czterokondygnacyjny, na zbliżonym do prostokąta planie. Nakryty wysokim dachem dwuspadowym. Przyziemie licowane cegłą klinkierową.

Fasada (elewacja północno-wschodnia) siedmioosiowa, zakomponowana symetrycznie. W środkowej osi pseudoryzalit klatki schodowej, zwieńczony wysokim schodkowym szczytem. Przyziemie wydzielone wąską ceramiczną listwą, kondygnacja czwarta wyróżniona profilowanym gzymsem, przerwany w partii ryzalitu. Otwory okienne kształtu prostokątnego, o zróżnicowanych proporcjach, ujęte w proste tynkowe opaski. Po obu stronach osi środkowej niewielkie, wąskie okna toalet. Okna pierwszej i ostatniej osi większych rozmiarów, zbliżone do kwadratu. Nad oknem środkowej osi oraz okienkami toalet w partii kondygnacji czwartej płaskie gzymsy nadproży z ceramicznymi okapami. Stolarka o stałym śłemeniu i krzyżowych podziałach, a w osiach skrajnych dzielona na trzy skrzydła.

Elewacja tylna (południowo-zachodnia), pięcioosiowa. Os środkowa wyróżniona nieco podwyższonym ryzalitem, nakrytym dachem pulpitem. W górnej części profilowany gzyms koronujący. Otwory okienne kształtu prostokątnego zbliżonego do kwadratu, bez oprawy, o prostych ceglanych podokiennikach. Wypełnione stolarką o stałym śłemeniu, trójskrzydłową. W partii przyziemia niewielkie, czworoboczne otwory okienne oraz dwa otwory drzwiowe wiodące do piwnic.

Sień połączona z klatką schodową w przednim traktcie. Posadzka sieni lastrykowa, klatka schodowa masywnej konstrukcji, z drewnianymi stopnicami oraz drewnianą balustradą z prostych listew z dekoracyjnym pierwszym słupkiem (wpływ art deco) i profilowanym pochwytem. Zachowana część drzwi do pomieszczeń.

Stan zachowania:

— dobry. Budynek częściowo zawilgocony. Niewielkie ubytki tynku, zmiana kolorystyki elewacji (malowanie licowanego klinkierem cokołu budynku). Wymiana większej części stolarki okien oraz stolarki drzwi wejściowych..

Zalecenia konserwatorskie:

Do zachowania:

— bryła budynku, forma i pokrycie dachu;

— schemat wystroju elewacji, wykrój i układ otworów okiennych, relikty oryginalnej stolarki okiennej, posadzka sieni i balustrada klatki schodowej ze szczególnym uwzględnieniem ozdobnego pierwszego słupka.

Zalecane osuszenie budynku, uzupełnienie dekoracji tynkarskiej i przywrócenie pierwotnej kolorystyki budynku oraz dostosowanie współczesnej stolarki okien do form i kolorystyki stolarki oryginalnej.

Ulica Łakowa

Wiesenstrasse (ok. 1890), Wiesenweg – odcinek północny (1903), Łakowa (1946)

Ulica biegnąca na zachodnim brzegu Kaczawy, wzdłuż nadrzecznego wału przeciwpowodziowego. Złożona z dwóch odcinków o odmiennym charakterze zabudowy, rozdzielonych biegnącą z zachodu na wschód główną linią kolejową. Na odcinku południowym (*Wiesenstrasse*), łączącym się z ulicami Kartuską (*Carthausstrasse*) i S. Czarnieckiego (*Gustav-Adolf-Strasse*), dominuje zabudowa zwarta, realizowana od lat siedemdziesiątych XIX w. Odcinek północny (*Wiesenweg*), powtarzający prawdopodobnie przebieg dawnej drogi gruntowej, jest z kolei prawie niezabudowany. Możliwości jego zagospodarowania ograniczyło mocno peryferyjne położenie, a także podmokły charakter terenu. Po jego wschodniej stronie zlokalizowano współcześnie kompleks ogródków działkowych, po zachodniej ciągnie się wał nad brzegiem Kaczawy.

Znajdowała się tu od lat 70. XIX w. fabryka mydła *Wunders Seifenfabrik*, obecnie znacznie przekształcony zespół budynków przy ul. Łakowej nadal pełni funkcje przemysłowe i składowe.

• ul. Łakowa 5 (fot. 133-134, 136)

Budynek dawnej stacji przepompowni ścieków na Kartuzach (*Pumpstation Carthaus*), obecnie dom mieszkalny i budynek gospodarczy. Dwufazowy, 4 ćw. XIX w. oraz pocz. XX w. Styl regionalny (*Heimatsstil*).

W opisywanym miejscu pomocnicza stacja pomp istniała już w latach osiemdziesiątych XIX w. Zachowany do dziś, częściowo przekształcony budynek główny zlokalizowany został po wschodniej stronie wału nadrzecznego, zapewne utracił swą funkcję po wybudowaniu nowego na koronie wału.

Wolnostojący, konstrukcji mieszanej, murowano-szachulcowej, na planie nieregularnym, zasadniczo jednokondygnacyjny z mieszkalno-użytkowym poddaszem. Nakryty systemem dachów dwuspadowych na knagach, o niewielkim kącie nachylenia połaci i wysuniętych okapach. Bryła rozczłonkowana, wieloelementowa, zasadniczo złożona z trzonu na planie litery „L” oraz dostawionego doń pod kątem prostym młodszego dwukondygnacyjnego skrzydła północnego, na zbliżonym do prostokąta planie.

Elewacja główna (południowa), trójosiowa, dwuczęściowa. Jednoosiowa część wschodnia mocno wysunięta ryzalitem w kierunku południowym, nakryta osobnym dachem dwuspadowym w układzie prostopadłym. Przyziemie licowane cegłą klinkierową. Poddasze lekko nadwieszane, o konstrukcji szkieletowej wypełnionej cegłą i częściowo deskowanej w układzie pionowym, oddzielone od przyziemia słabo występującym gzymsem. W partii okapu dachu ryzalitu dekoracja snycerska. Otwory okienne zróżnicowanego kształtu, częściowo przekształcone. W przyziemiu w osiach 2 i 3 znacznych rozmiarów, zamknięte łukami odcinkowymi i wypełnione ślusarką typu przemysłowego o drobnych podziałach. Okno osi 1 mniejszych rozmiarów, przekształcone wtórnie w obszerny otwór wejściowy zbliżony kształtem do kwadratu, zamknięty drzwiami dwuskrzydłowymi metalowej konstrukcji. Okna poddasza niewielkie, zamknięte trójbocznie, w partii osi 1 (ryzalit) zdwojone. Między boczną ścianą ryzalitu, a fasadą kap/zadaszenie oparte na metalowej konstrukcji kratownicowej.

Elewacja boczna (wschodnia), trójosiowa, dwuczęściowa. Złożona z bocznych elewacji trzonu oraz skrzydła północnego. Znacznie przekształcona. Część południowa ukształtowana

jak fasada, w partii szczytowej pod okapem dachu dekoracja snycerska. Część wschodnia dwukondygnacyjna o nierozdzielonych kondygnacjach, z ryzalitem w ostatniej osi zwieńczonym własnym dachem dwuspadowym o wysuniętym okapie. Pod okapem relikty dekoracji snycerskiej. W przyziemiu w partii osi środkowej przybudówka na planie prostokąta, nakryta własnym dachem pulpitowym. Otwory okienne przekształcone, o przypadkowych proporcjach – pierwotnie zamknięte łukami odcinkowymi.

Elewacja tylna (północna), dwuosiowa, dwuczęściowa. Złożona ze szczytowej elewacji skrzydła oraz tylnej elewacji trzony budynku, ukształtowanych odmiennie. Partia wschodnia dwukondygnacyjna, częściowo przemurowana, o kondygnacjach nierozdzielonych. Pod okapem dachu dekoracja snycerska. Część zachodnia z szachulcowym poddaszem jak w fasadzie. Otwory okienne zróżnicowanego kształtu i wielkości. W części wschodniej przekształcone, o raczej przypadkowych proporcjach, wypełnione współczesną stolarką. W zachodniej pojedyncze duże okno w przyziemiu, ze ślusarką typu przemysłowego.

Elewacja boczna (zachodnia), trójosiowa, dwuczęściowa. Złożona z odmiennie ukształtowanych bocznych elewacji trzonu oraz skrzydła północnego. Znacznie przekształcona. W partii skrzydła północnego oś 1 ryzalitowana, jak w elewacji wschodniej. W przyziemiu wtórnie dostawiony ganek wejścia głównego, nakryty dachem dwuspadowym w układzie prostopadłym. W strefie osi środkowej przemurowana. Otwory okienne przekształcone, o zróżnicowanych proporcjach. Stolarka współczesna. W osi trzeciej (szczytowa elewacja trzonu) pojedynczy otwór okienny znacznych rozmiarów, zamknięty łukiem odcinkowym i wypełniony ślusarką typu przemysłowego. W przyziemiu dostawiona ażurowa, współczesna wiata garażowa metalowej konstrukcji.

Stan zachowania:

— średni/zły. Elewacje w znacznej części przekształcone, zmieniony kształt i proporcje większości okien – zwłaszcza skrzydła północnego. Stolarka w większości współczesna. Wnętrza budynku niedostępne.

Zalecenia konserwatorskie:

Do zachowania:

- bryła budynku, forma i pokrycie dachów;
- schemat wystroju elewacji ze szczególnym uwzględnieniem szachulcowego poddasza trzonu budynku oraz snycerskiej dekoracji okapów dachu,
- rozmieszczenie i proporcje oryginalnych otworów okiennych, zwłaszcza w partii trzonu, ślusarka okien.

Wskazane przywrócenie pierwotnego kształtu, względnie ujednolicenie form przekształconych otworów okiennych, konserwację i uzupełnienie dekoracji snycerskiej. Także: uporządkowanie otoczenia.

• ul. Łąkowa (fot. 135)

Budynek pomocniczej stacji przepompowni ścieków (*Pumpstation Carthaus*), po 1920. Modernizm.

Ulokowany na koronie wału. Obiekty stanowiące architektoniczną obudowę filtrów, zaworów i innych pomniejszych elementów infrastruktury sieci wodno-kanalizacyjnej miasta Legnicy były z reguły budowlami niewielkimi, o skromnej postaci. Do czasów obecnych w niezmienionej formie zachowało się ich zaledwie kilka.

Budynek niewielkich rozmiarów, wolnostojący, na rzucie zbliżonego do kwadratu prostokąta. Jednokondygnacyjny, o kubicznej bryle, na niskim betonowym cokole, murowany, oblicowany cegłą klinkierową. Nakryty dachem namiotowym.

Elewacja główna, południowa.

Jednoosiowa, zwieńczona uskokowym, nieco podciętym gzymsem koronującym. W centralnej części zbliżony do kwadratu otwór wejściowy ujęty w portal o zgeometryzowanej formie, o murowanych z cegły węgarach i prostym, okapowo wysuniętym nadprożu ze sztucznego kamienia.

Pozostałe elewacje jednoosiowe, opatrzone pojedynczymi otworami okiennymi o formie kwadratu, bez oprawy, o prostych ceglanych podokiennikach.

Stan zachowania:

— średni. Zamurowane otwory okienne, całkowity brak pokrycia dachowego. Zanieczyszczenie elewacji graffiti. Wymienione drzwi wejściowe. Budynek zagrożony degradacją.

Zalecenia konserwatorskie:

Do zachowania:

— bryła budynku, forma dachu;

— wystrój elewacji ze szczególnym uwzględnieniem portalu wejścia.

Wskazane pilne uzupełnienie pokrycia dachu, oczyszczenie elewacji, przywrócenie pierwotnej formy otworów okiennych.

Ulica Masarska

Schlachthof Strasse, od 1946 r. – ul. Masarska.

Od XVIII w. istniała na tym terenie rzeźnia miejska, od której nazwę wzięła ulica – *Schlachthof Straße*. Rzeźnia od północy sąsiadowała z kanałem Młynówki, rozdzielającej obszar rzeźni od terenów fabryki Schilder (mapa 1877 r.). Powstała tu też przepompownia ścieków. Ok. 1900 r. na terenie, na którym znajdowała się fabryka wzniesiona została zabudowa mieszkaniowa, a w 1912 r. na jej tyłach wzniesiono garbarnię.

• ul. Masarska 2 (fot. 137-138)

Kamienica czynszowa, wzn. w k. XIX w.; neorenesans północny.

Mur., z oblicowanymi cegłą klinkierowa górnymi kondygnacjami oraz otynkowaną, w formie pasów boniowania I kondygnacją; z ceramicznym i wyrobionym w tynku detalem architektonicznym. Rozwiązana jako kamienica narożna, na rzucie zbliżonym do litery L, ze ściętym narożem od frontu; podpiwniczona, IV-kondygnacyjna, o bryle rozczłonkowanej od frontu w połaci dachu trójkątnym, masywnym szczytem. Kamienica nakryta dwu- i trzyspadowymi dachami z pokryciem ceramicznym.

Elewacja południowa (fasada): 8-osiowa, o symetrycznym układzie otworów okiennych, w 7 osi przyziemia prostokątny otwór wejściowy z wydzielonym stałym nadświetlem. W przyziemiu cokół z gzymsem kapnikowym i z otworami okiennymi piwnic; I kondygnacja pokryta pasami pseudoboniowania, nad I kondygnacją wydatny gzyms kordonowy, nad II i III kondygnacją gzymsy kordonowe kapnikowe; II, III i IV kondygnacja oblicowane cegłą klinkierowa; w II i IV kondygnacji wąskie pasy gładkiego tynku; całość wieńczy kostkowy gzyms koronujący z konsolkami. Otwory okienne prostokątne, w profilowanych obramieniach, z prostymi naczółkami w 2-3, 5 i 7 osi II kondygnacji, z prostokątnymi płycinami podokiennymi w II kondygnacji oraz z płycinami nadokiennymi w II i III kondygnacji. Dodatkowo w 2-3, 5 i 7 osi II kondygnacji płyciny nadokienne zamknięte ceramicznym łukiem odcinkowym z kluczem o formie rautu, wypełnione ornamentem roślinno – muszlowym; w III kondygnacji w ww. osiach płyciny zamknięte łukiem pełnym, podkreślonym ceramicznym łukiem odciażającym z tynkowym klinцем, wypełnione ornamentem muszlowym.

Elewacja wschodnia (od ul. Masarskiej): 3-osiowa. Wystrój elewacji jak w fasadzie. W 1 osi II i III kondygnacji – naczółki, jak w fasadzie.

Naroże pd.-wsch.: 1-osiowe; zwieńczone szczytem w kształcie nadwieszzonego trójkąta, z wierzchołkiem o prostokątnym wykroju zakończonym łukiem pełnym nadwieszonym; płycina wypełniona ornamentem muszlowym. W osi umieszczony otwór okienny zamknięty łukiem pełnym, w tynkowej opasce z przewiązkami i klinцем.

Elewacje zachodnia i północna (tyłne): pozbawione detalu, gładko tynkowane, 2- i 3-osiowe z 1-osiowym ściętym narożem, w którym umieszczono klatkę schodową.

Detal architektoniczny: pasy pseudoboniowania; kapnikowy gzyms cokołowy; gzymsy kordonowe i kostkowy z konsolkami gzyms koronujący; pasy tynków; naczółki otworów okiennych; płyciny podokienne i nadokienne z dekorowanymi płycinami; rozbudowany szczyt naroża. Drzwi wejściowe drewniane, ramowo-płycinowe; dwuskrzydłowe, z profilowanym ślemieniem, wydzielającym prostokątne nadświetle; o pełnych płycinach dolnych i prostokątnych, przeszklonych, płycinach górnych (wszystkie płyciny współcześnie wypełnione). Stolarka okienna drewniana i PCV.

Klatka schodowa w trakcie tylnym; poprzedzona sienią z drewnianymi wyrównawczymi schodami i podestem; sień wydzielona dwuskrzydłowymi płycinowymi drzwiami wahadłowymi z odcinkowo zamkniętym nadświetlem z profilowanym słupkiem. Stropy

płaskie, bez dekoracji. Schody klatki dwubiegowe powrotne, masywne, z drewnianymi stopnicami i drewnianą balustradą o profilowanej poręczy zakończonej wolutą i toczonym słupkiem.

Stan zachowania:

— dobry. Zły stan elewacji — odpadające tynki, zawilgocenia.

Współczesna stolarka okienna i wypełnienie płycin drzwi wejściowych.

Zalecenia konserwatorskie:

Do zachowania:

- bryła budynku z narożnym szczytem;
- kształt dachu i ceramiczne pokrycie połaci dachowych;
- detal architektoniczny fasady;
- wykrój i układ otworów;
- stolarka drzwi wejściowych;
- stolarka drzwi wahadłowych.

Ponadto ochronie podlegają oryginalne elementy wystroju i wyposażenia wnętrz, w tym sztukaterie, piece, stolarka drzwi wewnętrznych.

W przypadku wymiany stolarki drzwiowej wymaga się stosowania stolarki drewnianej z zachowaniem istniejących wzorów.

• ul. Masarska 4 (fot. 139)

Kamienica czynszowa, wzn. w k. XIX w.; neorenesans północny.

Mur., z oblicowanymi cegłą klinkierowa górnymi kondygnacjami oraz otynkowaną, w formie pasów boniowania I kondygnacją; z ceramicznym i wyrobionym w tynku detalem architektonicznym. Stylowo jednorodna z kamienicą N°2. Rozwiązana na rzucie prostokąta; podpiwniczona, IV-kondygnacyjna, o bryle rozczłonkowanej od tyłu ryzalitem klatki schodowej. Kamienica nakryta dwuspadowym dachem z pokryciem ceramicznym.

Elewacja wschodnia (fasada): 6-osiowa, o regularnym układzie otworów okiennych, w 3 osi przyziemia prostokątny otwór wejściowy z wydzielonym prostokątnym nadświetlem. W przyziemiu cokół z gzymsem kapnikowym i z otworami okiennymi piwnic; I kondygnacja pokryta pasami pseudoboniowania, nad I kondygnacją wydatny gzyms kordonowy, nad II i III kondygnacją gzymsy kordonowe kapnikowe; II, III i IV kondygnacja oblicowane cegłą klinkierowa; w II kondygnacji wąskie pasy gładkiego tynku; całość wieńczy kostkowy gzyms koronujący z konsolkami. Otwory okienne prostokątne, w profilowanych obramieniach, z prostymi naczółkami w 3-4 osi II kondygnacji, z prostokątnymi płycinami podokiennymi w II kondygnacji oraz z płycinami nadokiennymi w II i III kondygnacji. Dodatkowo w 3-4 osi II kondygnacji płyciny nadokienne zamknięte ceramicznym łukiem odcinkowym z kluczem w formie rautu, wypełnione ornamentem roślinno – muszlowym; w III kondygnacji w ww. osiach płyciny zamknięte łukiem pełnym, podkreślonym ceramicznym łukiem odciażającym z tynkowym klinem, wypełnione ornamentem muszlowym.

Elewacje zachodnia (tylna): pozbawiona detalu, pierwotnie gładko tynkowana; w osi środkowej wydatny 2-osiowy ryzalit klatki schodowej.

Detal architektoniczny: pasy pseudoboniowania; kapnikowy gzyms cokołowy; gzymsy kordonowe i kostkowy z konsolkami gzyms koronujący; pasy tynków; naczółki otworów okiennych; płyciny podokienne i nadokienne; rozbudowany szczyt naroża. Drzwi wejściowe drewniane, ramowo-płycinowe; dwuskrzydłowe, z profilowanym ślemieniem dekorowanym gzymsem kostkowym, wydzielającym prostokątne nadświetle; o pełnych płycinach dolnych i prostokątnych, przeszklonych, płycinach górnych (płyciny współcześnie wypełnione), z

profilowaną i kanelowaną listwą przemykową. Stolarka okienna drewniana i PCV, współczesna.

Klatka schodowa w trakcie tylnym; poprzedzona sienią z drewnianymi wyrównawczymi schodami i podestem; sień wydzielona dwuskrzydłowymi płycinowymi drzwiami wahadłowymi z odcinkowo zamkniętym nadświetłem z profilowanym słupkiem. Stropy płaskie, z fasetą pokrytą rocaile. Schody klatki dwubiegowe powrotne, masywne, z drewnianymi stopnicami, drewnianą, tralkową balustradą o profilowanej poręczy zakończonej wolutą i toczonym słupkiem. Na półpiętrach pomieszczenia sanitarne.

Stan zachowania:

— dobry. Zły stan elewacji tylnej - odpadające tynki, zawilgocenia.

Współczesna stolarka okienna i częściowo współczesne wypełnienie płycin drzwi wejściowych.

Zalecenia konserwatorskie:

Do zachowania:

- bryła budynku;
- kształt dachu i ceramiczne pokrycie połaci dachowych;
- detal architektoniczny fasady;
- wykrój i układ otworów;
- stolarka drzwi wejściowych;
- stolarka drzwi wahadłowych;
- wystrój sieni; strop z fasetą.

Ponadto ochronie podlegają oryginalne elementy wystroju i wyposażenia wnętrz, w tym sztukaterie, piece, stolarka drzwi wewnętrznych.

W przypadku wymiany stolarki wymaga się stosowania stolarki drewnianej z zachowaniem istniejących wzorów.

• ul. Masarska 6 (fot. 140-141)

Kamienica czynszowa, wzn. w pocz. XIX w.; elementy secesji.

Mur., tynkowany, z I kondygnacją pokrytą pasami płytkiego z ceramicznym i wyrobionym w tynku detalem architektonicznym. Rozwiązana na rzucie prostokąta; podpiwniczona, IV-kondygnacyjna, o bryle rozczłonkowanej od frontu w partii poddasza wklęsło-wypukłym szczytem pseudoryzalitu oraz od tyłu pseudoryzalitem klatki schodowej. Kamienica nakryta dwuspadowym dachem z pokryciem ceramicznym.

Elewacja wschodnia (fasada): 6-osiowa, o regularnym układzie otworów okiennych, w 4 osi przyziemia prostokątny otwór wejściowy z wydzielonym prostokątnym nadświetłem. W przyziemiu cokół z gzymsem kapnikowym i z otworami okiennymi piwnic. Elewacja ujęta dekoracją ramową, w formie gładkich pasów tynku w narożach, między 2-3 i 4-5 osią oraz górnego pasa pod gzymsem koronującym, w części środkowej wyprofilowanym w kształcie linii wklęsło-wypukłej, powtarzającej kształt gzymsu. Między 3-4 osią, na wysokości I kondygnacji – kartusz w formie tarczy, ujęty wicią roślinno-kwiatową, zwieńczony motywem roślinnym z elementem kampanulli. W IV kondygnacji ww. osi fragmenty ornamentu roślinno-kwiatowego. Otwory okienne prostokątne; z odcinkowymi naczółkami w parterze (ob. zachowane w 5-6 osi); z prostokątnymi płycinami nadokiennymi wypełnionymi masywnym kłincem, zakończone odcinkowym naczółkiem w II kondygnacji; z uszakowymi obramieniami o wykroju falistym. W II kondygnacji dwie osie środkowe, z kartuszem między nimi, ujęte we wspólne, wklęsło-wypukłe obramienie, zakończone płytkim naczółkiem.

Elewacja zachodnia (tylna): 5-osiowa, pozbawiona detalu, pierwotnie gładko tynkowana; w osi środkowej wyższy 1-osiowy pseudoryzalit klatki schodowej; w przyziemiu – szeroki otwór wejściowy.

Detal architektoniczny: pasy pseudoboniowania; kapnikowy gzyms cokołowy; wyładowany, profilowany gzyms koronujący; ramowe pasy tynków; obramienia otworów okiennych; płyciny nadokienne; szczyt w fasadzie o linii wklęsło-wypukłej; kartusz; dekoracja płycinowa w szczycie; odcinkowe naczółki otworów. Drzwi wejściowe secesyjne, drewniane, ramowo-płycinowe; dwuskrzydłowe, z ozdobną listwą przymykową oraz z profilowanym ślemieniem wydzielającym prostokątne nadświetle. Stolarka okienna drewniana i z PCV, współczesna; 2-skrzydłowa, 4-dzielna.

Klatka schodowa w trakcie tylnym; poprzedzona sienią z ceramicznymi schodami wyrównawczymi, wyłożone drewnianymi stopnicami, z podestem; sień wydzielona dwuskrzydłowymi płycinowymi drzwiami wahadłowymi z odcinkowo zamkniętym nadświetlem. Stropy płaskie. Schody klatki dwubiegowe powrotne, masywne, z drewnianymi stopnicami, z drewnianą balustradą o profilowanej poręczy i z toczonym słupkiem.

Stan zachowania:

— dostateczny. Zły stan elewacji - odpadające tynki, sztukaterie w fasadzie, zawilgocenia.

Zły stan balustrady schodów.

Współczesna stolarka okienna i częściowo współczesne wypełnienie płycin drzwi wejściowych.

Zalecenia konserwatorskie:

Do zachowania:

- bryła budynku;
- kształt dachu i ceramiczne pokrycie połaci dachowych;
- detal architektoniczny fasady;
- wykrój i układ otworów;
- stolarka drzwi wejściowych;
- stolarka drzwi wahadłowych.

Ponadto ochronie podlegają oryginalne elementy wystroju i wyposażenia wnętrz, w tym sztukaterie, piece, stolarka drzwi wewnętrznych.

W przypadku wymiany stolarki drzwiowej wymaga się stosowania stolarki drewnianej z zachowaniem istniejących wzorów.

• ul. Masarska 17a (fot. 142)

Dom mieszkalny, wzn. ok. 1920; neoklasycyzm ok. 1800.

Mur., tynkowany, na wysokiej suterenie. Na rzucie prostokąta z prostokątną narożną werandą. Jednokondygnacyjny, nakryty dachem mansardowym o pokryciu ceramicznym z naczółkiem górnej kondygnacji.

Elewacja otynkowane, pozbawione dekoracji za wyjątkiem zaakcentowanego odcinkiem gzymsu i półkolistym nadświetlem otworu wejścia w elewacji pd. W przyziemiu ceglany cokół. Wejście poprzedzone jednobiegowymi schodami.

Wnętrze nie udostępnione.

Stan zachowania:

— dostateczny.

Częściowo współczesna stolarka okienna.

Zalecenia konserwatorskie:

Do zachowania:

- bryła budynku;
- kształt dachu i ceramiczne pokrycie połaci dachowych;
- dekoracja wejścia;
- wykrój i układ otworów;
- stolarka drzwi wejściowych.

W przypadku wymiany stolarki drzwiowej i okiennej wymaga się stosowania stolarki drewnianej z zachowaniem istniejących wzorów.

• **ul. Masarska**

Przepompownia ścieków.

21.12.1857 r. samorząd miasta uchwalił zespół przepisów regulujących gospodarkę ściekową oraz zaopatrzenie Legnicy w wodę pitną. Na tej podstawie od roku 1878 tworzone system kanalizacji ogólnospławnej, którego jednym z zasadniczych elementów stała się centralna pompownia zlokalizowana przy ul. Masarskiej. Nieczystości wylewano na pola irygacyjne w podlegnickim Dobrzejowie (*Hummel*). Zarząd nad komunalnym systemem odprowadzania ścieków sprawował Urząd Kanalizacyjny.

Zespół pompowni składa się z budynku głównego (stacji pomp) oraz budynku filtrów.

• **ul. Masarska (fot. 143-144)**

Budynek główny – stacja pomp. 1897. Remontowany w roku 1973. Późny historyzm – neorenesans północny.

Budynek wolnostojący, na rzucie litery „T”. Bryła rozczłonkowana, złożona z budynku głównego i niższego skrzydła tylnego, jednokondygnacyjnych, przykrytych dachami dwuspadowymi. Murowany, na niskim cokole, oblicowany dwubarwnym klinkierem. Wewnątrz częściowo zachowane oryginalne wyposażenie techniczne.

Elewacja główna, (wschodnia, od strony ul. Masarskiej), sześciosiowa, zakomponowana symetrycznie. Wysoki cokół, w zwieńczeniu uproszczone belkowanie, z fryzem ząbkowym u podstawy i uskokowym gzymsem koronującym. Ponad gzymsem w narożnikach ustawione na impostach ceramiczne wazy o kulistej formie. Rytmizowana pionami szerokich pilastrów/przypór o wydatnych abakusach głowic oraz poziomymi zdwojonymi pasami zendrówek. W osiach pilastrów, w partii belkowania, kute metalowe kotwy. Między pilastrami znacznych rozmiarów otwory okienne zamknięte łukami odcinkowymi, opatrzone listwowymi okapnikami i murowanymi podokiennikami. Wypełnione ślusarką typu przemysłowego, o drobnych podziałach kwaterowych.

Elewacje boczne, szczytowe (północna i południowa), trójosiowe, ukształtowane podobnie. Dekorowane zdwojonymi poziomymi pasami zendrówek. W zwieńczeniu uskokowy gzymś z fryzem schodkowym i ząbkowaniem. W osi środkowej otwór wejścia głównego ujęty w rodzaj wysuniętego ganku, opatrzonego dwuspadowym dachem. W zwieńczeniu ceramiczna opaska, fryz kostkowy oraz trójkątny tympanon. Otwór wejściowy w płytkiej, uskokowej niszy, zamknięty łukiem odcinkowym, nad którym wąski, listwowy okapnik. Ponad gankiem oculus. Otwory okienne w pierwszej i trzeciej osi ukształtowane podobnie jak w elewacji głównej. Zachowana ślusarka typu przemysłowego o drobnych podziałach oraz drzwi wejściowe drewniane, konstrukcji ramowo-płycinowej, z obszernym nadświetlem.

Elewacja tylna (zachodnia), ukształtowana podobnie jak fasada. W części środkowej dołączony prostopadły do trzonu budynek skrzydła.

Elewacje skrzydła (północna i południowa) – sześćoosiowe, o osiach zebranych w pary, rozdzielone lizenami, dźwigającymi uproszczone belkowanie z fryzem ząbkowym i wysuniętym gzymsem koronującym. W narożnikach północno-zachodnim i południowo-zachodnim ceramiczne wazy na czworobocznych impostach. Lizeny dekorowane poziomymi zdwojonymi pasami zendrówek. Otwory okienne kształtu prostokątnego, wydłużone, zamknięte łukami odcinkowymi. Opatrzone spadzistymi podokiennikami oraz gzymсами nadokiennymi o listwowej formie. Ślusarka typu przemysłowego o drobnych podziałach.

Stan zachowania:

— bardzo dobry. Od północnego zachodu niewielka, tynkowana przybudówka kryta dachem pulpitowym. Przemurowany jeden z otworów okiennych północnej elewacji trzonu – w tym miejscu metalowe drzwi rozdzielni elektrycznej. Współczesne metalowej konstrukcji kominy wyciągów w ścianach szczytowych. Wtórnie przebity otwór wejściowy w czwartej osi południowej elewacji skrzydła. Okna skrzydła opatrzone prostymi kratami z metalowych prętów.

Zalecenia konserwatorskie:

Do zachowania:

— bryła budynku, forma i pokrycie dachu;
— wystrój elewacji ze szczególnym uwzględnieniem ceramicznego i metaloplastycznego detalu, wykrój i rozmieszczenie otworów okiennych, ślusarka oraz stolarka – zwłaszcza drzwi wejściowe w szczytowych elewacjach bud. głównego. Wewnątrz: elementy oryginalnego wyposażenia technicznego.

Zalecana likwidacja, względnie zmiana formy współczesnych metalowych wyciągów.

Budynek kwalifikuje się do wpisu do rejestru zabytków ze względu na stan zachowania oraz walory artystyczne i historyczne. Jest elementem systemu wodno-kanalizacyjnego miasta, z którego utrzymanie w tej samej stylistyce budynki wodociągów przy ul. Filtrowej zostały już wpisane do rejestru zabytków.

• ul. Masarska (fot. 145)

Budynek pomocniczy, mieszczący zespół filtrów przepompowni – lata 1920-1930. Modernizm. Remontowany w roku 1973.

Budynek wolnostojący, na rzucie koła, jednokondygnacyjny na niskim cokole, murowany, zwieńczony dachem płaskim o mocno wysuniętym okapie, z niewielkim owalnym świetlikiem w centralnej części. Oblicowany dwubarwnym klinkierem.

Elewacja artykułowana wąskimi lizenami z ciemnej cegły – zendrówki. Co drugie przeszło przeprute wysokim, prostokątnego kształtu oknem bez oprawy, o wyróżnionym zendrówką nadprożu i prostym, murowanym podokienniku. Ślusarka okienna typu przemysłowego, o drobnych podziałach. Od południa obszerny otwór drzwiowy prostokątnego kształtu, nad którym wysunięty okap ze sztucznego kamienia.

Stan zachowania:

— dobry. Od południowego wschodu wtórnie przebity otwór o charakterze technicznym. Drobne ubytki w partii okapu dachu. Wymienione drzwi wejściowe.

Zalecenia konserwatorskie:

Do zachowania:

— bryła budynku, forma i pokrycie dachu;

— wystrój elewacji, wykrój i rozmieszczenie otworów, ślusarka okien.

Zalecana naprawa okapu dachu oraz likwidacja, względnie zmiana formy otworu technicznego od południowego wschodu.

Budynek kwalifikuje się do wpisu do rejestru zabytków jako przykład modernistycznej architektury przemysłowej, funkcjonalnie związanej z budynkiem stacji pomp.

Ulica Okólna

Grünthaler Strasse (ok. 1870), Okólna (1946)

Przecznica ul. Głogowskiej (*Neue Glogauer Strasse*). Pierwotnie droga prowadząca do niewielkiego majątku książęcego „*Grünthal*”, pełniącego rekreacyjno-kuracyjną funkcję ze względu na odkryte w tym miejscu źródło i przez długie lata będącego własnością rodu Hochbergów. W późniejszym czasie między ul. Okólną, a Głogowską wyrósł kompleks zabudowań fabryki fortepianów Selinkiego. Nie doszła do skutku planowana w początkach XX w. regulacja ulicy. Obecna nazwa odzwierciedla jej charakterystyczny, łukowaty przebieg.

• ul. Okólna 2a (fot. 146-147)

Dom mieszkalny, ok. 1900 r. Historyzm (neoklasycyzm) z elementami secesji. Remontowany w 2 poł. XX w. z częściowym zatarciem cech stylowych.

Budynek wolnostojący, murowany, tynk., podpiwniczony, dwukondygnacyjny na cokole, z użytkowym poddaszem, wzniesiony na planie prostokąta. Od wschodu obszerny, częściowo otwarty (wsparty na czworobocznym filarze) murowanej konstrukcji ganek, poprzedzony pojedynczym biegiem schodów o pełnej, murowanej balustradzie. W górnej jego kondygnacji wysunięta, oparta na stalowych wspornikach weranda o pełnej balustradzie, oszklona, nakryta dachem pulpitem. Dach budynku dwuspadowy, kryty dachówką ceramiczną, z pojedynczym naczółkiem od wschodu i lukarnami powiekowymi.

Fasada (elewacja południowa), sześćoosiowa, o regularnym układzie otworów. Kondygnacje rozdzielone profilowanym listwowym gzymsem. Pod gzymsem koronującym pusty fryz dochodzący do linii okien górnej kondygnacji. Otwory okienne prostokątne, umieszczone w płytkich blendach, w partii pietra oparte na gzymsie międzykondygnacyjnym. Nad oknami parteru w górnej części blend nadproże w formie półwałka. W oknach parteru metalowe rolety antywłamaniowe. Stolarka (zachowana w oknach pietra) o stałym ślemieniu i krzyżowych podziałach głównych.

Elewacja tylna (północna), sześćoosiowa, o nierozdzielonych kondygnacjach. W dwóch pierwszych osiach okna klatki schodowej, prostokątne, różnych form i rozmiarów, z ceglanyimi podokiennikami. W części opatrzone dekoracyjnymi kutymi kratami z motywami roślinnymi, pod wpływem secesji. Okna pozostałych czterech osi regularnie rozmieszczone, z ceglanyimi prostymi podokiennikami. W oknach parteru metalowe rolety antywłamaniowe. Częściowo zachowana stolarka okien o stałym ślemieniu i krzyżowych podziałach głównych (w partii pietra) oraz o charakterystycznych podziałach kwaterowych, z relikami barwnego oszklenia (okna klatki schodowej).

Elewacja boczna (wschodnia). W środkowej części ganek/weranda. W partii poddasza pojedyncze okno typu termalnego, wypełnione stolarką o drobnych podziałach. Kondygnacje rozdzielone częściowo zachowanym, profilowanym listwowym gzymsem, przechodzącym w gzyms balustrady werandy. W partii ganku delikatna artykulacja pilastrami, balustrada tarasu kondygnacji górnej dzielona na wgłębne płyciny. Okno ganku prostokątne, opracowane jak oka parteru fasady, opatrzone ozdobną kratą, z zachowaną stolarką o krzyżowym podziale. Drzwi dwuskrzydłowe, konstrukcji ramowo-płycinowej, o bogatej dekoracji snycerskiej. Okna werandy o charakterystycznych podziałach. Elewacja tylna tynkowana gładko, w partii poddasza dwa prostokątne kształtu otwory okienne bez oprawy.

Stan zachowania:

— średni. Wymieniona większa część tynków elewacji. Większość okien parteru opatrzona metalowymi roletami zewnętrznymi. Wymiana pokrycia dachu werandy na blachę falistą. Wymieniona duża część stolarki okien.

Zalecenia konserwatorskie:

Do zachowania:

- bryła budynku, forma i pokrycie dachu;
- schemat wystroju elewacji, wykrój i rozmieszczenie otworów;
- metaloplastyczny detal w postaci krat okiennych;
- relikty stolarki okien wraz z oszkleniem oraz drzwi frontowe.

Zalecana zmiana pokrycia dachu werandy na niekolidujące ze stylem budynku oraz demontaż lub zmiana formy rolet parteru. Postulowana wymiana plastikowej stolarki okien na drewnianą, wzorowaną na oryginalnej.

• ul. Okólna 4 (fot. 148)

Kamienica czynszowa, ok. 1910 r. Historyzm (neoklasycyzm). Budynek nieużytkowany, przeznaczony do rozbiórki.

Budynek murowany, tynk., podpiwniczony, trzykondygnacyjny na cokole, z użytkowym poddaszem, wzniesiony na planie prostokąta. Dach dwuspadowy o wysokiej strzałce, z naczółkiem od strony wschodniej i dużą dwuosiową lukarną w połaci południowej. Lukarna kryta własnym dachem o trzech połaciach, w układzie prostopadłym.

F a s a d a (elewacja południowa), pięcioosiowa, płaska, o regularnym układzie otworów. Przyziemie boniowane, wydzielone wąskim, profilowanym gzymsem. Górne kondygnacje nierozdzielone, z lizenami w narożnikach. W zwieńczeniu profilowany gzyms z fryzem kostkowym poniżej. Lukarna zwieńczona wąskim, słabo profilowanym gzymsem. Otwory okienne prostokątne, w przyziemiu z kłińcami w nadprożu i zwieńczone wspólnym gzymsem nadokiennym, gierowanym w strefie osi w formie uproszczonych naczółków trójkątnych. Otwór wejścia głównego w osi 5, opracowany jak pozostałe. Okna pięter ujęte w wąskie, wklęsłe opaski. W strefie międzykondygnacyjnej wyróżnione listwami, wydłużone prostokątne płyciny w roli fartuchów podokiennych. Pośrodku pola płycin geometryczna dekoracja sztukatorska z motywem rombu.

E l e w a c j a b o c z n a (wschodnia), płaska, o niewydzielonych kondygnacjach. W narożniku południowym pojedyncza lizena. Otwory okienne niewielkie, o przypadkowym układzie, przebite wtórnie.

E l e w a c j a t y l n a (północna), trójosiowa, płaska, pozbawiona artykulacji. Otwory okienne prostokątne, bez oprawy. W osi pierwszej okna klatki schodowej, nieco większych rozmiarów.

Wnętrza niedostępne.

Stan zachowania:

— zły. Budynek zdewastowany, niezamieszkały, zawilgocony. Zamurowane wszystkie otwory w przyziemiu, znaczne ubytki tynków, w większości okien brak stolarki.

Zalecenia konserwatorskie:

Do zachowania:

- bryła budynku, forma i pokrycie dachu;
 - schemat wystroju elewacji, wykrój i rozmieszczenie otworów;
- Postulowane zabezpieczenie przed dalszą dewastacją.

W wypadku odbudowy zalecane uzupełnienie tynków oraz stolarki według zachowanych reliktyw. Jednak ze względu na stan techniczny budynku dopuszcza się jego rozbiórkę. Zaleca się wówczas budowę w tym miejscu nowego domu z zachowaniem linii zabudowy od strony ul. Okólnej, z dopuszczalnym zwiększeniem wysokości budynku i liczby kondygnacji oraz wydłużenia bryły w kierunku wschodnim, jednak o wysokości bryły nie większej niż w sąsiednim budynku przy ul. Głogowskiej. Należy zachować formę pokrytego dachówką ceramiczną dachu dwuspadowego lub dwuspadowego z naczółkiem, z facjatami.

Ulica Pawicka

Panten, Panthen – wzmiankowane już w 1417 r. jako Panthenaw nad Kaczawą. Obecnie – Pątnów Legnicki. Administracyjnie przysiółek Pawice przypisany był do Pątnowa. Leśniczówka widnieje już na mapie topograficznej Śląska z lat 1764-1770 oraz z 1823 r.; w 1845 r. wymieniana jest na tym terenie królewska leśniczówka (Oberförsterei) – nadleśnictwo.

Droga polna, przekształcona w ulicę Pawicką w 1959 r. Obszar przysiółka włączony administracyjnie w obręb Legnicy w 1983 r.

• ul. Pawicka 2 (fot. 149)

Budynek mieszkalny, wzn. ok. 1940 r.

Mur., tynk., z ceglanym detalem architektonicznym, wolnostojący, usytuowany po wschodniej stronie ul. Pawickiej, na działce ograniczonej od wschodu korytem rzeki Kaczawy. I-kondygnacyjny, podpiwniczony, z użytkowym poddaszem, nakryty ceramicznym dachem czterospadowym; od frontu z wyższym, nakrytym osobnym dachem trójspadowym ryzalitem wejściowym.

Elewacja frontowa (zachodnia): 3-osiowa, z wejściem do budynku w osi środkowej, umieszczonej w ryzalicie. Otwór wejściowy, poprzedzony kilkoma stopniami wyrównawczymi – prostokątny, w ceramicznym, klinkierowym obramieniu, po bokach którego umieszczono dwa niewielkie, wąskie otwory okienne; nad otworem, w partii poddasza – 3 mniejsze, prostokątne, symetrycznie rozmieszczone otwory okienne. Otwory okienne w przyziemiu prostokątne, zbliżone kształtem do kwadratu; stolarka trójskrzydłowa, 6-dzielna.

Elewacje boczne: 2-osiowa elewacja pd. oraz przesłonięta drewnianym budynkiem gospodarczym elewacja pn. Elewacja wschodnia poprzedzona wysokim tarasem rozwiązany na podpiwniczeniu.

Wnętrze nie rozpoznane.

Stan zachowania:

— Dobry.

Zalecenia konserwatorskie:

Do zachowania:

— bryła budynku, kształt połączeń dachowych;

— wykrój i układ otworów; skromny ceramiczny detal architektoniczny w postaci obramienia otworu wejściowego.

• ul. Pawicka 4 (fot. 150)

Nadleśnictwo, wzm. w 1845 r.; obecna zabudowa z pocz. XX w.

Zespół budynków leśniczówki usytuowany jest po wschodniej stronie ul. Pawickiej; złożony z budynku głównego i pomocniczych usytuowanych wokół czworobocznego podwórza. Obecny budynek leśniczówki, usytuowany kalenicowo wzdłuż zachodniej pierzei podwórza; budynek mieszkalno-gospodarczy (współcześnie przebudowany) usytuowany w południowej pierzei. Pozostałe budynki gospodarcze wzniesiono współcześnie.

Budynek nadleśnictwa, ob. Nadleśnictwo Legnica, wzn. pocz. XX w.

Mur., tynk., wolnostojący, z gankiem poprzedzonym 1-biegowymi schodami od strony wschodniej; w część zachodniej zryzalitowany; podpiwniczony, I-kondygnacyjny, z II-kondygnacyjnym ryzalitem w elewacji zachodniej, poprzedzonym I-kondygnacyjnym; nakryty ceramicznym dachem dwuspadowym; ryzalit – osobnym dachem 2-spadowym, ustawionym poprzecznie do korpusu; niższy, I-kondygnacyjny ryzalit nakryty dachem 3-spadowym.

Elewacje budynku pokryte tynkiem fakturowym; całość obiega ceramiczna (współczesna) partia cokołu. Opaski okienne wyrobione w tynku gładkim.

Elewacja zachodnia (od strony ulicy): 3-częściowa; części boczne I-kondygnacyjne, 2-osiove; część środkowa – II-kondygnacyjny ryzalit zamknięty trójkątnym szczytem; w parterze 3-osiowy, przesłonięty bryłą I-kondygnacyjnego, 3-osiowego ryzalitu w osi środkowej; w II kondygnacji – 4-osiowy.

Elewacja wschodnia (od strony dziedzińca): I-kondygnacyjna, z wysoką partią cokołu; 7-osiowa, z centralnie w osi umieszczonymi jednobiegowymi schodami.

Elewacje szczytowe: II-kondygnacyjne, 4-osiove.

Otwory okienne prostokątne, zamknięte łukiem odcinkowym; w szczytach – mniejsze, o zbliżonym wykroju. Stolarka okienna skrzynkowa, ze stałym ślemieniem, 2-skrzydłowa.

Wnętrze 3-traktowe z węższym korytarzem w trakcie środkowym. Schody 2-biegowe powrotne, w części pd. traktu środkowego; masywne, z ceramiczną, współczesną okładziną. Stropy płaskie, drewniane z podsufitką. We wnętrzach drewniana płycinowa stolarka drzwiowa (drzwi 1-skrzydłowe w płycinowych ościeżach). Drzwi wejściowe – drewniane, współczesne, stylizowane.

Stan zachowania:

— Bardzo dobry.

Zalecenia konserwatorskie:

Do zachowania:

- bryła budynku, kształt i pokrycie połaci dachowych;
- wykrój i układ otworów; opaski okienne;
- wewnętrzną stolarkę drzwiową;
- historyczne granice posesji.

W przypadku wymiany stolarki okiennej i drzwiowej wymaga się stosowania stolarki drewnianej z zachowaniem istniejących wzorów.

• ul. Pawicka 6 (fot. 151)

Dom mieszkalny, wzn. 1938 r.

Mur., tynk., z drewnianymi, oszalowanymi szczytami, ceglanym, otynkowanym detałem architektonicznym; wolnostojący, usytuowany po wschodniej stronie ul. Pawickiej, ustawiony szczytowo do ulicy. I-kondygnacyjny, podpiwniczony, z użytkowym, II-kondygnacyjnym poddaszem, nakryty ceramicznym dachem dwuspadowym.

Elewacja frontowa (północna): 3-osiowa, z wejściem do budynku w osi środkowej, poprzedzonym granitowymi schodami wyrównawczymi; nad otworem, w połaci dachu facjata w kształcie lukarny powiekowej, z otworem okiennym zamkniętym łukiem pełnym. Otwór wejściowy prostokątny, w tynkowym, profilowanym obramieniu ze zwornikiem z datą 1938. Stolarka ramowo-płycinowa, 1-skrzydłowa, powtarzająca kształt otworu. Otwory okienne w piwnicy mniejsze, w przyziemiu większe prostokątne, zamknięte łukiem odcinkowym; stolarka współczesna.

Elewacja południowa: 4-osiowa; w narożu pd.-wsch. – drewniany ganek-loggia, do którego od wsch. prowadzą zewnętrzne, jednobiegowe granitowe schody. W połaci dachu dwie lukarny nakryte daszkami 3-spadowymi.

Elewacje szczytowe (wsch. i zach.): I-kondygnacyjne z oszalowanymi, II-kondygnacyjnymi szczytami. Parter i I kondygnacja poddasza w elewacji zachodniej – 2-osiowe, II kondygnacja szczytu – 1-osiowa; w elewacji wschodniej – parter 4-osiowy. poddasze j.w.

Wnętrze nie rozpoznane.

Stan zachowania:

— Dobry.

Zalecenia konserwatorskie:

Do zachowania:

- bryła budynku, kształt połaci dachowych;
- wykrój i układ otworów; obramienia otworu wejściowego;
- drewniany ganek;
- oszalowanie ścian szczytowych.

Ulica Pątnowska

Stare Piekary – do 1984 r., również Pantener Strasse (ok. 1930), Pątnowska (1946).

Ulica Pątnowska jest obecnie główną osią komunikacyjną dawnej wsi Stare Piekary, Przebieg drogi wykształcony w XIX w. jest wielokrotnie załamany. Na południu dawnej wsi, wzdłuż obecnej ul. Pątnowskiej, znajdują się zabudowania określone na mapach z l. 30. XX w. jako *Carthaus Abbau..* W granicach obecnej posesji przy ul. Pątnowskiej 38 – znajdowała się olejarnia (dawny młyn tzw. Górny), w 1936 r. opisana na mapie topograficznej jako fabryka.

U zbiegu ul. Pątnowskiej i Poziomkowej znajdowała się przed 1945 r. restauracja.

Pierwotnie północny fragment obecnej ul. Pątnowskiej był drogą polną, wiodącą do istniejącej co najmniej od pierwszej połowy XV w. wsi Pątnów Legnicki (*Panten*). W roku 1930 w początkowym odcinku przekształcona w ulicę.

• ul. Pątnowska 7 (fot. 152)

Wielorodzinny budynek mieszkalny, wzn. k. XIX w., historyzm.

Mur., tynk., z partią cokołową w wątku ceglany; z wyrobionym w tynku detalem architektonicznym, wolnostojący, usytuowany kalenicowo po północnej stronie ul. Pątnowskiej. Budynek założony na planie prostokąta, o zwartej bryle, podpiwniczony, II-kondygnacyjny, nakryty dachem dwuspadowym o pokryciu ceramicznym, z facjatą oraz dwiema lukarnami w południowej połaci dachu, ponad fasadą.

Fasada 5-osiowa z wejściem do budynku na osi budynku. W 3 osi fasady 2-osiowa, I-kondygnacyjna facjata, wyniesiona ponad połać dachu. Elewacja na niskim cokole z okładziną ceramiczną, w którym zamknięte odcinkowo okna piwnic. Powyżej lico elewacji gładko tynkowane. Fasada artykułowana poziomo pasem gzymsowym ponad przyziemiem oraz profilowanym, wyładowanym gzymsem koronującym. Dodatkową artykulację stanowią pionowe pasy boni ujmujące środkowe okno w poziomie II kondygnacji. Facjata ujęta trójkątnymi elementami bocznymi, zwieńczona trójkątnym szczytem oddzielonym odcinkiem profilowanego gzymsu, artykułowanym na osi płaską, szeroką lizeną oraz zwieńczonym po bokach i na osi motywem ustawionych na niskich cokołach kul. Lukarny rozmieszczone symetrycznie względem facjaty, ponad skrajnymi osiami elewacji. Otwór wejściowy w 3 osi, prostokątny, ujęty wklęsłą. Dekorację otworu wejściowego stanowią klinowo opracowane bonia w nadprożu, ponad wyrobionym w tynku pasem spinającym otwory parteru. Drzwi wejściowe dwuskrzydłowe z dwudzielnym, przeszklonym nadświetlem. Okna w przyziemiu w analogicznie opracowanych obramieniach. W II kondygnacji okna w szerokich, tynkowych opaskach z klinami, zwieńczone odcinkami profilowanego gzymsu. W oknach parteru zachowana oryginalna drewniana stolarka okienna, bez dekoracji; w oknach piętra oraz poddasza stolarka PCV.

Elewacje boczne gładko tynkowane; elewacja zachodnia z dwoma prostokątnymi otworami okiennymi w poziomie poddasza, wschodnia – ślepa.

Wnętrze nie rozpoznane.

Stan zachowania:

— Średni.

Zalecenia konserwatorskie:

Do zachowania:

- bryła budynku, kształt połaci dachowych oraz facjaty;
- tynkowy detal architektoniczny elewacji;
- wykrój i układ otworów;

- oryginalna stolarka drzwi wejściowych;
- historyczne granice posesji.

Ponadto ochronie podlegają oryginalne elementy wystroju i wyposażenia wnętrz, w tym sztukaterie, piece, stolarka drzwi wewnętrznych.

W przypadku wymiany stolarki okiennej i drzwiowej wymaga się stosowania stolarki drewnianej z zachowaniem istniejących wzorów.

• ul. Pątnowska 14 (fot. 153)

Wielorodzinny budynek mieszkalny, wzn. ok. XIX w., historyzm.

Mur., częściowo tynk., wolnostojący, usytuowany kalenicowo po południowej stronie ul. Pątnowskiej. Budynek założony na planie prostokąta, podpiwniczony, II-kondygnacyjny, o bryle rozczłonkowanej III-kondygnacyjnym ryzalitem w zachodniej części fasady, nakryty dachem dwuspadowym o pokryciu ceramicznym z naczółkiem od strony zachodniej; ryzalit nakryty dachem trójspadowym z lukarną powiekową w połaci północnej. Do budynku od strony południowej przylega parterowa część gospodarcza.

Fasada 5-osiowa z ryzalitem w obrębie 4-5 osi. Lico elewacji pierwotnie gładko tynkowane – obecnie tynki w bardzo złym stanie zachowania. Fasada bez podziałów. Jediną skromną dekorację fasady stanowią uproszczone opaski tynkowe u góry zamknięte spłaszczonym łukiem odcinkowym.

Elewacja zachodnia 2-osiowa, z otworem wejściowym w 2 osi, prostokątnym; drzwi wejściowe dwuskrzydłowe, ramowo-płycinowe, w górnej części przeszklone. Wejście do budynku poprzedzone biegiem zewnętrznych schodów osłoniętych gankiem z pełną balustradą oraz trójspadowym, ceramicznym daszkiem wspartym na dwóch słupach o przekroju kwadratowym. Okna bez obramień. W szczycie poniżej naczółka – potrójny świetlik.

Elewacja wschodnia przesłonięta budynkiem gospodarczym, ślepa.

Częściowo zachowana oryginalna drewniana stolarka okienna, bez dekoracji; w pozostałych oknach stolarka PCV, bez podziałów.

Wnętrze nie rozpoznane.

Stan zachowania:

- Średni. Tynki w złym stanie technicznym.

Zalecenia konserwatorskie:

Do zachowania:

- bryła budynku, kształt połaci dachowych oraz facjaty;
- wykrój i układ otworów;
- historyczne granice posesji.

Ponadto ochronie podlegają oryginalne elementy wystroju i wyposażenia wnętrz, w tym sztukaterie, piece, stolarka drzwi wewnętrznych.

Zalecany remont elewacji. W przypadku wymiany stolarki okiennej i drzwiowej wymaga się stosowania stolarki drewnianej z zachowaniem istniejących wzorów.

• ul. Pątnowska 16 (fot. 154)

Dom mieszkalny, wzn. k. XIX w., w wystroju elewacji elementy neorenesansu północnego.

Mur., tynk., z fasadą w wątku ceglany; z wyrobionym w tynku detalem architektonicznym, wolnostojący, usytuowany kalenicowo po południowej stronie ul. Pątnowskiej. Budynek założony na planie prostokąta, o zwartej bryle, I-kondygnacyjny, z dodatkową, obniżoną kondygnacją poddasza, nakryty dachem dwuspadowym o pokryciu ceramicznym, z ryzalitem

wyniesionym na osi fasady, wyniesionym w północnej połaci dachu i nakrytym dwuspadowym daszkiem ceramicznym. Bryła budynku rozczłonkowana dobudowanym na osi fasady drewnianym gankiem – werandą, nakrytą dachem pulpitowym. Do wschodniej części budynku dobudowana parterowa przybudówka.

Fasada 5-osiowa z płytkim, II-kondygnacyjnym, ryzalitem w środkowej osi, zamkniętym trójkątnym szczytem. Do ryzalitu dobudowany przeszklony ganek z wejściem w ścianie wschodniej; do wejścia prowadzą jednobiegowe, zewnętrzne schody. Fasada artykułowana poziomo pasem gzymsowym ponad przyziemiem oraz profilowanym, wyładowanym gzymsem koronującym. Otwory okienne w przyziemiu prostokątne, w tynkowych obramieniach w postaci uskokowo profilowanej opaski oraz nadokienników i podokienników w postaci wydłużonych płycin, w których prostokątne pola o wciętych narożach, wykonane w strukturze groszkowanej. Zdwojone świetliki i blendy w kondygnacji poddasza w opaskach tynkowych; pomiędzy nimi tynkowe ramy tworzące pola o wciętych narożach. Dolna ścianka werandy dekorowana wyrobionymi w tynku płycinami z środkowym polem o strukturze groszkowanej z narożami wyłamanymi do wewnątrz. W oknach stolarka PCV.

Elewacje boczne gładko tynkowane; elewacja zachodnia z dwoma prostokątnymi otworami okiennymi oraz świetlikiem w poziomie poddasza, wschodnia – przesłonięta parterową dobudówką.

Wnętrze nie rozpoznane.

Stan zachowania:

— Średni.

Zalecenia konserwatorskie:

Do zachowania:

- bryła budynku, kształt połaci dachowych oraz facjaty;
- tynkowy detal architektoniczny elewacji;
- wykrój i układ otworów;
- historyczne granice posesji.

Ponadto ochronie podlegają oryginalne elementy wystroju i wyposażenia wnętrz, w tym sztukaterie, piece, stolarka drzwi wewnętrznych.

W przypadku wymiany stolarki okiennej i drzwiowej wymaga się stosowania stolarki drewnianej z zachowaniem istniejących wzorów.

• ul. Pątnowska 17 (fot. 155)

Wielorodzinny budynek mieszkalny, wzn. ok. 1900 r., architektura budynku o cechach stylu rodzimego.

Mur., tynk., z partią cokołową w wątku ceglanym; z wyrobionym w tynku detalem architektonicznym, wolnostojący, usytuowany kalenicowo po północnej stronie ul. Pątnowskiej. Budynek założony na planie prostokąta, o bryle rozczłonkowanej ryzalitem oraz tarasem w elewacji południowej oraz gankiem wejściowym w elewacji zachodniej, podpiwniczony, II-kondygnacyjny (kondygnacja poddasza obniżona), nakryty dachem dwuspadowym o pokryciu ceramicznym.

Fasada 5-osiowa, obręb 4-5 osi II-kondygnacyjny ryzalit wyniesiony ponad poziom połaci dachu, zakończony trójkątnym szczytem i nakryty dwuspadowym daszkiem ceramicznym. Szczyt ryzalitu przesłonięty dekoracyjnie opracowaną drewnianą konstrukcją zadaszenia. Przy ryzalicie, w obrębie 2-3 osi przyziemia współcześnie urządzony taras z metalową balustradą; otwór okienny w 3 osi powiększony do rozmiarów porte-fenêtre. Elewacja na niskim cokole z okładziną ceramiczną, w którym zamknięte odcinkowo okna piwnic. Powyżej lico elewacji gładko tynkowane (obecnie brak dużej powierzchni tynków). Fasada

artykułowana poziomo uproszczonym gzymsem podokiennym w kondygnacji poddasza. Dodatkową artykulację stanowią pionowe pasy boni ujmujące ryzalit (brak tynków w poziomie i kondygnacji). Otwory okienne prostokątne, w tynkowych obramieniach. W przyziemiu okna w tynkowych, profilowanych opaskach z motywem kół w górnych narożach (w ryzalicie opaski skute); ponad oknami w 1-3 osi proste odcinki profilowanego gzymsu, w obrębie ryzalitu – podokienne płyciny zamknięte u góry odcinkami gzymsów wyłamanych w narożach i dwubocznie na osi. Okna kondygnacji poddasza w tynkowych, uszakowych, płasko opracowanych opaskach. Okna II kondygnacji ryzalitu w płaskich opaskach z klinćem na osi, oparte na wspólnym gzymsem podokiennym, pod którym plakietki w kształcie kwadratu z zaznaczonymi przekątnymi. Świetlik w szczycie ryzalitu półokrągły, ujęty płaską opaską. W oknach poddasza zachowana drewniana stolarka okienna, bez dekoracji; w pozostałych otworach okiennych – stolarka PCV.

Elewacje boczne 3-osiove, z analogicznie jak w ryzalicie fasady opracowaną dekoracją szczytów. Artykulację elewacji stanowią gzymsy podokienne w II kondygnacji. W elewacji zachodniej w przyziemiu dobudowany ganek osłaniający wejście do budynku, poprzedzony biegiem zewnętrznych schodów, nakryty ceramicznym daszkiem pulpitowym. Do elewacji wschodniej, na całej jej szerokości, dobudowana parterowa przybudówka nakryta ceramicznym dachem pulpitowym.

Wnętrze nie rozpoznane.

Stan zachowania:

— Średni. Mocno zniszczone tynki. Bryła zniekształcona tarasem w elewacji południowej.

Zalecenia konserwatorskie:

Do zachowania:

- bryła budynku, kształt połaci dachowych oraz facjaty;
- tynkowy detal architektoniczny elewacji;
- wykrój i układ otworów;
- historyczne granice posesji.

Ponadto ochronie podlegają oryginalne elementy wystroju i wyposażenia wnętrz, w tym sztukaterie, piece, stolarka drzwi wewnętrznych.

W przypadku wymiany stolarki okiennej i drzwiowej wymaga się stosowania stolarki drewnianej z zachowaniem istniejących wzorów.

Zalecany remont elewacji budynku z odtworzeniem tynkowego detalu architektonicznego elewacji.

• ul. Pątnowska 21 (fot. 156)

Wielorodzinny budynek mieszkalny, wzn. k. XIX w., historyzm.

Mur., tynk.; z wyrobionym w tynku detalem architektonicznym, wolnostojący, usytuowany kalenicowo po północnej stronie ul. Pątnowskiej. Budynek założony na planie prostokąta, o zwartej bryle, podpiwniczony, II-kondygnacyjny, z dodatkową, obniżoną kondygnacją poddasza, nakryty dachem dwuspadowym o pokryciu ceramicznym z oknami połaciowymi.

Fasada 5-osiowa, z pseudoryzalitem w środkowej osi. Elewacja na niskim cokole. Powyżej lico elewacji gładko tynkowane. Fasada artykułowana w narożach oraz pomiędzy osiami okiennymi gładkimi lizenami. Otwory okienne prostokątne, w tynkowych, profilowanych opaskach. Centralny otwór przyziemia ujęty dodatkowo rodzajem aediculi zwieńczonej trójkątnym naczółkiem obramionym profilowaniem, w którego polu kielnia, młotek i trójkąt. Świetliki poddasza w kształcie leżących prostokątów osadzone na odcinkach profilowanego gzymsu podokiego. Stolarka współczesna PCV.

Elewacje boczne do wysokości II kondygnacji artykułowane tynkowym podziałem ramowym, z czterema otworami okiennymi w poziomie poddasza (dwa okna pośrodku i mniejsze otwory po bokach). Elewacja zachodnia przesłonięta bryłą garażu, z dwoma prostokątnymi otworami okiennymi w poziomie poddasza, północna – ślepa.

Wnętrze nie rozpoznane.

Zachowane murowane słupki oraz bogata krata dekorowana motywami kwiatowymi furtki prowadzącej na teren posesji.

Stan zachowania:

— Średni.

Zalecenia konserwatorskie:

Do zachowania:

- bryła budynku, kształt połączeń dachowych;
- tynkowy detal architektoniczny elewacji;
- wykrój i układ otworów;
- historyczne granice posesji oraz elementy oryginalnego ogrodzenia.

Ponadto ochronie podlegają oryginalne elementy wystroju i wyposażenia wnętrza, w tym sztukaterie, piece, stolarka drzwi wewnętrznych.

W przypadku wymiany stolarki okiennej i drzwiowej wymaga się stosowania stolarki drewnianej z zachowaniem istniejących wzorów.

• ul. Pątnowska 23 (fot. 157)

Wielorodzinny budynek mieszkalny, wzn. k. XIX w., historyzm.

Mur., tynk., cokół oraz poziom II kondygnacji fasady w wątku ceglany; z wyrobionym w tynku detalem architektonicznym, wolnostojący, usytuowany kalenicowo po północnej stronie ul. Pątnowskiej. Budynek założony na planie prostokąta, o zwartej bryle, podpiwniczony, II-kondygnacyjny, nakryty dachem dwuspadowym o pokryciu ceramicznym. Fasada 5-osiowa z wejściem do budynku na osi budynku. Elewacja na niskim cokole z okładziną ceramiczną, w którym zamknięte odcinkowo okna piwnic. W poziomie parteru elewacja dekorowana poziomymi pasami boni. Powyżej lico elewacji w wątku ceglany. Fasada artykułowana poziomo pasem gzymsem ponad przyziemiem oraz profilowanym, wyładowanym gzymsem koronującym. Dodatkowo okna II kondygnacji na wysokości nadproży spięte prostym pasem tynkowym. Pod gzymsem koronującym elewacja zdobiona geometrycznym pasowym ornamentem ułożonym z cegieł w kolorze ugru. Dodatkową artykulację stanowią pionowe pasy boni obejmujące naroża fasady (bonia w układzie naprzemiennym – gładkie i o fakturze groszkowanej). Otwór wejściowy w 3 osi, prostokątny, ujęty wklęsłą. Dekorację otworu wejściowego stanowią klinowo opracowane bonie w nadprożu (środkowe opracowane rautowo – boczne – o fakturze groszkowanej). Drzwi wejściowe drewniane, dwuskrzydłowe z dwudzielnym, przeszklonym nadświetlem. Drzwi o konstrukcji ramowo-płycinowej, o dolnych płycinach kwadratowych, opracowanych rautowo; listwa przymykowa zdobiona u góry wolutową konsolą. Otwory okienne prostokątne. W przyziemiu okna opracowane analogicznie jak otwór wejściowy. Okna II kondygnacji w bogato opracowanych obramieniach złożonych z płasko opracowanej opaski i szerokiej płyciny podokiennej oraz nadproża dekorowanego na osi klinem oraz w tworzących uszaki górnych narożach – guzami; ponad nadprożem płycina w kształcie leżącego prostokąta, w której polu dwie esowo wygięte ślimacznice w układzie antytetycznym; płycina ujęta rodzajem płaskich konsolek, na których oparty odcinek profilowanego gzymasu. W 1 i 2 osi parteru zachowana oryginalna drewniana stolarka okienna, z profilowanym ślemieniem i dekoracją na słupkach; w pozostałych oknach stolarka PCV.

Elewacje boczne pierwotnie gładko tynkowane, obecnie w dużym stopniu tynki skute; w poziomie poddasza po cztery otwory okienne – dwa skrajne mniejsze; w szczytach świetliki. Wnętrze nie rozpoznane.

Stan zachowania:

— Średni. W znacznym stopniu ubytki tynku.

Zalecenia konserwatorskie:

Do zachowania:

- bryła budynku, kształt połaci dachowych oraz facjaty;
- tynkowy detal architektoniczny elewacji;
- wykrój i układ otworów;
- oryginalna stolarka okienna oraz drzwi wejściowych;
- historyczne granice posesji.

Ponadto ochronie podlegają oryginalne elementy wystroju i wyposażenia wnętrz, w tym sztukaterie, piece, stolarka drzwi wewnętrznych.

W przypadku wymiany stolarki okiennej i drzwiowej wymaga się stosowania stolarki drewnianej z zachowaniem istniejących wzorów.

Zalecany remont elewacji budynku z odtworzeniem tynkowego detalu architektonicznego elewacji.

• ul. Pątnowska 24 (fot. 158)

Budynek mieszkalny, wzn. 4 ćw. XIX w., pocz. XX w.

Mur., tynk., wolnostojący, dwuczłonowy, składający się z budynku mieszkalnego w skrzydle zachodnim, usytuowanym kalenicowo po południowej stronie ul. Pątnowskiej, przy zbiegu z ul. Kołodziejską oraz skrzydłem ustawionym szczytowo do ul. Kołodziejskiej. Obie części budynku założone na planie prostokąta, o zwartej bryle, I-kondygnacyjne, nakryte dachem dwuspadowym o pokryciu ceramicznym.

Fasada części zachodniej 4-osiowa z wejściem do budynku w 2 osi, prostokątny, osłonięty współczesnym pulpitem dachowym. Stolarka wtórna. Powyżej, ponad wejściem, wystawka w konstrukcji ryglowej. Elewacja zachodnia 2-osiowa.

Wschodnia część budynku z drewnianym gankiem w 4-osiowej elewacji zachodniej. W elewacji szczytowej jedno okno w poziomie poddasza.

Wnętrze nie rozpoznane.

Stan zachowania:

— Średni.

Zalecenia konserwatorskie:

Do zachowania:

- bryła budynku, kształt połaci dachowych oraz wystawki;
- wykrój i układ otworów;
- oryginalna stolarka okienna;
- historyczne granice posesji.

Ponadto ochronie podlegają oryginalne elementy wystroju i wyposażenia wnętrz, w tym sztukaterie, piece, stolarka drzwi wewnętrznych.

W przypadku wymiany stolarki okiennej i drzwiowej wymaga się stosowania stolarki drewnianej z zachowaniem istniejących wzorów.

• ul. Pątnowska 25 (fot. 159)

Wielorodzinny budynek mieszkalny, wzn. k. XIX w., historyzm.

Mur., tynk., cokół oraz fragmenty poziomu II kondygnacji fasady w wątku ceglany; z wyrobionym w tynku detalem architektonicznym, wolnostojący, usytuowany kalenicowo po północnej stronie ul. Pątnowskiej. Budynek założony na planie prostokąta, o zwartej bryle, podpiwniczony, II-kondygnacyjny z dodatkową, obniżoną kondygnacją poddasza, nakryty dachem dwuspadowym o pokryciu ceramicznym.

Fasada 5-osiowa. Elewacja na niskim cokole z okładziną ceramiczną, w którym zamknięte odcinkowo okna piwnic. Fasada artykułowana poziomo obiegającym budynek pasem gzymsowym ponad przyziemiem. W poziomie II kondygnacji fasada opracowana w konstrukcji ramowej – szerokie ramy gładko tynkowane, pomiędzy nimi prostokątne płaszczyzny w wątku ceglany. Otwory okienne prostokątne. W przyziemiu okna w szerokich, płaskich, gładko opracowanych opaskach; okna drugiej kondygnacji w obramieniach złożonych z płasko opracowanej opaski i szerokiej płyciny podokiennej oraz nadproża dekorowanego motywem wydłużonego prostokąta z trójkątnymi elementami po bokach; powyżej odcinki profilowanego gzymsu. W osiach okien – pary prostokątnych świetlików poddasza. Stolarka wtórna PCV.

Elewacje boczne gładko tynkowane; w poziomie poddasza w elewacji zachodniej trzy otwory okienne – dwa większe pośrodku elewacji oraz północny – mniejszy; w elewacji wschodniej cztery analogiczne otwory (dwa większe i dwa mniejsze); w szczytach świetliki.

Wnętrze nie rozpoznane.

Stan zachowania:

— Dobry.

Zalecenia konserwatorskie:

Do zachowania:

- bryła budynku, kształt połaci dachowych oraz facjaty;
- tynkowy detal architektoniczny elewacji;
- wykrój i układ otworów;
- historyczne granice posesji.

Ponadto ochronie podlegają oryginalne elementy wystroju i wyposażenia wnętrza, w tym sztukaterie, piece, stolarka drzwi wewnętrznych.

W przypadku wymiany stolarki okiennej i drzwiowej wymaga się stosowania stolarki drewnianej z zachowaniem istniejących wzorów.

• ul. Pątnowska 29 (fot. 160)

Wielorodzinny budynek mieszkalny, wzn. k. XIX w., historyzm.

Mur., tynk., cokół oraz lico fasady ponad przyziemiem w wątku ceglany; z wyrobionym w tynku detalem architektonicznym, wolnostojący, usytuowany kalenicowo po północnej stronie ul. Pątnowskiej. Budynek założony na planie prostokąta, o zwartej bryle, podpiwniczony, III-kondygnacyjny, z dodatkową, obniżoną kondygnacją poddasza, nakryty dachem dwuspadowym o pokryciu ceramicznym.

Fasada 5-osiowa, zakomponowana symetrycznie. Elewacja na niskim cokole z okładziną ceramiczną, w którym zamknięte odcinkowo okna piwnic. W poziomie parteru elewacja dekorowana poziomymi pasami boni. Powyżej lico elewacji w wątku ceglany – w poziomie II kondygnacji oraz w narożach w cegle o odcieniu ciemnoczerwonym, ponad II kondygnacją – w kolorze jaśniejszym. Fasada artykułowana poziomo dwoma odcinkami gzymsu podokiennego w przyziemiu, profilowanym gzymsem ponad przyziemiem, gzymsem

podokiennym w II kondygnacji i w poziomie poddasza oraz profilowanym, wyładowanym gzymsem koronującym. Dodatkowo okna II kondygnacji na wysokości nadproży spięte prostym pasem z cegły licowej w ciemnoszarym odcieniu. Otwory okienne prostokątne. W przyziemiu i w II-III kondygnacji okna ujęte profilowanymi, wąskimi opaskami. Dodatkowo ponad oknami i pietra tynkowe płyciny opracowane w fakturze groszkowanej oraz zamykające je odcinki profilowanego gzymsu; w III kondygnacji nadokienniki również w postaci płycin – wszystkie zniszczone. W poziomie poddasza, w osiach okien, pary prostokątnych świetlików. Stolarka wtórna.

Elewacja tylna 3-osiowa, z wejściem do budynku na osi budynku. Elewacje boczne gładko tynkowane, w elewacji zachodniej w poziomie poddasza cztery otwory okienne; elewacja wschodnia ślepa.

Klatka schodowa drewniana, schody dwubiegowe powrotne z drewnianą tralkową balustradą.

Stan zachowania:

— Średni. W znacznym stopniu ubytki tynku, częściowo zniszczony detal architektoniczny.

Zalecenia konserwatorskie:

Do zachowania:

- bryła budynku, kształt połaci dachowych;
- tynkowy detal architektoniczny elewacji;
- wykrój i układ otworów;
- historyczne granice posesji.

Ponadto ochronie podlegają oryginalne elementy wystroju i wyposażenia wnętrz, w tym sztukaterie, piece, stolarka drzwi wewnętrznych.

W przypadku wymiany stolarki okiennej i drzwiowej wymaga się stosowania stolarki drewnianej z zachowaniem istniejących wzorów.

Zalecany remont elewacji budynku z odtworzeniem tynkowego detalu architektonicznego elewacji.

• ul. Pątnowska 31 (fot. 161)

Wielorodzinny budynek mieszkalny, wzn. k. XIX w., historyzm.

Mur., tynk., cokół oraz fasada ponad przyziemiem w wątku ceglanym; z wyrobionym w tynku detalem architektonicznym, wolnostojący, usytuowany kalenicowo po północnej stronie ul. Pątnowskiej. Budynek założony na planie prostokąta, o zwartej bryle, podpiwniczony, II-kondygnacyjny, nakryty dachem dwuspadowym o pokryciu ceramicznym.

Fasada 5-osiowa o równomiernie rozmieszczonych otworach okiennych. Elewacja na niskim cokole z okładziną ceramiczną, w którym zamknięte odcinkowo okna piwnic. W poziomie parteru elewacja dekorowana poziomymi pasami boni.; naroża zaakcentowane dodatkowymi boniami o fakturze groszkowanej. Powyżej lico elewacji w wątku ceglanym: w poziomie II kondygnacji w odcieniu czerwonym, w poziomie poddasza - ugru. Fasada artykułowana poziomo profilowanymi gzymсами międzykondygnacyjnymi. Otwory okienne prostokątne. W przyziemiu okna ujęte boniami o groszkowanej fakturze (w nadprożu bonia w układzie klinowym). Okna II kondygnacji osadzone ponad gzymsowymi podokiennikami, ujęte u dołu gładkimi płycinami podokiennymi oraz nadokiennymi (w nadprożu pas ornamentu ząbkowego) oraz odcinkami profilowanego gzymsu. W poziomie poddasza, w osi okien dekoracyjne plakiety tynkowe o okuciowo wyciętej ramie z motywem rombu pośrodku.. Częściowo zachowana oryginalna drewniana stolarka okienna.

Elewacje boczne pierwotnie gładko tynkowane; w poziomie poddasza po cztery otwory okienne – dwa skrajne mniejsze; w szczytach świetliki.

Wnętrze nie rozpoznane.

Stan zachowania:

— Średni. W znacznym stopniu ubytki tynku.

Zalecenia konserwatorskie:

Do zachowania:

- bryła budynku, kształt połaci dachowych oraz facjaty;
- tynkowy detal architektoniczny elewacji;
- wykrój i układ otworów;
- oryginalna stolarka;
- historyczne granice posesji.

Ponadto ochronie podlegają oryginalne elementy wystroju i wyposażenia wnętrza, w tym sztukaterie, piece, stolarka drzwi wewnętrznych.

W przypadku wymiany stolarki okiennej i drzwiowej wymaga się stosowania stolarki drewnianej z zachowaniem istniejących wzorów.

Zalecany remont elewacji budynku.

• ul. Pątnowska 33 (fot. 162)

Wielorodzinny budynek mieszkalny, wzn. 1901 r., historyzm.

Mur., tynk., fasada ponad przyziemiem w wątku ceglanym; z wyrobionym w tynku detalem architektonicznym, wolnostojący, usytuowany kalenicowo po północnej stronie ul. Pątnowskiej. Budynek założony na planie prostokąta, o zwartej bryle, podpiwniczony, II-kondygnacyjny, z dodatkową, obniżoną kondygnacją poddasza, nakryty dachem dwuspadowym o pokryciu ceramicznym.

Fasada 5-osiowa o symetrycznie rozmieszczonych otworach okiennych. Elewacja na niskim cokole, w którym okna piwnic. W poziomie parteru elewacja dekorowana poziomymi pasami boni.(tynki współczesne). Powyżej lico elewacji w wątku ceglanym: w poziomie II kondygnacji w odcieniu czerwonym, w poziomie poddasza - ugru. Fasada artykułowana poziomo profilowanymi gzymsami podokiennymi we wszystkich kondygnacjach. Otwory okienne prostokątne. W przyziemiu okna w 1-3 osi w profilowanych opaskach; w zwieńczeniu okna w 1 osi naczółek trójkątny, wyłamany w narożach; ponad oknem w 2 osi prosty odcinek profilowanego gzymsu; w środkowej, 3 osi ponad otworem okiennym naczółek półokrągły, osadzony na odcinku gzymsu – w polu naczółka wieniec, w którym data „1901”. Okna 4 i 5 osi parteru pozbawione dekoracji. Otwory okienne II kondygnacji w 1-3 osi w płaskich tynkowych opaskach, w 4-5 osi w opaskach profilowanych; nadokienniki w formie prostokątnych płycin z wydłużonymi motywami sześcioboków zwieńczone odcinkami profilowanego gzymsu. W kondygnacji poddasza, w osiach okien pary prostokątnych świetlików ujęte wspólnymi tynkowymi opaskami. Stolarka okienna wtórna PCV.

Elewacje boczne gładko tynkowane; w poziomie poddasza po cztery otwory okienne – dwa skrajne mniejsze; w szczytach świetliki.

Wnętrze nie rozpoznane.

Stan zachowania:

— Średni. W znacznym stopniu ubytki tynku.

Zalecenia konserwatorskie:

Do zachowania:

- bryła budynku, kształt połaci dachowych oraz facjaty;
- tynkowy detal architektoniczny elewacji;

- wykrój i układ otworów;
- historyczne granice posesji.

Ponadto ochronie podlegają oryginalne elementy wystroju i wyposażenia wnętrz, w tym sztukaterie, piece, stolarka drzwi wewnętrznych.

W przypadku wymiany stolarki okiennej i drzwiowej wymaga się stosowania stolarki drewnianej z zachowaniem istniejących wzorów.

Zalecany remont elewacji budynku wraz z ujednoliceniem kolorystyki i detalu architektonicznego.

• ul. Pątnowska 81

Zakład produkujący prefabrykaty budowlane. Wzniesiony w miejscu dawnej olejarni niewielki kompleks, złożony z budynku biurowego i zwartej z nim od strony zachodniej niskiej hali produkcyjnej. O lokalizacji zdecydowało sąsiedztwo linii kolejowej, dzięki czemu zakład dysponował własną bocznica.

• ul. Pątnowska 81 (fot. 163)

Budynek biurowo-administracyjny, 1935 r. Funkcjonalizm z elementami stylów historycznych (klasycyzm, biedermeier).

Obiekt murowany z prefabrykowanych elementów betonowych, na rzucie litery „L”, o ściętych (za wyjątkiem partii ryzalitu) narożnikach. Dwukondygnacyjny na wysokim cokole, podpiwniczony, kryty dachem namiotowym z lukarnami powiekowymi, o wysuniętych okapach. Od północy masywny ryzalit, zwieńczony samodzielnym dachem trójpółaciowym. Pokrycie dachów ceramiczne (dachówka karpiówka). Od strony zachodniej budynek zwarty z jednokondygnacyjną halą produkcyjno-magazynową.

Elewacja główna (południowa), trójosiowa. Cokół rustykowany. Dzielona na trzy części parą szerokich, również rustykowanych, lizen. W zwieńczeniu fasetowy gzyms koronujący. Otwory okienne prostokątne, o zróżnicowanych proporcjach. W partii osi środkowej szersze, zbliżone do kwadratu. Ujęte w profilowane, fazowane oprawy i opatrzone podokiennikami. Okna piwnic w partii trzonu niewielkie, bez oprawy. Stolarka współczesna, plastikowa, powtarzająca zasadnicze podziały oryginalnej: krzyżowe w oknach bocznych osi, trójskrzydłowe w osi środkowej.

Elewacja boczna (wschodnia), złożona z dwóch części – elewacji trzonu oraz bocznej elewacji ryzalitu tylnego. Elewacja trzonu dwuosiowa, zakomponowana podobnie jak frontowa. Elewacja ryzalitu jednoosiowa. Oprawy okien jak w fasadzie.

Elewacja tylna (północna), złożona z dwóch części – elewacji trzonu oraz ryzalitu. Otwory okienne różnych form i rozmiarów, rozmieszczone nieregularnie, opatrzone jak okna pozostałych elewacji. Otwór głównych drzwi wejściowych umieszczony w osi drugiej, w bezpośrednim sąsiedztwie ryzalitu, poprzedzony pojedynczym biegiem schodów wzdłuż elewacji.

W sieni dwubarwna posadzka lastrykowa. Klatka schodowa konstrukcji drewnianej, z balustradą z prostych, czworobocznych listew i o dekoracyjnych słupkach oraz profilowanym pochwytem. Zachowane drzwi do pomieszczeń wraz z ościeżami.

Stan zachowania:

- dobry. Wymieniona stolarka okien na plastikową, jednak w nawiązaniu do form oryginalnej.

Zalecenia konserwatorskie:

Do zachowania:

- bryła budynku, forma i pokrycie dachu;
- wystrój elewacji, wykrój i rozmieszczenie otworów;
- elementy wystroju i wyposażenia wewnątrz: posadzka sieni, klatka schodowa z balustradą, drzwi pomieszczeń w ościeżach.

Wskazana konserwacja i uzupełnienie ubytków elewacji, zwłaszcza opraw okien – względnie zastąpienie zniszczonych elementów betonowych nowymi, wykonanymi według wzoru oryginalnych.

• ul. Pątnowska 81 (fot. 164-166)

Hala produkcyjno-magazynowa, 1935 r. funkcjonalizm z elementami stylów historycznych (barok).

Budynek murowany z prefabrykowanych elementów betonowych, na rzucie wydłużonego prostokąta, jednokondygnacyjny, na niskim cokole, zwieńczony dachem dwuspadowym o pokryciu z eternitu. Od południa płytki ryzalit nakryty własnym dwupołaciowym dachem.

Elewacja główna (południowa), jedenastoosiowa, artykułowana lizenami. Cokół rustykowany. W partii osi pierwszej i drugiej niewielkich rozmiarów współczesna przybudówka – murowana, nakryta dachem pulpitowym. W osiach ósmej i dziewiątej pseudoryzalit, zwieńczony łamanym szczytem. W osi ostatniej otwór wejścia głównego, umieszczony w głębokiej niszy o arkadowym prześwicie i poprzedzony pojedynczym biegiem kamiennych schodów. Po obu jego stronach niewielkie otwory okienne. Łuk prześwitu półokrągły, z rustykowanych kłińców, zamknięty kluczem w partii którego umieszczona tarcza herbowa z reliefem przedstawiającym atrybuty budowniczego: przykładnicę, cyrkiel i ekierkę. Otwory okienne kształtu prostokątnego zbliżonego do kwadratu, bez oprawy, opatrzone prostymi podokiennikami. Częściowo przemurowane. Wypełnione ślusarką typu przemysłowego o drobnych podziałach kwaterowych.

Stan zachowania:

- dobry. Zmiana pokrycia dachu na eternit. Przekształcona część otworów okiennych budynku, zamurowane wejście główne i flankujące je otwory okienne. Połamana część stopni poprzedzających nieużytkowane wejście do budynku. Od południa murowanej konstrukcji przybudówka.

Zalecenia konserwatorskie:

Do zachowania:

- bryła budynku, forma dachu;
- wystrój elewacji, wykrój i układ otworów, ślusarka okien.

Postulowana zmiana pokrycia dachu oraz likwidacja szpecącej przybudówki, a także przywrócenie pierwotnej formy otworów okiennych oraz drzwi wejściowych w głównej elewacji budynku. Naprawa bądź wymiana uszkodzonych elementów schodów.

• ul. Pątnowska - most drogowy nad Kaczawą (fot. 167)

[WEZ 1992]

Wzn. w 1913 r. Zbudowany, jako most drogowy w ciągu ulicy Pątnowskiej. Ustrój nośny składa się z żelbetowego przęsła łukowego, bezprzegubowego, mocowanego na żelbetowych przyczółkach na sztywno. Tarcze czołowe przęsła oraz sklepienie pokryte betonem.

Konstrukcja jezdni składa się z płyty betonowej, ułożonej na żelbetowych belkach poprzecznych, które spoczywają na czterech żelbetowych płytach kształtowanych w formie łuków. Nawierzchnia mostu asfaltowa, położona bezpośrednio na żelbetowych płytach. Chodniki z płyt betonowych; poręcze stalowe, nitowane, częściowo zastąpione konstrukcją spawaną. Elewacje betonowe, otynkowane, z krawędziami łuku i przyczółków brzegowych zaznaczone surowym betonem w formie boniowania.

Stan zachowania:

Dobry. Obiekt po remoncie.

Zalecenia konserwatorskie:

Do zachowania:

- bryła mostu;
- elewacje i wystrój (surowa konstrukcja betonowa).

• ul. Pątnowska - stacja transformatorowa (fot. 168)

Wzn. l. 30/40-tych XX w.

Mur., w części tynkowany, z ceramicznym przyziemiem oraz z ceramicznym detałem architektonicznym (naczółek otworu wejściowego, narożne lizeny, gzymsy). Wzniesiona po zachodniej stronie ulicy Pątnowskiej, na działce nr 69/2, w sąsiedztwie nr 40. Obiekt wolnostojący, rozwiązany na rzucie kwadratu, II- kondygnacyjny, nakryty ceramicznym dachem dwuspadowym. Elewacje 1-osiove; przyziemie, naroża drugiej kondygnacji, gzyms kordonowy, koronujące, pseudoportal z trójkątnym naczółkiem, gzymsy w trójkątnym szczycie dachu - ceramiczne. W elewacji wschodniej, w przyziemiu prostokątny otwór wejściowy ujęty prostymi lizenami, nad którym trójkątny naczółek; pole naczółka – ceramiczne, z cegieł ułożonych w jodełkę. Powyżej w osi niewielki, kwadratowy otwór okienny, umieszczony w tynkowanym polu. Całość wieńczy trójkątny szczyt, o tynkowanym polu i o krawędziach zaakcentowanych ceramicznym profilowaniem. Elewacja południowa z pojedynczym otworem okiennym w II kondygnacji; pozostałe elewacje bez otworów.

Stan zachowania:

Dobry.

Zalecenia konserwatorskie:

Do zachowania:

- bryła obiektu, kształt i pokrycie połaci dachu;
- wystrój elewacji;
- wykrój otworów.

Ulica Piątnicka

Wieś do 1983 r., kiedy to została włączona administracyjnie w obszar Legnicy.

• ul. Piątnicka (fot. 169-170)

Kapliczka (obok nr 26), wzn. k. XVIII/pocz. XIX w., przeb. koniec XIX w.

Mur., tynkowana, wolnostojąca; rozwiązana na rzucie niewielkiego prostokąta, fasadą zwrócona na północny zachód. Bryła zwieńczona ceramicznym dachem 2-spadowym łamanym, z centralnym wypiętrzeniem szczytowym. Szczyt wydzielony w elewacji frontowej dodatkowo ceramicznym gzymsem okapowym. Nad gzymsem okapowym prostokątna płycina, z umieszczonym w dolnej części wolutowym szczytem, nad którym gorejące serce; po bokach wolut – dwa anioły, z których jeden w ręku trzyma klepsydrę. W dolnej części fasady, otwór zamknięty łukiem odcinkowym, w ceramicznym obramieniu złożonym z dwukolorowych kształtek. Otwór przesłonięty współczesną stolarką. W elewacji południowej szczytu – prostokątny otwór okienny.

Stan zachowania:

— Dobry.

Zalecenia konserwatorskie:

Do zachowania:

- bryła kapliczki, kształt połaci dachowych;
- ceramiczne pokrycie dachu;
- wykrój i układ otworów;
- płycina w elewacji frontowej.

• ul. Piątnicka 4 (fot. 171)

Gospoda, ob. budynek mieszkalny, wzm. w 1845 r.; ob. wzn. k. XIX w.; przeb. po 1945 r.

Budynek usytuowany po zachodniej stronie ul. Piątnickiej i wraz z sąsiednim (od południa), ob. nie istniejącym, budynkiem nr 6 pełniły funkcję gospody. Obiekt usytuowany jest kalenicowo, wzdłuż drogi.

Mur., tynk., wolnostojący, z późniejszą dobudówką od strony północnej; I-kondygnacyjny, nakryty ceramicznym dachem dwuspadowym; w połaci dachu – powiekowe lukarny. Elewacje pokryte tynkiem fakturowym; opasane profilowanym gzymsem wieńczącym. Elewacja frontowa (wschodnia): 4-osiowa; w 1 osi z szerokim, zamkniętym łukiem pełnym otworem wejściowym do budynku. Otwory okienne, ob. prostokątne, umieszczone w zamkniętych łukami odcinkowymi wnękach, po pierwotnych otworach. Stolarka drzwiowa ramowo-płycinowa, 2-skrzydłowa, ze stałym nadświetlem wydzielonym profilowanym śłemeniem; nadświetle z promienistym układem szprosów. Stolarka okienna wtórna. Elewacja szczytowa północna przesłonięta bryłą I-kondygnacyjnej, późniejszej dobudówki, ob. nr 2. Elewacja szczytowa południowa – pierwotnie połączona z budynkiem nr 6, ob. bez otworów, z wtórnymi przyporami.

Wnętrze nie rozpoznane.

Stan zachowania:

— Dobry. Należy przywrócić oryginalny kształt otworów okiennych w elewacji frontowej (prostokąty zamknięte łukiem pełnym oraz stolarkę z historycznymi podziałami).

Zalecenia konserwatorskie:

Do zachowania:

- bryła, kształt połaci dachowych z lukarnami powiekowymi;
- ceramiczne pokrycie dachu;
- wykrój i układ pierwotnych otworów;
- stolarka drzwiowa;
- historyczny układ parceli.

Ponadto ochronie podlegają oryginalne elementy wystroju i wyposażenia wnętrz, w tym sztukaterie, piece, stolarka drzwi wewnętrznych.

W przypadku wymiany stolarki drzwiowej wymaga się stosowania stolarki drewnianej z zachowaniem istniejących wzorów.

• ul. Piątnicka 10a (dawny Piątnica nr 20); (fot. 172-173)

Dom mieszkalny, ob. nie użytkowany, wzn. ok 1850 r.

Mur.-szach., z wypełnieniem gliną, tynk., wolnostojący, usytuowany kalenicowo po zachodniej stronie ul. Piątnickiej, przy zbiegu z ul. Szczytnicką. Od północy, w narożu zachodnim, przylega do niego niewielki budynek gospodarczy, ustawiony szczytowo do ul. Szczytnickiej. Budynek mieszkalny założony na planie zbliżonym do kwadratu, o zwartej bryle, II-kondygnacyjny, nakryty dachem dwuspadowym o pokryciu ceramicznym. Parter murowany, ceramiczny; piętro w konstrukcji szachulcowej. Szczyty, w partii poddasza – oszalowane deskami.

Elewacja frontowa (wschodnia) od ul. Piątnickiej: 2-osiowa, II-kondygnacyjna; kondygnacje wydzielone ceramicznym gzymsem okapowym. Otwory okienne kwadratowe; w parterze wtórnie powiększone, ze współczesną, bezstylową stolarką. Powyżej, oryginalne, kwadratowe, ze stolarką skrzynkową. Całość zamyka wyładowany gzyms wieńczący.

Elewacja frontowa (południowa) od ul. Szczytnickiej: szczytowa, 2-osiowa, II-kondygnacyjna (jak elewacja wsch.); szczyt oszalowany deskami, bez otworów okiennych.

Elewacja zachodnia: w parterze przesłonięta bryłą wtórnie dostawionego budynku gospodarczego; w II kondygnacji – z wtórnie przebitym otworem okiennym w części pn.

Elewacja północna: szczytowa, II-kondygnacyjna, 1-osiowa w parterze; prostokątny otwór wejściowy umieszczony w części zachodniej. II kondygnacja bez otworów.

Wnętrze nierozpoznane. Obiekt nie użytkowany, zamknięty.

Stan zachowania:

- Zły. Ubytki zewnętrznego tynku; ubytki wypełnienia glinowego w ścianach szachulcowych II kondygnacji; zły stan techniczny pokrycia; liczne zawilgocenia.

Zalecenia konserwatorskie:

Do zachowania:

- bryła budynku, kształt połaci dachowych;
- materiał ścian II kondygnacji;
- wykrój i układ otworów;
- oryginalna stolarka okienna;
- historyczne granice posesji.

Ponadto ochronie podlegają oryginalne elementy wystroju i wyposażenia wnętrz, w tym sztukaterie, piece, stolarka drzwi wewnętrznych.

W przypadku wymiany stolarki wymaga się stosowania stolarki drewnianej z zachowaniem istniejących wzorów.

• ul. Piątnicka 12 (fot. 174)

Dom mieszkalny, wzn. 2 poł. XIX w.

Mur., tynk., wolnostojący, usytuowany szczytowo po zachodniej stronie ul. Piątnickiej, przy zbiegu z ul. Szczytnicką. Budynek założony na planie prostokąta, o zwartej bryle, II-kondygnacyjny, nakryty dachem naczółkowym o współczesnym pokryciu ceramicznym. Elewacje gładko tynkowane.

Elewacja frontowa (wschodnia) od ul. Piątnickiej: szczytowa, 3-osiowa, III-kondygnacyjna (III kondygnacji w partii poddasza). Otwory okienne I i II kondygnacji w formie niewielkich kwadratów; armatura współczesna, bezstylowa z PCV. Powyżej, w partii poddasza, prostokątne, ze stolarką 2-skrzydłową. Elewacja południowa (od podwórza gospod.): kalenicowa, niesymetryczna; w parterze 4-osiowa, w II kondygnacji 5-osiowa. W 2 osi od zach. – prostokątny otwór wejściowy; drzwi 1-skrzydłowe, współczesne. Elewacja północna od ul. Szczytnickiej: kalenicowo ustawiona, niesymetryczna, z otworami okiennymi w II kondygnacji.

Wnętrze nierozpoznane.

Stan zachowania:

— Dobry. Obiekt po wymianie pokrycia dachowego i naprawie więźby. Część otworów okiennych zamurowana. Ściany pokryte współczesnymi tynkami.

Zalecenia konserwatorskie:

Do zachowania:

— bryła budynku, kształt połaci dachowych;

— wykrój i układ otworów;

— historyczne granice posesji.

Ponadto ochronie podlegają oryginalne elementy wystroju i wyposażenia wnętrza, w tym sztukaterie, piece, stolarka drzwi wewnętrznych.

Wymagane przywrócenie stolarki zachowującej historyczne podziały.

• ul. Piątnicka 24 (fot. 175)

Dom mieszkalny, wzn. l. 60-te XIX w.

Mur., tynk., wolnostojący, usytuowany kalenicowo po zachodniej stronie ul. Piątnickiej, przy pn. części nawsia. Budynek założony na planie prostokąta, o zwartej bryle, II-kondygnacyjny, nakryty dachem naczółkowym, z pokryciem ceramicznym. Elewacje gładko tynkowane.

Elewacja frontowa (wschodnia) od ul. Piątnickiej: niesymetryczna, 6-osiowa w parterze i 3-osiowa na II kondygnacji, o osiach nie pokrywających się. Kondygnacje wydzielone ceramicznym gzymsem okapowym. W parterze, centralnie umieszczony prostokątny otwór wejściowy, po bokach którego dwa, wąskie, prostokątne otwory okienne. Stolarka drzwiowa ramowo-płycinowa, 2-skrzydłowa. W II kondygnacji otwory okienne w części pd., w części pn. – zamurowane. Otwory okienne I i II kondygnacji w formie niewielkich prostokątów; stolarka i armatura współczesna. Elewacje boczne (pd. i pn.) szczytowe; niesymetryczne, z pojedynczymi otworami okiennymi w II kondygnacji i centralnie umieszczonymi w partii poddasza.

Wnętrze nierozpoznane.

Stan zachowania:

— Dostateczny. Widoczne zawilgocenia i wysolenia w elewacji pn.

Zalecenia konserwatorskie:

Do zachowania:

- bryła budynku, kształt połaci dachowych;
- ceramiczne pokrycie dachu;
- wykrój i układ otworów;
- historyczne granice posesji.

Ponadto ochronie podlegają oryginalne elementy wystroju i wyposażenia wnętrz, w tym sztukaterie, piece, stolarka drzwi wewnętrznych.

W przypadku wymiany stolarki drzwiowej wymaga się stosowania stolarki drewnianej z zachowaniem istniejących wzorów.

Wymagane przywrócenie stolarki okiennej zachowującej historyczne podziały.

• ul. Piątnicka 26 (fot. 176)

Szkoła, ob. budynek mieszkalny, wzn. II poł. XIX w.

Mur., o elewacjach ceglanych, ze skromnym ceramicznym detalem architektonicznym; wolnostojący, usytuowany kalenicowo w nawsiu ul. Piątnickiej. Od północy sąsiaduje z dwoma małymi budynkami gospodarczymi. Budynek szkoły założony na planie prostokąta, o zwartej bryle, II-kondygnacyjny, nakryty dachem dwuspadowym, z pokryciem ceramicznym. Elewacje ceramiczne, symetryczne, podzielone ceglanyymi gzymsami kordonowym i profilowanym wieńczącym. Otwory w kształcie prostokąta, zamkniętego łukiem odcinkowym; nad otworami odcinkowe pseudonaczółki.

Elewacja główna (zachodnia): 5-osiowa; z ryzalitem pozornym w osi środkowej. W parterze, centralnie umieszczony prostokątny otwór wejściowy, poprzedzony mur.-drewn. gankiem, krytym daszkiem pulpitem. Stolarka i armatura współczesna, bezstylowe. Elewacja wschodnia: analogiczna do zachodniej; bez ryzalitu i ganka. Elewacje boczne (pd. i pn.) szczytowe; 3-osiowe na I i II kondygnacji oraz 2-osiowe w partii poddasza; część otworów okiennych wtórnie zamurowana.

Wnętrze nierozpoznane.

Budynek gospodarczy przy nr 26; wzn. II poł. XIX w. (fot. 177)

Mur.-szach., z wypełnieniem gliną, tynk., wolnostojący, I-kondygnacyjny, nakryty ceramicznym dachem dwuspadowym. Zachowane odeskowanie górnych partii szczytów. Od pd. i pn. z niewielkimi, ceglanyymi przybudówkami.

Wnętrza nie rozpoznane.

Stan zachowania:

— Dobry – budynku szkoły, ob. mieszkalnego. Zły – budynku gospodarczego. Zużycie materiału – ugięcia elementów konstrukcyjnych; ubytki wypełnienia glinowego; liczne ubytki tynków.

Zalecenia konserwatorskie:

Do zachowania:

- bryła budynku, kształt połaci dachowych;
- ceramiczne pokrycie dachu;
- ceramiczny wystrój elewacji;
- wykrój i układ otworów;
- szachulcowy budynek gospodarczy;
- historyczne granice posesji.

Ponadto ochronie podlegają oryginalne elementy wystroju i wyposażenia wnętrz, w tym stolarka drzwi wewnętrznych.

W przypadku wymiany stolarki drzwiowej wymaga się stosowania stolarki drewnianej z zachowaniem historycznych wzorów.

Wymagane przywrócenie stolarki okiennej zachowującej historyczne podziały.

• ul. Piątnicka 35 (fot. 178-179)

Dom mieszkalno-gospodarczy, wzn. l. 60-te XIX w.

Mur., tynk., wolnostojący, ustawiony szczytowo, po wsch. stronie ul. Piątnickiej; część wschodnia budynku o funkcji gospodarczej; I-kondygnacyjny, nakryty ceramicznym dachem naczółkowym, z masywnymi facjatami od pd. i pn.; facjaty zwieńczone trójkątnymi szczytami, nakryte dachami 2-spadowymi, w układzie poprzecznym do korpusu. Elewacje pierwotnie gładko tynkowane, ob. z licznymi ubytkami.

Elewacje podłużne (pd. frontowa oraz pn.) – wieloosiowe w parterze, zakończone uskokowym gzymsem koronującym; w facjatach 2-osiowe. W elewacji głównej (południowej), w 3 osi – otwór wejściowy do części mieszkalnej, w osi 6 – do części gospodarczej; otwory zamknięte łukami odcinkowymi. Otwory okienne prostokątne, zbliżone do kwadratów; w 1-2 osi (część mieszkalna) - większe. Stolarka okienna wtórna, 1- i 2-skrzydłowa. Elewacja szczytowa – zachodnia 1-osiowa; otwór okienny w partii poddasza.

Wnętrze nie rozpoznane.

Stan zachowania:

— Średni. Liczne ubytki tynków zewnętrznych; zawilgocenia; ubytki w ceramicznym pokryciu.

Zalecenia konserwatorskie:

Do zachowania:

- bryła budynku, kształt połączeń dachowych;
- ceramiczne pokrycie dachu;
- wykrój i układ otworów;
- historyczne granice posesji.

Ponadto ochronie podlegają oryginalne elementy wystroju i wyposażenia wnętrz, w tym sztukaterie, piece, stolarka drzwi wewnętrznych.

Wymagane przywrócenie stolarki okiennej i drzwiowej zachowującej historyczne podziały.

• ul. Piątnicka 44 (fot. 180-182)

Sołectwo, ob. zagroda; wzm. 1789 r., 1845 r.; ob. wzn. II poł. XIX w./pocz. XX w.

Zabudowa gospodarstwa usytuowana po zachodniej stronie ul. Piątnickiej; budynki rozlokowane wokół czworobocznego podwórza. Dom mieszkalny (nr 36, nie istnieje) usytuowany był szczytowo w stosunku do drogi i zamykał zespół od północnego-wschodu; po jego południowej stronie rozwiązany był, zachowany do dziś wjazd na majdan. Od północny, wzniesiono ciąg dwóch budynków gospodarczych, pełniący pierwotnie prawdopodobnie funkcję budynku magazynowo-inwentarskiego (bud. I) oraz spichlerz (?) (bud. II); zachodnią i południową pierzeję stanowią budynki gospodarcze, przebudowane po 1945 r.; od wschodu, wzdłuż ulicy wybudowano współczesny budynek gospodarczy.

Dom mieszkalny nr 36, został rozebrany w 2003 r.

Budynek magazynowo-inwentarski z częścią mieszkalną, wzn. II poł. XIX w. (fot. 180-181)
Mur., tynk., z ceglanym detalem architektonicznym; II-kondygnacyjny od południa, I-kondygnacyjny od północy, nakryty dachem dwuspadowym łamanym, o różnym kącie nachylenia połaci, z pokryciem ceramicznym. Otwory bramne, wjazdowe prostokątne, okienne kwadratowe, ujęte ceglanymi obramieniami. Wrota metalowe, 2-skrzydłowe, współczesne. Elewacje podłużne wieloosiowe, o otworach nie pokrywających się w osiach na poszczególnych kondygnacjach.

Wnętrze nie rozpoznane; nie udostępnione przez właściciela.

Budynek gospodarczy II (spichlerz?), wzn. I. 90-te XIX w. (fot. 182)

Mur., tynk., z ceglanym detalem architektonicznym, III-kondygnacyjny, nakryty dachem dwuspadowym o niewielkim kącie nachylenia połaci, kryty papą. Otwory bramne oraz okienne zamknięte łukiem odcinkowym, ujęte ceglanymi obramieniami. Wrota drewniane, 1- i 2-skrzydłowe; stolarka współczesna. Elewacje podłużne (pn. i pd.) podzielone ceramicznymi gzymsami kordonowymi, zakończone gzymsem koronującym. Elewacja główna (pd.) w parterze 7-osiowa, z naprzemiennie z okiennymi umieszczonymi otworami bramnymi; zachowane w 2 osi ceglane obramienie pierwotnej bramy wjazdowej (obecnie w tym miejscu wtórnie przebitý prostokątny otwór drzwiowy); na pozostałych kondygnacjach 6-osiowa, o regularnym układzie otworów okiennych w 1-2-3-4 osi i o przesuniętych osiach 5-6, gdzie w 5 osi stanowią otwory drzwiowe poprzedzone niewielkimi gospodarczymi balkonami. Elewacja północna opracowana j.w. – bez otworów drzwiowych.

Wnętrze nie rozpoznane; nie udostępnione przez właściciela.

Stan zachowania:

— Dobry.

Zalecenia konserwatorskie:

Do zachowania:

- bryły budynków, kształt połaci dachowych;
- ceramiczne pokrycie dachu bud. I;
- wykrój i układ otworów;
- detal architektoniczny w postaci ceglanych obramień okiennych i otworów wejściowych, gzymsu wieńczącego bud. II;
- historyczne granice posesji i układ pierzei zabudowy.

Ulica Polkowicka

Bez nazwy, Polkowicka (1946)

Pierwotnie polna droga poprzeczna do ul. Rzeszotarskiej, poprowadzona po południowej granicy strzelnicy wojskowej. Przy samej Rzeszotarskiej wznosił się gospoda z salą widowiskową należąca do Georga Pietscha — rozebrana po 1945, jej lokalizację wskazuje kępa kasztanowców i ukształtowanie terenu.

- **ul. Polkowicka - obelisk (fot. 183-184)**

Mur., z piaskowcowych ciosów, upamiętniający grenadierów 2. Batalionu, wzniesiony w 1887, na otoczonej wodą wyspie znajdujące się za wałem, przy wejściu na stanowiska strzeleckie. W formie czworobocznego obelisku o prostopadłościenną podstawie, w której wnęki po tablicach z inskrypcjami.

Stan zachowania:

— Średni – brak tablic inskrypcyjnych, ubytki w zwieńczeniu.

Zalecenia konserwatorskie:

Do zachowania:

— obecna forma obelisku

— usunięcie z terenu strzelnicy składowanych tam nielegalnie śmieci.

Ulica Poziomkowa

Stare Piekary – do 1984 r.

Ulica wytyczona została zapewne dopiero w latach 20. XX w. Nie została oznaczona na planie miasta Legnicy z 1912 r.

• ul. Poziomkowa 1 (fot. 185)

Budynek mieszkalny, wzn. ok. 1920 r.

Mur., tynk., wolnostojący, o charakterze willi, usytuowany szczytowo po wschodniej stronie ul. Poziomkowej, o bryle rozczłonkowanej pseudoryzalitem w elewacji wschodniej oraz w elewacji południowej ryzalitem, kryjącym ganek wejścia. Podpiwniczony, I-kondygnacyjny z mieszkalnym poddaszem, nakryty dachem mansardowym o pokryciu ceramicznym; krawędzie szczytów zaakcentowane profilowaniem.

Elewacja główna, zachodnia 2-osiowa, z pseudoryzalitem w 2 osi. Pseudoryzalit zakończony szczytem powtarzającym zarys głównego dachu mansardowego, o profilowanych krawędziach, kryty wąskim, ceramicznym daszkiem. Elewacja południowa z II-kondygnacyjnym, 2-osiowym ryzalitem mieszczącym ganek oraz ciąg zewnętrznych, jednobiegowych schodów. Ryzalit ten nakryty dachem mansardowym z naczółkiem. Elewacja północna ślepa. Stolarka drzwi zewnętrznych oraz okienna wtórna.

Wnętrze nie rozpoznane.

Stan zachowania:

— Średni.

Zalecenia konserwatorskie:

Do zachowania:

- bryła budynku, kształt połączeń dachowych;
- wykrój i układ otworów;
- historyczne granice posesji.

W przypadku wymiany stolarki okiennej i drzwiowej wymaga się stosowania stolarki drewnianej z zachowaniem istniejących wzorów. Zalecany remont elewacji budynku i nadanie im jednolitej kolorystyki.

Ulica Poznańska

Posener Strasse (ok. 1924), Poznańska (1946)

Droga wylotowa z miasta w kierunku Lubina, a dalej Głogowa i Poznania, biorąca swój początek u zbiegu z ul. Głogowską (*Glogauer Strasse*). Zabudowana w latach 20. i 30. Wieku XX. W poł. lat osiemdziesiątych XX w. skomunikowana z centrum Legnicy za pośrednictwem nowo założonej ul. Leszczyńskiej.

• ul. Poznańska 2 (fot. 186)

Dom mieszkalno-gospodarczy, 4 ćw. XIX w. Częściowo (od północnego zachodu) rozebrany. Budynek konstrukcji mieszanej, w przyziemiu murowany z cegły, wyżej drewniany szachulcowy, z wypełnieniem plecionką oraz kruszywem ceglany z zaprawą. Tynkowany, dwukondygnacyjny z użytkowym poddaszem, nakryty dachem dwuspadowym z pojedynczym naczółkiem w szczycie południowo-wschodnim. Przyziemie częściowo przemurowane.

Elewacja frontowa (północno-wschodnia), czteroosiowa. Otwory okienne kondygnacji piętra niewielkich rozmiarów, zbliżone kształtem do kwadratu. W przyziemiu przekształcone, różnych form i rozmiarów. Częściowo zachowana stolarka typu krosnowego. W osi trzeciej otwór wejścia głównego, w osi czwartej otwór drzwi do pomieszczeń gospodarczych.

Elewacja tylna (południowo-zachodnia), trójosiowa. Przyziemie nietynkowane. Otwory okienne kondygnacji piętra niewielkich rozmiarów, zbliżone kształtem do kwadratu. W przyziemiu przekształcone, różnych form i rozmiarów. Częściowo zachowana stolarka typu krosnowego. W osi pierwszej otwór wejściowy do części gospodarczej budynku.

Elewacja boczna (południowo-wschodnia), trójosiowa. Przyziemie przemurowane. Otwory okienne jak w elewacjach frontowej i tylnej. W przyziemiu przekształcone. W partii piętra i poddasza zachowana stolarka krosnowa.

Elewacja boczna (północno-zachodnia). Przyziemie nietynkowane, w partii szczytu deskowanie w układzie pionowym oraz – w części środkowej – poziomym. W centralnej części szczytu otwór drzwi gospodarczych, wypełniony stolarką typu ramowo-płycinowego.

Stan zachowania:

— średni/zły. Obiekt częściowo rozebrany, zawilgocony. Znacznie przekształcone przyziemie, zły stan wielu elementów konstrukcji piętra oraz ubytki wypełnienia szkieletu. Ubytki tynku, zmiana form i wielkości otworów okiennych przyziemia, względnie likwidacja oryginalnych.

Zalecenia konserwatorskie:

Do zachowania:

- bryła budynku, forma i pokrycie dachu;
 - konstrukcja szkieletowa i wypełnienie piętra;
 - wystrój elewacji, wykrój i układ otworów okiennych, relikty oryginalnej stolarki okiennej,
- Zalecane pilne osuszenie budynku, wymiana zniszczonych elementów konstrukcji drewnianej, uzupełnienie wypełnienia. Zabezpieczenie elewacji bocznej od strony części

zburzonej – zakończenie murów, otynkowanie. Ujednolicenie form otworów okiennych przyziemia i uzupełnienie tynków.

- ul. Poznańska 29k (fot. 187-189)

Portale.

Oprawy otworów wejścia głównego oraz bocznych w budynku kantyny w zespole zabudowy koszar 7 Pułku Grenadierów im. Króla Wilhelma I, wzniesionego w 1936 r. Stylistyka dekoracji architektonicznej okresu III Rzeszy.

Portal fasady, trójdzielny, usytuowany w centralnej części elewacji północnej budynku. Stanowi oprawę trzech prostokątnego kształtu otworów wejściowych, ułożonych w niezbyt głębokich niszach, zamkniętych prostymi, masywnymi nadprożami. Ościeża rozglifione, całość ujęta we wspólną oprawę w postaci opaski o formie półwałka. W partii filarów międzyościeżowych lizeny powtarzające kształt opaski. W centralnej części nadproża środkowego otworu portalu sześcioboczna, pierwotnie wystająca ponad belkę nadproża, a obecnie zachowana jedynie w partii dolnej połowy plakiety z wizerunkiem pochylonego na kotłem kucharza, po którego obu stronach widoczne symbole skrzyżowanych sztuców. W środkowej części belek nadproży bocznych otworów portalu wizerunki potrójnych kłosów. W górnej części węgarów wszystkich trzech nisz znajdowały się wykonane techniką wypukłego reliefu sentencje, obecnie nieczytelne.

Portale elewacji bocznych, pojedyncze, umieszczone w pierwszej (elewacja zachodnia) oraz ostatniej (elewacja wschodnia) z czterech osi. Stanowią oprawę prostokątnych otworów wejściowych bocznych klatek schodowych budynku. Każdy z otworów umieszczony w stosunkowo głębokiej, rozglifionej niszy, zamkniętej prostym, masywnym nadprożem. Oprawę stanowi opaska w formie półwałka. W polu nadproża wypukłe, reliefowe przedstawienie rzymskiego sztyletu (*pugio*) w otoczeniu dwóch kłosów zboża i dwóch gałązek z liśćmi dębu oraz żółędziami, przepasanych wstęgą z datą „1936” (portal elewacji zachodniej) lub też snopu zboża w otoczeniu dwóch gałązek z liśćmi dębu oraz żółędziami, przepasanych takąż wstęgą (portal elewacji wschodniej).

Stan zachowania:

— dobry. Brak górnej części plakiety nadproża środkowego otworu portalu fasady. Skute napisy na węgarach portalu fasady. Niewielkie ubytki w portalach elewacji bocznych.

Zalecenia konserwatorskie:

Postulowana rekonstrukcja brakującego fragmentu plakiety portalu wejścia frontowego.

Ulica Bolesława Prusa

Werdermann Strasse (1893), Prusa Bolesława (1946)

Ulica wytyczona w roku 1893 jako przedłużenie w kierunku północno-zachodnim wytyczonej 9 lat wcześniej ul. Marii Skłodowskiej-Curie (*Lübener Strasse*). Powstanie tych ulic wiązało się z konsekwentnym zabudowywaniem Przedmieścia Głogowskiego, włączonego w granice miasta w 1873 r. Ulica B. Prusa sięgała pierwotnie aż po ogrody działkowe przy ul. Masarskiej (*Schlachthof Strasse*) na północnym wschodzie, będąc jedną z głównych osi koncentracji planowanej zabudowy mieszkalnej na obszarze tzw. Łąki Głogowskiej, między magistralną linią kolejową do Ścinawy a doliną Czarnej Wody. W jej początkowym biegu, od skrzyżowania z ulicami: Głogowską (*Glogauer Strasse*) i M. Skłodowskiej-Curie, od przełomu stuleci powstawać zaczęły zwarte ciągi kamienic z małymi i średnimi mieszkaniami – zwłaszcza po północnej stronie. Zabudowę południowej pierzei stanowiły prócz kamienic także wolnostojące, niewielkie budynki produkcyjno-składowe i gospodarcze. W latach osiemdziesiątych XX w. ulica uległa znacznemu skróceniu w związku z budową nowego odcinka ul. Brama Głogowska, zwanego obecnie ul. Leszczyńską, który przeciął jej bieg w połowie długości. Zachodnia część ulicy zredukowana została w ten sposób do roli lokalnej drogi bez nazwy, prowadzącej przez tereny przemysłowe i ogródki działkowe nad Czarną Wodą.

• ul. Bolesława Prusa 1 (fot. 190-191)

Narożna kamienica czynszowa, wzniesiona ok. 1900 r. Historyzm (neorenesans północny). Kamienica murowana, podpiwniczona, czterokondygnacyjna na niskim cokole, na planie litery L, o ściętym narożniku. Nakryta dachem dwuspadowym z dwiema znacznej wielkości dwuosiowymi lukarnami i pojedynczą mniejszą, jednoosiową, nakrytymi własnymi dachami dwuspadowymi.

F a s a d a (od strony ul. Prusa) sześćoosiowa o regularnie rozmieszczonych otworach, w partii przyziemia tynkowana, w partii kondygnacji wyższych – dekoracja typu okuciowego: na tle klinkierowej okładziny poziome pasy tynku. Kondygnacje wydzielone wąskimi, profilowanymi gzymsami, w zwieńczeniu wydatny gzyms koronujący na kroksztynach. Osie druga i trzecia wyróżnione pseudoryzalitem o akcentowanych boniowaniem narożnikach, w osiach których w partii gzymsu koronującego konsole. W partii dachu kontynuację pseudoryzalitu stanowi lukarna, zwieńczona trójkątnym szczytem o ściętym wierzchołku, o wyróżnionych pilastrami narożnikach. Otwory okienne prostokątne, a w strefie dużych lukarn – zamknięte łukiem odcinkowym. Okna pięter oparte na gzymsach międzykondygnacyjnych, wtórnie ujęte w szerokie, płaskie opaski i opatrzone płaskimi płycinowymi fartuchami. Pierwotne opaski profilowane jedynie w kondygnacji czwartej i w strefie lukarny. W szczycie lukarny nieduży oculus w opasce z przewiązkami. Oś narożna ukształtowana odmiennie od pozostałych, akcentowana masywnymi pseudoboniami w narożach. W partii dachu jednoosiowa, niewielka lukarna. W trzech górnych kondygnacjach wsparte na wydatnych konsolach balkony, wyposażone w metalowej konstrukcji kraty typu koszowego. Otwory drzwi balkonowych ujęte w profilowane opaski. W przyziemiu otwór wejścia do lokalu handlowego, umieszczony w płytkiej niszy (oprawa niezachowana). Drzwi wejściowe dwuskrzydłowe, ramowo-płycinowe, częściowo oszklone, z półokrągłym nadświetlem, po renowacji. W przyziemiu zachowana stolarka okienna ze stałym ślemieniem, o krzyżowych podziałach, zdobiona snycerką w partii słupków środkowych.

E l e w a c j a b o c z n a (od strony ul. Głogowskiej), pięcioosiowa o regularnie rozmieszczonych otworach, ukształtowana podobnie jak elewacja frontowa. Przyziemie

pokryte siatką boni, naprzemiennie rustykowanych oraz gładkich. Częściowo zachowana pierwotna oprawa otworów okiennych w postaci naczółków na konsolkach – w kondygnacji drugiej trójkątnych, w partii pseudoryzalitu w kondygnacji drugiej półokrągłych, trzeciej – trójkątnych. Pozostałe okna opatrzone profilowanym gzymsem na konsolach (kondygnacja trzecia), względnie ujęte w profilowane opaski (przyziemie, kondygnacja czwarta). Stolarka okienna ze stałym ślemieniem, o krzyżowych podziałach, zdobiona snycerką w partii słupków środkowych.

Okno przyziemia w pierwszej osi przemurowane, bez oprawy.

E l e w a c j a t y l n a, dwuczęściowa, złożona tylnych elewacji trzonu oraz skrzydła. Tynkowana, kształtowana uskokowo. W narożniku ryzalit klatki schodowej, podwyższony, nakryty dachem pulpitowym. Cokół wyłożony cegłą klinkierową. Otwory okienne prostokątne, bez oprawy, z murowanymi podokiennikami, w części przekształcone. Zachowana stolarka okien klatki schodowej o charakterystycznych podziałach z relikami oszklenia szkłem trawionym/piaskowanym.

W połączonej z przechoodem sieni posadzka w formie wylewki cementowej oraz kilkustopniowe schody konstrukcji drewnianej. Klatka schodowa w trakcie tylnym, konstrukcji murowanej, o drewnianych stopnicach i takiej balustradzie o toczonych tralkach i z ozdobnym pierwszym słupkiem. Zachowane pojedyncze drzwi pomieszczeń wewnętrznych, konstrukcji ramowo-płycinowej.

Stan zachowania:

— średni. Częściowa zmiana dekoracji fasady (wymiana tynków przyziemia, zmiana oprawy okien i otworu drzwi frontowych i do lokalu sklepu). Ubytki dekoracji pierwotnej. Brak balustrady balkonu czwartej kondygnacji. Przekształcona część otworów okiennych budynku, zwłaszcza w elewacji tylnej. Wymiana części stolarki na plastikową, z częściowym nawiązaniem do form oryginalnej. Wymiana większości drzwi do pomieszczeń, ubytki balustrady klatki schodowej.

Zalecenia konserwatorskie:

Do zachowania:

- bryła budynku, forma i pokrycie dachu;
- wystrój elewacji, wykrój i układ otworów okiennych, relikty oryginalnej stolarki okiennej, zwłaszcza okien klatki schodowej;
- balustrada klatki schodowej, drzwi wewnętrzne pomieszczeń;

Zalecane ujednolicenie przekształconych otworów okiennych (głównie elewacji bocznej) i odtworzenie pierwotnej dekoracji tynkarskiej w partii przyziemia i opraw okien oraz drzwi fasady. Rekonstrukcja niezachowanej balustrady balkonu. Wskazana wymiana plastikowej stolarki okien na drewnianą, nawiązującą do wzorów pierwotnej. Wewnątrz: uzupełnienie słupka i tralek balustrady według zachowanych wzorów.

• ul. Bolesława Prusa 2 (fot. 192-193)

Kamienica czynszowa, wzniesiona w 1902 r. Historyzm (neorenesans północny).

Budynek murowany, podpiwniczony, na rzucie prostokąta, czterokondygnacyjny na wysokim cokole. Nakryty dachem dwuspadowym, w którego środkowej części znacznej wielkości lukarna, zwieńczona własnym dachem o dwóch połaciach.

F a s a d a (elewacja południowo-wschodnia) sześcioosiowa o regularnie rozmieszczonych otworach, z dekoracją typu okuciwego: poziome pasy tynku na tle okładziny z cegły klinkierowej. Cokół licowany klinkierem szklwionym barwy białej. W zwieńczeniu uproszczone belkowane z wysuniętym gzymsem koronującym na kroksztynach. Lukarna dachu dwuosiowa, zamknięta półkolistym szczytem z rodzajem sterczyny, poniżej której data

„1902” oraz dekoracją okuciowo-zwijaną. Opilastrowana, ze spływami wolutowymi po bokach. Przyziemie wydzielone masywnym, profilowanym gzymsem, kondygnacje trzecia i czwarta nierozdzielone. W osiach drugiej i piątej balkony wyposażone w metalowej konstrukcji kraty typu koszowego. Otwory okienne prostokątne, a w przyziemiu zamknięte łukami odcinkowymi, o profilowanych węgarach opatrzone płaskimi listwami z kluczem w nadprożu. W strefie parteru i pierwszego piętra umieszczone w profilowanych węgarach, opatrzone czworobocznymi fartuchami, w górnych kondygnacjach i strefie lukarny oprawne w opaski. W oknach piętra trzeciego naczółki – w osiach skrajnych trójkątne, w dwóch środkowych – półkoliste, nad drzwiami balkonów zaś profilowane gzymsy nadproża. W przyziemiu w osi pierwszej szeroki przejazd bramny, w osi trzeciej – otwór drzwi frontowych, w czwartej – lokalu handlowego. Zachowana część stolarki o stałym ślemieniu i krzyżowym podziale, dekorowanej snycerką w partii środkowego słupka, a także drzwi wejściowe i drzwi lokalu sklepowego – dwuskrzydłowe, częściowo oszklone, z nadświetlem. Drzwi przejazdu bramnego konstrukcji ramowej z listwowym wypełnieniem, także opatrzone nadświetlem.

E l e w a c j a t y l n a (północno-zachodnia), sześćoosiowa, z płytkim, podwyższonym ryzalitem klatki schodowej w osi czwartej, nakrytym własnym dachem pulpitowym o mocno wysuniętym okapie. Tynkowana gładko. Otwory okienne prostokątnego kształtu, bez oprawy, opatrzone murowanymi podokiennikami. Okna klatki schodowej większych rozmiarów, wypełnione stolarką o charakterystycznych podziałach, z relikami oszklenia wzorzystym szkłem barwnym i białym. W ostatniej osi w przyziemiu drzwi przejazdu bramnego, o konstrukcji takiej jak w fasadzie.

Sień o posadzce ceramicznej dwubarwnej, z dwustopniowymi schodami konstrukcji drewnianej, połączona z przechoodem. Klatka schodowa w trakcie tylnym, konstrukcji murowanej, o drewnianych stopnicach i takiej samej, częściowo zachowanej balustradzie o profilowanych, toczonych tralkach. Zachowane drzwi toalet na klatce schodowej.

Stan zachowania:

— dobry. Częściowo zmieniona kolorystyka fasady, niewielkie ubytki dekoracji sztukatorskiej. W przyziemiu szpecący panel reklamowy. Wtórne oszklenie jednego z balkonów. Stolarka okien, w części o zmienionej kolorystyce, w części wymieniona – zwykle w nawiązaniu do form oryginalnej. Ubytki stolarki klatki schodowej. Wymieniona większa część drzwi do pomieszczeń wewnętrznych. Balustrada klatki schodowej niezachowana w partii dolnego biegu schodów.

Zalecenia konserwatorskie:

Do zachowania:

- bryła budynku, forma i pokrycie dachu;
- wystrój elewacji, wykrój i układ otworów okiennych, relikty oryginalnej stolarki okiennej, zwłaszcza okien klatki schodowej wraz z oszkleniem oraz stolarki drzwiowej;
- posadzka sieni, balustrada klatki schodowej, drzwi toalet na półpiętrach.

Postulowane uzupełnienie dekoracji tynkarskiej i przywrócenie pierwotnej kolorystyki fasady (konieczna nowa obróbka blacharska partii balkonów w celu zapobieżenia zaciekaniu wody). Także: likwidacja szpecącej zabudowy jednego z balkonów i panelu reklamowego zasłaniającego elewację. Ujednolicenie kolorystyki stolarki drzwi i okien; w przypadku ich wymiany zastosowanie wyłącznie stolarki drewnianej, wzorowanej na oryginalnej. Uzupełnienie stolarki okien klatki schodowej z uwzględnieniem dekoracyjnego oszklenia. Wewnątrz: odtworzenie balustrady w partii dolnego biegu schodów.

- ul. Bolesława Prusa 2a (fot. 195)

Plakieta, ok. 1900 r. Historyzm (neoklasycyzm).

Ceramiczna płyta o formie tonda, zlokalizowana w przyziemiu bocznej, północno-wschodniej elewacji domu mieszkalno-gospodarczego. Centrum plakiety wypełnione przedstawieniem krzyża żelaznego o polu barwy czarnej z widoczną datą „1870” na dolnym ramieniu. Pola między ramionami krzyża wklęsłe, przestrzenie między ramionami krzyża, a otokiem – karbowane. Całość ujęta w opaskę w formie półwałka z przewiązkami.

Stan zachowania:

— średni. Ubytki reliefu oraz wypełnienia pola krzyża, zabrudzenie tynkiem.

Zalecenia konserwatorskie:

Postulowane oczyszczenie tablicy, uzupełnienie brakujących fragmentów reliefu oraz wypełnienia i poprawienie warunków ekspozycji obiektu.

- ul. Bolesława Prusa 2a (fot. 194)

Plakieta, ok. 1900 r. Historyzm (neorenesans).

Ceramiczna płyta kształtu prostokątnego, zlokalizowana w przyziemiu tylnej, północno-zachodniej elewacji domu mieszkalno-gospodarczego. Zdobiona na całej powierzchni wypukłym reliefem z przedstawieniem w typie groteski z motywami roślinnymi, zwierzęcymi i ornamentálnymi.

Stan zachowania:

— średni. Ubytki reliefu, zabrudzenie tynkiem i farbą elewacyjną.

Zalecenia konserwatorskie:

Postulowane oczyszczenie tablicy i uzupełnienie brakujących fragmentów reliefu oraz poprawienie warunków ekspozycji obiektu.

- ul. Bolesława Prusa 3 (fot. 196-197)

Kamienica czynszowa, wzniesiona ok. 1900 r. Historyzm (neorenesans północny).

Budynek murowany, podpiwniczony, na rzucie prostokąta, czterokondygnacyjny na wysokim cokole, nakryty dachem dwuspadowym.

F a s a d a (elewacja północno-zachodnia), sześćoosiowa o regularnie rozmieszczonych otworach, w partii przyziemia pokryta boniowaniem, w partii kondygnacji wyższych, oddzielonych profilowanym gzymsem – dekoracja typu okucioowego: na tle klinkierowej okładziny poziome pasy tynku. Kondygnacje wydzielone listwowymi gzymсами. W zwieńczeniu wydatny gzymś koronujący na kroksztynach. Dwie środkowe osie rozsunęte, wyróżnione pseudoryzalitem, o narożnikach akcentowanych pionami boni. Otwory okienne prostokątne, oparte na wspólnym gzymśie, a w partii pierwszego piętra zaopatrzone w tynkowaną ściankę podokienną, w której wycięto prostokątne płyciny. Okna ujęte w profilowane opaski. W kondygnacji drugiej, a w dwóch środkowych osiach – także trzeciej – zaopatrzone w masywne naczółki na konsolkach, trójkątne (*piano nobile*) lub półkolistie (kondygnacja trzecia). Pozostałe okna drugiego piętra wzbogacone o profilowane gzymсы nadokienne. Między oknami drugiego piętra pseudoryzalitu dekoracyjny kartusz/tarcza herbowa z ornamentem akantowym. Stolarka o stałym ślepieniu i krzyżowym podziale, dekorowana snycerką w partii środkowego słupka. Otwór drzwi wejściowych w czwartej osi, zamknięty półkoliście, ujęty w prostą opaskę z kluczem. Drzwi konstrukcji ramowo-płycinowej, w górnej części oszklone, z nadświetlem – po remoncie.

E l e w a c j a t y l n a (południowo-wschodnia), sześćoosiowa, z podwyższonym ryzalitem klatki schodowej w osi trzeciej, o ściętych narożnikach, nakrytym własnym dachem pulpitowym. Otynkowana gładko, zwieńczona skromnym gzymsem koronującym. Otwory okienne prostokątne, bez oprawy, z murowanymi podokiennikami, w części przekształcone. Stolarka o stałym ślemieniu i krzyżowym podziale. Okna klatki schodowej większych rozmiarów, wypełnione stolarką o charakterystycznych podziałach, z relikami oszklenia szkłem barwnym i białym trawionym/piaskowanym.

Sień z posadzką w formie wylewki cementowej, połączona z przechodem. Drzwi wewnętrzne/wiatrołap dwuskrzydłowe, ramowo-płycinowe, częściowo oszkłone, z nadświetlem zamkniętym łukiem odcinkowym. Klatka schodowa w trakcie tylnym, konstrukcji murowanej, o drewnianych stopnicach i takiej samej balustradzie o ozdobnym, masywnym pierwszym słupku i profilowanych, toczonych tralkach. Zachowane drzwi toalet na półpiętrach klatki schodowej.

Stan zachowania:

— dobry. Częściowo wymieniona stolarka okien, przekształcona część otworów w elewacji tylnej. Wymieniona większa część drzwi do pomieszczeń wewnętrznych, ubytki oszklenia w partii wiatrołapu, ubytki balustrady klatki schodowej. Wymiana większości drzwi do pomieszczeń mieszkalnych.

Zalecenia konserwatorskie:

Do zachowania:

- bryła budynku, forma i pokrycie dachu;
- wystrój elewacji, wykrój i układ otworów okiennych, relikty oryginalnej stolarki okiennej, zwłaszcza okien klatki schodowej wraz z oszkleniem, drzwi wejściowe;
- wiatrołap sieni, balustrada klatki schodowej, drzwi toalet na półpiętrach;

Zalecane ujednolicenie przekształconych otworów okiennych elewacji tylnej i wymiana części stolarki na wzorowaną na pierwotnej. Uzupełnienie oszklenia okien klatki schodowej według zachowanych wzorów. Wewnątrz: oszklenie drzwi wiatrołapu oraz uzupełnienie tralek balustrady według zachowanych wzorów.

• ul. Bolesława Prusa 4 (fot. 198-199)

Kamienica czynszowa, wzniesiona po 1900 r. Historyzm (neorenesans północny z elementami secesji).

Budynek murowany, podpiwniczony, na rzucie prostokąta, czterokondygnacyjny na wysokim cokole, nakryty dachem dwuspadowym.

F a s a d a (elewacja południowo-wschodnia) siedmioosiowa, w przyziemiu pokryta pasami boni, w partii kondygnacji wyższych licowana cegłą klinkierową barwy czerwonej (piętro pierwsze) i żółtej (wyższe kondygnacje). Ponadto w dwóch ostatnich kondygnacjach tynkowa dekoracja okuciowa w formie poziomych pasów tynku. Przyziemie wydzielone profilowanym gzymsem kordonowym, podobnie piętro pierwsze. Kondygnacje trzecia i czwarta nierozdzielone. W zwieńczeniu wysunięty gzymś koronujący. Trzy środkowe osie wyróżnione płaskim pseudoryzalitem, w którego narożach pilastry w układzie stopniowanym: w kondygnacji *piano nobile* szerokie, o dużym abakusie, wyżej zaś pilastry w wielkim porządku, osadzone na cokołach, ze sfazowanymi krawędziami i opatrzone secesyjną dekoracją w partii impostowych głowic. Otwory okienne kształtu prostokątnego, w przyziemiu osadzone w płytkich niszach, z kluczami w zamknięciu, w partii pięter ujęte w profilowane opaski i osadzone (piętro pierwsze i drugie) na gzymsach międzykondygnacyjnych. W strefie pseudoryzalitu oprawa bogatsza – okna piętra pierwszego z okapnikami w formie łukowatych spływów z pryzmatycznym kluczem w zamknięciu,

wyżej zaś zaopatrzone w uszaki, o rozbudowanej strefie nadproży z wydatnym gzymsem w zwieńczeniu. Okna kondygnacji ostatniej zaopatrzone w fartuchy. Pozostałe otwory okienne piętra drugiego z naczółkami półkolistymi. Częściowo zachowana stolarka o stałym ślemieniu i krzyżowym podziale, dekorowana snycerką w partii środkowego słupka. Otwór drzwi frontowych w osi trzeciej, o prostokątnym wykroju, ujęty profilowaną opaską z pryzmatycznym kluczem. Stolarka typu ramowo-płycinowego, z obszernym nadświetlem i częściowym oszkleniem skrzydeł.

E l e w a c j a t y l n a (północno-zachodnia), sześćoosiowa, otynkowana gładko, zwieńczona skromnym gzymsem koronującym. Otwory okienne prostokątne, bez oprawy, z murowanymi podokiennikami, w części przekształcone. Stolarka o stałym ślemieniu i krzyżowym podziale. Okna klatki schodowej większych rozmiarów, wypełnione stolarką o charakterystycznych podziałach, z relikami oszklenia wzorzystym szlifowanym i trawionym/piaskowanym szkłem barwnym oraz białym.

Sień o posadzce w formie wylewki cementowej, z kilkustopniowymi schodami konstrukcji drewnianej, połączona z przechoodem. Drzwi wewnętrzne/wiatrołap z nadświetlem zamkniętym łukiem odcinkowym, niezachowane. Klatka schodowa w trakcie tylnym, konstrukcji murowanej, o drewnianych stopnicach i takiej samej balustradzie o profilowanych, toczonych tralkach i masywnym, ozdobnym pierwszym słupku. Zachowane drzwi toalet na półpiętrach klatki schodowej.

Stan zachowania:

— dobry. Widoczne ślady niefachowych uzupełnień dekoracji sztukatorskiej fasady. Wymieniona część stolarki okien na drewnianą i plastikową w nawiązaniu do form oryginalnej. Ubytki barwnego i wzorzystego oszklenia okien klatki schodowej. Brak skrzydeł wiatrołapu. Wymieniona większa część drzwi do pomieszczeń wewnętrznych, ubytki tralek balustrady klatki schodowej.

Zalecenia konserwatorskie:

Do zachowania:

- bryła budynku, forma i pokrycie dachu;
- wystrój elewacji, wykrój i układ otworów okiennych, relikty oryginalnej stolarki okiennej, zwłaszcza okien klatki schodowej wraz z oszkleniem, drzwi wejściowe;
- balustrada klatki schodowej, drzwi toalet na półpiętrach;

Zalecana uzupełnienie dekoracji sztukatorskiej fasady oraz oszklenia okien klatki schodowej według zachowanych wzorów. Wewnątrz: rekonstrukcja skrzydeł wiatrołapu (np. według wzoru z ul. Kochanowskiego nr 1) oraz uzupełnienie tralek balustrady według zachowanych wzorów.

• ul. Bolesława Prusa 8 (fot. 200-201)

Kamienica czynszowa, wzniesiona ok. 1910 r. Postsecesja z elementami historyzmu (neoklasycyzm łączony z neobarokiem). Budynek remontowany w 2 poł. XX w. z częściowym zatarciem cech stylowych.

Kamienica mur., tynk., podpiwniczona, na zbliżonym do prostokąta rzucie, cztero-i pięciokondygnacyjna (częściowo podwyższona od strony podwórza) na niskim cokole, nakryta dachem dwuspadowym z trzema lukarnami. W partii lukarny środkowej – dach dwuspadowy w układzie prostopadłym, w pozostałych – współczesnych, o leżącej formie – dachy pulpitowe.

F a s a d a (elewacja południowo-wschodnia) ośmioosiowa, o regularnym układzie otworów i kondygnacjach rozdzielonych profilowanymi gzymсами. W zwieńczeniu gzyms koronujący, w strefie lukarny środkowej, zwieńczonej trójkątnym naczółkiem – przerwany. W partiach

dwóch ostatnich kondygnacji rytmizowana płaskimi pilastrami. Pary skrajnych osi zajęte przez głębokie loggie o prześwitach zamkniętych łukami odcinkowymi. W przyziemiu – o pełnych balustradach, wtórnie zaszkłone, wyżej opatrzone ażurowymi balustradami metalowej konstrukcji, pod wpływem secesji. Otwory okienne prostokątne, jedynie w przyziemiu i kondygnacji ostatniej zamknięte łukami odcinkowymi. Bez oprawy, w dwóch pierwszych kondygnacjach umieszczone w płytkich niszach. Opatrzona prostymi, płycinowymi fartuchami, a w strefie *piano nobile* – ślepymi balustradami podokiennymi. Stolarka okienna o stałym ślemieniu i krzyżowych podziałach głównych.

Otwór wejścia frontowego w osi czwartej, zamknięty łukiem koszowym i umieszczony w portalu, którego pilastry dźwigają masywny naczółek o formie falistej. W polu naczółka dekoracja reliefowa z motywem owalnego tonda w centrum, po którego obu stronach festony z astragalem oraz liście akantu i rozety). Drzwi wejściowe ramowo-płycinowe, z nadświetlem o charakterystycznym kształcie, częściowo oszkłone i zdobione secesyjną snycerką – głównie w partii falistego nadproża, gdzie motyw maski).

E l e w a c j a t y l n a (północno-wschodnia) siedmioosiowa, otynkowana gładko, zwieńczona skromnym gzymsem koronującym. W partii ostatnich trzech osi podwyższona (adaptacja poddasza na cele mieszkalne). W osi środkowej szeroki ryzalit klatki schodowej, kryty własnym dachem pulpitowym. Otwory okienne prostokątne, bez oprawy, z murowanymi podokiennikami. Relikty stolarki o stałym ślemieniu i krzyżowym podziale. Okna klatki schodowej większych rozmiarów, wypełnione stolarką o charakterystycznych podziałach, z relikdami oszklenia barwnego.

Sień z barwną posadzką ceramiczną, kilkustopniowymi niskimi schodami oraz skromną dekoracją sztukatorską sufitu i górnych partii ścian (wpływ empire). Połączona z przechoodem i klatką schodową w trakcie tylnym. Drzwi wewnętrzne sieni dwuskrzydłowe, ramowo-płycinowe, częściowo oszkłone, z nadświetlem. Klatka schodowa konstrukcji murowanej, o drewnianych stopnicach i takiej samej balustradzie o ozdobnym, masywnym pierwszym słupku i profilowanych, toczonych tralkach. Zachowane drzwi toalet na półpiętrach klatki schodowej w oryginalnych, zdobionych snycerką ościeżach.

Stan zachowania:

— dobry. Częściowa nadbudowa od strony podwórza (adaptacja poddasza). Wymieniona część tynków, wtórnie zaszkłone loggie parteru, wymieniona część stolarki okien – miejscami w nawiązaniu do form oryginalnej. Ubytki sztukaterii i posadzki sieni oraz barwnego oszklenia okien klatki schodowej. Wymieniona większa część drzwi do pomieszczeń wewnętrznych, ubytki tralek balustrady klatki schodowej. Wymiana większości drzwi do pomieszczeń mieszkalnych.

Zalecenia konserwatorskie:

Do zachowania:

- bryła budynku, forma i pokrycie dachu;
- wystrój elewacji, wykrój i układ otworów okiennych, relikty oryginalnej stolarki okiennej, zwłaszcza okien klatki schodowej, dekoracyjne drzwi wejściowe;
- sztukateria i posadzka sieni, drzwi wiatrołapu, balustrada klatki schodowej, drzwi toalet na półpiętrach.

Zalecana częściowa wymiana współczesnej stolarki okiennej na wzorowaną na pierwotnej oraz likwidacja, względnie ujednolicenie oszklenia loggii parteru. Także: uzupełnienie dekoracji sztukatorskiej, posadzki sieni i oszklenia okien klatki schodowej według zachowanych wzorów oraz uzupełnienie tralek balustrady na wzór oryginalnych.

• ul. Bolesława Prusa 10 (fot. 202-204)

Kamienica czynszowa, wzniesiona ok. 1910 r. Postsecesja z elementami historyzmu (neoklasycyzm łączony z neobarokiem). Budynek remontowany w 2 poł. XX w.

Kamienica mur., tynk., podpiwniczona, na rzucie prostokąta, czterokondygnacyjna z mieszkalnym poddaszem, na niskim cokole, nakryta dachem mansardowym z lukarnami, a w partii ryzalitu fasady – dwuspadowym w układzie poprzecznym.

F a s a d a (elewacja południowo-wschodnia) ośmioosiowa, o regularnym układzie otworów i nierozdzielonych kondygnacjach. W partii dwóch środkowych osi płytki pseudoryzalit/erker od drugiej kondygnacji wwyż, w partii dachu przechodzący w rodzaj lukarny z ostrołukowym szczytem i dekoracją girlandową. Osie okienne pseudoryzalitu umieszczone w płytkich, pionowych niszach/blendach, rozdzielonych lizeną. Pary osi skrajnych budynku w kondygnacjach pięter zajęte przez głębokie loggie, z których najwyższa zamknięta łukiem koszowym. Opatrzone ażurowymi balustradami metalowej konstrukcji. Otwory okienne prostokątne, bez oprawy, za wyjątkiem okien parteru. Te opatrzone prostymi fartuchami oraz – za wyjątkiem trzeciej i szóstej osi – dekoracyjnymi fryzami w nadprożach, z motywami girland i koszy z owocami. Okna ryzalitu z prostokątnymi fartuchami o dekoracji sztukatorskiej z motywem girland/festonów oraz kartuszy z rozetami. W partii lukarny rodzaj okna biforyjnego, zamkniętego łukiem odcinkowym. Stolarka okienna o stałym ślemieniu i krzyżowych podziałach głównych, zachowana reliktoowo. Otwór wejścia frontowego o prostokątnym wykroju, w osi piątej, bez oprawy – jedynie w supraporcie dekoracja podobna, jak w nadprożach okien parteru. Drzwi współczesne, metalowej konstrukcji, z nadświetlem, o asymetrycznym podziale.

E l e w a c j a t y l n a (północno-wschodnia) siedmioosiowa, kształtowana uskokowo, otynkowana gładko i zwieńczona skromnym gzymsem koronującym, w partii załamań elewacji gierowanym, zaś w strefie ryzalitu klatki schodowej przerwany. Ryzalit kryty własnym dachem pulpitowym. Otwory okienne prostokątne, bez oprawy, z murowanymi podokiennikami. Relikty stolarki o stałym ślemieniu i krzyżowym podziale.

Wnętrza niedostępne.

Stan zachowania:

— dobry. Budynek zawilgocony, widoczne ubytki tynku w przyziemiu. Wymieniona część dekoracji tynkarskiej oraz większość stolarki okien, częściowo w nawiązaniu do form oryginalnej. Drzwi wejściowe wymienione na metalowe. Ubytki dekoracji w partii balustrad loggii.

Zalecenia konserwatorskie:

Do zachowania:

— bryła budynku, forma i pokrycie dachu;

— wystrój elewacji, wykrój i układ otworów okiennych, relikty oryginalnej stolarki okiennej; Postulowane osuszenie budynku i uzupełnienie tynków elewacji. Zalecane ujednolicenie kolorystyki elewacji, częściowa wymiana współczesnej stolarki okiennej na wzorowaną na pierwotnej oraz zmiana formy drzwi frontowych na niekolidującą.

• ul. Bolesława Prusa 12 (fot. 205-207)

Kamienica czynszowa, wzniesiona ok. 1910 r. Postsecesja z elementami historyzmu (neoklasycyzm łączony z neobarokiem). Budynek remontowany w 2 poł. XX w.

Kamienica mur., tynk., podpiwniczona, na rzucie prostokąta, pięciokondygnacyjna, na niskim cokole, nakryta dachem dwuspadowym.

F a s a d a (elewacja południowo-wschodnia) ośmioosiowa, o regularnym układzie otworów i nierozdzielonych kondygnacjach. Zwieńczona trójkątnym szczytem. Osie trzecia i czwarta oraz szósta i siódma wyróżnione płaskimi ryzalitami, do wysokości czwartej kondygnacji. W przyziemiu prostokątnymi, wyżej zaś nieco nadwieszonymi, na rzucie odcinka koła, zwieńczonymi półszczytem. Pary osi skrajnych budynku w kondygnacjach pięter zajęte przez głębokie loggie o prostokątnym prześwicie, za wyjątkiem kondygnacji czwartej, gdzie zamknięcie łukiem koszowym. Opatrzony ażurowymi balustradami metalowej konstrukcji. Otwory okienne głównie prostokątne, jedynie okna przyziemia ryzalitów większych rozmiarów, zamknięte łukami odcinkowymi. W polu szczytu niewielki, półkolisty oculus. Bez oprawy, jedynie okna parteru i ryzalitów opatrzone prostymi fartuchami – w przypadku wyższych kondygnacji ryzalitów wypełnionych dekoracją w postaci płycin. Stolarka okienna o stałym ślemieniu i krzyżowych podziałach głównych, zachowana reliktoowo. Duże okna przyziemia ryzalitów trójskrzydłowe. Otwór wejścia frontowego bez oprawy, o sfazowanych węgarach, zamknięty łukiem odcinkowym z kluczem o fantazyjnej, małżowinowo-chrząstkowej formie, stanowiącym integralną część dekoracji supraporty. Na kluczu wsparte postacie dwóch putt, trzymających pęk kwiatów. W tle dwie girlandy, biegnące ku flankującym grupę konsolom z motywem masek. Drzwi współczesne, metalowej konstrukcji, z nadświetlem, o asymetrycznym podziale.

E l e w a c j a t y l n a (północno-wschodnia) siedmioosiowa, otynkowana gładko, zwieńczona skromnym, uskokowym gzymsem koronującym. W osi środkowej płytki ryzalit klatki schodowej. Otwory okienne prostokątne, bez oprawy, z murowanymi podokiennikami. Relikty stolarki o stałym ślemieniu i krzyżowym podziale. Okna klatki schodowej większych rozmiarów, wypełnione stolarką o charakterystycznych podziałach, z relikdami oszklenia barwnego. W osiach sąsiadujących z ryzalitem pary niewielkich otworów okiennych pomieszczeń toalet.

Sień z dwubarwną posadzką ceramiczną, kilkustopniowymi drewnianej konstrukcji schodami oraz dekoracją sztukatorską fasetowego sufitu i górnej części ścian, tworzoną przez wąskie listwy dzielące ich powierzchnię na kwatery. Połączona z przechoodem i klatką schodową w trakcie tylnym. Na bocznych ścianach sieni pary czworobocznych płycin o ściętych narożnikach z powtarzającymi się naprzemiennie antykizującymi, reliefowymi przedstawieniami o motywach figuralnych. Między wspomnianymi przedstawieniami prostokątne, leżące płyciny zdobione współcześnie dekoracją malarską. Dwuskrzydłowe drzwi wewnętrzne sieni z wąskim nadświetlem, zamknięte łukiem odcinkowym, pierwotnie częściowo oszkłone. Klatka schodowa konstrukcji murowanej, o drewnianych stopnicach i takiej samej balustradzie o ozdobnym, masywnym pierwszym słupku i profilowanych, toczonych tralkach. Zachowane drzwi toalet na półpiętrach klatki schodowej w oryginalnych, zdobionych snycerką ościeżach oraz – częściowo – pojedyncze drzwi mieszkań (nr 3).

Stan zachowania:

— dobry. Budynek zawilgocony, widoczne ubytki tynku w przyziemiu. Wymieniona część dekoracji tynkarskiej oraz większość stolarki okien – częściowo w nawiązaniu do form oryginalnej. Drzwi wejściowe wymienione na metalowe. Wewnątrz: uszkodzenia dekoracji sztukatorskiej sieni, ubytki stolarki i oszklenia wiatrołapu, ubytki tralek balustrady klatki schodowej, wymiana większości drzwi do pomieszczeń mieszkalnych.

Zalecenia konserwatorskie:

Do zachowania:

- bryła budynku, forma i pokrycie dachu;
- wystrój elewacji, wykrój i układ otworów okiennych, relikty oryginalnej stolarki okiennej;

— posadzka, sztukateria i dekoracja malarska sieni, drzwi wiatrołapu, balustrada klatki schodowej, drzwi toalet na półpiętrach oraz relikty drzwi wejściowych do mieszkań (nr 3).

Postulowane osuszenie budynku i uzupełnienie tynków elewacji. Wymiana części stolarki na wzorowaną na pierwotnej. Uzupełnienie oszklenia okien klatki schodowej według zachowanych wzorów. Wewnątrz: uzupełnienie wystroju sztukatorskiego sieni, oszklenie drzwi wiatrołapu oraz uzupełnienie tralek balustrady według zachowanych wzorów.

• ul. Bolesława Prusa 14 (fot. 208-209)

Kamienica czynszowa, wzniesiona ok. 1915 r. Postsecesja z elementami historyzmu (neoklasycyzm). Budynek remontowany w 2 poł. XX w. z częściowym zatarciem cech stylowych. Kamienicę poprzedza wąski przedogródek.

Budynek mur., tynk., podpiwniczony, na rzucie prostokąta, cztero-/pięciokondygnacyjny (wyższy w partii ryzalitu fasady), na niskim cokole, nakryty dachem dwuspadowym z facjatami. Ryzalit nakryty dachem trójpołaciowym w układzie poprzecznym, lukarny – dachami pulpitowymi.

F a s a d a (elewacja południowo-wschodnia) ośmioosiowa, o regularnym układzie otworów i nierozdzielonych kondygnacjach. W zwieńczeniu wąski gzyms koronujący. W partii czterech środkowych osi masywny, mocno wysunięty ryzalit o ostatniej kondygnacji wydzielonej wąskim gzymsem. Pary osi ryzalitu w kondygnacjach 2, 3 i 4 rozdzielone lizenami. W bezpośrednio sąsiadujących z ryzalitem osiach 2 oraz 7 murowanej konstrukcji balkony o pełnych balustradach, z których dwa wtórnie zaszklone. Otwory okienne prostokątnego kształtu, bez oprawy – jedynie w kondygnacji *piano nobile* ryzalitu opatrzone prostokątnymi fartuchami o dekoracji w formie pionowych wstęg jajowników i astragali. Zachowane relikty stolarki okiennej o stałym ślemieniu i krzyżowych podziałach głównych. Otwór wejścia głównego w przyziemiu ryzalitu, w drugiej osi rozbudowanego, asymetrycznego, czteroosiowego portalu. Portal wsparty na umieszczonych na cokołach wąskich, częściowo kanelowanych ryzalitach o impostowych głowicach dźwigających wąski, profilowany gzyms. Ponad otworem wejścia triforyjne przeźrocze. Stolarka drzwi frontowych ramowo płycinowa, częściowo oszklona, o skromnej dekoracji reliefowej.

E l e w a c j a t y l n a (północno-wschodnia) siedmioosiowa, otynkowana gładko, zaś w strefie cokołu oblicowana cegłą klinkierową. Zwieńczona skromnym, profilowanym gzymsem koronującym. Na przedłużeniu osi środkowej w partii dachu rodzaj niskiej lukarny, krytej dachem pulpitowym. W przyziemiu otwór wejścia tylnego, współcześnie ujęty w rodzaj prostego, murowanej konstrukcji portalu z okapem z tworzywa sztucznego. W osi siódmej otwór wejściowy do pomieszczeń piwnic, zamknięty łukiem odcinkowym. Otwory okienne prostokątne, bez oprawy, z murowanymi podokiennikami. Stolarka okienna o stałym ślemieniu i krzyżowym podziale. Okna klatki schodowej większych rozmiarów, wypełnione stolarką o charakterystycznych podziałach.

Sień z dwubarwną posadzką ceramiczną pod wpływem secesji i kilkustopniowymi schodami konstrukcji drewnianej, połączona z przechoodem i klatką schodową w trakcie tylnym. Klatka schodowa konstrukcji murowanej, o drewnianych stopnicach i takiej samej balustradzie o ozdobnym, masywnym pierwszym słupku i profilowanych, toczonych tralkach. Zachowane drzwi toalet na półpiętrach klatki schodowej w oryginalnych, zdobionych secesyjną snycerką ościeżach oraz pojedyncze drzwi pomieszczeń mieszkalnych (nr 5), jednoskrzydłowe.

Stan zachowania:

— dobry. Wymieniona część tynków oraz większość stolarki okien – częściowo w nawiązaniu do form oryginalnej. Wtórne zaszklenie dwóch balkonów. Wewnątrz: niewielkie ubytki tralek balustrady klatki schodowej, wymiana większości drzwi do pomieszczeń mieszkalnych.

Zalecenia konserwatorskie:

Do zachowania:

- bryła budynku, forma i pokrycie dachu;
- schemat wystroju elewacji i relikty jej oryginalnej dekoracji;
- przedogródek wraz z balustradą metalową o cechach secesji;
- wykrój i układ otworów, relikty oryginalnej stolarki okiennej ze szczególnym uwzględnieniem okien klatki schodowej oraz drzwi frontowych;
- posadzka ceramiczna sieni i balustrada klatki schodowej ze szczególnym uwzględnieniem dekoracyjnego pierwszego słupka, drzwi mieszkania nr 5 oraz drzwi toalet na półpiętrach wraz z ościeżami.

Zalecane ujednolicenie form i kolorystyki stolarki okiennej w nawiązaniu do oryginalnych, ujednolicenie, względnie likwidacja oszklenia balkonów, konserwacja i uzupełnienie stolarki drzwi wejściowych.

• ul. Bolesława Prusa 16 (fot. 209)

Kamienica czynszowa, wzniesiona ok. 1915 r. Postsecesja z elementami historyzmu (neoklasycyzm łączony z neobarokiem). Budynek remontowany w 2 poł. XX w. Kamienicę poprzedza wąski przedogródek.

Budynek mur., tynk., podpiwniczony, na rzucie prostokąta, cztero-/pięciokondygnacyjny (wyższy w partii ryzalitu fasady), na niskim cokole, nakryty dachem dwuspadowym z facjatą. Ryzalit nakryty dachem naczółkowym w układzie poprzecznym, facjata – dachem pulpitowym.

F a s a d a (elewacja południowo-wschodnia) ośmioosiowa, o nierozdzielonych kondygnacjach. W zwieńczeniu wąski gzyms koronujący. W partii trzech środkowych osi masywny, mocno wysunięty ryzalit, artykułowany kanelowanymi pilastrami w wielkim porządku, zwieńczonymi na wysokości czwartej kondygnacji szczytem segmentowym. Kondygnacja ostatnia ryzalitu z szerokim gzymsem koronującym i szczytem trapezoidalnym. W bezpośrednio sąsiadujących z ryzalitem parze pierwszych dwóch osi loggie o pełnych, murowanych balustradach na rzucie odcinka koła, za wyjątkiem kondygnacji piątej, gdzie balustrada prosta. W osi 6 w bezpośrednim sąsiedztwie ryzalitu murowanej konstrukcji balkony do wysokości kondygnacji 4, o pełnych balustradach, z których jeden wtórnie zaszkłony. Otwory okienne prostokątnego kształtu, bez oprawy – jedynie w strefie ryzalitu opatrzone prostokątnymi fartuchami o zgeometryzowanej dekoracji. Otwory okien dwóch pierwszych osi ryzalitu w partii przyziemia zamknięte łukowo, podobnie jak zlokalizowany w osi 3 otwór wejścia głównego. Relikty stolarki okiennej o stałym ślemieniu i krzyżowych podziałach głównych. Drzwi wejściowe konstrukcji ramowo-płycinowej, częściowo oszklone, zdobione skromną snycerką, odrestaurowane współcześnie.

E l e w a c j a t y l n a (północno-wschodnia) pięcioosiowa, otynkowana gładko, zaś w strefie cokołu oblicowana cegłą klinkierową. Zwieńczona skromnym, profilowanym gzymsem koronującym. W przyziemiu częściowo docieplona płytami styropianowymi i pokryta współczesnym tynkiem. Na przedłużeniu osi drugiej w partii dachu rodzaj niskiej lukarny, krytej dachem pulpitowym. W przyziemiu otwór wejścia tylnego, ujęty w płaską ceglana opaskę. Otwory okienne prostokątne, bez oprawy, różnych form i rozmiarów, z murowanymi podokiennikami. Stolarka okienna o stałym ślemieniu i krzyżowym podziale. Okna klatki schodowej (w drugiej osi) większych rozmiarów, wypełnione stolarką o charakterystycznych podziałach.

Sień z dwubarwną posadzką ceramiczną pod wpływem secesji, połączona z przechoodem i klatką schodową w trakcie tylnym. Klatka schodowa konstrukcji murowanej, o drewnianych stopnicach i takiej samej balustradzie o ozdobnym, masywnym pierwszym słupku

i profilowanych, toczonych tralkach. Zachowane drzwi toalet na półpiętrach klatki schodowej w oryginalnych, zdobionych secesyjną snycerką ościeżach.

Stan zachowania:

— dobry. Wymieniona część tynków stolarka okien – miejscami w nawiązaniu do form oryginalnej. Wtórne zaszklenie dwóch balkonów. Częściowe docieplenie elewacji tylnej. Wewnątrz: niewielkie ubytki tralek balustrady klatki schodowej, wymiana większości drzwi do pomieszczeń mieszkalnych.

Zalecenia konserwatorskie:

Do zachowania:

- bryła budynku, forma i pokrycie dachu;
- wystrój elewacji ze szczególnym uwzględnieniem oryginalnej dekoracji sztukatorskiej;
- przedogródek wraz z balustradą metalową o cechach secesji;
- wykrój i układ otworów, relikty oryginalnej stolarki okiennej, zwłaszcza okien klatki schodowej oraz drzwi frontowe;
- posadzka ceramiczna sieni i balustrada klatki schodowej ze szczególnym uwzględnieniem dekoracyjnego pierwszego słupka, drzwi toalet na półpiętrach wraz z ościeżami.

Zalecane ujednolicenie wystroju elewacji tylnej oraz wymiana współczesnej stolarki okien na drewnianą, wzorowaną na oryginalnej, a także uzupełnienie tralek balustrady według wzorów zachowanych.

• ul. Bolesława Prusa 18 (fot. 210)

Kamienica czynszowa, wzniesiona ok. 1915 r. Postsecesja z elementami historyzmu (neoklasycyzm). Budynek remontowany w 2 poł. XX w. Kamienicę poprzedza wąski przedogródek.

Budynek mur., tynk., podpiwniczony, na rzucie prostokąta, pięciokondygnacyjny, na niskim cokole, nakryty dachem dwuspadowym. Nieco podwyższony ryzalit nakryty własnym dachem trójkąciowym w układzie poprzecznym.

F a s a d a (elewacja południowo-wschodnia) siedmioosiowa, o kondygnacjach nierozdzielonych – za wyjątkiem ostatniej, oddzielonej profilowanym gzymsem z rodzajem wąskiego okapu/półszczytu. W zwieńczeniu wąski gzyms koronujący. W partii trzech środkowych osi masywny, mocno wysunięty ryzalit, którego górna kondygnacja wyróżniona lekko nadwieszoną, opartą na gzymsie ścianką podokienną z arkadowaniem w osiach okien. W bezpośrednio sąsiadującej z ryzalitem osi 2, w partii czterech niższych kondygnacji – murowanej konstrukcji balkony, zaś w parze osi 6 i 7 głębokie loggie. Balkony oraz loggie o pełnych balustradach, częściowo wtórnie zaszklone. Otwory okienne prostokątnego kształtu, bez oprawy – jedynie w kondygnacji ostatniej, w 1 i 2 osi większych rozmiarów. W części opatrzone metalowej konstrukcji współczesnymi roletami zewnętrznymi. Stolarka okienna o stałym ślemieniu i krzyżowych podziałach głównych, zachowana częściowo. Otwór wejścia głównego w środkowej osi ryzalitu, zamknięty spłaszczonym łukiem, bez oprawy. Powyżej obejmujący także dwie sąsiednie osie, profilowany gzyms/okap na prostych konsolach o geometrycznej formie. Drzwi wejściowe umieszczone w głębokiej niszy, której podniebie dekorowane wzorem kasetonów. Drzwi konstrukcji ramowo-płycinowej, częściowo oszklone.

E l e w a c j a t y l n a (północno-wschodnia) pięcioosiowa, otynkowana gładko, zaś w strefie cokołu oblicowana cegłą klinkierową. Zwieńczona skromnym, profilowanym gzymsem koronującym. W przyziemiu częściowo docieplona płytami styropianowymi i pokryta współczesnym tynkiem. Na przedłużeniu osi drugiej w partii dachu rodzaj niskiej lukarny, krytej dachem pulpitem. W przyziemiu otwór wejścia tylnego, ujęty w płaską ceglaną opaskę. Otwory okienne prostokątne, bez oprawy, różnych form i rozmiarów, z

murowanymi podokiennikami, częściowo przekształcone. Relikty stolarki okiennej o stałym ślemieniu i krzyżowym podziale. Okna klatki schodowej (w drugiej osi) większych rozmiarów.

Sień z dwubarwną posadzką lastrykową, połączona z przechoodem i klatką schodową w trakcie tylnym. Klatka schodowa konstrukcji murowanej, o drewnianych stopnicach i takiej samej balustradzie o ozdobnym, masywnym pierwszym słupku i profilowanych, toczonych tralkach. Zachowane drzwi toalet na półpiętrach klatki schodowej o zdobionych secesyjną snycerką ościeżach.

Stan zachowania:

— dobry. Wymieniona część tynków stolarka okien – miejscami w nawiązaniu do form oryginalnej. Wtórne zaszklenie dwóch balkonów i dwóch loggii. Montaż rolet antywłamaniowych w kilku oknach fasady. Częściowe ocieplenie elewacji tylnej. Wewnątrz: niewielkie ubytki tralek balustrady klatki schodowej, wymiana większości drzwi do pomieszczeń mieszkalnych.

Zalecenia konserwatorskie:

Do zachowania:

- bryła budynku, forma i pokrycie dachu;
- wystrój elewacji z uwzględnieniem oryginalnej dekoracji sztukatorskiej;
- przedogródek wraz z balustradą metalową o cechach secesji;
- wykrój i układ otworów, relikty oryginalnej stolarki okiennej oraz drzwi frontowe;
- posadzka sieni i balustrada klatki schodowej ze szczególnym uwzględnieniem dekoracyjnego pierwszego słupka oraz drzwi toalet na półpiętrach wraz z ościeżami.

Zalecane ujednolicenie, względnie likwidacja zabudowy balkonów i loggii oraz demontaż szpecących rolet antywłamaniowych. Ujednolicenie rozmiarów otworów okiennych i wystroju elewacji tylnej oraz wymiana współczesnej stolarki okien na drewnianą, wzorowaną na oryginalnej, a także uzupełnienie tralek balustrady według wzorów zachowanych.

ul. Rymarska

Stare Piekary – do 1984 r.

Jedna z ulic wielodrożnego układu Starych Piekar, który ukształtował się w okresie nowożytnym i w zasadzie zachował się do dzisiaj.

• ul. Rymarska 12 (fot. 211)

Budynek gospodarczy, wzn. 3/4 ćw. XIX w.

Mur., tynk., z ceglany detal architektoniczny, wolnostojący, usytuowany w głębi zagrody, po wschodniej stronie ul. Rymarskiej, I-kondygnacyjny z gospodarczym poddaszem, nakryty ceramicznym dachem dwuspadowym. Elewacje zwieńczone ceglany gzymsem kostkowym. budynku oddziela pas gzymsu. Elewacja główna, północno-zachodnia, 5-osiowa z wejściem do budynku w 4 osi oraz bramami wjazdowymi w 1 i 3 osi. Zachowane ceglany obramienie pierwotnej bramy wjazdowej (obecnie w tym miejscu otwór drzwiowy i okienny). Otwory okienne w przyziemiu wtórne, prostokątne, w kondygnacji poddasza zamknięte łukiem odcinkowym, w ceglanych obramieniach. Stolarka wtórna.

Wnętrze nie rozpoznane.

Stan zachowania:

— Dobry.

Zalecenia konserwatorskie:

Do zachowania:

— bryła budynku, kształt połaci dachowych;

— wykrój i układ pierwotnych otworów, detal architektoniczny w postaci obramień okiennych, bramy i gzymsu wieńczącego;

— historyczne granice posesji.

• ul. Rymarska 14 (fot. 212-213)

Zagroda, wzn. 3/4 ćw. XIX w.

Zagroda usytuowana po południowej stronie ul. Rymarskiej, z budynkami usytuowanymi wokół czworobocznego podwórza, tworzącymi podkowę otwartą w kierunku północnym. Budynek mieszkalny usytuowany jest szczytowo i zamyka zespół od wschodu, natomiast południową pierzeję stanowi budynek mieszkalny (jest to współcześnie, całkowicie przebudowany starszy budynek, pełniący funkcję gospodarczą). Usytuowana kalenicowo przy drodze stodoła zamyka układ zagrody od północy. Teren posesji odgrodzony jest od drogi ceglany murem ze słupami ujmującymi prześwit furtki i bramy wjazdowej.

Budynek mieszkalno-gospodarczy, wzn. 3/4 ćw. XIX w.

Mur., tynk., wolnostojący, z dobudówką od strony wschodniej; część południowa budynku o funkcji gospodarczej; II-kondygnacyjny, nakryty ceramicznym dachem dwuspadowym. Elewacje budynku oddziela pas gzymsu (odsadzka, powyżej której prawdopodobnie ściany budynku w konstrukcji szachulcowej). Elewacje opasane profilowanym gzymsem wieńczonym. Elewacja główna, zachodnia, 5-osiowa z wejściem do budynku w 3 osi, osłoniętym współczesnym, trójspadowym daszkiem. Otwory okienne prostokątne, w 1-2 osi (część mieszkalna) - większe. Stolarka okienna wtórna. Elewacja szczytowa – wschodnia 2-osiowa.

Wnętrze nie rozpoznane.

Stodoła, wzn. 3/4 ćw. XIX w.

Mur.-szach., tynk., wolnostojący, I-kondygnacyjny, nakryty ceramicznym dachem dwuspadowym. Zachowane odeskowanie górnych partii szczytów.

Wnętrze nie rozpoznane.

Stan zachowania:

— Średni.

Zalecenia konserwatorskie:

Do zachowania:

— bryły budynków, kształt połaci dachowych;

— wykrój i układ otworów;

— historyczne granice posesji.

W przypadku wymiany stolarki okiennej i drzwiowej wymaga się stosowania stolarki drewnianej z zachowaniem istniejących wzorów.

ul. Rzeczna

Stare Piekary – do 1984 r.

Jedna z ulic wielodrożnego układu Piekar Starych, który ukształtował się w okresie nowożytnym i w zasadzie w niezmienionej formie zachował się do dzisiaj. Na zachodnim zakończeniu drogi znajdują się zabudowania zespołu dawnego młyna papierniczego. Młyn na mapie z 1823 r. został oznaczony jako papiernia (widoczne 2 budynki), natomiast na mapach XX-wiecznych jako dawna olejarnia lub jako fabryka. Po południowej stronie ul. Rzecznej znajdowała się restauracja z ogrodem – obecnie budynek nie istnieje.

• ul. Rzeczna 1 (fot. 214)

Budynek gospodarczy, przy nr 1, wzn. 4 ćw. XIX w.

Mur., tynk., z ceglany detal architektoniczny, dobudowany od strony wschodniej do budynku mieszkalnego, II-kondygnacyjny, o zwartej bryle, nakryty dachem dwuspadowym o wtórnym pokryciu. Elewacje artykułowane ceglany gzymsem międzykondygnacyjnym oraz ceglany, kostkowym gzymsem wieńczącym. Elewacja północna w przyziemiu 6-osiowa z bramą wjazdową w skrajnej, zachodniej osi, powyżej 5-osiowa; elewacja południowa 5-osiowa; elewacja szczytowa 2-osiowa. Otwory bramne, wejściowe, okienne oraz blendy zamknięte łukiem odcinkowym, ujęte jednakowymi ceglany obramieniami. W szczycie medalion ujęty wieńcem z przewiązkami; pośrodku współczesne godła miasta i kraju.

Wnętrze nie rozpoznane.

Stan zachowania:

— Dobry.

Zalecenia konserwatorskie:

Do zachowania:

- bryły budynków, kształt połaci dachowych;
- detal architektoniczny w postaci gzymśów i obramień otworów
- wykrój i układ otworów;
- historyczne granice posesji.

W przypadku wymiany stolarki okiennej i drzwiowej wymaga się stosowania stolarki drewnianej z zachowaniem istniejących wzorów.

• ul. Rzeczna 6-8 zespół papierni (fot. 215-218)

Papiernia po raz pierwszy wzmiankowana była w 1511 r., choć wg niepotwierdzonych przekazów miała powstać w 1420. Bez większych przerw funkcjonowała do 1854 r., kiedy to została przekształcona w olejarnię. Zgodnie z pierwszą wzmianką źródłową z 1511 r., dotyczącą papiernictwa w Legnicy – Stefan, papiernik legnicki, ustanowił swoim plenipotentem drukarza krakowskiego Floriana (zapewne Unglera). W 1535 r. książę legnicki Fryderyk II udzielił koncesji na budowę papierni Bartłomiejowi Fetscherowi – przybyłemu z Trutnova w Czechach, a pochodzącemu z Ravensburga papiernikowi. Równocześnie papiernia otrzymała monopol na zbieranie szmat i odpadków służących do wyrobu kleju w Legnicy i okolicach (po 1803 r. legnicka papiernia posiadał własny rejon zbierania szmat w obrębie księstwa legnickiego – na mocy zarządzenia królewskiego z 1803 r. dla Prus, a z 1804 r. dla Śląska). Budowę drugiej papierni po 1535 r. finansował papiernik Bartłomiej Fetscher, ale ze względu na fakt, że było to przedsięwzięcie bardzo kosztowne, książę dostarczał mu za darmo drzewo i środki transportu. Książę Fryderyk II udzielając koncesji, zabronił budowy

innych młynów papierniczych w okolicy, jak również w koncesji tej znalazła się gwarancja, że kartownicy z Legnicy będą musieli kupować papier w tej właśnie papierni.

Papiernia przez długi czas utrzymywała się w rękach rodziny Bartłomieja Fetschera. Kolejnym właścicielem był syn Bartłomieja – Jerzy Fetscher, który otrzymał koncesję w 1555 r. W 1560 r. papiernia została odkupiona przez kuzyna i imiennika Jerzego Fetschera, zwanego Starszym. Z 1573 r. pochodzi informacja, że 16 listopada Jerzy Teischler, radca legnicki – kolejny właściciel papierni (nie wiadomo od kiedy młyn był jego własnością), sprzedał papiernię radcy Janowi Schrammowi. Tenże rozwinął papiernię, w 1574 r., zakupił dwie tamy i teren sąsiadujący z wybrzeżem. Do 1614 r. była własnością papiernika Bartłomieja Gerstmann'a. W 1621 r. została zakupiona przez księcia legnicko-brzeskiego Jerzego Rudolfa, ale już w 1636 r. została подарowana Mikołajowi Winklerowi. Od 1743 r. właścicielem był papiernik Christian Geissler, w 1819 r. – papiernik Elssner.

Właściciel papierni płacił w 1535 r. i kolejnych latach księciu czynsz w wysokości 6 guldenów i dwóch ryz papieru rocznie, natomiast od 1560 r. – 12 guldenów i 4 ryzy papieru.

Legnicka papiernia posługiwała się następującymi znakami wodnymi: w latach 1539-50: orzeł śląski i skrzyżowane klucze bez tarczy; 1539-1591: orzeł śląski i skrzyżowane klucze w tarczy; 1548-1680: herb księstwa legnicko-brzeskiego; 1797-1798: orzeł pruski z napisem „Liegnitz”, kontrmarka – napis „Gros Canzlei”.

Zespół budynków związanych z młynem papierniczym, a następnie olejarnią, obecnie składa się z zachowanego w ruinie budynku dawnej papierni (w karcie ewidencyjnej nazwanej dworem), oficyny mieszkalno-gospodarczej nr 6, oficyn mieszkalnych nr 10-12. Zachował się do dziś suchy kanał młynówki (odcinek przy oficynie nr 6 jest obmurowany) oraz urządzenie służące na północ od młyna.

Papiernia, ul. Rzeczna nr 8, wzn. ok. poł. XVIII w.

[WEZ 1991]

Mur., tynk., z wyrobionym w tynku detalem architektonicznym, wolnostojący, II-kondygnacyjny, o zwartej bryle, nakryty ceramicznym dachem mansardowym. Elewacja główna, południowa, artykułowana parami pilastrów w wielkim porządku umieszczonymi w narożach oraz pomiędzy osiami okiennymi; głowice w formie spłaszczonych zwojów, w górnej partii trzonów – fartuchy z lambrekinami. Poziomą artykulację stanowią umieszczone w osiach okiennych, pomiędzy kondygnacjami, prostokątne płyciny o wklęsłych narożach. Fasada zwieńczona profilowanym gzymsem. Pozostałe elewacje gładko tynkowane, bez dekoracji. Elewacja południowa zakomponowana symetrycznie, 7-osiowa, z wejściem w 4 osi, na osi symetrii. Otwór wejściowy zamknięty łukiem koszowym, ujęty wyrobionym w tynku obramieniem składającym się z szerokiej, płaskiej opaski, rozszerzającej się u nasady łuku oraz zwieńczenia w postaci naczółka o bocznych krawędziach wklęsłych, zamkniętego odcinkiem gzymsu o wykroju wklęsło-wypukłym. Stolarka drzwi wejściowych drewniana, zachowane oryginalne nadświetle – trójdzielne o promienistym układzie szprosów, ślemię dekorowane wydłużonym elementem o wolutowych zakończeniach. Zachowane jest jedno oryginalne skrzydło drzwiowe o konstrukcji ramowo-płycinowej ze środkową płyciną dekorowaną motywem rautowym. Otwory okienne prostokątne, w tynkowych opaskach oraz z podokiennikami w formie podwieszonych fartuchów z lambrekinami. W południowej połaci dachu 3 symetrycznie rozmieszczone lukarny o odcinkowo zamkniętych ściankach, zakończonych profilowanymi gzymсами. Ponadto w połaci dachu, w trzech poziomach, lukarny szczelinowe.

Klatka schodowa w pierwszym traktcie, w sieni, drewniana, zabiegowa o płynnie giętej poręczy zakończonej prostym słupkiem. W jednym z pomieszczeń przyziemia zachowana okładzina boazerijna.

Stan zachowania:

— Ruina.

Zalecenia konserwatorskie:

Zalecane wykonanie ekspertyzy budowlanej w celu orzeczenia, czy stan techniczny obiektu pozwala na jego remont.

Oficina mieszkalno-gospodarcza nr 6, wzn. 4 ćw. XIX w.

Mur., tynk., wolnostojący, II-kondygnacyjny, o zwartej bryle, nakryty ceramicznym dachem dwuspadowym z naczółkami. Fasada – elewacja południowa – 5-osiowa z wejściem do budynku na osi symetrii, rozcłonkowana w poziomie przyziemia pseudoryzalitem, zamkniętym szerokim uskokiem. Otwory okienne i drzwiowe prostokątne, wskutek remontów o niejednolitych kształtach.

Wnętrze nie rozpoznane.

Stan zachowania:

— Średni.

Zalecenia konserwatorskie:

Do zachowania:

- bryła budynku, kształt połaci dachowych;
- oryginalny wykrój i układ otworów;
- historyczne granice posesji.

W przypadku wymiany stolarki okiennej i drzwiowej wymaga się stosowania stolarki drewnianej z zachowaniem istniejących wzorów.

Ulica Marii Skłodowskiej-Curie

Lübener strasse (1899, 1913, 1938)

Ulica M. Skłodowskiej-Curie została założona w latach 1881/1882 jako drugie połączenie pomiędzy centrum miasta a Przedmieściem Głogowskim⁴². Od południa zaczynała się przy parku zamkowym, i przez przejazd w nasypie kolejowym docierała do ul. Głogowskiej. Ulica M. Skłodowskiej-Curie zabudowywana była najpierw od strony centrum miasta (do 1899), a później — jednostronnie na terenie Przedmieścia Głogowskiego (1901–1903). Zabudowywano tylko południowo-wschodnią pierzeję ulicy, ponieważ jej przeciwległa pierzeja północno-zachodnia stanowiła granicę Parku Północnego. Z parku tego wykrojono przed 1925 r. działkę, na której wzniesiono budynek nr 9a. Następnie w latach 1925–1934 wytyczono nowe połączenie ul. M. Skłodowskiej-Curie z ul. Kąpielową, przy której założono Plac Zabaw. Stało się to możliwe dzięki zmianie przebiegu odcinka linii kolejowej z Legnicy do Głogowa przecinającego pierwotnie ul. M. Skłodowskiej-Curie. Linie kolejową przesunięto bardziej na zachód od Przedmieścia Głogowskiego, do zbiegu z linią kolejową do Żagania i Węglińca.

Północny odcinek ul. M. Skłodowskiej-Curie (na terenie przedmieścia) wypełniono w latach 1901–1903 jednolicie projektowanymi domami (nr 5,6,7,8) stosunkowo skromnymi, utrzymanymi w stylu schyłkowego, dziewiętnastowiecznego, formalnie uproszczonego historyzmu poprzedzającego secesję. Dom nr 9 wzniesiono w tym samym czasie, ale już w stylu secesji, natomiast budynek nr 9a — w latach 1924–1925, w stylu historyzmu z elementami art. deco.

• ul. Marii Skłodowskiej-Curie 5 (fot. 219-221)

Kamienica czynszowa, wzn. 1901–1903, schyłkowy, dziewiętnastowieczny, uproszczony formalnie historyzm poprzedzający secesję. Widoczne odniesienia do neoklasycyzmu i neogotyku.

Kamienica mur., tynk., podpiwniczona, na planie kwadratu. Czterokondygnacyjna, nakryta dachem płaskim z pochyłą połącią nad fasadą. Nad dwiema lewymi, skrajnymi osiami trójkątny szczyt nakryty dwuspadowym dachem. W elewacji balkony.

F a s a d a 6-osiowa, do wysokości ślemion okien przyziemia licowana cegłą z odcinkami ozdobnych szlaków z ukośnie ułożonych cegieł na tynkowanym tle. Wyżej tynkowana. Detal architektoniczny wykonany w cegle i tynku. Zaznaczony wąski cokół. Elewacja dzielona wąskim, ceglany gzymsem nad przyziemiem oraz podobnymi gzymсами z denticuli — pod oknami I–III piętra. Gzymсами przewiązane ceglane lizeny wydzielające pary skrajnych osi oraz pojedyncze osie środkowe. Elewacja zwieńczona stylizowanym belkowaniem z fryzem z denticuli (wypełnionym ceglany konsolami) oraz — profilowanym gzymsem koronującym. Szczyt licowany skrajnie uskokowo podcinaną ceglany listwą i ujęty skrajnie ceglany, profilowaną ramą. Rama połączona u podstawy szczytu z odcinkami profilowanych, ceglanych gzymśów. Górna część szczytu ozdobiona ceglany pseudomachikulą z tynkowaną blendą w polu i z jednouskokowym szczytem. Uskok szczytu kryte dachówką ceramiczną.

Otwór wejściowy w jednej ze środkowych osi, zamknięty półkoliście. Ujęty bezpośrednio wąską, wklęsłą opaską i następnie ceglany licówką. Licówka węgarów włączona w licówkę przyziemia. Licówka ujmująca archiwoltę otworu wejściowego oparta na dwóch tynkowych,

⁴² Zum Winkel A., op...cit..., s. 480.

gładkich klincach u podstawy archiwolty, przerwana przez podobny, trapezowy, duży klucz. W otworze wejściowym drzwi drewniane, w stylu neorenesansu łączonego z neobarokiem, dwuskrzydłowe, ramowo-płycinowe, częściowo przeszklone. Otwory w skrzydłach drzwi zamknięte symetrycznie łukami wklęsłymi. Profilowana belka między skrzydłami drzwi i nadświetłem — o zarysie falistym. Skrzydła drzwi ożywione w dolnej części prostokątnymi płycinami, jednymi wypełnionymi opierzeniem i innymi, kwadratowymi płycinami z boniami diamentowymi oraz guzami. Listwa przemykowa profilowana, dekorowana odcinkiem profilowanego gzymsu, wydłużonym boniem diamentowym, w górnej części ozdobnie podcięta na narożach. Zakończona konsolą. W nadświetla dwa gięte symetrycznie szprosły.

Okna i drzwi balkonowe dwuskrzydłowe zamknięte łukami odcinkowymi. Tylko okna III piętra w parach skrajnych osi prostokątne. Okna w przyziemiu obramione jak otwór wejściowy. Okna w partii I–II piętra w nieco zróżnicowanych ceglanych obramieniach. Okna w parach skrajnych osi w ceglanych obramieniach z małymi ceglanyimi kluczami oraz z tynkowymi klincami u podstawy archiwolt. Okna III piętra w parach skrajnych osi obramione tylko częściowo, od ślemion wzwyż. Na odcinkach licówki (na węgarach) oparte ceglane oprawy nadproży z ceglanyimi kluczami i klincami. Podobnie obramione okna w dwóch osiach środkowych, na poziomie I–II piętra, z tym że licówką podkreślone zarysy łuków okien. Nad oknami III piętra (w środkowych osiach) tylko ceglane łuki z kluczami. Ponad parą okien w szczycie tylko ceglane łuki. W niektórych oknach przyziemia i III piętra zachowana drewniana stolarka okienna z dekorowanymi słupkami i profilowanymi ślemionami.

W dwóch osiach okiennych sąsiadujących z parą środkowych osi okiennych balkony. W jednej — na poziomie przyziemia, I i II piętra, w drugiej — na wysokości I–III piętra. Balkony z prostokątnymi płytami balkonowymi i kutymi wspornikami w formie uproszczonej wici roślinnej. Zabezpieczone kutymi balustradami. Balustrady balkonów utworzone z wąskich segmentów wypełnionych komponowanym układem par giętych prętów zdobionych motywem rozet. Pręty pomiędzy segmentami dekorowane secesyjnym motywem kwiatowego pąka. Balustrady zwieńczone kutymi barierkami z motywem rozet. Nad fasadą połączyć dachu z pokryciem ceramicznym.

Elewacja tylna bez dekoracji.

Przednia część sieni z ceramiczną posadzką z dwubarwnych płytek oraz z drewnianymi schodami wyrównawczymi. Nakryta stropem z sufitem z fasetami. Fasety ozdobione sztukateriami. Wydzielone ramami z jajownikiem i astragalem. Dekorowane motywami kartuszy, wazonów, muszli, wolut, liści, ornamentem chrząstkowym. W tylnej ścianie sieni otwór o łuku odcinkowym wypełniony drzwiami wewnętrznymi z nadświetłem, drewnianymi, ramowo-płycinowymi, dwuskrzydłowymi, częściowo przeszklonymi, zdobionymi dekoracją płycinową. Z sieni dostępny przechód i klatka schodowa w tylnym trakcie. W niej schody drewniane, dwubiegowe powrotne. Częściowo zachowana drewniana balustrada z toczonymi, dekorowanymi słupkami i tralkami oraz z profilowaną poręczą. Pozostała drewniana stolarka okien klatki schodowej z relikami szkła trawionego. Częściowo zachowane drewniane, wspólne futryny par drzwi mieszkań i jednoskrzydłowe, ramowo-płycinowe drzwi WC przy podestach klatki schodowej.

Przed domem niewielki, prostokątny ogródek wydzielony kutym ogrodzeniem na betonowej podmurówce. Kute ogrodzenie o prostych formach geometrycznych wzbogaconych szlakiem z motywu prostokąta z dwoma zaokrąglonymi bokami.

Stan zachowania:

— dobry, ubytki detalu architektonicznego, niezgodność kształtu nowej stolarki okiennej względem wykrojów otworów.

Zalecenia konserwatorskie:

Do zachowania:

- bryła budynku, pokrycie ceramiczne połaci dachu;
- detal architektoniczny fasady, sztukaterie sieni;
- wykrój i układ otworów, relikty stolarki okiennej oraz stolarka drzwi frontowych i wewnętrznych;
- dobrze zachowane fragmenty oryginalnej balustrady schodów.
- kute balustrady balkonów, barierki, wsporniki;
- kute ogrodzenie przydomowego ogródka.

Ponadto ochronie podlegają oryginalne elementy wystroju i wyposażenia wnętrza, w tym sztukaterie, piece, stolarka drzwi wewnętrznych.

Konieczny remont kapitalny budynku i uzupełnienie elementów wystroju elewacji. W przypadku wymiany stolarki okiennej i drzwiowej oraz balustrady schodów wymaga się stosowania stolarki drewnianej z zachowaniem istniejących wzorów. Nowa stolarka okienna powinna odpowiadać wykrojom okien.

• ul. Marii Skłodowskiej-Curie 6 (fot. 222-223)

Kamienica czynszowa, wzn. 1901–1903, historyzm (neorenesans północny z elementami neobaroku). Budynek remontowany w 2 poł. XX w., z częściowym zatarciem cech stylowych. Kamienica mur., tynk., podpiwniczona, na planie kwadratu. Czterokondygnacyjna, nakryta dachem płaskim z pochyłą połacią nad fasadą. Skrajna, dwusosiowa, północno-wschodnia część elewacji podwyższona o kondygnację (w formie facjaty), zwieńczona trójkątnym szczytem. W elewacji balkony. Kamienica zestawiona w lustrzanym odbiciu z sąsiednim domem nr 7.

F a s a d a 6-osiova, w przyziemiu tynkowana, zdobiona kwadrowym boniowaniem, wyżej licowana cegłą. Detal architektoniczny wykonany w tynku. Zaznaczony cokół. Elewacja dzielona profilowanymi gzymsami (pod oknami przyziemia, nad przyziemem, pod oknami I piętra), pasowymi gzymsami (pod oknami II–III piętra i na wysokości naczółków lub gzymsów nadokiennych okien I i II piętra) oraz — profilowanym gzymsem nad oknami III piętra. Z gzymsami zespolone przemienne boniowanie naroży fasady. Elewacja zwieńczona niejednorodnie. Nad główną czteroosiową jej partią zniekształcone belkowanie koronujące, z którego zachowany tylko profilowany gzyms koronujący oraz wąski profilowany gzyms pod zatartym fryzem. Gzyms ten poprowadzony wzdłuż podstawy facjaty. Drugi, szerszy, profilowany gzyms pod oknami facjaty. Facjata flankowana skrajnie dwoma pilastrami wspierającymi profilowany gzyms. Nad pilastrami prostopadłościennie cokoły z kulami. Szczyt facjaty ujęty boczenie profilowanymi ramami, zwieńczony obeliskiem.

Otwór wejściowy w jednej ze środkowych osi, prostokątny, ujęty w 2/3 wąską, wklęsłą opaską (względem lica boniowania). Nad opaską, na pasie boniowania trapezowy klucz z bliżej nieokreśloną dekoracją. W otworze wejściowym drzwi drewniane, w stylu neorenesansu łączonego z neobarokiem. Drzwi dwuskrzydłowe, ramowo-płycinowe, pierwotnie przeszkłone, zdobione dekoracją płycinową. W górnej części skrzydeł prostokątne, wtórnie zaślepione otwory w profilowanych, uszakowych obramieniach w formie litery T. Zwieńczone wąskimi, prostokątnymi płycinami i trójkątnymi naczółkami ze stylizowanym motywem muszlowym. Pod płycinami para profilowanych gzymsów ujmująca ozdobny szlak ze stylizowanego ornamentu cekinowego. Pod nim dekoracyjnie podcięta płycina z

plastycznym guzem i rytą wicią roślinną. W dolnej części skrzydeł drzwi czworoboczne płyciny z boniami diamentowymi. Listwa przymykowa profilowana, dekorowana ornamentem cekinowym, ozdobnie podcięta na narożach. Zakończona konsolą wspierającą belkowanie (z denticuli) pod nadświetlem. Słupek nadświetla dekorowany.

Okna i drzwi balkonowe dwuskrzydłowe prostokątne. W przyziemiu obramione jak otwór wejściowy, zaopatrzone w trapezowe klucze z rustykowanymi polami. W partii i piętra obramienia okienne w formie litery T, oparte na gzymsie podokiennym. Każde złożone ze sfazowanych węgarów i z dłuższego, sfazowanego nadproża. Powyżej prostokątne płyciny nadokienne z rustykowanymi polami ozdobionymi gładkimi rombami. Nad płycinami trójkątne naczółki z kartuszami w polach. Okna II piętra w podobnych obramieniach w formie litery T, zaopatrzone w podokienniki nałożone na pasowy gzyms podokienny. Pod podokiennikami tynkowe, płaskie pseudokonsole. Nad oknami II piętra prostokątne, rustykowane płyciny i nadokienne, profilowane gzymsy. Obramienia okien III piętra wtórnie przekształcone. Zachowane tylko oryginalne podokienniki z płaskimi pseudokonsolami nałożone na pasowy gzyms podokienny. Para okien w facjacie także w przekształconych obramieniach. Częściowo zachowana drewniana stolarka okienna z dekorowanymi słupkami i z profilowanymi ślemionami. W elewacji pięć balkonów o komponowanym rozkładzie. Jeden o podwójnej długości (na dwie środkowe osie) umieszczony na poziomie II piętra. Pozostałe balkony o szerokości jednej osi założone na wysokości I i III piętra, w dwóch osiach sąsiadujących z dwiema osiami środkowymi. Balkony z prostokątnymi płytami balkonowymi i kutymi wspornikami w formie uproszczonej wici roślinnej. Zabezpieczone kutymi balustradami o wypukłych bokach, utworzonymi z wąskich segmentów z komponowanym układem zawijanych wolutowo listew. Balustrady zwieńczone kutymi barierkami. Nad fasadą połączyć dachu z pokryciem ceramicznym oraz z drewnianą lukarną nakrytą dwuspadowym dachem z pokryciem ceramicznym.

Elewacja tylna bez dekoracji.

Przednia część sieni z ceramiczną posadzką o motywach geometrycznych oraz z drewnianymi schodami wyrównawczymi. Nakryta stropem z sufitem z wąskimi fasetami. Fasety ozdobione sztukateriami. Wydzielone wąskimi profilowanymi ramami. Dekorowane mało obecnie czytelnymi motywami w stylu historyzmu łączonego z secesją. Na lustrze stropu secesyjna rozeta. To motyw roślinny wpisany w ujęte obramieniem utworzonym z łodyg i kłosów zbóż. Na zewnątrz tej ramy promieniście ułożone symetrycznie zróżnicowane motywy roślinne. W tylnej ścianie sieni otwór o łuku odcinkowym wypełniony drzwiami wewnętrznymi z nadświetlem, drewnianymi, ramowo-płycinowymi, dwuskrzydłowymi, częściowo przeszklonymi, zdobionymi dekoracją płycinową. Z sieni dostępny przechód i klatka schodowa w tylnym trakcie. W niej schody drewniane, dwubiegowe powrotne. Częściowo zachowana drewniana balustrada z toczonymi, dekorowanymi słupkami i tralkami oraz z profilowaną poręczą. Pozostała oryginalna, drewniana stolarka okien klatki schodowej. Przy podestach klatki schodowej jednoskrzydłowe, ramowo-płycinowe drzwi WC.

Przed domem niewielki, prostokątny ogródek wydzielony kutym ogrodzeniem na murowanej, tynkowanej podmurówce. Kute ogrodzenie o prostych formach geometrycznych wzbogaconych spiralnymi sterczynami.

Stan zachowania:

— średni, ubytki detalu architektonicznego, wtórnie zniekształcone belkowanie koronujące, narożne, przemienne boniowanie elewacji, obramienia okien III piętra i facjaty, pole szczytu facjaty, ubytki stolarki drzwi frontowych.

Zalecenia konserwatorskie:

Do zachowania:

- bryła budynku, pokrycie ceramiczne połaci dachu;
- detal architektoniczny fasady, sztukaterie sieni;
- wykrój i układ otworów, relikty stolarki okiennej oraz stolarka drzwi frontowych i wewnętrznych;
- dobrze zachowane fragmenty oryginalnej balustrady schodów;
- kute balustrady balkonów, barierki, wsporniki;
- kute ogrodzenie przydomowego ogródka.

Ponadto ochronie podlegają oryginalne elementy wystroju i wyposażenia wnętrz, w tym sztukaterie, piece, stolarka drzwi wewnętrznych.

Konieczny remont kapitalny budynku, uzupełnienie ubytków i odtworzenie zniekształconych elementów wystroju elewacji: belkowania koronującego, przemiennej boniowania elewacji, obramienia okien III piętra i oprawy okien facjaty. Przy rekonstrukcji narożnego boniowania trzeba wzorować się na jego reliktach na fasadzie. Odtwarzając belkowanie koronujące i obramienia okien należy nawiązać do form belkowania i obramień okien III piętra domu przy ul. M. Skłodowskiej-Curie 7. Pole szczytu facjaty powinno zostać gładkie, ale trzeba oczyścić i zrekonstruować jego profilowane obramienie. Konieczne jest też oczyszczenie z pobiałej sztukaterii w sieni i uczynienie ich rysunku. W przypadku wymiany stolarki okiennej i drzwiowej oraz balustrady schodów wymaga się stosowania stolarki drewnianej z zachowaniem istniejących wzorów. Remontując drzwi frontowe należy wzorować się na drzwiach kamienicy przy ul. M. Skłodowskiej-Curie 7.

• ul. Marii Skłodowskiej-Curie 7 (fot. 224-225)

Kamienica czynszowa, wzn. 1901–1903, historyzm (neorenesans północny z elementami neobaroku) z nielicznymi motywami zdobniczymi w stylu secesji.

Mur., tynk., podpiwniczona, na planie kwadratu. Czerokondygnacyjna, nakryta dachem płaskim z pochyłą połacią nad fasadą. Skrajna, dwuosiowa, południowo-zachodnia część elewacji podwyższona o kondygnację przekształconą w facjatę zwieńczoną trójkątnym szczytem. W elewacji balkony. Kamienica zestawiona w lustrzanym odbiciu z sąsiednim domem nr 6.

F a s a d a 6-osiowa, z ceglany cokołem (z tynkowanym gzymsem cokołowym). W przyziemiu tynkowana, zdobiona pasowym, przemienym boniowaniem z boniami gładkimi i rustykowanymi, wyżej licowana cegłą. Detal architektoniczny wykonany w tynku. Elewacja dzielona profilowanym gzymsem nad przyziemiem, pasowymi gzymśami (pod oknami i na wysokości naczółków lub gzymśów nadokiennych okien I–III piętra). Z gzymśami zespolone narożne lizeny. Elewacja zwieńczona niejednorodnie. Nad główną czteroosiową jej partią belkowanie koronujące z wąskim profilowanym gzymsem, z fryzem i z profilowanym gzymsem koronującym. U podstawy facjaty przeprowadzony tylko gzymś spod fryzu belkowania wieńczącego. Ponadto szerszy, profilowany gzymś pod oknami facjaty, przewijający skrajne pilastry. Nad nimi profilowany gzymś i powyżej prostopadłościenne cokoły z kulami. Szczyt facjaty ujęty bocznie profilowanymi ramami, zwieńczony obeliskiem.

Otwór wejściowy w jednej ze środkowych osi, prostokątny, obramiony w 3/4 wąską, tynkową opaską z wcięciami i sfazowanymi narożnikami. Na nadproże opaski nasunięty trapezowy klucz z rustykowanym polem. W otworze wejściowym drzwi drewniane, w stylu neorenesansu łączonego z neobarokiem. Drzwi dwuskrzydłowe, ramowo-płycinowe, przeszklone, zdobione dekoracją płycinową. W górnej części skrzydeł prostokątne otwory w profilowanych,

uszkowych obramieniach w formie litery T. Zwieńczone wąskimi, prostokątnymi płycinami i trójkątnymi naczółkami ze stylizowanym motywem muszlowym. Pod płycinami para profilowanych gzymsów ujmująca ozdobny szlak ze stylizowanego ornamentu cekinowego. Pod nim dekoracyjnie podcięta płycina z plastycznym guzem i rytą wicią roślinną. W dolnej części skrzydeł drzwi czworoboczne płyciny z boniami diamentowymi. Listwa przyrytkowa profilowana, dekorowana ornamentem cekinowym, ozdobnie podcięta na narożach. Zakończona konsolą wspierającą belkowanie (z denticuli) pod nadświetlem. Słupek nadświetla dekorowany.

Okna i drzwi balkonowe dwuskrzydłowe, prostokątne. W przyziemiu obramione jak otwór wejściowy, zaopatrzone w trapezowe klucze z rustykowanymi polami. Okna wyższych kondygnacji bezpośrednio ujęte obramieniami ze sfazowanymi narożami, zaopatrzone w profilowane podokienniki nałożone na pasowe gzymsy podokienne. Pod podokiennikami okien i piętra płaskie pseudokonsole w formie uproszczonych tryglifów, pod podokiennikami w wyższych kondygnacjach — płaskie pseudokonsole przypominające trójliście. Ponadto nad bezpośrednimi oprawami okien i piętra prostokątne płyciny z rustykowanymi polami ozdobionymi gładkimi rombami. Nad płycinami (gdzie nie ma balkonów) trójkątne naczółki z polami wypełnionymi kartuszami w roślinnej oprawie. Ponad oknami II piętra prostokątne, płyciny nadokienne z parami mniejszych, rustykowanych płycin i — nadokienne, profilowane gzymsy. i w końcu nad oknami III piętra prostokątne płyciny z wciętymi narożami i rustykowanymi polami z gładkimi rombami. Para okien w facjacie w przekształconych obramieniach. W dużym stopniu zachowana drewniana stolarka okienna z dekorowanymi słupkami i z profilowanymi ślemionami.

W elewacji cztery balkony założone na wysokości I i III piętra, w dwóch osiach sąsiadujących z dwiema osiami środkowymi. Balkony z prostokątnymi płytami balkonowymi i kutymi wspornikami w formie uproszczonej, secesyjnej wici roślinnej. Zabezpieczone kutymi balustradami o wypukłych bokach, utworzonymi z wąskich segmentów z komponowanym układem zawijanych wolutowo listew. Balustrady zwieńczone kutymi barierkami.

Nad fasadą połączyć dachu z pokryciem ceramicznym oraz z drewnianą lukarną nakrytą dwuspadowym dachem, także z pokryciem ceramicznym.

Elewacja tylna bez dekoracji.

Przed domem niewielkie, prostokątne ogródki wydzielone kutymi ogrodzeniami na murowanej, tynkowanej podmurówce. Kute ogrodzenia o prostych formach geometrycznych wzbogaconych spiralnie giętymi prętami i spiralnymi sterczynami.

Stan zachowania:

— dobry, ubytki detalu architektonicznego, wtórnie zniekształcone obramienia okien facjaty, pole szczytu facjaty.

Zalecenia konserwatorskie:

Do zachowania:

- bryła budynku, pokrycie ceramiczne połączy dachu;
- detal architektoniczny fasady;
- wykrój i układ otworów, stolarka okienna oraz stolarka drzwi frontowych i wewnętrznych;
- kute balustrady balkonów, barierki, wsporniki;
- kute ogrodzenia przydomowych ogródków.

Ponadto ochronie podlegają oryginalne elementy wystroju i wyposażenia wnętrz, w tym sztukaterie, piece, stolarka drzwi wewnętrznych.

Konieczny remont kapitalny budynku, odczyszczenie ceglanej licówki z farby, uzupełnienie ubytków i rekompozycja obramień okien facjaty, w nawiązaniu do form obramień okien III piętra. Pole szczytu facjaty powinno zostać gładkie, ale trzeba oczyścić i zrekonstruować jego

profilowane obramienie. Zaleca się usunięcie wtórnych zadaszeń znad balkonów III piętra. W przypadku wymiany stolarki okiennej i drzwiowej wymaga się stosowania stolarki drewnianej z zachowaniem istniejących wzorów.

ul. Marii Skłodowskiej-Curie 8 (fot. 226-227)

Kamienica czynszowa, wzn. 1901–1903, historyzm (neorenesans północny z elementami neobaroku) z nielicznymi motywami zdobniczymi w stylu secesji.

Mur., tynk., podpiwniczona, na planie kwadratu, z ryzalitami w elewacji tylnej. Czterokondygnacyjna, nakryta dachem płaskim z pochyłą połacią nad fasadą. W niej centralnie usytuowana dwuosiowa facjata zwieńczona trapezowym szczytem. W elewacji balkony.

F a s a d a 6-osiowa, z ceglany cokołem. W przyziemiu tynkowana, zdobiona pasowym, przemiennym boniowaniem z boniami gładkimi i rustykowanymi, wyżej licowana cegłą. Detal architektoniczny wykonany w tynku. Elewacja dzielona profilowanym gzymsem nad przyziemiem i pasowymi gzymсами (pod oknami i na wysokości naczółków lub gzymśów nadokiennych okien I–III piętra). Gzymsy doprowadzone do narożnej lizeny fasady domu nr 7. Tynkowa artykulacja elewacji uzupełniona narożnym, przemiennym boniowaniem wykonanym żółtawą cegłą klinkierową w licówce cegłą czerwoną. Elewacja zwieńczona belkowaniem złożonym z fryzu wydzielonego wąskimi, profilowanymi gzymсами oraz z profilowanego gzymśu koronującego. Facjata ujęta skrajnie gładkimi lizenami przewiązanymi profilowanym gzymsem nadokiennym. Na odcinkach lizen ponad gzymsem oparta szeroka, profilowana rama obejmująca szczyt (bez podstawy). Szczyt zwieńczony ażurowym elementem ceramicznym w formie półelipsy. W ażurze zwieńczenia dekoracyjna kula.

Otwór wejściowy w jednej ze środkowych osi, zamknięty łukiem odcinkowym, ujęty w 3/4 wąską, wglębną opaską (w stosunku do lica elewacji). Na łuk opaski nasunięty trapezowy klucz z gładkim polem. W otworze wejściowym drzwi drewniane, w stylu neorenesansu łączonego z neoklasycyzmem. Drzwi dwuskrzydłowe, ramowo-płycinowe, przeszklone, zdobione dekoracją płycinową. W górnej części skrzydeł otwory zamknięte odcinkiem łuku. Każdy ujęty od strony listwy przymykowej wąskim wałkiem, a od przeciwnej strony połową arkady opartej na kolumnie. Nad każdą z półarkad przyłucze ozdobione trójkątną płyciną z guzem. Pod otworami układy po trzy prostokątne płyciny, z których płyciny środkowe zdobione boniami diamentowymi. Poniżej gzyms, dekoracyjnie podcięta listwa i prostokątne płyciny z rautami. Listwa przymykowa dekorowana. Na konsoli zdobionej ornamentem roślinnym i cekinowym posadowiona smukła kolumna z przewiązkami, zwieńczona jońską głowicą. Nad nią kostkowy impost z boniem diamentowym i konsola na belkowaniu (z denticuli) pod nadświetlem. Słupek nadświetla z uproszczoną bazą i głowicą.

Okna i drzwi balkonowe dwuskrzydłowe. W przyziemiu zamknięte łukiem odcinkowym, w wyższych kondygnacjach prostokątne. W przyziemiu obramione jak otwór wejściowy, zaopatrzone w trapezowe klucze i klince z rustykowanymi polami (zespolone z układem boniowania). Pod oknami podokienniki. Okna wyższych kondygnacji bezpośrednio ujęte gładkimi, listwowymi obramieniami ze sfazowanymi narożami z kluczami (z boniami diamentowymi tylko w partii I piętra). Pod oknami wszystkich pięter podokienniki z dwuryzalitowymi płycinami nałożone na pasowe gzymsy podokienne. Nad oknami i piętra prostokątne płyciny przedzielone kluczami i wypełnione skrajnie boniami diamentowymi. Powyżej (w skrajnych osiach) półkoliste naczółki, a ponad oknami i piętra w środkowych osiach naczółki trójkątne. W polach naczółków dekoracja roślinna. Ponad oknami II piętra

prostokątne, płyciny nadokienne z układem trzech boni diamentowych i — nadokienne, profilowane gzymsy. i w końcu nad oknami III piętra tylko prostokątne płyciny zdobione układem trzech boni diamentowych. Para okien w facjacie w przekształconych obramieniach. W szczycie facjaty ślepy okulus z czterema kłińcami. W dużym stopniu zachowana drewniana stolarka okienna z dekorowanymi słupkami i z profilowanymi ślemionami.

W elewacji pięć balkonów założonych na wysokości I i III piętra. Jeden balkon o szerokości dwóch środkowych osi umieszczony w partii i piętra. Pozostałe balkony o szerokości jednej osi założone w dwóch osiach sąsiadujących z osiami środkowymi, na poziomie II i III piętra. Balkony z prostokątnymi płytami balkonowymi. Zabezpieczone kutymi balustradami o wypukłych bokach, utworzonymi z wąskich segmentów z komponowanym układem zawijanych wolutowo listew. Balustrady zwieńczone kutymi barierkami.

Nad fasadą połączyć dachu z pokryciem ceramicznym oraz z drewnianą lukarną nakrytą dwuspadowym dachem z pokryciem ceramicznym.

Elewacja tylna bez dekoracji.

Przednia część sieni z ceramiczną posadzką o motywach geometrycznych oraz z drewnianymi schodami wyrównawczymi. Sień nakryta stropem z sufitem. W tylnej jej ścianie otwór o łuku odcinkowym wypełniony drzwiami wewnętrznymi z nadświetłem, drewnianymi, ramowo-płycinowymi, dwuskrzydłowymi, częściowo przeszklonymi, zdobionymi dekoracją płycinową. Z sieni dostępne przejście i klatka schodowa w tylnym trakcie. W niej schody drewniane, dwubiegowe powrotne. Częściowo zachowana drewniana balustrada z toczonymi, dekorowanymi słupkami i tralkami oraz z profilowaną poręczą. Istnieje oryginalna, drewniana stolarka okien klatki schodowej z pozostałościami barwnego przeszkleń. Przy podestach klatki schodowej jednoskrzydłowe, ramowo-płycinowe drzwi WC.

Przed domem niewielki, prostokątny ogródek wydzielony kutym ogrodzeniem na murowanej, tynkowanej podmurówce. Kute ogrodzenie o prostych formach geometrycznych wzbogaconych spiralnie giętymi prętami i ceowato giętymi listwami.

Stan zachowania:

— dobry, z tym że przebudowane okno przyziemia wtórnie zniekształcone obramienia okien facjaty i widoczne ubytki detalu architektonicznego, miejscami zamalowana ceglana licówka elewacji.

Zalecenia konserwatorskie:

Do zachowania:

- bryła budynku, pokrycie ceramiczne połączy dachu;
- detal architektoniczny fasady;
- wykrój i układ otworów, stolarka okienna oraz stolarka drzwi frontowych i wewnętrznych;
- dobrze zachowane fragmenty balustrady schodów;
- kute balustrady balkonów, barierki;
- kute ogrodzenie przydomowego ogródka.

Ponadto ochronie podlegają oryginalne elementy wystroju i wyposażenia wnętrz, w tym sztukaterie, piece, stolarka drzwi wewnętrznych.

Konieczny remont kapitalny budynku, odczyszczenie fragmentów ceglanej licówki z farby, uzupełnienie ubytków wystroju, odtworzenie oryginalnego wykończenia przebudowanego okna przyziemia oraz jego oryginalnej oprawy. Konieczne jest też wykonanie nowych obramień okien facjaty na wzór okien III piętra. W przypadku wymiany stolarki okiennej i drzwiowej oraz balustrady schodów wymaga się stosowania stolarki drewnianej z zachowaniem istniejących wzorów.

- ul. M. Skłodowskiej-Curie 9 (fot. 228-229)

Kamienica czynszowa, wzn. ok. 1903, secesja i styl rodzimy.

Narożna, mur., tynk., podpiwniczona, na planie nieregularnego wieloboku. Budynek ze ściętym narożem, z pięcioosiowym, podwyższonym ryzalitem w elewacji frontowej oraz ze skrajnym ryzalitem w elewacji tylnej. Kamienica czterokondygnacyjna, nakryta dachami dwuspadowymi. Dach od strony ul. M. Skłodowskiej-Curie ożywiony naczółkowym dachem podwyższonego ryzalitu oraz dachem dwuspadowym nad trójkątnym szczytem ponad ściętym narożem domu. W połaci dachu od strony ul. Głogowskiej dwie dwuosiowe facjaty z dachami pulpitowymi. Pierwotnie kamienica z balkonami w dwóch osiach, w elewacji frontowej oraz w ściętym narożu, obecnie zdemontowanymi.

F a s a d a z asymetrycznie usytuowanym, podwyższonym, sześciokondygnacyjnym płytkim ryzalitem zwieńczonym trapezowym szczytem, nakrytym dachem naczółkowym. Elewacja frontowa 12-osiowa z komponowanym układem osi okiennych. W południowo-zachodniej części elewacji para osi zbliżonych (nad bramą), i następnie pojedyncze osie przestrzennie izolowane, w tym jedna z drzwiami balkonowymi. Izolowane przestrzennie także dwie okienne osie w północno-wschodniej części fasady. Natomiast w elewacji podwyższonego ryzalitu układ otworów częściowo mijankowy. W przyziemiu trzy okna, w partii I–III piętra skrajne pary zbliżonych ku sobie osi i środkowa oś okienna przestrzennie izolowana. W dolnej części szczytu ponownie trzy okna, a w górnej jego partii duże, prostokątne, okno pięciodzielne. Elewacja frontowa z niskim, ceglany cokołem, tynkowana, z oszczędnymi podziałami architektonicznymi wykonanymi w tynku. Elewacja dzielona pasowymi gzymsami, szerszym nad przyziemem (obecnie tylko w partii ryzalitu), węższym pod oknami i piętra oraz — wydatnym gzymsem nad i piętem. Zwieńczona odcinkami belkowania koronującego (po obu stronach ryzalitu). Belkowanie z wklęsłym fryzem i z wąskim profilowanym gzymsem koronującym. Podwyższona kondygnacja ryzalitu i szczyt o konstrukcji szkieletowej, z ozdobnym układem słupów, belek, oczepów i zastrzałów.

Otwór wejściowy w południowo-zachodniej części elewacji, w osi okiennej obok ryzalitu. Prostokątny. Nad nim trójotworowe nadświetle przeprute w murze, zamknięte łukiem odcinkowym. Otwór wejściowy i nadświetle ujęte wspólną, wgłębną opaską. Otwór wejściowy z drewnianymi drzwiami w stylu secesji. Drzwi dwuskrzydłowe, ramowo-płycinowe, przeszklone, dekorowane. W górnej części skrzydeł drzwi prostokątne otwory zamknięte wypukłymi odcinkami łuku, ujęte profilowanymi, wgłębnymi ramami. Nad otworami wgłębne obramione płyciny z parą boków wypukłych i parą boków wykreślonych linią prostą. W polach płycin motywy palmowo rozłożonych liści, na których wieniec z rozet. Nad płycinami pary plaket dekorowane ornamentem roślinnym i portrety. Podobne, pojedyncze medaliony (z dekoracją roślinną) poniżej otworów w skrzydłach drzwi. Pod nimi wieloboczne, wgłębne płyciny we wgłębnych, profilowanych ramach, zdobione w dwóch miejscach odrębnie komponowaną dekoracją kwietną. Listwa przymykowa dekorowana w górnej parti wydzielonej profilowanymi gzymsami. Między gzymsami prostokątna płycina z motywem wstęgowo-kwietnym. Nad górnym gzymsem listwy stylizowana głowica swobodnie komponowana z liści akantu. Ponadto w elewacji prostokątna brama bez obramienia (pod dwiema, skrajnymi, południowo-zachodnimi osiami). W niej drewniane, ramowe wrota z wypełnieniem z desek. Nad wrotami nadświetle.

Okna i drzwi balkonowe dwuskrzydłowe. W przyziemiu ryzalitu i w dwóch, skrajnych osiach fasady, w partii III piętra zamknięte łukami odcinkowymi. Pozostałe okna prostokątne. Okna

w przyziemiu ryzalitu z wklęsłymi listwami wzdłuż łuków oraz z prostokątnymi, spłaszczonymi kluczami. Okna i piętra na całej długości elewacji z podokiennikami. Okna i drzwi balkonowe tej kondygnacji w listwowych obramieniach (z trapezowymi, gładkimi kluczami) obejmujących okna oraz wąskie pasy elewacji nad nimi. W podobnych obramieniach, zespolonych ze sobą pary okien. Okna II i III piętra w bocznych partiach elewacji wtórnie bez obramień, z parapetami. Drzwi balkonowe II i III piętra w listwowych, spiętrzonych, gładkich obramieniach ze zróżnicowanymi szczegółami. Obramienie na poziomie II piętra dekorowane w górnej części płaskimi, uskokowymi pseudokonsolami. Do obramienia drzwi balkonowych III piętra doprowadzone na poziomie górnych partii okien szerokie, poziomo żłobkowane odcinki gzymsu. Nad nadprożem tych drzwi tynkowy łuk odcinkowy oparty na prostokątnych, płaskich konsolach. Powyżej łuku prostokątna płycina od dołu podcięta łukiem, zdobiona dekoracją roślinną. Okna w szczycie ryzalitu z drewnianymi węgarami i nadprożami, elementami konstrukcji szkieletowej. W ściętym, jednoosiowym narożniku kamienicy płytki, trzykondygnacyjny wykusz na wysokości I–III piętra, przepruty drzwiami balkonowymi. Drzwi w partii I piętra ujęte w górnej części obramieniem listwowym z kluczem oraz z guttami przy krańcach listew. Drzwi balkonowe II i III piętra obramione jak drzwi tych kondygnacji w fasadzie budynku. Obok drzwi III piętra także szerokie, poziomo żłobkowane odcinki gzymsu, wyżej tynkowy łuk odcinkowy i nad nim prostokątna płycina przerywająca belkowanie koronujące. To pseudobalustrada (z kutą barierką) pod parą okien w szczycie. Szczyt ściętego naroża pięcioboczny, o konstrukcji szkieletowej z ozdobnym układem elementów konstrukcyjnych. W osi dolnej części szczytu para prostokątnych okien, powyżej prostokątne okno jednoskrzydłowe.

Elewacja boczna, wschodnia, od ul. Głogowskiej, 4-osiowa z komponowanym układem osi okiennych. W skrajnej części elewacji para osi zbliżonych i następnie dwie pojedyncze osie przestrzennie izolowane. Elewacja tynkowana, z oszczędnymi podziałami architektonicznymi wykonanymi w tynku. Elewacja dzielona pasowym gzymsem pod oknami i piętra, wydatnym gzymsem nad I piętrzem oraz szerokim, pasowym gzymsem z poziomym żłobkowaniem na poziomie górnych partii okien III piętra. Elewacja zwieńczona belkowaniem koronującym. W przyziemiu jedna witryna sklepowa zamknięta spłaszczonym łukiem, pozbawiona oprawy. Okna dwuskrzydłowe, prostokątne. W partii I piętra obramione jak okna w elewacji frontowej. Okna II i III piętra z parapetami. Okna II piętra w gładkich, listwowych obramieniach, okna III piętra w listwowych opaskach zamkniętych powyżej otworów łukami odcinkowymi. Nad obramieniami prostokątne płyciny od dołu podcięte łukiem, zdobione dekoracją roślinną.

W oknach i w drzwiach balkonowych w obu elewacjach częściowo zachowana drewniana stolarka okienna z dekorowanymi słupkami, z profilowanymi ślemionami oraz z kwaterowym podziałem górnych części okien. Nad elewacjami połączenie dachu z pokryciem ceramicznym oraz z drewnianymi lukarnami z dachami pulpitowymi.

Elewacje tylne bez dekoracji.

Wydłużona sień z drewnianymi schodami wyrównawczymi. Wyłożona w przedniej i tylnej części ceramiczną posadzką z dwubarwnych płytek. Nakryta murowanym stropem z sufitem wzmocnionym łukiem konstrukcyjnym. Sień połączona z prostopadłe do niej założoną klatką schodową w tylnym traktcie. W klatce schodowej biegi z zabiegami dolnymi i górnymi łączące hole poszczególnych kondygnacji. Dolny bieg schodów oparty dwustronnie na murach, wyższe biegi oparte jednostronnie na murze nośnym (tylnej ścianie budynku) a od strony holi podwieszone. Biegi schodów o konstrukcji metalowej, z ażurowymi podstopniami. Balustrada schodów drewniana, z toczonymi, dekorowanymi słupkami i tralkami oraz z

profilowaną poręczą. Odcinki podobnej balustrady od strony holi. Zachowana oryginalna, drewniana stolarka okien klatki schodowej z pozostałościami barwnego przeszklenia.

Przed domem niewielki, prostokątny ogródek wydzielony kutym ogrodzeniem o prostych formach geometrycznych (na murowanej, tynkowanej podmurówce).

Stan zachowania:

- średni. W elewacji frontowej częściowo zatarte podziały, zniszczone obramienia okien II i III piętra, rozebrane balkony. W elewacji frontowej i bocznej przebudowane przyziemie (zamurowane otwory). W elewacji bocznej zniekształcone formy obramień okien III piętra. Widoczne ubytki pozostałego detalu architektonicznego.

Zalecenia konserwatorskie:

Do zachowania:

- bryła budynku, ceramiczne pokrycie połaci dachu;
- pozostałości detalu architektonicznego na obu elewacjach;
- wykrój i układ otworów, stolarka okienna oraz stolarka drzwi frontowych;
- układ przestrzenny, konstrukcja klatki schodowej i jej elementy metalowe oraz drewniane;
- kute ogrodzenie przydomowego ogródka.

Ponadto ochronie podlegają oryginalne elementy wystroju i wyposażenia wnętrz, w tym sztukaterie, piece, stolarka drzwi wewnętrznych.

Konieczny remont kapitalny budynku rekompozycja fragmentów elewacji i uzupełnienie ubytków wystroju.

- Należy dokonać rekompozycji przyziemia wprowadzając ślepe otwory o wykroju zachowanej witryny;
- Trzeba odtworzyć na elewacjach frontowej i bocznej szeroki, pasowy gzyms nad przyziemiem (według wzoru na ryzalicie);
- Konieczne jest zrekonstruowanie na elewacji frontowej (na podstawie zachowanych wzorów) pasowego, żłobkowanego gzymsu na poziomie okien III piętra;
- Zaleca się odtworzenie obramień okien II piętra fasady według obramień okien II piętra z elewacji bocznej;
- Trzeba zrekonstruować obramienia okien III piętra w elewacji frontowej na wzór obramienia drzwi balkonowych tej kondygnacji. Ważne jest, aby płycina pomiędzy nadprożem i łukiem odcinkowym była rustykowana. Podobne, rustykowane płyciny trzeba przywrócić nad oknami III piętra w elewacji bocznej;
- Należy nad oknami III piętra w elewacji frontowej umieścić ponownie płyciny z roślinną dekoracją (według wzoru znad drzwi balkonowych III piętra).
- Ważne jest też dla ogólnej kompozycji bryły budynku przywrócenie zadaszonych, podwieszonych balkonów, konstrukcyjnie wzmocnionych słupami. Takie rozwiązania stosowano w pierwszych dwóch dziesięcioleciach XX w. W przypadku omawianej kamienicy balkony nie zachowały się, ale można je zaprojektować na nowo nawiązując np. do form balkonów domu przy ul. Grunwaldzkiej 8 (Tarninów).
- Zaleca się również zaprojektowanie nowej, jednolitej kolorystyki elewacji, na podstawie badań stratygraficznych tynków. Już bowiem z zachowanych elementów wystroju (na fasadzie, w sąsiedztwie drzwi balkonowych III piętra) widać, że gzymsowania, obramienia otworów i płyciny nad otworami III piętra były utrzymane w odcieniu piaskowca.
- W przypadku wymiany stolarki okiennej, drzwiowej i balustrady schodów wymaga się stosowania stolarki drewnianej z zachowaniem istniejących wzorów.

• ul. M. Skłodowskiej-Curie 9a (fot. 230-231)

Blok mieszkalny, wzn. 1924–1925, historyzm, neoklasycyzm łączony z neobarokiem i *art. deco*.

Wolnostojący, mur., tynk., na planie wydłużonego prostokąta, dwukondygnacyjny z suteroną. Bryła z ryzalitami w elewacji tylnej, dwoma skrajnymi płytkimi, jednoosiowymi oraz — jednym, środkowym, czteroosiowym. Budynek nakryty dachem czterosпадowym. W połaci dachu dwuosiowe facjaty z dachami trójsпадowymi. Budynek wzniesiony na działce wydzielonej z Parku Północnego, zwrócony ku parkowi ozdobniejszą elewacją tylną.

Fasada 10-osiowa z dwoma pozornymi, jednoosiowymi ryzalitami flankującymi cztery środkowe osie. Centralna część elewacji licowana na poziomie sutereny (łącznie z ryzalitami pozornymi) kamienną licówką. Wyżej elewacja tynkowana. W partii pozornych ryzalitów prostokątne blendy z osiami okiennymi. Tynkowana część elewacji zwieńczona uproszczonym, profilowanym gzymsem koronującym. Skrajne partie elewacji od sutereny po I piętro odeskowane. Dzielone wąskim, drewnianym gzymsem nad suteroną, zwieńczone podobnym drewnianym gzymsem jak tynkowana partia elewacji. Okna prostokątne. Na poziomie sutereny nad dwuskrzydłowymi oknami kamienne nadproża, dla par okien wspólne, połączone z międzyokiennym, częściowo sfazowanym węgiem. W wyższych kondygnacjach okna dwuskrzydłowe, w ryzalitach pozornych trójskrzydłowe. Te ostatnie bez obramień, w prostokątnych blendach. Pomiedzy oknami prostokątne, gładkie płyciny. Pozostałe okna w częściach elewacji tynkowanej i odeskowanych — także bez obramień. W połaci dachu dwuosiowe facjaty z dachami trójsпадowymi.

Elewacje boczne jednoosiowe, każda z centralnie umieszczoną okienną osią, od naroża do osi odeskowana, łącznie z suteroną. Druga część elewacji tynkowana. Obie elewacje boczne z gzymsowaniami jak w elewacji frontowej. Okna prostokątne, dwuskrzydłowe, bez obramień. W połaciach dachu nad elewacjami pojedyncze, dwuosiowe facjaty z dachami trójsпадowymi.

Elewacja tylna 12-osiowa. Ożywiona trzema ryzalitami, dwoma jednoosiowymi, skrajnymi (z kłatkami schodowymi) oraz czteroosiowym środkowym (murowaną werandą). Ryzality skrajne lekko wypukłe, z zaokrąglonymi narożami. Wysoka suterena budynku licowana kamieniem jak w przypadku elewacji frontowej. Pozostała część elewacji tynkowana, zwieńczona dwoma odcinkami uproszczonego gzymsu koronującego podobnie jak w fasadzie, doprowadzonymi do murowanej werandy. Przy jej bocznej południowo-zachodniej elewacji niewielki, jednokondygnacyjny przedsionek, z murowanymi ścianami bocznymi oraz ze ścianą frontową częściowo murowaną, częściowo o konstrukcji szkieletowej. Nakryty pulpitowym dachem. W ścianie frontowej przedsionka wąskie okno oraz jednoskrzydłowe, drewniane drzwi ramowo-płycinowe, częściowo przeszklone. W oknie i drzwiach stolarka o podziale kwatrowym. Przedsionek werandy dostępny przez jednobiegowe schody z kutą poręczą o prostym, geometrycznym wzorze. Weranda z czteroosiowym frontem oraz z bocznymi elewacjami jednoosiowymi rozczłonkowana na poziomie wysokiego parteru i I piętra spiętrzonymi lizenami wydzielającymi osie okienne. U góry lizeny scalone z zamknięciami okien i piętra (prostokątnymi, ze ściętymi narożami). Weranda osłonięta dachem pulpitowym. W suterenie murowanej werandy okna prostokątne z kamiennymi, wydłużonymi nadprożami. We wszystkich elewacjach werandy okna rozwiązane podobnie. Okna i piętra wyższe, prostokątne, okna II piętra werandy niższe,

prostokątne ze ściętymi narożami. Okna bez odrębnych obramień, zaopatrzone w podokienniki, tylko ponad oknami i pietra gładkie nadproża. Pod oknami I i II piętra, we wszystkich elewacjach werandy prostokątne płyciny z plastyczną dekoracją w formie zgeometryzowanej plecionki.

W skrajnych ryzalitach dwa identyczne otwory wejściowe poprzedzone jednobiegowymi, betonowymi schodami z pełnymi, prostopadłościennymi balustradami licowanymi kamieniem. Każdy z otworów wejściowych prostokątny, bez obramienia. Nad drzwiami w ryzalicie północno-wschodnim zachowane kompletne zwieńczenie ze sztucznego kamienia — szeroki gzyms z wałkiem u dołu, uskokowo wcięty w połowie szerokości, zwieńczony profilowaną listwą. Górna część gzymsu ozdobiona trapezowym, żłobkowanym kluczem. Na osi klucza, na gzymsie umieszczony pełnoplastyczny, kwiatowy kielich. Gzyms nad drzwiami w ryzalicie południowo-zachodnim pozbawiony dolnej części. W otworach wejściowych drzwi z nadświetlem, drewniane, jednoskrzydłowe, ramowo-płycinowe, z dekoracją płycinową. Pod nadświetlami profilowana belka. Nadświetla ożywione kratownicą z rautami. Nad otworami wejściowymi w ryzalitach pojedyncze blendy z podokiennikami zamknięte łukiem pełnym. Przeprute w dolnej części prostokątnymi, dwuskrzydłowymi oknami. W górnej części blend okna termalne z podokiennikami. Pomiedzy oknami w osi prostokątne fragmenty blend, lekko wypukłe jak elewacja ryzalitów.

W pozostałych częściach elewacji otwory w suterenie zaakcentowane podobnie jak w partii murowanej werandy. Okna wyższych kondygnacji prostokątne, dwuskrzydłowe, z podokiennikami, bez obramień. Nad tylną elewacją budynku połąć dachu z powiekowymi lukarnami z pełnymi ścianami frontowymi przeprutymi kwadratowymi w obrysie oknami. W oknach wszystkich elewacji częściowo zachowana drewniana stolarka okienna z profilowanymi słupkami i ślēmionami oraz z kwaterowym podziałem górnych części.

W skrajnych częściach budynku identyczne klatki schodowe ze schodami drewnianymi, dwubiegowymi, powrotnymi. Każde ze schodów zabezpieczone drewnianymi balustradami. Ich segment przy pierwszym biegu wypełniony ażurową, komponowaną kratownicą, a górne segmenty — ozdobnie podcinanymi deskami (w nawiązaniu do form barokowych tralek). W miejsce słupków montowane deski. Na skraju pierwszego biegu deska żłobkowana, na krańcach pozostałych biegów — deski jednostronnie, dekoracyjnie podcinane. Każdy z biegów schodów zaopatrzony w odcinek profilowanej poręczy z ozdobnie zawiniętymi końcami. Zachowana oryginalna, drewniana stolarka okien klatki schodowej z pozostałościami barwnego przeszklenia. Zachowane drewniane, asymetrycznie komponowane drzwi mieszkań (z nadświetlami) złożone z wąskiej, nieruchomej partii futryny oraz z jednego ruchomego skrzydła. Drzwi ramowo-płycinowe, z dekoracją płycinową, pierwotnie częściowo przeszkłone. Otwory dzielone kratownicą ze szprosów, wykrojone jako raut, w który wpisano wzdłuż osi dwa trójkąty. Nadświetla wypełnione szprosami tworzącymi szlak z trójkątów.

Stan zachowania:

— dobry.

Zalecenia konserwatorskie:

Do zachowania:

- bryła budynku, ceramiczne pokrycie połąć dachu;
- detal architektoniczny i odeskowanie elewacji;
- wykrój i układ otworów, stolarka okienna oraz stolarka drzwi frontowych i wewnętrznych;

— balustrada schodów.

Ponadto ochronie podlegają oryginalne elementy wystroju i wyposażenia wnętrz, w tym sztukaterie, piece, stolarka drzwi wewnętrznych.

Konieczny remont kapitalny budynku i wykonanie nowego odeskowania elewacji utrzymanego w podobnej formie i kolorystyce. Trzeba odtworzyć zwieńczenie otworu wejściowego w północno-wschodnim ryzalicie w elewacji tylnej. Zaleca się zaprojektowanie nowej kolorystyki elewacji, na podstawie badań stratygraficznych tynków. W przypadku wymiany stolarki okiennej (również w elewacjach werandy), stolarki drzwiowej i balustrady schodów wymaga się stosowania stolarki drewnianej z zachowaniem istniejących wzorów.

Ulica Skośna

Bez nazwy (ok. 1770), Der lange Steg (1912), Brieserstrasse (ok. 1920), Skośna (1946)

Pierwotnie polna droga prowadząca do przysiółka *Briese* w Rzeszotarach (po II wojnie bez własnej nazwy), po parcelacji tej części Przedmieścia Głogowskiego włączona w jego sieć drożną. Jej północna część, wydzielona skrzyżowaniem z ul. Słubicką i łącząca się z dawną *Windmühlenweg* nosi obecnie nazwę ul. Wiatrakowej. W początkach XX w. zabudowa skupiała się jedynie na jej początkowym odcinku. W okresie międzywojennym ulica stała się łącznikiem z budowanym od roku 1919 osiedlem *Töpferberg (Garten Vorstadt)* z wolnostojącymi domami szeregowymi i jednorodzinnymi.

• ul. Skośna 1 (fot. 232)

Dom mieszkalny, ok. 1915 r. Styl regionalny (Heimatstil) z elementami secesji. Remontowany współcześnie z częściowym zatarciem cech stylowych.

Budynek murowany, tynkowany, na rzucie prostokąta, jednokondygnacyjny na wysokim cokole, z mieszkalnym poddaszem. Nakryty wysokim dachem mansardowym z naczółkami.

Od południowego zachodu dwukondygnacyjny ryzalit, nakryty własnym dachem dwuspadowym w układzie prostopadłym, na knagach, z wysuniętym okapem, pod którym dekoracja snycerska.

Stan zachowania:

— średni. Zmieniony wystrój i kolorystyka elewacji (współczesne tynki typu strukturalnego oraz, a w partii cokołu i części przyziemia szkliwiona okładzina ceramiczna), zmiana kształtu części otworów okiennych, dodany metalowej konstrukcji okap z pokryciem z tworzywa sztucznego ponad wejściem głównym. Zachowana stolarka okienna typu ślemieniowego, ze snycerską dekoracją w partii słupków środkowych oraz snycerska dekoracja w szczycie dachu ryzalitu fasady.

Zalecenia konserwatorskie:

Do zachowania:

— bryła budynku, forma i pokrycie dachu;

— schemat wystroju elewacji, wykrój i układ otworów, stolarka okienna o krzyżowych podziałach głównych i kwaterowym podziale górnych skrzydeł, dekoracja snycerska pod okapem ryzalitu.

Postulowana zmiana kolorystyki elewacji na korespondującą ze stylem budynku, demontaż szpecącej okładziny ceramicznej i okapu nad wejściem frontowym.

Ulica Słubicka

Frankfurter Strasse (ok. 1910), Słubicka (1946)

Ulica równoległa do ul. Głogowskiej (*Glogauer Strasse*), wytyczona została niejako na jej zapleczu. Pierzeję południową zajmowały ulokowane w tylnych częściach posesji przy ul. Głogowskiej, obiekty gospodarcze – między innymi przemysłowo-składowe zabudowania fabryki kół do wozów G. Wolffa. Pierzeja północna pozostała w zasadzie niezagospodarowana do lat trzydziestych XX w., kiedy to w niedługim odstępie czasu zrealizowano zespół zakładu przemysłowego oraz kompleks koszar artylerii. Zabudowę uzupełniły jedno- i wielorodzinne budynki mieszkalne, sytuowane w północno-wschodnim odcinku ulicy.

• ul. Słubicka 2 (fot. 233-238)

Zakłady Przemysłu Odzieżowego „Elpo”/”Masters S. A.”/”Wikana” S. A.

Pod koniec wieku XIX w tym rejonie znajdowała się niewielka cegielnia, która przestała istnieć prawdopodobnie jeszcze przed 1900 r. Na terenie późniejszego zakładu funkcjonowało w pierwszych dekadach XX w. gospodarstwo ogrodnicze. Około roku 1930 powstał zakład produkcyjny. W roku 1946 przekształcony w przedsiębiorstwo państwowe. Zakłady przemysłu odzieżowego działały w okresie powojennym pod różnymi nazwami. Od 1967 r. – jako pierwszy zakład w Polsce – rozpoczęły produkcję spodni typu „jeans”. Z dniem 1 stycznia 1975 r. przedsiębiorstwo otrzymało nazwę Zakłady Przemysłu Odzieżowego „ELPO”, pod którą istniało do czasu likwidacji w roku 1994, kiedy to sprzedane zostało inwestorowi prywatnemu.

Zespół złożony z budynku administracyjnego od strony ulicy z przyległym niskim pawilonem garaży oraz budynku głównego, o rozczłonkowanej, cztero-/pięciokondygnacyjnej bryle, zwartego z niskim pawilonem (od południowego zachodu) oraz zespołem dwóch rozległych, połączonych, jednokondygnacyjnych hal produkcyjnych – od północnego zachodu i północnego wschodu. We wschodniej części kompleksu w latach siedemdziesiątych XX w. powstał, peryferyjnie położony i łączący się bezpośrednio zespołem hal nowy, czterokondygnacyjny budynek biurowy. Do budynku administracyjnego od strony ul. Słubickiej dostawiono współcześnie niski pawilon ekspozycyjno-handlowy.

• ul. Słubicka 2 (fot. 233-234)

Budynek administracyjny, ok. 1930. Modernizm (funkcjonalizm).

Budynek murowany z cegły, wolnostojący, o prostej, kubicznej bryle, na rzucie zbliżonego do kwadratu prostokąta. Podpiwniczony, czterokondygnacyjny z poddaszem, kryty mocno spłaszczonym dachem czteropłociowym o wysuniętych okapach. Od północnego wschodu do narożnika budynku przyległy murowanej konstrukcji, jednokondygnacyjny pawilon na rzucie prostokąta, kryty dachem dwuspadowym o niskiej strzałce. Elewacje licowane cegłą klinkierową. Wnętrza niedostępne.

Elewacja frontowa (południowo-wschodnia), dwuosiowa, o nierozdzielonych kondygnacjach i skromnej artykulacji. Jedynie poddasze wydzielone listwowym gzymsem kordonowym ze sztucznego kamienia. Część przyziemia wtórnie otynkowana. Osie okienne rozmieszczone w partiach skrajnych elewacji. Otwory okienne kształtu prostokątnego, opatrzone listwowymi podokiennikami i takimi nadprożami ze sztucznego kamienia, sięgającymi narożników elewacji. Pojedyncze okno przyziemia przemurowane. Stolarka okienna wymieniona na

ślusarkę metalową (aluminium) bez podziałów wewnętrznych. Okna poddasza niewielkie, o formie leżącej, bez oprawy, oparte na gzymsie. Stolarka typu krosnowego. W środkowej części przyziemia relikty niezachowanego, niewielkich rozmiarów ganku/pawilonu wejścia głównego. Otwór wejściowy przemurowany, prowizorycznie zasłonięty deskami.

Elewacja boczna (południowo-zachodnia), czteroosiowa, o nierozdzielonych kondygnacjach i regularnie rozmieszczonych otworach. Okna kształtu prostokątnego, w przyziemiu opatrzone wspólnym nadprożem, sięgającym narożników elewacji i łączącym się z nadprożami okien fasady, wtórnie opatrzone kratami o prostej formie, z metalowych prętów.. Wyżej okna ujęte we wspólne podokienniki i nadproża ze sztucznego kamienia, tworzące poziome ciągi. Stolarka okienna wymieniona. Okna poddasza jak w fasadzie.

Elewacja boczna (północno-wschodnia), trójosiowa, o nierozdzielonych kondygnacjach i regularnym, naprzemiennym układzie otworów. Okna kształtu prostokątnego, w skrajnych osiach ujęte we wspólne podokienniki i nadproża ze sztucznego kamienia, tworzące poziome ciągi. Okna klatki schodowej w osi środkowej, usytuowane w partiach międzykondygnacyjnych i wykorzystujące nadproża i podokienniki sąsiednich kondygnacji. Stolarka okienna wymieniona. Okna poddasza jak w fasadzie.

Elewacja tylna (północno-zachodnia), w zasadzie pozbawiona artykulacji. Przyziemie wydzielone listowym gzymsem ze sztucznego kamienia. Jednoosiowa – w partiach kondygnacji górnych pary niewielkich rozmiarów otworów okiennych o kształcie kwadratu, wypełnione stolarką typu krosnowego. W przyziemiu pawilon garaży.

Stan zachowania:

— średni. Rozebrany pawilon wejścia głównego, przemurowany otwór wejściowy i jedno z okien parteru, wymieniona niemal całość stolarki – współczesna bez podziałów. Ubytki gzymsów nadproży i podokienników. Od wschodu – współczesna przybudówka (pawilon handlowy).

Zalecenia konserwatorskie:

Do zachowania:

— bryła budynku, forma i pokrycie dachu;

— wystrój elewacji z uwzględnieniem opraw okien, wykrój i układ otworów, relikty oryginalnej stolarki okiennej.

Zalecane odtworzenie zburzonego pawilonu wejścia frontowego jako istotnego czynnika kształtującego plastyczny kształt elewacji, usunięcie tynków i przywrócenie pierwotnej formy przekształconego otworu okiennego. Także: wymiana stolarki okiennej na drewnianą, wzorowaną na oryginalnej oraz konserwacja stolarki okien poddasza.

• ul. Słubicka 2

Pawilon garaży, ok. 1930. Modernizm (funkcjonalizm). Rozbudowany w 2. poł. XX w. w kierunku północnym.

Budynek zwarty od południa z bud. administracyjnym. Konstrukcja murowana, na rzucie prostokąta, nakryta niskim dachem dwuspadowym o wysuniętych okapach.

Elewacja główna (południowo-zachodnia), trójosiowa, licowana cegłą klinkierową. W płaszczyźnie elewacji przeprute trzy, zajmujące niemal całą jej powierzchnię, prostokątne otwory bram garażowych, bez oprawy. Zachowane pojedyncze drzwi garażowe (w osi trzeciej), dwuskrzydłowe, składane „harmonijkowo”. Konstrukcji metalowej z blachownic

łączonych nitami oraz spawanych, oszklone w górnej części. W pozostałych otworach współczesne pojedyncze skrzydła uchylne metalowej konstrukcji, obite cynkowaną blachą profilowaną.

Elewacja tylna (północno-wschodnia), trójosiowa, otynkowana współcześnie. Otwory okienne kształtu prostokątnego, zbliżone do kwadratu, wypełnione ślusarką typu przemysłowego. Otwór okienny pierwszej osi przemurowany, o zmienionym kształcie i rozmiarze, ze ślusarką aluminiową dwuskrzydłową.

Stan zachowania:

— średni. Obiekt rozbudowany współcześnie w kierunku północnym. Wymienione dwie z trzech par skrzydeł bram garażowych. Elewacja tylna wtórnie otynkowana, przemurowany jeden z otworów okiennych.

Zalecenia konserwatorskie:

Do zachowania:

— bryła budynku, forma i pokrycie dachu;

— wystrój elewacji, wykrój i układ otworów, relikty oryginalnej ślusarki ze szczególnym uwzględnieniem drzwi garażowych.

Zalecana likwidacja, względnie zmiana formy przybudówki na niekolidującą (wystrój elewacji, kształt i rozmiar otworów), wymiana współczesnych skrzydeł bram garażowych na dostosowane do oryginalnych, przywrócenie pierwotnego wystroju elewacji tylnej oraz przekształconego otworu okiennego.

• ul. Słubicka 2

Budynek główny, ok. 1930. Modernizm (funkcjonalizm z elementami ekspresjonizmu).

Budynek usytuowany w centralnej części kompleksu, murowany z cegły, na zbliżonym do prostokąta rzucie, o bryle złożonej z przenikających się, form prostopadłościennych. Podpiwniczony, w zasadniczej części czterokondygnacyjny, kryty mocno spłaszczonym dachem czteropłaciowym o wysuniętych okapach, ze stosunkowo wysokim kominem. Od zachodu masywna, częściowo stopiona z trzonem budynku wieża na rzucie prostokąta, o pięciu kondygnacjach, mieszcząca główną klatkę schodową. Narożnik południowy obiektu podwyższony, w formie niskiego, sześciennego belwederu. Elewacje licowane cegłą klinkierową.

Elewacja główna (południowo-zachodnia), dwuczęściowa – złożona z bocznej elewacji wieży zachodniej oraz elewacji trzonu. Sześciosiowa, w partii osi drugiej podwyższona i ryzalitowo wysunięta. Kondygnacje nierozdzielone, w zwieńczeniu masywu wieży oraz belwederu delikatne gzymsy koronujące ze sztucznego kamienia. Otwory okienne różnych form i rozmiarów, w partii wieży o leżącej formie, w osi ostatniej, wyróżnionej belwederem – okna klatki schodowej, kształtem zbliżone do kwadratu. Okna drugiej kondygnacji osadzone na wspólnych podokiennikach i opatrzone takimiż okapnikami ze sztucznego kamienia, w przypadku osi pierwszej – przedłużonymi do narożnika elewacji. Okna pozostałych kondygnacji bez oprawy. Odmienne opracowane otwory okienne klatek schodowych w osiach 2 i 5. W partii wieży większych rozmiarów, leżące, zamknięte łukiem płaskim, ze skromnymi, ceramicznymi okapnikami. W osi bocznej klatki schodowej mniejsze, o formie kwadratu, bez oprawy. Stolarka typu krosnowego, jednoskrzydłowa, za wyjątkiem trójskrzydłowych okien głównej klatki schodowej. W przyziemiu osi pierwszej wysunięty, przyległy do bocznej elewacji wieży przedsionek wejścia głównego, kryty dachem pulpityowym. Otwór wejściowy ujęty w portal o cechach ekspresjonizmu, gdzie murowane z

cegły, dzielone przewiązkami i ustawione pod kątem 45 stopni pilastry dźwigają masywne belkowanie ze sztucznego kamienia. Drzwi frontowe współczesne, metalowej konstrukcji.

Między boczną elewacją masywu wieży, i elewacją trzonu budynku usytuowano, prawdopodobnie jeszcze w 1 poł. XX w. ciągnący się wzdłuż tej ostatniej niski, jednokondygnacyjny, wysunięty ku południowi pawilon na rzucie wydłużonego prostokąta. Murowany z cegły, nakryty został niskim dachem dwuspadowym. W trzeciej z sześciu osi bocznej elewacji pawilonu drzwi wejściowe. Otwory okienne prostokątne, bez oprawy, z ceglanymi podokiennikami, częściowo przekształcone.

Elewacja boczna (południowo-wschodnia), złożona z dwóch odrębnie ukształtowanych części – jednoosiowej, bocznej elewacji masywu wieżowego oraz siedmioosiowej elewacji budynku. W partii wieży kondygnacje nierozdzielone, oś okienna umieszczona asymetrycznie, w sąsiedztwie połączenia wieży z trzonem budynku. Otwory okienne leżące, zamknięte łukiem płaskim, ze skromnymi, ceramicznymi okapnikami. W elewacji trzonu otwory okienne zróżnicowanych form i rozmiarów, częściowo przekształcone. W osi 1 pojedyncze okno w partii belwederu, bez oprawy. W partii centralnie położonych osi 2-5 (tylko piętro pierwsze) okna większych rozmiarów, kształtem zbliżone do kwadratu. W peryferyjnie położonych osiach 5 i 6 mniejsze, prostokątne, występujące tylko w dwóch piętrach górnych. W poszczególnych kondygnacjach spięte klamrą wspólnych podokienników i nadproży, w osiach 5 i 6 dochodzących do narożnika elewacji. Częściowo zachowana stolarka typu krosnowego. W dwóch ostatnich kondygnacjach trzy wybite wtórnie otwory okienne, bez oprawy. W przyziemiu w osiach 2-5 prostokątne otwory drzwi magazynowych, umieszczone na niewielkiej wysokości i opracowane podobnie jak okna kondygnacji pierwszego piętra. Współcześnie w dolnej części zamurowane i przekształcone w otwory okienne. Od strony zachodniej z elewacją budynku sąsiaduje niski pawilon, w którego ścianie szczytowej prostokątny otwór drzwi wejściowych, współcześnie przemurowany.

Elewacja boczna (północno-zachodnia), dwuczęściowa – złożona z elewacji budynku głównego oraz bocznej elewacji wysuniętego przedsionka wejścia głównego budynku. W partii budynku głównego dwuosiowa, o osiach okien rozmieszczonych w peryferyjnych, skrajnych partiach. Otwory okienne prostokątne, częściowo przekształcone, opracowane podobnie jak większość pozostałych, o nadprożach i podokiennikach sięgających do narożników elewacji. Wtórnie przeбитych kilka nowych otworów okiennych, o zróżnicowanej formie. Elewacja przedsionka trójosiowa, zwieńczona belkowaniem ze sztucznego kamienia o uproszczonych, zgeometryzowanych formach. Otwory okienne prostokątne, spięte wspólnym podokiennikiem i nadprożem. Zachowana stolarka typu krosnowego.

W przyziemiu do elewacji budynku dostawiona znacznych rozmiarów jednokondygnacyjna hala produkcyjna.

Elewacja tylna (północno-wschodnia), sześćoosiowa. Osie skrajne, 1 i 6, umieszczone w peryferyjnych, skrajnych partiach, cztery osie środkowe rozlokowane w centralnej części elewacji. Otwory okienne kształtu prostokątnego, zbliżone do kwadratu, w osiach skrajnych z nadprożami i podokiennikami dochodzącymi do krawędzi elewacji, w pozostałych bez oprawy. W większości przemurowane, powiększone. Przeprute kilka nowych otworów, bez oprawy. W przyziemiu z budynkiem zwarta jednokondygnacyjna hala produkcyjna.

Stan zachowania:

— średni. Przebite nowe otwory okienne o przypadkowej formie, przekształcona bądź zlikwidowana część oryginalnych okien i otworów drzwiowych. Wymieniona większa część stolarki; współczesna ślusarka aluminiowa bez zachowania form oryginalnej. Ubytki detalu w partii opraw okien.

Zalecenia konserwatorskie:

Do zachowania:

— bryła budynku, forma i pokrycie dachu;

— wystrój elewacji ze szczególnym uwzględnieniem detalu, wykrój i układ otworów, relikty oryginalnej stolarki typu krosnowego.

Zalecana likwidacja części współczesnych otworów okiennych i przywrócenie pierwotnej formy otworów oryginalnych. Konserwacja zachowanej stolarki oraz wymiana współczesnej ślusarki okien na stolarkę według wzoru pierwotnej.

• ul. Słubicka 2

Hala produkcyjna, ok. 1930. Modernizm (funkcjonalizm).

Obiekt konstrukcji masywnej (beton zbrojony), na rzucie zbliżonym do litery „L”, jednokondygnacyjny, licowany cegłą klinkierową. Nakryty dachem dwuspadowym o niskim kącie nachylenia połaci i lekko wysuniętym okapie oraz licznymi, leżącymi świetlikami/lukarnami w układzie poprzecznym. Od południa obiekt zwarty z budynkiem głównym, od wschodu zza pośrednictwem łącznika z prostopadłą doń kolejną halą produkcyjną.

Elewacja główna (północno-zachodnia), szczytowa. Ośmioosiowa. Otwory okienne przemurowane. W partii pięciu osi środkowych opatrzone wspólnym podokiennikiem i gzymsem nadproża, w osiach skrajnych: 1 i 8 opracowane podobnie, lecz wydzielone. Stolarka/ślusarka wymieniona całkowicie. W osi 7 otwór wejścia głównego prostokątnego kształtu, ujęty w prosty, uskokowy portal ze sztucznego kamienia, wtórnie pokryty farbą elewacyjną i opatrzony współczesnym, wysuniętym okapem metalowej konstrukcji. W części zachodniej niska przybudówka gospodarcza.

Elewacja boczna (południowo-zachodnia), wieloosiowa, rozdzielona w części środkowej niewielkich rozmiarów aneksem/przybudówką trafostacji, na dwie, odmiennie ukształtowane części. Otwory okienne części północnej (osie 1-10) prostokątne, obecnie przemurowane. Spięte wspólnym podokiennikiem oraz nadprożem, pełniącym jednocześnie rolę gzymsu koronującego. W ośmioosiowej części południowej prostokątnego kształtu otwory drzwiowe, umieszczone na niewielkiej wysokości i oprawione analogicznie jak okna. Współcześnie w dolnej partii zamurowane, przekształcone w otwory okienne. Aneks na rzucie prostokąta, jednoosiowy, wtórnie rozbudowany o bliźniaczą część od strony północnej, nakryty dachem pulpitowym. W zwieńczeniu gzyms z fryzem ząbkowym, poniżej pusty fryz formowany w cegle. Narożniki akcentowane murowanymi z cegły pseudoboniami. Pojedynczy, niewielki otwór okienny typu leżącego, zamknięty płaskim łukiem, opatrzony murowanym podokiennikiem. W bocznej, południowej elewacji aneksu otwór wejściowy zamknięty łukiem płaskim, nad którym wąskie, leżące okno w roli nadświetla. Drzwi współczesne, metalowej konstrukcji.

Elewacja tylna (północno-wschodnia), wieloosiowa. Otwory okienne prostokątne, obecnie przemurowane, w części zlikwidowane, opracowane w sposób analogiczny jak w elewacji frontowej. Wzdłuż elewacji liczne współczesne przybudówki o pomocniczym charakterze, kryte dachami pulpitowymi.

Stan zachowania:

— średni. Przekształcenie oryginalnych otworów okiennych, likwidacja części otworów drzwiowych oraz zmiana formy pozostałych. Wymiana oryginalnej stolarki/ślusarki na

współczesną aluminiową, bez zachowania form oryginalnej. Liczne dobudówki, zwłaszcza w elewacji południowo-wschodniej.

Zalecenia konserwatorskie:

Do zachowania:

— bryła budynku, forma i pokrycie dachu;

— wystrój elewacji ze szczególnym uwzględnieniem detalu, aneks elewacji północno-zachodniej, portal wejścia głównego.

Postulowane ujednolicenie formy przekształconych otworów okiennych i wymiana ślusarki na niekolidującą ze stylem budynku, przywrócenie pierwotnej postaci portalu elewacji głównej. Także: likwidacja współczesnych pawilonów przybudówek i uporządkowanie otoczenia.

• ul. Słubicka 2

Hala produkcyjna, ok. 1930. Modernizm (funkcjonalizm).

O konstrukcji masywnej (beton zbrojony), na rzucie prostokąta, jednokondygnacyjny, licowany cegłą klinkierową. Nakryty dachem dwuspadowym o niskim kącie nachylenia połączy z licznymi, świetlikami/lukarnami o formie leżącej, w układzie poprzecznym. Od zachodu obiekt zwarty pod kątem prostym za pośrednictwem łącznika ze starszą halą produkcyjną, od południa zaś ze współczesnym obiektem biurowym.

Elewacja główna (północno-zachodnia), złożona z dwóch nierównej wielkości części o odmiennym charakterze, rozdzielonych przez dostawiony do niej przedsionek wejścia głównego. W zwieńczeniu masywny, uproszczony gzyms koronujący. Część wschodnia ślepa, pozbawiona otworów. Część zachodnia, wieloosiowa. Otwory okienne o prostokątnej, zbliżonej do kwadratu formie, oparte na wspólnym gzymsie podokiennym i sięgające gzymsu koronującego budynku. Stolarka/ślusarka wymieniona. Przedsionek jednokondygnacyjny, na rzucie prostokąta, nakryty dachem pulpitowym. W zwieńczeniu masywny gzyms koronujący, stanowiący kontynuację gzymsu wieńczącego budynek. Otwór wejściowy prostokątny, zbliżony do kwadratu, współcześnie przemurowany. Drzwi współczesne, metalowej konstrukcji. Ponad wejściem wąskie, leżące okno w roli nadświetla, sięgające gzymsu. Wzdłuż elewacji dostawione liczne współczesne przybudówki o pomocniczym charakterze, kryte dachami pulpitowymi.

Elewacja boczna (północno-wschodnia). Częściowo otynkowana. W części środkowej dostawiony współcześnie niewielkich rozmiarów aneks/przedsionek, poprzedzający pomocnicze wejście do budynku. W północnej części elewacji wtórnie przepruty pojedynczy otwór drzwi wejściowych oraz wąski otwór okienny.

Stan zachowania:

— średni. Wtórne połączenie z budynkiem drugiej hali oraz nowym budynkiem administracyjnym kompleksu. Przekształcenie elewacji południowo-zachodniej (tynkowanie, malowanie farbą elewacyjną). Wymiana świetlików dachu. Wtórnie przeprute otwory okienne/drzwiowe oraz przekształcenie części otworów pierwotnych. Wymiana oryginalnej stolarki/ślusarki na współczesną aluminiową, bez zachowania form oryginalnej. Liczne dobudówki w elewacji północno-zachodniej.

Zalecenia konserwatorskie:

Do zachowania:

— bryła budynku, forma i pokrycie dachu;

— wystrój elewacji ze szczególnym uwzględnieniem detalu ze sztucznego kamienia, portal wejścia głównego.

Postulowane przywrócenie pierwotnej formy przekształconych otworów i wymiana ślusarki na niekolidującą ze stylem budynku. Przywrócenie pierwotnej formy elewacji łącznika. Także: likwidacja współczesnych pawilonów przybudówek i uporządkowanie otoczenia.

- ul. Słubicka 7 (fot. 239-246)

Portale, 1935 r.

Oprawy otworów wejścia głównego oraz bocznych w budynku głównym zespołu zabudowy koszar artylerii, wzniesionego w 1935 r. Budynek obecnie jest siedzibą Zespołu Szkół Samochodowych.

Portal elewacji bocznej (południowo-zachodniej), pojedynczy, umieszczony w drugiej części przyziemia, w osi pierwszej. Murowany z kształtek ceramicznych, stanowi oprawę prostokątnego otworu pomocniczego wejścia do budynku i łączy się kompozycyjnie z fragmentarycznie zachowaną, rozbudowaną dekoracją narożnej części obiektu. Otwór drzwiowy kształtu prostokątnego, z nadświetlem oddzielonym prostym, płytowym okapem, umieszczony w stosunkowo głębokiej, rozglifionej niszy, zamkniętej, masywnym nadprożem z kluczem, którego polu data: „1935”. W górnej części obramień portalu pionowe wizerunki mieczy skierowanych rękojeściami ku górze. Drzwi ramowo-płycinowe, jednoskrzydłowe, w górnej części oszklone (okno kształtu romboidalnego).

W zwieńczeniu portalu ceramiczny gzyms pod wpływem ekspresjonizmu, łączący się z gzymsem opasującym narożną część budynku, wyróżnioną w elewacjach bocznej (na szerokość trzech) oraz frontowej, południowo-wschodniej (na szerokość dwóch osi) okładziną ceramiczną. W partii narożnika skośnie ustawiony pilaster, zwieńczony uproszczoną głowicą, łączącą się z gzymsem. Poniżej głowicy ceramiczna płycina/aplikacja niewielkich rozmiarów w formie asymetrycznej tarczy herbowej z przedstawieniem armaty. Pilaster stanowił pierwotnie cokół figury, obecnie niezachowanej.

Portal elewacji tylnej (północno-zachodniej). Obramienie głównego wejścia do budynku. Portal podwójny/dwuprzelotowy, murowany z kształtek ceramicznych, usytuowany w osiach 22-23 elewacji. Otwory wejściowe umieszczone w niezbyt głębokich niszach. Ościeża, szerokie, rozglifione, o zaokrąglonych krawędziach. W partii nadproża masywny, płytowy okap. Szerokie obramienia o zaokrąglonych krawędziach zdobione reliefowymi wizerunkami skierowanych głowniami ku dołowi mieczy w typie średniowiecznym. Ukształtowany analogicznie, nieco szerszy filar środkowy dekorowany wizerunkiem rzymskiego *gladiusa*. Stolarka drzwi wejściowych dwuskrzydłowa, typu ramowo-płycinowego.

Portale elewacji tylnej (północno-zachodniej). Obramienia pomocniczych wejść do budynku. Trzy pojedyncze portale, usytuowane w osiach 11, 34 oraz 45 elewacji tylnej, murowane z kształtek ceramicznych i kształtowane podobnie, jak portal wejścia głównego. W partii obramień zdobione wizerunkami skierowanych głowniami w dół (kolejno): mieczy oburęcznych (typu późnośredniowiecznego), rapierów oraz mieczy oburęcznych o innym wzorze. Drzwi wejściowe dwuskrzydłowe, typu ramowo-płycinowego.

Stan zachowania:

— dobry. Przekształcenia części narożnej budynku: zmiany wielkości i wykroju otworów, wymiana okładziny elewacji. Brak figury wieńczącej narożny pilaster.

Zalecenia konserwatorskie:

Postulowana wymiana współczesnej okładziny ceramicznej narożnika budynku na korespondującą ze stylem portalu elewacji bocznej.

• ul. Słubicka 7

Sień i klatka schodowa, 1935 r.

Główna sień oraz klatka schodowa głównego budynku koszar. Posadzka sieni lastrykowa, ściany do połowy wysokości dekorowane okładziną ceramiczną szkliwioną. Skomunikowana z dalszymi pomieszczeniami budynku poprzez prosty podwójny portal o czworobocznym wykroju, z kształtek ceramicznych. Klatka schodowa konstrukcji masywnej (beton zbrojony) na rzucie czworoboku zbliżonego do kwadratu, z duszą. Opatrzona balustradą z prętów i taśm metalowych spawanych i łączonych nitami oraz opaskami, o ozdobnych wspornikach. Balustrada współcześnie podwyższona i opatrzona dodatkowym pochwytem.

Stan zachowania:

— dobry. Współcześnie wykonana wymiana drzwi wewnętrznych sieni, wyłożenie stopnic, podstopnic i spoczników schodów współczesnymi płytkami ceramicznymi, podwyższenie balustrady.

Ulica Smolarska

Stare Piekary – do 30.01.1984 r.; dawna droga polna.

- ul. Smolarska 2 (dawniej Stare Piekary nr 40) (fot. 247)

Szkoła ewangelicka, ob. budynek mieszkalny, wzn. ok. 1820 r.

Mur., tynk., z ceglanym detalem architektonicznym, wolnostojący, usytuowany po południowej stronie ul. Smolarskiej. I-kondygnacyjny, podpiwniczony, z użytkowym poddaszem, nakryty ceramicznym dachem dwuspadowym. W elewacjach, kondygnacje piwnic, opaski okienne, naroża ścian szczytowych, główny otwór wejściowy wraz ze szczytem w połaci dachu, umieszczonym w osi otworu, oblicowane cegłą klinkierową; w polu szczytu tynkowana płycina w kształcie krzyża. Fasada, elewacja północna: 6-osiowa, z wejściem do budynku w 3 osi od zachodu, poprzedzonym granitowymi, jednobiegowymi schodami z ceramiczną, pełną balustradą oraz drewnianym gankiem, nakrytym 2-spadowym, ceramicznym daszkiem. Otwór zamknięty łukiem odcinkowym, wypełniony ramowo-płycinową, 2-skrzydłową, z przeszklonymi górnymi płycinami oraz ze stałym nadświetlem, stolarką drzewianą. Otwory okienne w kształcie smukłych prostokątów zamkniętych łukiem odcinkowym; stolarka drewniana, 2-skrzydłowa, 4-dzielna, z profilowanym ślemieniem i ozdobnym słupkiem. Elewacja szczytowa – wschodnia, 2-osiowa, z kondygnacją użytkowego poddasza; kondygnacje rozdzielone pasem ceramicznego gzymsu ramowego. Otwory okienne parteru opracowane analogicznie jak w fasadzie; w kondygnacji poddasza w ceramicznych uszakowych opaskach, nad którymi niewielki otwór o kształcie połowy okulusa. Elewacja szczytowa – zachodnia, 5-osiowa, z kondygnacją użytkowego poddasza, jak w elewacji wschodniej (otwory w czterech osiach od południa – zamurowane). Parter, poprzez zagęszczenie osi, oblicowany ceramicznie, z niewielkimi wąskimi, otynkowanymi płycinami międzyokiennymi. W kondygnacji poddasza – 4 osiowa, z dwoma niewielkimi, prostokątnymi otworami okiennymi w osiach skrajnych; powyżej otwór jak w elewacji wschodniej. Stolarka w partii poddasza wtórna. Elewacja południowa 6-osiowa, ze smukłym otworem wejściowym w 4 osi. W 3 osi od wschodu zamurowany, węższy i niższy od pozostałych otwór okienny, obecnie w górnej części wtórnie zamurowany. Otwory w osiach 1-2 od wschodu, jak w pozostałych elewacjach; w osiach 5-6 przekształcone na współczesna, kwadratowe, z bezstylową stolarką.

Wnętrza przebudowane i zaadoptowane na cele mieszkalne. Nie udostępnione.

Stan zachowania:

Dobry.

Zalecenia konserwatorskie:

Do zachowania:

- bryła budynku, kształt i pokrycie połaci dachowych, szczyt w fasadzie;
- wykrój i układ pierwotnych otworów okiennych;
- ceramiczny detal architektoniczny elewacji (obramienia okienne i drzwiowe, gzyms wieńczący, cokół, szczyt w fasadzie);
- stolarka okienna i drzwi wejściowych;
- historyczne granice posesji.

Do odtworzenia:

- wykrój i układ otworów okiennych w elewacji południowej.

• ul. Smolarska 4 (fot. 248-249)

Budynek mieszkalny, wzn. ok. 1820 r.

Mur., tynk., z uproszczonym detalem architektonicznym wyrobionym w tynku, wolnostojący, usytuowany po południowej stronie ul. Smolarskiej. I-kondygnacyjny, podpiwniczony, z użytkowym poddaszem, nakryty ceramicznym dachem mansardowym. Elewacje obiega wysoki, gładko tynkowany cokół z niewielką odsadzką. Fasada, elewacja północna, 3-osiowa, z 1-osiowym ryzalitem pozornym od zachodu, zakończonym w połaci dachu facjatą nakrytą 2-spadowym dachem łamanym. Naroża fasady oraz ryzalitu zaakcentowane gładko tynkowanymi pilastrami. Całość obiega fasetonowy gzyms wieńczący. Otwory okienne w kształcie leżących prostokątów o różnych proporcjach. W 2 osi wtórnie przekształcony otwór okienny z wyjściem na dobudowany niewielki balkon, dodatkowo wsparty w narożach na dwóch słupkach. W połaci dachu, centralnie umieszczona prostokątna lukarna. Elewacja szczytowa – wschodnia, 2-osiowa, z kondygnacją użytkowego poddasza; poprzedzona 1-biegowymi, kamiennymi schodami z pełną, ceramiczną balustradą prowadzącymi na niewielki ganek, nakryty 2-spadowym daszkiem, o konstrukcji drewnianej, pokrytym ceramiczną dachówką, wspartym na dwóch słupach. Z ganku prowadzi do wewnątrz prostokątny otwór wejściowy, wypełniony oryginalną, ramowo-płycinową, 2-skrzydłową stolarką drzwiową (płyciny górne – przeszklone, z drobnymi podziałami szczeblinowymi, ozdobna; profilowana listwa przemykowa; stałe, profilowane, z ornamentem kostkowym ślepię oraz wydzielone, wąskie nadświetle). W szczycie – 1 otwór okienny w osi pn. oraz, umieszczone w II kondygnacji 3 niewielkie otwory. Elewacja południowa – niesymetryczna: w części zachodniej II-kondygnacyjna, w części wschodniej I kondygnacyjna. Otwory w części zachodniej umieszczone w II kondygnacji; w części wschodniej jeden, niewielki, zamknięty łukiem odcinkowym otwór okienny oraz w przyziemiu otwór wejściowy poprzedzony drewnianym gankiem. Stolarka okienna bezstylowa.

Wnętrze nie rozpoznane.

Stan zachowania:

Dobry.

Zalecenia konserwatorskie:

Do zachowania:

- bryła budynku, kształt i pokrycie połaci dachowych, facjata w fasadzie;
- ganek w elewacji wschodniej;
- detal architektoniczny elewacji (tynkowe opaski okienne i drzwiowe, fasetonowy gzyms wieńczący);
- stolarka drzwi wejściowych;
- historyczne granice posesji.

Budynek gospodarczy, wzn. 1 poł. XIX w.

Mur., tynk., wolnostojący, usytuowany w zach. pierzei, w głębi działki. Budynek I-kondygnacyjny, nakryty ceramicznym dachem dwuspadowym z wystawką, nad którą dach dwuspadowy, ustawionym prostopadłe do kalenicy dachu budynku. Elewacja wschodnia niesymetryczna, 5-osiowa, z szerokim wrotami w osi północnej. Dwa otwory wejściowe umieszczone naprzemiennie z okiennymi. Pozostałe elewacje bez otworów. Wnętrze podzielone na trzy pomieszczenia gospodarcze, z drewnianymi stropami belkowymi.

Stan zachowania:

Dobry.

Zalecenia konserwatorskie:

Do zachowania:

- bryła budynku, kształt i pokrycie połaci dachowych.

Ulica Stolarska

Stare Piekary – do 30.01.1984 r.

ul. Stolarska 1 (fot. 250)

Budynek mieszkalny, wzn. ok. 1820 r.

Mur., tynk., pozbawiony detalu architektonicznego, wolnostojący, usytuowany po północnej stronie ul. Stolarskiej. III-kondygnacyjny, niepodpiwniczony, z użytkowym poddaszem, nakryty ceramicznymi, ustawionymi prostopadle do siebie, dachami dwuspadowym. Rozwiązany na rzucie zbliżonym do litery L, o równej długości, krótkich skrzydłach. Elewacja południowa, 3-osiowa, z osią środkową zaakcentowaną w przyziemiu otworem wejściowym a w połaci dachu I-kondygnacyjną wystawką nakrytą dachem dwuspadowym. Solarka otworu wejściowego ramowo-płycinowa, 2-skrzydłowa, w płycinach dolnych z ornamentem rautowym. Otwory okienne – prostokątne, o wtórnym wykroju, z współczesną, bezstylową stolarką. W III kondygnacji, umieszczone w osiach, zgrupowane po dwa, wąskie otwory okienne. Elewacja boczna zachodnia, II-kondygnacyjna, z II-kondygnacyjnym szczytem; wieloosiowa, niesymetryczna; w szczycie dwa wąskie, niewielkie otwory okienne gospodarczego poddasza. Elewacja boczna zachodnia, III-kondygnacyjna, z I-kondygnacyjnym poddaszem, 2-osiowa. Szczyty wysuniętych dachów wsparte na drewnianych, profilowanych wspornikach, z elementami drewnianych ściągow i słupków. narożu pd.-zach. granitowy słup z namiotowym obdaszkiem zwieńczonym kulą. Wnętrza przebudowane i zaadoptowane na cele budownictwa wielorodzinnego. Schody drewniane zabiegowe w części frontowej budynku.

Stan zachowania:

Dobry.

Zalecenia konserwatorskie:

Do zachowania:

- bryła budynku, kształt i pokrycie połaci dachowych;
- stolarka drzwi wejściowych;
- granitowy słupek bramny;
- historyczne granice posesji.

Do odtworzenia:

- wykrój i układ otworów okiennych;
- stolarka okienna o historycznych podziałach;
- odtworzenie bramy wjazdowej na teren posesji.

ul. Szczytnicka

Droga łącząca Piątnicę z Pawicami; ulica od 1984 r.

- **ul. Szczytnicka (fot. 251-253)**

Cmentarz (między nr 37 a nr 39), zał. pocz. XX w.

Założony po północnej stronie ul. Szczytnickiej (drogi prowadzącej do Pawic), na tyłach posesji nr 37 i 39; od ulicy prowadzi do niego, między wymienionymi posesjami ścieżka.

Cmentarz rozwiązany na rzucie trapezu prostokątnego, z pozostałościami alei przebiegającej pośrodku, prowadzącej z południa od bramy wjazdowej. W bramie zachowane skrzydło metalowej furty. Przy bramie, od wschodu zachowany granitowy nagrobek w formie masywnego krzyża na niewielkim prostopadłościennym postumencie; na postumencie zachowane inskrypcje: *Paul Mannchen* *26.4.1852 - †15.2.1925 i *Emma Mannchen, geb. Bothe* *21.12.1858 - †15.11.1934; od zachodu granitowy nagrobek w formie ustawionej pionowo, na granitowym postumencie, płyty zakończonej trójkątnie oraz umieszczonego po wsch. stronie, niskiego, kanelowanego filara. Płyta dekorowana pośrodku medalionem z krzyżem w polu; pod medalionem płytka wnąka z miejscem na tablicę inskrypcyjną.

Stan zachowania:

— Zły. Na terenie cmentarza zachowały się fragmenty nagrobków, bez inskrypcji oraz mogił. Całość porośnięta samosiewami.

Zalecenia konserwatorskie:

Do zachowania:

— pozostałości nagrobków;

— historyczna parcela.

Teren cmentarza objęto strefą „B” ochrony konserwatorskiej. Wskazane cykliczne porządkowanie terenu — usuwanie śmieci, pielęgnacja zieleni.

Ulica Ścinawska

Steinauer Strasse (ok. 1898), Ścieniawska (1946), Ścinawska (1947)

Powstanie biegnącej równoleżnikowo ulicy wiązało się zapewne z doprowadzeniem do miasta linii kolejowej, łączącej Berlin z Wrocławiem. Ulica, początkowo bez nazwy, biegła po północnej stronie torów kolejowych, służąc komunikacji i obsłudze zabudowań technicznych, magazynowych i administracyjnych kompleksu dworca. Jej znaczenie zaczęło wzrastać z chwilą uruchomienia u jej zbiegu z ul. Głogowską (*Glogauer Strasse*) w roku 1857 gazowni miejskiej, w następnych dekadach systematycznie rozbudowywanej. Na obszarze rozciągających się po północnej stronie ulicy łąk nad Młynówką wybudowano w latach 1873-1874 rozległy zespół miejskiej rzeźni. W roku 1898 w jego sąsiedztwie usytuowano budynek dworca prywatnej linii kolejowej Legnica-Ścinawa-Rawicz-Kobylin, z czym najprawdopodobniej wiązało się nadanie ulicy nazwy. Wraz z rozbudową zespołu gazowni około 1914 r. jej początkowy odcinek uregulowano, przesuwając go nieco na północ. Kolejny etap zagospodarowania leżących przy ul. Ścinawskiej terenów przypadł na koniec lat dwudziestych oraz lata trzydzieste XX w., kiedy po parcelacji podmokłych łąk (*Frauenhaag*) na północnym wschodzie wyrósł kompleks poczty oraz zabudowania przemysłowo-składowe. U zbiegu z ulicą Gliwicką powstał ciąg wielorodzinnych domów mieszkalnych w zabudowie zwartej.

• ul. Ścinawska 1 (fot. 255-260)

Gazownia miejska.

Gazownię komunalną wzniesiono w roku 1857 z inicjatywy władz miasta w słabo zagospodarowanych okolicach Bramy Głogowskiej, w miejscu dawnej cegielni oraz w sąsiedztwie linii kolejowej, umożliwiającej dostarczanie węgla. Koszt budowanego zakładu według planów Firlego – byłego dyrektora Gazowni Wrocławskiej – wyniósł 80.000 Rtlr. Gazownia posiadała dwa piece retortowe. Rosnące zapotrzebowanie powodowało zwiększanie produkcji: w 1863 r. wystawiono drugi, w 1870 r. trzeci, zaś w roku 1885 czwarty zbiornik na gaz. Projekty budynków opracował miejski radca budowlany Kirchner. W latach siedemdziesiątych i osiemdziesiątych zakład przeszedł też niezbędne modernizacje i rozbudowy. Według planów dyrektora Eberle, w roku 1905 wymieniono piece, w roku 1907 zaś wobec rozszerzenia miejskiej sieci gazociągu dostawiono piąty (największy) zbiornik, o pojemności maks. 30.000 m³. Wobec wyczerpania się możliwości pierwotnej, wzniesionej w r. 1857 oczyszczalni gazu, w roku 1914 wzniesiono nowy zakład oczyszczania (*Apparaten- und Reinigeranlage*). Wskutek trwającej wojny budowa nowej piecowni, oczyszczalni i wieży zakończona została dopiero w roku 1916. Ich wzniesienie umożliwiło także rozszerzenie asortymentu produkcji o benzol i amoniak⁴³.

Dobowe zapotrzebowanie na gaz w połowie lat dwudziestych XX w. wynosiło blisko 35.000 m³, a jego zwiększenie zaspokajano poprzez dostawianie nowych retort do istniejących pieców. Gaz płynął poprzez kolektor główny o średnicy 800 mm, skąd rozprowadzany był do sieci miejskiej rurami o przekroju 500 oraz 200 mm.

⁴³ Zum Winkel A., *op. cit.*, s. 271, 471-472.

- ul. Ścinawska 1 (fot. 255-259)

[WEZ 1996]

Piecownia i kotłownia, 1914-1916. Wczesny modernizm z elementami ekspresjonizmu i historyzmu (neogotyck, neoromanizm).

Budynek konstrukcji murowanej z częściowo masywnymi stropami, na kamiennym cokole, licowany cegłą klinkierową, na rzucie litery „L”, w zasadniczej części jednoprzestrzenny. Bryła trójelementowa, rozczłonkowana, złożona z zestawionych masywów trzonu oraz przyległych od strony wschodniej i zachodniej pod kątem prostym nierównej wielkości skrzydeł. Centralna część obiektu nakryta jest dachem mansardowym z dwoma typami lukarn: masywnymi, krytymi dachami beczkowymi w układzie poprzecznym oraz wąskimi, szczelinowymi, konstrukcji drewnianej. Skrzydło zachodnie zwieńczone wysokim dachem czterospadowym z kalenicą i dużymi lukarnami o formie jak w partii trzonu, skrzydło zachodnie nakryte wysokim dachem dwuspadowym. Od południowego zachodu obiekt zwarty z budynkiem wieży amoniakalnej.

Elewacja główna (południowa), dwuczęściowa. Złożona z elewacji trzonu (osie 1-12) oraz bocznej elewacji wschodniego skrzydła budynku (osie 13-18), wysuniętego ryzalitowo w kierunku południowym. Część zachodnia niższa, zwieńczona schodkowym gzymsem koronującym. Otwory okienne wąskie, mocno wydłużone, bez oprawy, osadzone w blendach, zamknięte łukami płaskimi i opatrzone ceglany podokiennikami. Powiązane w trójosiowe grupy i wypełnione ślusarką typu przemysłowego o drobnych podziałach. W partii dachu na przedłużeniu pierwszej i trzeciej grupy osi duże, trójosiowe facjaty, ukształtowane jak w elewacji głównej. Powyżej nich wąskie lukarny szczelinowe, także o wtórnie zasłoniętych oknach. Część wschodnia wyższa, zwieńczona schodkowym gzymsem. Osie okienne zgrupowane po trzy i rozdzielone wąskim, opilastrowanym ryzalitem, znajdującym w partii dachu kontynuację w postaci wąskiej lukarny. Lukarna kryta dachem beczkowym, z oknem typu termalnego, opatrzonym wydatnym ceglany podokiennikiem. W strefie cokołu kilka niedużych, prostokątnego kształtu otworów okiennych, pozbawionych oprawy.

W przyziemiu części zachodniej dostawiony prostopadle do elewacji niski, wydłużony przedsionek, przyległy do bocznej elewacji zwartej z budynkiem piecowni wieży amoniakalnej i kryjący otwór drzwi wejściowych. Ganek nakryty wysokim dachem o dwóch połaciach, o otworze wejściowym zamkniętym łukiem półkolistym. Między przedsionkiem a ryzalitem trzonu budynku współczesne przybudówki.

Elewacja boczna (wschodnia), dziewięćosiowa, płaska, w zwieńczeniu schodkowy, ceglany gzyms koronujący. Rytmizowana dwiema rozsuniętymi grupami wąskich, mocno wydłużonych okien, ukształtowanych jak w elewacji południowej. Rozdzielająca obie grupy oś środkowa, zdecydowanie szersza od pozostałych, wyróżniona wykuszem żurawia/suwnicy, drewnianej konstrukcji, wspartym na czterech parach masywnych knag i nakrytym trójpołaciowym dachem. Pojedynczy otwór okienny/przeźrocza wykusza prostokątny, zbliżony do kwadratu, pozbawiony wypełnienia i podzielony horyzontalnie na dwie części. Pozostałe otwory okienne budynku opatrzone murowanymi z cegły podokiennikami i wypełnione ślusarką typu przemysłowego o drobnych podziałach kwaterowych. W partii dachu budynku trzy duże, regularnie rozmieszczone lukarny nakryte dachami beczkowymi, opilastrowane, każda z dwoma wąskimi, podłużnymi oknami – wtórnie zasłoniętymi. W przyziemiu w partii środkowej osi otwór wejściowy bez oprawy, flankowany parą niewielkich, wąskich okien, przemurowany, zamknięty współczesnymi drzwiami dwuskrzydłowymi metalowej konstrukcji. W skrajnych partiach elewacji symetrycznie rozmieszczone dwa mniejszych rozmiarów otwory wejściowe, zamknięte współczesnymi

drzwiami drewnianej konstrukcji. Pozostałe otwory wejściowe o przypadkowej lokalizacji przebite wtórnie.

Elewacja tylna (północna), trzyczęściowa. Złożona z elewacji trzonu oraz flankujących ją szczytowych elewacji skrzydeł. Część centralna obniżona i lekko cofnięta ku tyłowi, piętnastoosiowa, o osiach zgrupowanych jak w fasadzie. Niewielkie okna w strefie cokołu. W partii dachu na przedłużeniu grup osi 4-6 oraz 9-12 masywne trójosiowe facjaty. Powyżej facjat – lukarny szczelinowe. Część wschodnia sześćoosiowa, o osiach zebranych w grupy po trzy i rozdzielonych wąskim ryzalitem, w strefie dachu przechodzącym w lukarnę – jak w fasadzie. W strefie cokołu kilka niewielkich, wydłużonego kształtu otworów okiennych, współcześnie znacznie przekształconych (połączonych wtórnie). W osiach 4 i 5 wtórnie przebity otwór wejściowy. Część zachodnia wąska, trójosiowa, trzykondygnacyjna. Otwory okienne wąskie, niewielkich rozmiarów, w kondygnacjach 2 i 3 umieszczone w pionowych, wąskich, wydłużonych blendach opatrzonych podokiennikami. Ponad pojedynczym otworem okiennym w partii poddasza niewielki, drewnianej konstrukcji żuraw o raczej dekoracyjnej funkcji. Otwory okienne budynku zasadniczo wąskie, wydłużone, z podokiennikami, zamknięte łukami i wypełnione stolarką typu przemysłowego. W większości wtórnie zasłonięte blachą.

Elewacja boczna (zachodnia), trójkondygnacyjna, pozbawiona artykulacji. Zasadniczo trójosiowa. Otwór wejścia głównego w kondygnacji 1, zamknięty łukiem odcinkowym i poprzedzony pojedynczym biegiem współczesnych, ażurowych schodów metalowej konstrukcji. Flankujące go otwory okienne przekształcone, o przypadkowej formie. W kondygnacji środkowej w osiach pierwszej i ostatniej umieszczone po trzy niewielkich rozmiarów otwory okienne, zamknięte łukami płaskimi. W kondygnacji ostatniej znacznych rozmiarów okna typu termalnego, z ceglanymi podokiennikami. Ślusarka okienna typu przemysłowego, o drobnych podziałach kwaterowych. W partii dachu lukarna szczelinowa o szeregu niewielkich okien typu leżącego.

Wnętrza budynku niedostępne.

Stan zachowania:

— dobry. Przekształcenia części otworów okiennych i drzwiowych, przebicie nowych w przypadkowych miejscach. Zasłonięcie części otworów istniejących. Demontaż jednej z knag podtrzymujących wykusz elewacji wschodniej. Liczne parterowe przybudówki od strony południowej i wschodniej.

Zalecenia konserwatorskie:

Do zachowania:

— bryła budynku, forma i pokrycie dachów;

— wystrój elewacji, kształt i rozmieszczenie otworów, relikty oryginalnej stolarki oraz ślusarki okiennej i drzwiowej;

Postulowana likwidacja szpecących przybudówek w elewacji południowej, a także przywrócenie pierwotnej liczby i kształtu wszystkich przebudowanych otworów okiennych i drzwiowych oraz ujednolicenie formy otworów przebitych współcześnie i uzupełnienie stolarki/ślusarki okiennej według wzoru zachowanej. Oczyszczenie elewacji i uporządkowanie otoczenia.

Obiekt kwalifikuje się do wpisu do rejestru zabytków jako wybitny przykład architektury wczesnego modernizmu oraz z uwagi na istotną rolę w krajobrazie miasta.

• ul. Ścinawska 1 (fot. 255-259)

[WEZ 1996]

Wieża amoniakalna przy piecowni, 1914-1916. Wczesny modernizm z elementami ekspresjonizmu i historyzmu.

Budynek konstrukcji murowanej, na wysokim kamiennym cokole, licowany cegłą klinkierową, na rzucie zbliżonego do kwadratu prostokąta. Ośmiokondygnacyjna z użytkowym poddaszem, nakryta wysokim, trójspadowym dachem mansardowym z masywnym kominem i facjatami. Od strony północnej zwarta z budynkiem piecowni/kotłowni, od wschodu z niskim przedsionkiem, od zachodu z jednokondygnacyjnym budynkiem gospodarczo-magazynowym.

Elewacja główna (południowa), jednoosiowa, symetryczna. W zwieńczeniu schodkowy gzyms koronujący, w części środkowej przerwany. W kondygnacjach 2-4 szereg niewielkich, prostokątnych otworów okiennych bez oprawy, zamkniętych łukami płaskimi i (w kondygnacji 4) opatrzonych murowanymi podokiennikami. W wyższych kondygnacjach pojedyncze, znacznych rozmiarów okna typu termalnego z ceglanymi podokiennikami, umieszczone we wspólnej, płytkiej, prostokątnej blendzie. W partii dachu stanowiąca niejako kompozycyjną kontynuację blendy duża, ślepa lukarna nakryta dachem beczkowym. W partii lukarny ażurowa tarcza zegara. W przyziemiu prostokątnego kształtu otwór wejściowy pomieszczenia technicznego, ulokowany centralnej części obszernej, ostrołukowej blendy.

Elewacja boczna (wschodnia). Asymetryczna, o głównej osi okiennej przesuniętej ku południowi. W północno-wschodnim narożniku płytki ryzalit klatki schodowej na rzucie łuku kosowego, w strefie poddasza przechodzący w lukarnę nakrytą własnym dachem stożkowym. Dwie pozostałe lukarny niewielkich rozmiarów, z naczółkami segmentowymi. W zwieńczeniu schodkowy gzyms koronujący, w partii ryzalitu wyłamany. W przyziemiu niski przedsionek wejścia głównego. Otwory okienne jak w elewacji głównej, w kondygnacjach 4-8 w płytkiej blendzie, w której zamknięciu fryz kostkowy pod gzymsem koronującym. Okna ryzalitu niewielkie, prostokątne, z murowanymi podokiennikami. Okna lukarny nad ryzalitem liczne, niewielkich rozmiarów, umieszczone w płytkich blendach. Okna dwóch pozostałych lukarn prostokątne.

Elewacja boczna (zachodnia). Jednoosiowa, asymetryczna. W partii trzech pierwszych kondygnacji przyległy budynek techniczno-magazynowy. W narożniku północno-zachodnim pion komina, rytmizowany wąskimi lizenami. Otwory okienne jak w elewacji wschodniej, wypełnione ślusarką typu przemysłowego. W zamknięciu prostokątnej blendy fryz kostkowy pod gzymsem koronującym. W partii dachu współcześnie obniżony komin w formie ściętego ostrosłupa oraz dwie niewielkich rozmiarów lukarny zwieńczone naczółkami segmentowymi.

Elewacja tylna (północna), szczytowa, ślepa. W części środkowej sięgająca gzymsu koronującego prostokątna blenda ukształtowana jak w elewacjach bocznych, z fryzem kostkowym w części górnej. W strefie poddasza podobnej formy blenda z tarczą zegarową w centralnej części. Ponad blendą wsparty na schodkowym gzymsem z kostkowym fryzem okap, kryty blachą. Powyżej okapu niewielkich rozmiarów okno typu termalnego.

Klatka schodowa budynku konstrukcji murowanej, stropy murowane typu odcinkowego – na belkach stalowych, w kondygnacjach górnych zaś drewniane. Wyposażenie (zbiorniki wody amoniakalnej) niezachowane.

Stan zachowania:

— dobry. Obniżenie komina, zasłonięcie części otworów okiennych i drzwiowych, zmiana kolorystyki części ślusarki okiennej. Także: pokrycie farbą elewacyjną części przyziemia budynku oraz montaż przełączników telekomunikacyjnych w górnej części elewacji bocznych.

Zalecenia konserwatorskie:

Do zachowania:

— bryła budynku, forma i pokrycie dachów, komin;

— wystrój elewacji, układ, kształt i rozmieszczenie otworów, relikty oryginalnej stolarki oraz ślusarki okiennej i drzwiowej;

Postulowane oczyszczenie elewacji z uwzględnieniem przyziemia, odsłonięcie zabudowanych tymczasowo otworów okiennych, uzupełnienie stolarki/ślusarki okiennej według wzoru zachowanej. Także: uporządkowanie otoczenia.

Obiekt kwalifikuje się do wpisu do rejestru zabytków jako wybitny przykład architektury wczesnego modernizmu oraz z uwagi na istotną rolę w krajobrazie miasta.

• ul. Ścinawska 1 (fot. 260)

Zbiornik gazu, 1870 r. Zachowany szczątkowo, obecnie przekształcony w bud. gospodarczo-magazynowy.

Zbiornik niskoprężny typu mokrego, dzwonowo-teleskopowy. Konstrukcja zewnętrzna murowana z cegły, na planie koła, częściowo zagłębiona w ziemi zachowana do wysokości ok. 1 m. Czasza stalowa, z blach nitowanych na żebrowym szkielecie stalowym. Od południa fragment wycięty, tam zlokalizowany otwór wejściowy, zamknięty współczesnymi drzwiami dwuskrzydłowymi drewnianej konstrukcji.

Stan zachowania:

— dobry.

Zalecenia konserwatorskie:

Do zachowania:

— relikty zbiornika jako pamiątka po gazowni.

• ul. Ścinawska 2 (fot. 261)

[WEZ 2001]

Budynek biurowo-administracyjny, siedziba zarządu kolei Legnica-Ścinawa-Rawicz-Kobylin. Ok. 1930 r. Funkcjonalizm z elementami stylów historycznych (barok, klasycyzm, biedermeier). Obiekt remontowany w 2 poł. XX w.

Budynek wolnostojący, murowany, tynk., podpiwniczony, na cokole, dwukondygnacyjny z użytkowym poddaszem. Wzniesiony na planie prostokąta, nakryty wysokim, czterosпадowym dachem mansardowym z lukarnami. Obiekt od strony południowej oraz wschodniej otacza murowane z cegły, pełne ogrodzenie – częściowo w układzie krzywoliniowym.

Elewacja główna (południowa), siedmioosiowa. W zwieńczeniu wydatny, profilowany gzyms z pustym fryzem. Oś środkowa wyróżniona płytkim pseudoryzalitem, gdzie w partii piętra balkon murowanej konstrukcji o pełnej balustradzie, wsparty na konsolach. Artykulacja balustrady w formie łukowo zamkniętych wgłębnych płycin. W partii dachu na przedłużeniu osi 2, 4, i 6 regularnie rozmieszczone niewielkie lukarny z naczółkami segmentowymi.

Otwory okienne prostokątne, z delikatnymi, profilowanymi podokiennikami, ulokowane w płytkich blendach: w partii piętra o prostym, w parterze (za wyjątkiem osi środkowej) o półkolistym zamknięciu. Stolarka okienna o stałym ślemieniu i krzyżowych podziałach głównych oraz drobnych podziałach kwaterowych górnych skrzydeł.

Elewacja boczna (zachodnia), jednoosiowa. W zwieńczeniu wydatny, profilowany gzyms z pustym fryzem. Otwór okienny umieszczony w płytkiej blendzie, opatrzony w profilowany podokiennik. W przyziemiu prostokątny otwór wejścia głównego, ujęty w prosty portal o półkolistym zamknięciu. W obramieniu portalu gruby półwałek, nad otworem rustykowany, pusty tympanon. Wejście główne poprzedzone pojedynczym biegiem kamiennych schodów, o pełnej, murowanej z cegły balustradzie z dekoracyjnym, metalowym pochwytom o wolutowym zakończeniu i wsporniku od strony drzwi w formie ażurowej kuli/sfery z metalowych taśm (zachowany tylko z jednej strony). Stolarka okna jak w elewacji głównej drzwi wejściowe ramowo-płycinowe, z wąskim nadświetlem o charakterystycznych, rombowych podziałach kwaterowych. W przyziemiu, po północnej stronie otworu wejściowego, niewielki otwór okienny kwadratowego kształtu, opatrzony podokiennikiem i prostą kratą.

Elewacja boczna (zachodnia), jednoosiowa, ukształtowana jak południowa. Otwór wejściowy przemurowany, brak pochwytów balustrady schodów. Brak otworu okiennych w przyziemiu.

Elewacja tylna (północna), siedmioosiowa. W zwieńczeniu wysunięty, profilowany gzyms z pustym fryzem. Skrajne osie wyróżnione ryzalitami, z naczółkami segmentowymi w zwieńczeniu. W partii dachu na przedłużeniu trzech środkowych osi niewielkie lukarny z naczółkami o podobnej formie. Otwory okienne ukształtowane podobnie jak w fasadzie, za wyjątkiem 1 osi, gdzie w partii piętra brak okna. Pojedynczy otwór okienny parteru (w osi 2) w dolnej partii zamurowany. W przyziemiu ryzalitu zachodniego otwór wejściowy do piwnic, opracowany jak okna piętra – w płytkiej blendzie, zamkniętej prosto. Ponad nim niewielki, kwadratowego kształtu otwór okienny klatki schodowej, opracowany jak okna parteru. Stolarka okienna jak w pozostałych elewacjach.

W sieni posadzka lastrykowa. Klatka schodowa konstrukcji drewnianej, o balustradzie z prostych listew i dekorowanym snycerką pierwszym słupku. Zachowana większa część drzwi typu ramowo-płycinowego, w prostych ościeżach.

Stan zachowania:

— bardzo dobry. Częściowe uzupełnienie tynków i zmiana kolorystyki elewacji oraz przekształcenie pojedynczego otworu okiennego i wejściowego. Brak ozdobnych, metaloplastycznych pochwytów balustrad schodów w elewacjach bocznych.

Zalecenia konserwatorskie:

Do zachowania:

- bryła budynku, forma i pokrycie dachu;
 - wystrój elewacji ze szczególnym uwzględnieniem metaloplastycznego detalu, kształt i rozmieszczenie otworów, oryginalna stolarka okienna i drzwiowa, ogrodzenie budynku;
 - balustrada klatki schodowej oraz drzwi pomieszczeń wewnętrznych.
- Postulowane uzupełnienie tynków i przywrócenie pierwotnej kolorystyki elewacji oraz oryginalnej formy otworu wejściowego w elewacji wschodniej. Także: odtworzenie stolarki drzwi wejściowych według wzoru drzwi elewacji zachodniej. W przypadku wymiany stolarki zastosowanie wyłącznie drewnianej, wzorowanej na oryginalnej.

• ul. Ścinawska 2a (fot. 262)

Nr rej. zabytków 636/802/L z dn. 28.12.1987 r.

[WEZ 2001]

Budynek dworca kolejowego Legnica Północ (Dworzec Kobyliński), lata 1897-1898. Historyzm z elementami architektury regionalnej (*Heimatstil*). Budynek remontowany i rozbudowany w 2 połowie wieku XX z częściowym zatarciem cech stylowych. Obecnie dom mieszkalny oraz pomieszczenia gospodarcze, parter częściowo nieużytkowany.

Powstanie budynku dworca Legnica Północ (*Kobyliner Bahnhof*) związane było z otwarciem prywatnej linii kolejowej relacji Legnica-Ścinawa-Rawicz-Kobylin (*Liegnitz-Kobyliner Eisenbahn*, późniejsza *Liegnitz-Rawitscher Eisenbahn*), łączącej miasto z Wielkopolską⁴⁴. Inwestorem było Towarzystwo Kolei Legnicko-Rawickiej (*Liegnitz-Rawitscher Eisenbahn-Gesellschaft – LRE*), związane przez Berlińskie Towarzystwo Handlowe (*Berliner Handels-Gesellschaft*) oraz bankiera nazwiskiem Bleichröder w maju roku 1897. Linia ta zbudowana została w latach 1897-1898 jako normalnotorowa i liczyła 113 km. Zrealizowaną przez szczecińską firmę *Eisenbahnbau- und Betriebsunternehmung Lenz & Co GmbH* linię otwarto 5 lutego 1898 r. Powstała zgodnie z przepisami ustawy o kolejach z 1838 r., spełniała normy, przewidziane dla drugorzędnych linii państwowych. Przez pierwsze miesiące obsługiwała wyłącznie transport towarowy (głównie płodów rolnych) – przewóz osób rozpoczęła z początkiem października tego roku. Jej sieć wraz z odgałęzieniami (między innymi do portu rzecznego w Ścinawie) sięgała 129 km. W Rawiczu krzyżowała się z połączeniem z Leszna do Wrocławia. Po I wojnie światowej, gdy dawna prowincja poznańska znalazła się w granicach państwa polskiego, pociągi kończyły bieg na stacji *Wehrse* (Wiewierz), cztery kilometry od przebiegającej w pobliżu Rawicza granicy państwowej (od 1923 r.). Siedzibę *LRE* przeniesiono z Rawicza do Legnicy, a następnie (w 1932 r.) do Berlina. 12.02.1925 r. odsprzedano państwu polskiemu wschodni odcinek linii, liczący wraz z odgałęzieniami 54 km. Na trasie z Legnicy do Rawicza pociągi kursować zaczęły ponownie w roku 1939. Po II wojnie światowej wzrosło znaczenie linii, stanowiącej fragment najkrótszego połączenia bazy Północnej Grupy Armii Wojsk Radzieckich w Legnicy z ZSRR. W roku 1991 stacja całkowicie zaprzestała obsługi ruchu pasażerskiego.

Budynek, będący końcowym przystankiem na trasie, ulokowano po południowej stronie torów. Stanowi on reprezentatywny przykład małego dworca kolejowego z przełomu XIX i XX w., o skromnej i funkcjonalnej formie. W latach siedemdziesiątych i osiemdziesiątych XX w. obiekt zaadaptowano na potrzeby mieszkalne, likwidując poczekalnię oraz kasy.

Budynek konstrukcji mieszanej, murowano-szachulcowej, wzniesiony na planie prostokąta, o wieloelementowej bryle zakomponowanej addycyjnie. W zasadniczej partii trójkondygnacyjny na niewysokim cokole, częściowo podpiwniczony, nakryty dachami dwu- i trójspadowymi o niskim kącie nachylenia połaci i wysuniętych okapach. Od strony wschodniej w osi budynku wtórnie dostawiony niewielki, parterowy aneks na rzucie prostokąta, od zachodu podobnej wielkości pawilon, z którym zwarty niski, wydłużony budynek magazynowy. Dobudówki nakryte dachami dwuspadowymi o niskiej strzałce. Elewacje wtórnie tynkowane.

Elewacja główna (południowa), sześćoosiowa, dwuczęściowa. Od wschodu obejmujący trzy ostatnie osie szeroki, płytki ryzalit, nakryty własnym dachem dwuspadowym w układzie prostopadłym. Pod okapem dekoracja snycerska. Część zachodnia węższa, o gęściej rozstawionych osiach. Kondygnacje górne wydzielone szerokim, płaskim gzymsem. Osie

⁴⁴ B. a., *Die Liegnitz-Rawitscher Eisenbahn von ihrer Gründung im Jahre 1897 bis zum Jahre 1927*, [w:], *Die Stadt Liegnitz, Monographien deutscher Städte*, Band XXII, Berlin 1927, s. 259-261.

okienne w zryzalitowanej partii 2 piętra rozdzielone rodzajem szerokich lizen. Otwory okienne prostokątne, o sfazowanych ościeżach, zamknięte łukami odcinkowymi. Okno piętra drugiego w osi 2 nieco mniejszych rozmiarów. Częściowo przekształcone, w osiach 4-6 parteru opatrzone współczesnymi kratami. W dwóch pierwszych kondygnacjach bez oprawy, w ostatniej ujęte w szerokie opaski tynkowe z prostymi uszakami. Częściowo zachowana stolarka okienna o stałym ślemieniu i krzyżowych podziałach głównych, dekorowana snycerką w partii środkowych słupków. Okna piętra oparte na gzymsie podokiennym. Otwór wejścia frontowego w 2 osi budynku, kształtowany jak okna przyziemia. Poprzedzony pojedynczym biegiem niskich, kamiennych schodów o niewysokich, murowanych balustradach. Drzwi wejściowe ramowo-płycinowe, z łukowo zamkniętym nadświetlem, dekorowane snycerką. Wzdłuż elewacji w części zachodniej zagłębione schody do piwnic, opatrzone pełną, murowaną balustradą.

Elewacja boczna (wschodnia), ślepa. Kondygnacje górne wydzielone szerokim, płaskim gzymsem i rytmiczowane szerokimi lizenami. W przyziemiu współczesny pawilon gospodarczy.

Elewacja boczna (zachodnia), jednoosiowa. Dwuczęściowa: szersza część północna dwukondygnacyjna z poddaszem, partia południowa trzykondygnacyjna. Przyziemie wydzielone płaskim gzymsem. Pozostałe kondygnacje nierozdzielone, jedynie w dolnej części piętra pierwszego gzyms kordonowy – kontynuacja podokieńnego gzymsu fasady. Elewacja tynkowana, poddasze szachulcowe. Piętro drugie z lizenami w narożach, pojedynczy otwór okienny niewielkich rozmiarów, oprawny jak okna tej kondygnacji w fasadzie. W części północnej dostawiony smukły, czworoboczny komin, w części środkowej przebitý otwór okienny prostokątnego kształtu. W przyziemiu jednokondygnacyjny pawilon.

Elewacja tylna (północna), pięcioosiowa. Dwuczęściowa, ukształtowana podobnie jak elewacja główna. Trójosiowa część wschodnia ryzalitowo wysunięta, w partii środkowej osi ostatniej kondygnacji otwór okienny podwójny. W przyziemiu w osi 3 otwór wejściowy poprzedzony niskimi schodami kamiennymi bez balustrady. Część zachodnia niższa, dwuosiowa, z szachulcowym poddaszem ponad kondygnacją 2. W pierwszej osi otwór bocznych drzwi wejściowych poprzedzony niskimi, szerokimi schodami. Okna przyziemia budynku opatrzone współczesnymi kratami. Zachowana stolarka okienna i drzwiowa jak w elewacji głównej budynku.

Wnętrza przekształcone, zachowana klatka schodowa z balustradą żeliwną o przeszłowym układzie oraz drzwi pomieszczeń wewnętrznych, konstrukcji drewnianej, ramowo płycinowej.

Stan zachowania:

— średni. Wtórne pokrycie elewacji tynkiem. Przekształcenie, względnie likwidacja części otworów okiennych, wybicie pojedynczego otworu w elewacji zachodniej. Ubytki tynków i dekoracji snycerskiej pod okapem. Wymiana części stolarki okiennej. Parterowe przybudówki od wschodu i zachodu. Znaczne przekształcenia w obrębie wnętrza.

Zalecenia konserwatorskie:

Do zachowania:

- bryła budynku, forma i pokrycie dachu;
- schemat wystroju elewacji ze szczególnym uwzględnieniem dekoracji snycerskiej w strefie okapu dachu, kształt i rozmieszczenie otworów, oryginalna stolarka okienna i drzwiowa;
- balustrada klatki schodowej oraz drzwi pomieszczeń wewnętrznych.

Postulowane uzupełnienie tynków i dekoracji pod okapem według zachowanych wzorów oraz wymiana współczesnej stolarki plastikowej na drewnianą, wzorowana na oryginalnej.

- ul. Ścinawska (fot. 263)

Nr rej. zabytków 635/801/L z dn. 28.12.1987 r.

[WEZ 1994]

Kolejowa wieża wodna, 1915 r. Historyzm (neoromanizm). Nieukończona – niekompletny wystrój elewacji.

Budowla wzniesiona została we wschodniej części kompleksu dworca, w sąsiedztwie zabudowań warsztatów, jako zasadniczy element miejscowego wodociągu kolejowego, zapewne na miejscu wcześniejszej, która jest widoczna na planach z 1870. Jej budowa wiązała się z intensyfikacją ruchu kolejowego – zwłaszcza towarowego. Zasilana wodą infiltracyjną z rzeki Kaczawy, gromadzoną w studniach kopanych wzdłuż jej biegu, skąd podawaną do studni zbiorczej o średnicy 8 m, usytuowanej w dolnej części budynku. Woda, tłoczona za pomocą pompy o napędzie elektrycznym do zbiornika w głowicy wieży (poj. 500 m³), rozprowadzana była następnie grawitacyjnie do sieci wodociągowej. Budowla została nieznacznie uszkodzona w partii dachu oraz elewacji w wyniku działań wojennych 1945 r. W latach siedemdziesiątych XX w. funkcję wieży ograniczono do roli zbiornika przeciwpożarowego, w dekadzie następnej zaś zrezygnowano z zewnętrznych studni zasilających, pogłębiając studnię zbiorczą.

Budowla na planie koła, wolnostojąca, konstrukcji masywnej (żelbet), osadzona na wysokim cokole i nakryta ostrosłupowym, wielospadowym dachem z niewielkimi lukarnami. Bryła dwuelementowa, złożona z trzonu o formie ściętego ostrosłupa oraz lekko nadwieszanej, cylindrycznej głowicy. Od południa w górnej partii konstrukcji duży wykusz na konsolach, kryty trójkąciowym dachem. Cokół licowany boniowanym i rustykowanym kamieniem, pod głowicą masywny fryz arkadkowy. W zwieńczeniu uskokowy gzyms. Elewacje w surowym betonie, ze śladami drewnianych szalunków, niewykończone. Otwory okienne nieliczne, bez oprawy, zamknięte łukami odcinkowymi, w części wtórnie opatrzone metalowymi okiennicami. W górnej części wykusza oraz bezpośrednio pod nim – w górnej partii trzonu – okulusy. Otwór wejściowy od południa, w przyziemiu, w osi wykusza. Zamknięty półkoliście i ujęty w obramienie z rustykowanych, naprzemiennie wysuniętych kłińców. Wejście poprzedzone pojedynczym biegiem niskich schodów betonowej konstrukcji z kutymi balustradami metalowymi, poprzedzonymi kamiennymi kulami. Stolarka okienna dwuskrzydłowa, o drobnych podziałach, drzwi wejściowe drewniane, klepkowe.

Wewnątrz w centralnej części studnia. Stropy masywne, komunikacja wewnętrzna schodami konstrukcji metalowej z prostą balustradą, a w partii podzbiornikowej – drewnianymi typu drabiniastego. Zbiornik płaskodenny, betonowej konstrukcji, dwukomorowy.

Stan zachowania:

— dobry. Ubytki stolarki okiennej, brak fragmentu balustrady schodów przed otworem wejściowym.

Zalecenia konserwatorskie:

Do zachowania:

— bryła budynku, forma i pokrycie dachów;

— wystrój elewacji, kształt i rozmieszczenie otworów, relikty oryginalnej stolarki okiennej i drzwiowej, metaloplastyka.

Zalecane oczyszczenie elewacji i uzupełnienie stolarki według wzoru oryginalnej oraz brakującego fragmentu balustrady schodów przed wejściem głównym.

- ul. Ścinawska 3 – rzeźnia miejska (fot. 254)

Ulokowana nad Młynówką rzeźnia miejska powstała w efekcie uchwały rady miejskiej (25.03.1867 r., o rok wcześniej niż ogólnopruska ustawa w tej kwestii z 16.03.1868 r.) przewidującej wzniesienie miejskiej, ogólnodostępnej ubojni. Miała ona zastąpić liczne, prywatne rzeźnie i jatki, urągające nieraz warunkom higieny (rok wcześniej w mieście wybuchła epidemia cholery). Wybudowana została w szybkim tempie w latach 1873–1874 (uruchomiona 5 sierpnia tego roku). Kompleks, ulokowany na północ od dworca kolejowego, zawierał hale ubojni oraz chłodnie (w centralnej części), rzeźnię dla zwierząt chorych i piec do palenia mięsa pozajakościowego. Wobec rosnącego popytu i konieczności sprostanienia wymogom sanitarnym, zakład rozbudowywano i modernizowano roku 1887 i w latach 1895–1897 (gruntownie i znacznym kosztem). Powiększono między innymi rzeźnię zwierząt chorych, doprowadzając do niej bezpośrednio bocznice kolejową i budując rampę wyładowczą. Rozbudowano też część przeznaczoną do utylizacji szczątków, wyposażając ją w sterylizator parowy. Przebudowano też kotłownię oraz linie produkcyjne. Od roku 1903 zakład dysponował własnym laboratorium, doposażonym w niezbędne urządzenia w roku 1910. W początkach XX w. zabijano w tym miejscu ok. 40.000 zwierząt rocznie⁴⁵. Budynki rzeźni ostatecznie rozebrano w 2007.

⁴⁵ Gerlach., *Der Städtische Schlachthof Liegnitz*, [w:], *Die Stadt Liegnitz, Monographien deutscher Städte*, Band XXII, Berlin 1927, s. 251-252.

Ulica Wałbrzyska

Bez nazwy (ok. 1889), Waldenburger Strasse (ok. 1922), Wałbrzyska (1946)

Początkowo peryferyjna droga polna w kierunku wsi Piątnica (*Pfaffendorf*), w swym początkowym odcinku wiodąca grzbietem grobli, po południowej stronie Młynówki (*Mühlgraben*). W roku 1914 uruchomiono w tym rejonie kompleks nowej elektrowni miejskiej, zlokalizowanej między Młynówką a Czarną Wodą. Ranga ulicy wzrosła, obsługiwała ona jednak od tego czasu głównie zakład. Po południowej stronie ulicy znalazło się żuźłowisko elektrowni. Wraz z rozplanowaniem i podziałem obszaru nadkaczawskich łąk po północnej stronie linii kolejowej do Rawicza i Ścinawy (*Frauenhaag*) w połowie lat dwudziestych XX w. włączona została w sieć komunikacyjną dzielnicy przemysłowej. Mniej więcej połowę jej biegu – między ul. Kobylińską a Wałami Północnymi, poszerzono i wybrukowano.

- ul. Wałbrzyska 1 (fot. 264-265)

Zespół elektrowni miejskiej.

Pierwsza elektrownia miejska powstała w latach 1897-1898 przy ul. Wrocławskiej (*Breslauer Strasse*) obok zajezdni tramwajowej. Służyła zasilaniu tramwajów oraz ulicznych latarni, lecz szybko okazała się niewystarczająco wydajna. W tej sytuacji spółka *Elektrizitäts-Werke Liegnitz* (EWL) w latach 1913-1914 wzniosła nowy zakład w północnej części miasta. Elektrownia zwana „am Frauenhaag”, w widłach Młynówki i Czarnej Wody, uruchomiona została 14 lipca 1914 r. Wybudowana jako wytwarzająca prąd zmienny trójfazowy (*Drehstrom-Kraftwerk*), wkrótce stała się jedyną siłownią miejską. Produkowała jednak także prąd stały (*Gleichstrom*) o napięciu 500 V do napędu tramwajów oraz dystrybucji do podstacji, gdzie zredukowano napięcie na 2 x 120 V. Warunki techniczne spowodowały jednak z czasem zmianę zasilania miasta w części na prąd trójfazowy. Wydajność zakładu wynosiła pierwotnie 4800 KVA (4,8 MW), lecz stopniowo zwiększano ją: w latach 1921 (do 5200 KVA – 5,2 MW) i 1926 (do 9000 KVA – 9 MW). Zasilała w prąd mieszkańców Legnicy oraz obszaru późniejszych powiatów: legnickiego, górowskiego, lubińskiego i wołowskiego. W czasie działań wojennych roku 1945 zabudowania zakładu zniszczone zostały w blisko 60 %. Przejęta została przez wojska radzieckie na okres 15 lat, w roku 1962 przez polskie kierownictwo postawiona została w stan likwidacji. Po długotrwałym remoncie oraz przebudowie w latach siedemdziesiątych XX w. kompleks adaptowano na potrzeby biur, administracji oraz warsztatów. Wyposażenie stopniowo zdemontowano.

- ul. Wałbrzyska 1 (fot. 264-265)

[WEZ 1996]

Hala maszynowni, lata 1913-1914. Wczesny modernizm z elementami stylów historycznych (architektura wczesnochrześcijańska). Przebudowana w 4 ćw. XX w. z częściowym zatarciem cech stylowych.

Budynek murowany z cegły, na cokole, tynkowany, na rzucie zbliżonym do litery „T”, z dwiema parami czworobocznych aneksów od strony zachodniej (połączonych niskim pawilonem) oraz od wschodu. Część zasadnicza nakryta dachem dwuspadowym opartym na dźwigarach kratownicowych, aneksy północne kryte przedłużoną częścią połączy dachu głównego oraz dachem dwupołaciowym. Zachowany aneks w partii fasady – dachem namiotowym. Od południa obiekt zwarty ze znacznie niższym budynkiem kotłowni, od północy z wąskim, piętrowym budynkiem administracyjnym.

Elewacja główna (wschodnia), w przyziemiu współcześnie przekształcona: zachowany jeden z dwóch aneksów (północny), łącznik między pawilonami przebudowany, podwyższony o dodatkową, nadwieszoną kondygnację. Część zasadnicza elewacji artykułowana dwiema parami płaskich, zdwojonych lizen, rozdzielonych centralnie umieszczonym otworem dużego, trójdzielnego okna w typie termalnym. Po obu stronach okna pojedyncze, nieduże, puste prostokątne plakiety. W zwieńczeniu trójkątny fronton, przerwany w części dolnej, w którego polu dekoracyjny kartusz z motywem trzech piorunów. Od strony północnej elewacji zachowany jeden z dwóch bliźniaczych, czworobocznych, dwukondygnacyjnych z poddaszem pawilonów zlokalizowanych w osiach naw bocznych. Nakryty dachem czterospadowym, mieści jedno z wejść do budynku, ponad którym okno termalne. W przyłuczach pojedyncze, niewielkie, reliefowe rozety. Otwór wejściowy przemurowany. W kondygnacji drugiej szereg pięciu niedużych otworów okiennych umieszczonych w płytkich, okrągłolucznych blendach. Stolarka wymieniona na plastykową.

Elewacja boczna południowa), w części dolnej zasłonięta budynkiem kotłowni. W zwieńczeniu profilowany gzyms koronujący. Ponad nawą boczną hali zachowane trzy ostatnie z siedmiu okrągłych otworów okiennych bez oprawy, wypełnione ślusarką przemysłową. Pozostałe zastąpione parami niewielkich okien czworobocznych. Elewacja aneksu zachodniego dwukondygnacyjna, zwieńczona profilowanym gzymsem. Sześćoosiowa, o wymienionych współcześnie tynkach, pokryta farbą elewacyjną. Otwory okienne przekształcone, stolarka/ślusarka wymieniona.

Elewacja tylna (zachodnia), trzyczęściowa, sześćoosiowa. Złożona ze szczytowej elewacji korpusu hali oraz flankujących ją, nieznacznie cofniętych elewacji bocznych aneksów. Aneks północny jednoosiowy, zwieńczony profilowanym gzymsem koronującym. W przyziemiu prostokątny otwór wejściowy, w kondygnacji drugiej mocno wydłużone okno, zamknięte łukiem i wypełnione ślusarką typu przemysłowego. Pawilon południowy niższy, także dwukondygnacyjny, dwuosiowy. W zwieńczeniu profilowany gzyms, elewacja wtórnie otynkowana i pokryta farbą elewacyjną. Osie okienne pawilonu podkreślone blendami, okna piętra zamknięte okrągłolucznie. Centralna część elewacji z otworem wejściowym w przyziemiu, czworobocznym i zamkniętym współczesnymi drzwiami dwuskrzydłowymi z nadświetlem. Pośrodku dużych rozmiarów okno zamknięte łukiem półkolistym, o charakterystycznych podziałach wewnętrznych, w części górnej wtórnie zamurowane. Wypełnione ślusarką typu przemysłowego.

Wewnątrz budynku zachowane dwie suwnice metalowej konstrukcji kratownicowej – jedna o napędzie ręcznym, druga z wtórnie zamontowanym napędem elektrycznym. Pozostałe wyposażenie nie zachowało się.

Stan zachowania:

— średni. Obiekt znacznie przekształcony, zwłaszcza w partii pawilonów elewacji głównej oraz południowej. Wymieniona większa część tynków, zmieniona forma większości okien, wymieniona znaczna część stolarki i ślusarki.

Zalecenia konserwatorskie:

Do zachowania:

- bryła budynku, forma i pokrycie dachu;
- schemat wystroju elewacji ze szczególnym uwzględnieniem elewacji szczytowych (głównie zachodniej, gdzie zachowały się oryginalne tynki) ze znacznej wielkości oknami

typu termalnego i pozostałościami sztukaterii, wykrój i układ oryginalnych otworów, relikty ślusarki;

— elementy wyposażenia w postaci suwnic.

Postulowane przywrócenie pierwotnej formy przekształconego łącznika między aneksami w partii fasady oraz odtworzenie aneksu południowego. Także: ujednolicenie przekształconych otworów okiennych i drzwiowych, uzupełnienie tynków elewacji oraz wymiana współczesnej stolarki i ślusarki na wzorowaną na oryginalnej.

Ulica Władysława Łokietka

Moritzstrasse (1899, 1913, 1938)

W 1 ćw. XIX w. w miejscu obecnej ul. Władysława Łokietka przebiegały już lokalne drogi. Jedna, prosto wytyczona w kierunku północno-wschodnim była drogą dojazdową do gospodarstwa zabudowanego w czworobok. Następnie droga ta przekraczała ul. Głogowską, biegła w kierunku południowo-zachodnim i dalej w kierunku zachodnim prowadząc (przed dawnymi fortyfikacjami) z Przedmieścia Głogowskiego ku Przedmieściu Chojnowskiemu. Do 1877 r. ul. Władysława Łokietka była już wytyczona w obecnym kształcie, bez korekty nieregularności przebiegu. Do 1877 wzniesiono przy niej tylko jeden budynek, nr 14. Do 1899 r. zbudowano domy nr 2, 4, 6, sąsiednie nie zachowane oraz budynki nr 16 i 18. Do okresu międzywojennego włącznie na wschodnim krańcu ul. Władysława Łokietka znajdował się nadal wspomniany powyżej zespół zabudowy w czworobok, funkcjonujący okresowo jako mała fabryka. Obecnie nie istnieje.

• ul. Władysława Łokietka 2 (fot. 266)

Kamienica czynszowa, powstała w latach 1901–1903 na miejscu lub w wyniku przebudowy wcześniejszego budynku z lat 1877–1899(?). Schyłkowy historyzm poprzedzający secesję, z odniesieniami do budownictwa ceglanego i neogotyku.

Kamienica narożna, mur., tynk., podpiwniczona, na planie litery V, ze ściętym narożem. Czterokondygnacyjna, nakryta dachami dwuspadowymi. Dodatkowa połącz dachu nad ściętym narożem budynku. W elewacji od strony ul. M. Skłodowskiej-Curie balkony.

F a s a d a od ul. Władysława Łokietka 6-osiowa z jedną osią przestrzennie izolowaną, najbliższą ściętemu narożu budynku. Pozostałe osie zgrupowane. Elewacja tynkowana, z detalem architektonicznym wykonanym w cegle. Zaznaczony gładki cokół. Elewacja dzielona profilowanym gzymsem nad przyziemiem, odcinkami gzymsu-szlaku nad I piętrzem (z cegłami ułożonymi ukośnie, narożami). W partii elewacji ze zgrupowanymi osiami, na poziomie górnych partii okien, kolejny gzyms-szlak (z cegłami ułożonymi wozówkami, ukośnie i płasko). Odcinki podobnego gzymsu także w części elewacji z jedną osią oraz — w dwuosiowym, ściętym narożu budynku. Ale tu umieszczone wyżej, nad II piętrzem. Ponadto w części elewacji ze zgrupowanymi osiami wąski gzyms podokienny z denticuli (pod oknami III piętra). Elewacja (łącznie ze ściętym narożem) zwieńczona profilowanym gzymsem koronującym na zgeometryzowanych konsolach. Jedna facjata umieszczona nad środkową osią w partii fasady ze zgrupowanymi osiami okiennymi, a druga — mijankowo nad ściętym narożem budynku. Facjaty jednoosiowe, z bokami podkreślonymi ceglanymi lizenami. Zwieńczone trójkątnymi szczytami z pseudomachikułami, ujętymi uskokowo podciętymi ramami. Otwór wejściowy zamknięty łukiem odcinkowym, bez obramienia. Lekko zsunięty z lewej, skrajnej osi obok ściętego naroża budynku. Okna dwuskrzydłowe, w przyziemiu prostokątne, pozbawione oprawy, okna w wyższych kondygnacjach oraz w facjatach zamknięte łukami odcinkowymi, w ceglanych, zróżnicowanych spiętrzonych obramieniach, w partii I i II piętra z ceglanymi podokiennikami.

W zgrupowanych osiach elewacji węgary okien i piętra pokreślone ceglanymi lizenami. Lizeny sprowadzone na gzyms nad przyziemiem dla wydzielenia gładkich, tynkowanych, prostokątnych płycin podokiennych. Nad oknami izolowane od lizen, ceglane, dekoracyjne

Łuki połączone z podciętymi od dołu, ceglanymi, prostokątnymi płycinami doprowadzonymi do gzymsu nad i piętrem. Łuki i płyciny centralnie przerwane przez trapezowe, tynkowane klucze. Węgary okien II piętra podkreślone przemiennym układem cegieł (pomiędzy gzymsami-szlakami). Tu także wydzielone gładkie, tynkowane, prostokątne płyciny podokienne. Okna III piętra z węgarami tylko częściowo podkreślonymi ceglana licówką. Nad oknami II i III piętra ceglane, dekoracyjne łuki z ceglanymi gzymsami lub bez, przerwane centralnie przez trapezowe tynkowane klucze (fragmenty lica elewacji).

Obramienia okien w izolowanej osi fasady oraz w osiach ściętego naroża obramione nieco inaczej. Podobnie jak w przypadku okien w zgrupowanych osiach pod oknami wydzielane prostokątne płyciny podokienne, dodatkowo także pod oknami III piętra. Podobnie też zróżnicowane formy dekoracji węgarów okien I i II piętra, ale odmienne połączenie oprawy węgarów z dekoracyjnymi łukami nad oknami. Ponad łukami okien I i II piętra umieszczone podcięte od dołu, ceglane, prostokątne płyciny sięgające odcinków gzymsów-szlaków, ale na poziomie jednego z nich, nad oknami i piętra dodatkowo — trójkątne, ceglane naczółki w profilowanych ramach z denticuli. Obramienia okien III piętra zwieńczone ceglanymi łukami z gzymsami. Wszystkie zwieńczenia okien przerwane centralnie trapezowymi, tynkowanymi kluczami (fragmentami lica elewacji). Nad oknami w facjatach ceglane łuki. Częściowo zachowana drewniana stolarka okienna z dekorowanymi słupkami i profilowanymi ślemionami.

Elewacja boczna od ul. M. Skłodowskiej-Curie 4-osiowa, jedną osią przestrzennie izolowaną, najbliższą ściętemu narożu. Pozostałe trzy osie zgrupowane. Elewacja tynkowana, z detalem architektonicznym wykonanym w cegle. Dzielona i zdobiona, łącznie z obramieniami okiennymi, jak elewacja frontowa. Ponadto w prawych, skrajnych osiach elewacji (w przyziemiu i w partii I i II piętra) trzy balkony. Balkony z prostokątnymi płytami balkonowymi i z kutym wspornikami w formie uproszczonej wici roślinnej. Balkony zabezpieczone kutymi balustradami utworzonymi z wąskich segmentów wypełnionych komponowanym układem par giętych prętów z motywem rozet. Balustrady zwieńczone kutymi barierkami. Nad elewacjami połacie dachu z pokryciem ceramicznym.

Elewacja tylna bez dekoracji.

Przed elewacją niewielki, prostokątny ogródek wydzielony kutym ogrodzeniem na murowanej, tynkowanej podmurówce. Kute ogrodzenie o prostych formach geometrycznych wzbogaconych szlakiem z motywu prostokąta z dwoma zaokrąglonymi bokami.

Stan zachowania:

— dobry.

Zalecenia konserwatorskie:

Do zachowania:

- bryła budynku, ceramiczne pokrycie połaci dachu;
- detal architektoniczny elewacji;
 - wykrój i układ otworów, relikty stolarki okiennej;
 - kute balustrady balkonów, barierki, wsporniki;
 - kute ogrodzenie przydomowego ogródka.

Ponadto ochronie podlegają oryginalne elementy wystroju i wyposażenia wnętrz, w tym sztukaterie, piece, stolarka drzwi wewnętrznych.

Konieczny remont kapitalny budynku i zaprojektowanie nowej kolorystyki elewacji harmonizującej z ceglanym detalem architektonicznym. W przypadku wymiany stolarki okiennej i drzwiowej wymaga się stosowania stolarki drewnianej z zachowaniem istniejących wzorów.

• ul. Władysława Łokietka 4 (fot. 267)

Kamienica czynszowa, wzn. ok. 1880–1890, historyzm (neoklasycyzm szkoły berlińskiej 3 ćw. XIX w.) Budynek remontowany w 2 poł. XX w. z częściowym zatarciem cech stylowych. Kamienica mur., tynk., podpiwniczona, na planie prostokąta, czterokondygnacyjna z podstryszem, nakryta spłaszczonym dachem dwuspadowym.

F a s a d a 6-osiowa, tynkowana z ceglanym cokołem i z detalem architektonicznym wykonanym w tynku. Przyziemie ponad cokołem pokryte pasowym, boniowaniem, a górne kondygnacje tynkowane gładko. Elewacja dzielona wąskimi, uproszczonymi gzymsami podokiennymi (pod oknami wszystkich kondygnacji) i wydatnym gzymsem profilowanym (nad przyziemiem). Zwieńczona belkowaniem z profilowanym gzymsem koronującym. W partii fryzu belkowania prostokątne otwory (wywietrzniki) podstrysza flankowane przez prostokątne płyciny w profilowanych obramieniach.

Otwór wejściowy umieszczony w elewacji centralnie, ale mijankowo w stosunku do pary środkowych osi. Prostokątny, we wgłębnej opasce (w stosunku do lica boniowania). Poprzedzony dwustopniowymi schodami z kamienia. Okna prostokątne, dwuskrzydłowe, w przyziemiu we wgłębnych opaskach (w stosunku do lica boniowania). Okna wyższych kondygnacji częściowo przebudowane, obecnie bez obramień. Nad elewacją połączyć dachu z pokryciem ceramicznym.

Elewacja tylna bez dekoracji.

Sień nakryta murowanym stropem z sufitem. Poprzez otwór o łuku odcinkowym skomunikowana z przechoodem i klatką schodową w tylnym trakcie. W sień wprowadzony dolny bieg schodów (z podestem) połączony z klatką schodową. W niej schody dwubiegowe, powrotne, drewniane. Schody w sieni i w klatce schodowej zaopatrzone w ażurową, drewnianą balustradę z toczonymi słupkami, tralkami i z profilowaną poręczą.

Stan zachowania:

— średni, ponieważ zniekształcony wystrój elewacji frontowej, zniesione obramienia okienne, wymienione drzwi frontowe i stolarka okienna.

Zalecenia konserwatorskie:

Do zachowania:

- bryła budynku i ceramiczne pokrycie dachu;
- relikty detalu architektonicznego elewacji;
- wykrój i układ otworów;
- dobrze zachowane fragmenty balustrady schodów.

Konieczny remont kapitalny budynku i rekompozycja wystroju elewacji, np. w nawiązaniu do wystroju fasady sąsiedniego domu nr 6. Zaleca się zaprojektowanie nowej kolorystyki elewacji. W przypadku wymiany balustrady schodów wymaga się stosowania stolarki drewnianej z zachowaniem istniejących wzorów. Przy wykonywaniu nowej stolarki okiennej można posłużyć się formami stolarki okiennej w fasadzie domu przy ul. Głogowskiej 12–14. Natomiast projektując nowe drzwi frontowe można wykorzystać formalne ujęcie drzwi frontowych domów przy ul. Głogowskiej 10 lub 15.

• ul. Władysława Łokietka 6 (fot. 267)

Kamienica czynszowa, wzn. ok. 1880–1890, historyzm (neorenesans łączony z neoklasycyzmem).

Mur., tynk., podpiwniczona, na planie prostokąta, z ryzalitem klatki schodowej w elewacji tylnej, czterokondygnacyjna z podstryszem, nakryta spłaszczonym dachem dwuspadowym.

Fasada 5-osiowa, z ceglany cokołem, tynkowana, z detalem architektonicznym wykonanym w tynku. Przyziemie (od gzymsu pod oknami przyziemia) pokryte pasowym, bardziej wyrazistym, pasowym boniowaniem, a górne kondygnacje — podobnym boniowaniem, ale rytym delikatniej. Elewacja dzielona wąskimi, podokiennymi gzymsami, (pod oknami przyziemia i oknami wyższych kondygnacji), dzielona profilowanym gzymsem nad przyziemiem. Naroża elewacji podkreślone przemiennym boniowaniem. Cała natomiast fasada zwieńczona belkowaniem z profilowanym gzymsem koronującym. W partii fryzu belkowania prostokątne otwory (wywietrzniki) podstrysza flankowane przez prostokątne płyciny w profilowanych obramieniach.

Otwór wejściowy umieszczony w środkowej osi, prostokątny. Ujęty w $\frac{3}{4}$ profilowanym obramieniem. W otworze wejściowym drzwi drewniane, ramowo-płycinowe, dwuskrzydłowe z nadświetlem, utrzymane w stylu neorenesansu, częściowo przeszklone. Zdobione dekoracją płycinową. Nad prostokątnymi otworami ujętymi profilowanymi ramami trójkątne naczółki na konsolach. Pod otworami prostokątne płyciny z boniami diamentowymi. Belka pomiędzy drzwiami i pozbawionym dekoracji, prostokątnym nadświetlem profilowana. Okna prostokątne, dwuskrzydłowe, w przyziemiu w profilowanych obramieniach jak otwór wejściowy. Okna I i II piętra w rozbudowanych obramieniach. Ujęte bezpośrednio profilowanymi obramieniami. Okna i piętra zaopatrzone dodatkowo w prostokątne, dekoracyjne ławy podokienne z wgłębnyimi, prostokątnymi płycinami. Nad oknami trójkątne naczółki na konsolach. Nad czterema oknami II piętra profilowane gzymsy nadokienne na konsolach, a nad oknem środkowym – naczółek segmentowy. Okna III piętra bez obramień. Częściowo zachowana drewniana stolarka okienna ze słupkami dekorowanymi pilastrami i z profilowanymi ślemionami.

Elewacje boczna i tylna bez dekoracji.

Sień z ceramiczną posadzką i ze schodami wyrównawczymi, nakryta murowanym stropem z sufitem. Poprzez otwór o łuku odcinkowym skomunikowana z przechoodem i klatką schodową w tylnym trakcie. W otworze drzwi wewnętrzne z nadświetlem, drewniane, dwuskrzydłowe, ramowo-płycinowe, częściowo przeszklone, z dekoracją płycinową. Schody w tylnym trakcie dwubiegowe, powrotne, z relikami drewnianej, ażurowej balustrady z toczonymi słupkami, profilowaną poręczą i z relikami tralek.

Stan zachowania:

— dobry.

Zalecenia konserwatorskie:

Do zachowania:

— bryła budynku, ceramiczne pokrycie dachu;

— detal architektoniczny elewacji;

— wykrój i układ otworów, stolarka okienna oraz stolarka drzwi frontowych;

Konieczny remont kapitalny budynku. Zaleca się zaprojektowanie nowej kolorystyki elewacji. W przypadku wymiany stolarki okiennej i drzwiowej oraz balustrady schodów wymaga się stosowania stolarki drewnianej z zachowaniem istniejących wzorów.

• ul. Władysława Łokietka 14 (fot. 268)

Kamienica czynszowa, wzn. ok. 1870–1877, historyzmu (neoklasycyzm szkoły berlińskiej 3 ćw. XIX w. łączony z tudorowskim neogotykiem). Budynek remontowany w 2 poł. XX w., z częściowym zatarciem cech stylowych.

Kamienica narożna, mur., tynk., podpiwniczona, na planie prostokąta ze ściętym narożem, czterokondygnacyjna z wysokim podstryszem, nakryta dachem płaskim.

Fasada 5-osiowa z dwiema skrajnymi, prawymi osiami zgrupowanymi. Elewacja tynkowana z niskim cokołem i z detalem architektonicznym wykonanym w tynku. Dzielona wąskimi, uproszczonymi gzymsami podokiennymi pod oknami wszystkich kondygnacji łącznie z podstryszem. Zwieńczona profilowanym gzymsem koronującym, nad którym pełna attyka zamknięta spłaszczonym, trójkątnym szczytem (zgodnie z nachyleniem połaci dachowych). Otwór wejściowy w osi elewacji, prostokątny, przebudowany, bez obramienia. Okna prostokątne, dwuskrzydłowe, w przyziemiu bez obramień. Węgary i nadproża okien i oraz II piętra sfazowane. Wywietrzniki podstrysza bez obramień. Ścięte naroże budynku wysunięte ku przodowi w formie płytkiego ryzalitu, jednoosiowe, dzielone i zwieńczone jak elewacja frontowa. W przyziemiu zamurowany otwór wejściowy. Otwory I i II piętra prostokątne, obramione jak okna w fasadzie, z tym że zachowane dwustronnie załamane gzymsy nadokienne w stylu tudorowskiego neogotyku. Na poziomie I piętra balkon z prostokątną płytą balkonową, opartą na wolutowych konsolach zdobionych liśćmi akantu. Balkon zabezpieczony kutą, ażurową balustradą z pocz. XX w. o wzorze geometrycznym z motywami roślinnymi oraz ze szlakami z prostokątów zamkniętych bocznie półkolami.

Elewacja boczna od ul. Głogowskiej 5-osiowa, kształtowana i komponowana jak fasada, łącznie z wykrojami i obramieniami otworów, nad którymi dodatkowo załamane gzymsy nadokienne. Elewacja zwieńczona profilowanym gzymsem koronującym.

Elewacja tylna bez dekoracji.

Stan zachowania:

— średni, ponieważ zniekształcony wystrój elewacji frontowej, zniesione gzymsy nadokienne, wymienione drzwi frontowe i stolarka okienna.

Zalecenia konserwatorskie:

Do zachowania:

- bryła budynku;
- relikty detalu architektonicznego elewacji;
- wykrój i układ otworów.

Konieczny remont kapitalny budynku, odtworzenie wykroju frontowego otworu wejściowego, umieszczenie w miejscu zamurowanego otworu wejściowego równej mu wielkością prostokątnej blendy. Ponadto zaleca się rekonstrukcję na elewacji frontowej załamanych gzymsów nadokiennych, według wzoru z elewacji od strony ul. Głogowskiej. Konieczne jest zaprojektowanie nowej kolorystyki elewacji. Przy wykonywaniu nowej stolarki okiennej można posłużyć się formami stolarki okiennej z fasady domu przy ul. Głogowskiej 12–14. Natomiast projektując nowe drzwi frontowe można wykorzystać formalne ujęcie drzwi frontowych domów przy ul. Głogowskiej 10 lub 15.

• ul. Władysława Łokietka 16 (fot. 269)

Kamienica czynszowa, wzn. ok. 1880–1890, historyzm (neorenesans łączony z neoklasycyzmem).

Mur., tynk., podpiwniczona, na planie prostokąta, czterokondygnacyjna z podstryszem, nakryta spłaszczonym dachem dwuspadowym.

Fasada 6-osiowa, tynkowana, z gładkim cokołem oraz z detalem architektonicznym wykonanym w tynku. Przyziemie (od gzymsu pod oknami przyziemia) pokryte pasowym boniowaniem, górne kondygnacje tynkowane gładko. Elewacja dzielona wąskimi, podokiennymi gzymsami, (pod oknami przyziemia oraz oknami II i III piętra), dzielona profilowanym gzymsem nad przyziemiem. Zwieńczona belkowaniem z profilowanym gzymsem koronującym. W partii fryzu belkowania pary prostokątnych otworów (wywietrzników) podstrysza, flankowane przez prostokątne płyciny w profilowanych obramieniach.

Otwór wejściowy w lewej, skrajnej osi, zamknięty łukiem pełnym, bez odrębnego obramienia. W górnej części wypruty w partii przyziemia pokrytej boniowaniem. Podkreślony tu dekoracyjnym układem boni oraz trapezowym kluczem z boniem diamentowym w obrysie trójkąta. W otworze wejściowym drzwi drewniane, ramowo-płycinowe, dwuskrzydłowe z nadświetlem, utrzymane w stylu neorenesansu. Zdobione dekoracją płycinową. Górna część każdego ze skrzydeł drzwi dekorowana czterema obramionymi, prostokątnymi płycinami ze ściętymi pojedynczymi narożami. Dzięki temu pomiędzy płycinami centralny medalion, z którego wyprowadzone cztery ramiona krzyża. Poniżej prostokątna płycina z boniem diamentowym. Listwa przymykowa zdobiona w połowie boniem diamentowym, w górnej części żłobkowana. Zwieńczona wolutą pod profilowaną belką u podstawy pozbawionej dekoracji, prostokątnego nadświetla.

Okna prostokątne, dwuskrzydłowe, w gładkich obramieniach, w partii I i II piętra wzbogaconych o dodatkowe elementy. Okna i piętra zaopatrzone w podokienniki i w prostokątne, gładkie płyciny podokienne. Nadproża okien i piętra podkreślone profilowanymi obramieniami. Nad nimi prostokątne, ujęte profilowanymi ramami płyciny nadokienne, flankowane przez konsole naczółków. Konsole zdobione ornamentem roślinno-okuciowym. Nad oknami i piętra naczółki trójkątne. Inaczej nieco kształtowane obramienia okien II piętra. Ich nadproża i górne fragmenty węgarów podkreślone profilowanymi obramieniami. Nad nimi prostokątne, ujęte profilowanymi ramami płyciny nadokienne, ujęte konsolami profilowanych gzymsów nadokiennych. Konsole w górnej części wolutowe, w dolnej żłobkowane. Reliktowo zachowana drewniana stolarka okienna z dekorowanymi słupkami i z profilowanymi ślemionami. Nad fasadą połączyć dachu z ceramicznym pokryciem.

Elewacje boczna bez dekoracji.

Przednia część sieni ze schodami wyrównawczymi, nakryta murowanym stropem z sufitem. Wydzielona drzwiami wewnętrznymi z nadświetlem, prostokątnymi, drewnianymi, dwuskrzydłowymi, ramowo-płycinowymi, częściowo przeszklonymi, z dekoracją płycinową. Za drzwiami płytka, tylna część sieni otwarta przez otwór o łuku pełnym ku poprzecznemu korytarzowi wiodącemu do przejścia i do klatki schodowej w tylnym trakcie. Tu schody dwubiegowe, powrotne, z drewnianą, ażurową balustradą z toczonymi słupkami i tralkami oraz z profilowaną poręczą. W oknach klatki schodowej zachowana drewniana stolarka z relikami barwionego szkła trawionego. Istnieją również, przy podestach klatki schodowej, drewniane, jednoskrzydłowe drzwi WC, ramowo-płycinowe, z dekoracją płycinową.

Stan zachowania:

— dobry.

Zalecenia konserwatorskie:

Do zachowania:

- bryła budynku, ceramiczne pokrycie dachu;
- detal architektoniczny elewacji;
- wykrój i układ otworów, stolarka okienna oraz stolarka drzwi frontowych.

Ponadto ochronie podlegają oryginalne elementy wystroju i wyposażenia wnętrza, w tym stolarka drzwi wewnętrznych.

Konieczny remont kapitalny budynku. Zaleca się zaprojektowanie nowej, jednolitej kolorystyki elewacji. W przypadku wymiany stolarki okiennej i drzwiowej oraz balustrady schodów wymaga się stosowania stolarki drewnianej z zachowaniem istniejących wzorów.

• ul. Władysława Łokietka 18 (fot. 270)

Kamienica czynszowa, ob. biurowiec, wzn. ok. 1880–1890, historyzm. Budynek przebudowany na pocz. XXI w., z przemodelowaniem pierwotnego wystroju elewacji. Okna przyziemia przebudowane na prostokątne. Powiększone okna I i II piętra. Otwory podstrysza przekształcone na okna i podwyższone do okapu dachu (przez przecięcie profilowanego gzymsu koronującego). Okna I i II piętra ujęte nowymi obramieniami stylizowanymi na obramienia w duchu historyzmu. Nowe także płyciny pod oknami przyziemia i konsole w partii gzymsu koronującego.

Kamienica mur., tynk., podpiwniczona, na planie prostokąta z ryzalitem w elewacji tylnej, trzykondygnacyjna wysokim przyziemiem oraz z podstryszem, nakryta spłaszczonym dachem dwuspadowym.

F a s a d a 8-osiowa, z gładkim cokołem wtórnie licowanym cegłą. Tynkowana w partii przyziemia i podstrysza, w pozostałej części pierwotnie licowana cegłą. Z oryginalnego wystroju elewacji zachowane: pasowe boniowanie przyziemia, proporcje otworów przyziemia, ich wgłębne obramienia zamknięte łukami odcinkowymi. Ponadto zachowane klince (z wątku boniowania) nad otworami przyziemia, zdobione kluczami z liśćmi akantu. Na poziomie wyższych kondygnacji z pierwotnego wystroju pozostały profilowane gzymsy nad przyziemiem, pod oknami I i II piętra oraz pod dawnymi otworami podstrysza. Pierwotny gzyms koronujący przerywany wtórnie przez nowe okna. Oryginalny także markowany w licówce dwuosiowy, środkowy, dwu- i półkondygnacyjny płytki wykusz posadowiony na rzędzie konsol (nad otworem wejściowym). Z dawnego wystroju zachowane prostokątne płyciny spod okien i piętra.

Stan zachowania:

— dobry.

Zalecenia konserwatorskie:

Do zachowania:

- bryła budynku, ceramiczne pokrycie dachu;
- wymienione w opisie elewacji relikty oryginalnego detalu architektonicznego.

W przypadku wymiany stolarki okiennej i drzwiowej zaleca się stosowanie stolarki drewnianej o podziale krzyżowym.

Ulica Zbożowa

Zbożowa (1970)

Pierwotnie droga dojazdowa do wzniesionego nad Czarną Wodą w latach trzydziestych XX w. wojskowego magazynu aprowizacyjnego (spichlerza). Przez długi czas ze względu na peryferyjne położenie i specyficzną, ograniczoną funkcję nie posiadała nazwy.

- **ul. Zbożowa (fot. 271-272)**

Most kolejowy z kładkami pieszymi, w rejonie ulicy Zbożowej, na rzece Czarna Woda (*Schwarzwasser*). Wybudowany 1898.

Wzniesiony najprawdopodobniej w miejsce wcześniejszej przeprawy, po której zachowane relikty.

Obiekt usytuowany w ciągu otwartej w roku 1898 linii kolejowej do Ścinawy, Rawicza i Kobyłina. Dwuprzęsłowa, stalowa konstrukcja kratownicowa, łączona nitami, wsparta przegubowo na murowanym, licowanym cegłą klinkierową i kamieniem filarze oraz przyczółkach. Grzbietem przeprawy biegnie pojedynczy tor kolejowy o standardowym rozstawie szyn oraz drewniane pomosty po obu jego stronach. W sąsiedztwie mostu – po jego wschodniej stronie – zachowany murowanej konstrukcji przyczółek południowy przeprawy starszej, prawdopodobnie z okresu budowy linii kolejowej.

Stan zachowania:

— dobry. Obiekt po remoncie. Wtórnie wykonane balustrady z taśm stalowych spawanych, między przęsłami mostu i w rejonie przyczółków. Widoczne ślady niezbyt fachowych napraw okładziny podpór mostu, liczne wysolenia i zacieki.

Zalecenia konserwatorskie:

Postulowane oczyszczenie, konserwacja i uzupełnienie okładziny podpór mostu.

Obiekty proponowane do wykreślenia z Gminnej Ewidencji Zabytków

Przyjęty w 2006 roku *Programu opieki nad zabytkami miasta Legnicy* zawierał gminną ewidencję zabytków w formie listy adresowej zabytków nieruchomych. Zgodnie z obowiązującymi w *Programie opieki nad zabytkami miasta Legnicy* zasadami gminna ewidencja zabytków winna polegać okresowej aktualizacji, polegającej między innymi na wykreśleniu z ewidencji obiektów nieistniejących oraz gruntownie przebudowanych. Poniżej zamieszczono listę budowli, które winny zostać wyłączone z Gminnej Ewidencji Zabytków, z podaniem merytorycznej podstawy decyzji.

- **ul. Bydgoska 2**

Dom mieszkalny, 1904, 1981.

Postulowane wykreślenie obiektu z GEZ, ze względu na zbyt daleko posunięte przekształcenia.

- **ul. Bydgoska 33**

Dom mieszkalny, koniec XIX w., koniec XX w.

Postulowane wykreślenie obiektu z GEZ, ze względu na zbyt daleko posunięte przekształcenia.

- **ul. Ciesielska 1, 2**

Zagroda złożona z domu mieszkalnego i budynków gospodarczych.

Postulowane wykreślenie obiektu z GEZ, ze względu na zbyt daleko posunięte przekształcenia.

- **ul. Kołodziejska 1**

Dom mieszkalny, ok. 1915.

Nie istnieje. Postulowane wykreślenie obiektu z GEZ.

- **ul. Kołodziejska 4**

Dom mieszkalny, pocz. XX.

Postulowane wykreślenie obiektu z GEZ, ze względu na zbyt daleko posunięte przekształcenia.

- **ul. Kołodziejska 6 (fot.)**

Budynek mieszkalny, wzn. ok. poł. XIX w.

- *Postulowane wykreślenie obiektu z GEZ, ze względu na zbyt daleko posunięte przekształcenia.*

- **ul. Kołodziejska 6**

Stodoła, l. 70. XIX.

Postulowane wykreślenie obiektu z GEZ, ze względu na zbyt daleko posunięte przekształcenia.

- **ul. Kołodziejska 16/18 – folwark *Baldensruhe***

Dom mieszkalno-gospodarczy, koniec XIX.

Postulowane wykreślenie obiektu z GEZ, ze względu na zbyt daleko posunięte przekształcenia.

- ul. Kołodziejska 16/18 – folwark *Baldensruhe*
Stodoła, koniec XIX.
Postulowane wykreślenie obiektu z GEZ, ruina.
- ul. Kołodziejska 22
Dom mieszkalny, koniec XIX.
Postulowane wykreślenie obiektu z GEZ, ze względu na zbyt daleko posunięte przekształcenia.
- ul. Kołodziejska 48
Dom mieszkalny, pocz. XX.
Nie istnieje. Postulowane wykreślenie obiektu z GEZ.
- ul. Pątnowska 19
Dom mieszkalny, koniec XIX w.
Postulowane wykreślenie obiektu z GEZ, ze względu na zbyt daleko posunięte przekształcenia.
- ul. Pątnowska 27
Dom mieszkalny, koniec XIX w.
Postulowane wykreślenie obiektu z GEZ, ze względu na zbyt daleko posunięte przekształcenia.
- ul. Pątnowska 28
Dom mieszkalny, koniec XIX w.
Postulowane wykreślenie obiektu z GEZ, ze względu na zbyt daleko posunięte przekształcenia.
- ul. Pątnowska 30
Dom mieszkalny, koniec XIX w.
Postulowane wykreślenie obiektu z GEZ, ze względu na zbyt daleko posunięte przekształcenia.
- ul. Pątnowska 32
Dom mieszkalny, ok. 1910.
Postulowane wykreślenie obiektu z GEZ, ze względu na zbyt daleko posunięte przekształcenia.
- ul. Pątnowska 34
Dom mieszkalny, koniec XIX w.
Postulowane wykreślenie obiektu z GEZ, ze względu na zbyt daleko posunięte przekształcenia.
- ul. Pątnowska 34
Stodoła, koniec XIX w.
Postulowane wykreślenie obiektu z GEZ, ze względu na zbyt daleko posunięte przekształcenia.
- ul. Pątnowska 34
Budynek gospodarczy, koniec XIX w.
Nie istnieje. Postulowane wykreślenie obiektu z GEZ.

- ul. Pątnowska 77

Dom mieszkalny, koniec XIX w.

Postulowane wykreślenie obiektu z GEZ, ze względu na zbyt daleko posunięte przekształcenia.

- ul. Pątnowska 79

Dom mieszkalny, koniec XIX w.

Postulowane wykreślenie obiektu z GEZ, ze względu na zbyt daleko posunięte przekształcenia.

- ul. Piątnicka 2

Dom mieszkalny, 1 ćw. XX w.

Postulowane wykreślenie obiektu z GEZ, ze względu na zbyt daleko posunięte przekształcenia.

- ul. Piątnicka 6

Dom mieszkalny, 1 ćw. XX w.

Nie istnieje. Postulowane wykreślenie obiektu z GEZ.

- ul. Piątnicka 13

Zagroda, budynek gospodarczy i stodoła, 4 ćw. XIX.

Postulowane wykreślenie obiektu z GEZ, ze względu na zbyt daleko posunięte przekształcenia zespołu i zły stan techniczny.

- ul. Piątnicka 22

Dom mieszkalny, 4 ćw. XIX w.

Postulowane wykreślenie obiektu z GEZ, ze względu na zbyt daleko posunięte przekształcenia.

- ul. Piątnicka 27

Dom mieszkalny, 2 poł. XIX w.

Postulowane wykreślenie obiektu z GEZ, ze względu na zbyt daleko posunięte przekształcenia.

- ul. Piątnicka 44 (prawidłowo ul. Piątnicka 38)

Dom mieszkalny zagrody sołeckiej, 4 ćw. XIX w.

Nie istnieje. Postulowane wykreślenie obiektu z GEZ, ze względu na zbyt daleko posunięte przekształcenia.

- ul. Poznańska 2

Budynek gospodarczy, 4 ćw. XIX w.

Nie istnieje. Postulowane wykreślenie obiektu z GEZ.

- ul. ul. Rymarska 10

Dom mieszkalno-gospodarczy, 2 poł. XIX w.

Postulowane wykreślenie obiektu z GEZ, ze względu na zbyt daleko posunięte przekształcenia.

- ul. ul. Rymarska 15

Budynek gospodarczy, 2 poł. XIX w.

Postulowane wykreślenie obiektu z GEZ, ze względu na zbyt daleko posunięte przekształcenia.

- ul. ul. Rymarska 19

Dom mieszkalny, koniec XIX w.

Postulowane wykreślenie obiektu z GEZ, ze względu na zbyt daleko posunięte przekształcenia.

- ul. ul. Rymarska 19

Obora, koniec XIX w.

Nie istnieje. Postulowane wykreślenie obiektu z GEZ.

- ul. ul. Rymarska 19

Stodoła, koniec XIX w.

Postulowane wykreślenie obiektu z GEZ, ze względu na zbyt daleko posunięte przekształcenia.

- ul. Skośna 2

Dom mieszkalno-gospodarczy, 2 poł. XIX w. Przebudowany, pełni rolę bud. gospodarczego (warsztat samochodowy).

Postulowane wykreślenie obiektu z GEZ, ze względu na zbyt daleko posunięte przekształcenia.

- ul. Słubicka 11

Dom mieszkalny wielorodzinny, 1911 r. Postsecesja z elementami stylu regionalnego (*Heimatstil*). Remontowany współcześnie z zatarciem cech stylowych.

Postulowane wykreślenie obiektu z GEZ, ze względu na zbyt daleko posunięte przekształcenia.

- ul. Smolarska 10

Zagroda, koniec XIX w.

Dom mieszkalny — przebudowany.

Postulowane wykreślenie obiektu z GEZ, ze względu na zbyt daleko posunięte przekształcenia.

Budynek gospodarczy I — ruina.

Postulowane wykreślenie obiektu z GEZ, ze względu na zły stan techniczny.

Budynek gospodarczy II — rozebrany.

Nie istnieje. Postulowane wykreślenie obiektu z GEZ.

- ul. Stolarska 2

Budynek gospodarczy, ok. 1820.

Postulowane wykreślenie obiektu z GEZ, ze względu na zły stan techniczny i przebudowę.

- ul. Ścinawska 1 – gazownia miejska

Budynek administracyjno-socjalny gazowni, dwufazowy, ok. 1903-1907. Historyzm (neoromanizm i neogoty) łączony z elementami stylu regionalnego (*Heimatstil*). Gruntownie przebudowany pod koniec XX i na początku XXI w.: zmieniony wystrój elewacji, wykrój i liczba okien oraz ich oprawa, wymieniona stolarka i przekształcone wnętrza. Elewacje ocieplone płytami styropianowymi, pokryte tynkiem strukturalnym i malowane na żółto. Cokół licowany okładziną ceramiczną. Podobna okładzina w oprawach okien. Zmieniony wykrój części otworów okiennych, stolarka wymieniona całkowicie na plastikową.

Postulowane wykreślenie obiektu z wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków, ze względu na zbyt daleko posunięte przekształcenia.

- ul. Ścinawska 3 – rzeźnia miejska

Rzeźnia miejska

Hala uboju trzody, 1874 r., przebudowana w r. 1887 oraz w latach 1895-1897. Historyzm (neoromanizm).

Nie istnieje. Postulowane wykreślenie obiektu z GEZ.

- ul. Ścinawska 3 – rzeźnia miejska

Smalcownia, 1874 r., przebudowana w latach 1895-1897 oraz w 1991 r. z częściowym pozbawieniem cech stylowych. Historyzm (neoromanizm).

Nie istnieje. Postulowane wykreślenie obiektu z GEZ.

- ul. Ścinawska 3 – rzeźnia miejska

Budynek hali produkcyjnej, lata 1895-97. Historyzm (neoromanizm) z elementami secesji.

Nie istnieje. Postulowane wykreślenie obiektu z GEZ.

- ul. Ścinawska 3 – rzeźnia miejska

Kotłownia, 1874 r., przebudowana w latach 1895-97 oraz 2 poł. XX w. z częściowym pozbawieniem cech stylowych. Historyzm (neoromanizm).

Nie istnieje. Postulowane wykreślenie obiektu z GEZ.

- ul. Ścinawska 3 – rzeźnia miejska

Siłownia (w późniejszym czasie chłodnia), 1874 r., przebudowany w latach 1895-1897. Historyzm (neoromanizm).

Nie istnieje. Postulowane wykreślenie obiektu z GEZ.

- ul. Ścinawska 3 – rzeźnia miejska

Budynek administracyjny, 4 ćw. XIX w. Historyzm (neoromanizm, neogotyck) z elementami stylu regionalnego (*Heimatsstil*).

Nie istnieje. Postulowane wykreślenie obiektu z GEZ.

- ul. Ścinawska 3 – rzeźnia miejska

Budynek socjalny, lata 1895-1897. Historyzm (neoromanizm, neogotyck) z elementami stylu lokalnego (*Heimatsstil*).

Nie istnieje. Postulowane wykreślenie obiektu z GEZ.

- ul. Ścinawska 3 – rzeźnia miejska

Wieża ciśnieni i budynek administracyjny, 1874 r., przebudowany w latach 1895-1897 i w 2 poł. XX w. Historyzm (neoromanizm, architektura obronna).

Nie istnieje.

- ul. Ścinawska 3 – rzeźnia miejska

Budynek administracyjny/inspekcji sanitarnej, 1874 r. rozbudowa w latach 1895-97. Historyzm (neoromanizm) z elementami stylu regionalnego i secesji.

Nie istnieje. Postulowane wykreślenie obiektu z GEZ.

- **ul. Wałbrzyska 1 – elektrownia miejska**

Budynek biurowo-administracyjny, lata 1913-1914, pierwotnie wczesny modernizm z elementami stylów historycznych. Przebudowany z zatarciem cech stylowych.

Elewacja główna (wschodnia), wieloosiowa, znacznie przekształcona. Zmieniony układ i wielkość otworów, część zamurowana. Zmieniony wystrój tynkarski: w części piętra tynk strukturalny niezgodny z kolorystyką obiektu oraz pseudobonia. Wymieniona ślusarka, bez zachowania form oryginalnych. Liczne przybudówki (warsztaty, kominy, wyciągi wentylacyjne – zwłaszcza w części północnej), a w partii piętra w części elewacji – zajmujący szerokość 4 osi obszerny balkon betonowej konstrukcji, z ażurową balustradą metalową.

Postulowane wykreślenie obiektu z GEZ, ze względu na zbyt daleko posunięte przekształcenia.

- **ul. Wałbrzyska 1 – elektrownia miejska**

Kotłownia, lata 1913-1914, wczesny modernizm. Przebudowana w 4 ćw. XX w. z zatarciem cech stylowych.

Budynek murowany z cegły, o stropach żelbetowych, tynkowany, na rzucie prostokąta, dwukondygnacyjny. Nakryty wtórnie systemem dachów pulpitowych o przeciwnie skierowanych, nierównej wysokości połaciach, z podłużnymi świetlikami. Elewacje przekształcone, we wnętrzach wtórne podziały. Od północy złączony z halą główną maszynowni, od południa dostawiony niski pawilon warsztatu stolarskiego. Od zachodu drewnianej konstrukcji wiata. Przebudowany, o zmienionej bryle, o przekształconych elewacjach, zasłonięty współczesnymi dobudówkami.

Postulowane wykreślenie obiektu z GEZ, ze względu na zbyt daleko posunięte przekształcenia.

- **ul. Wałbrzyska 1 – elektrownia miejska**

Komin, lata 1913-1914.

Nie istnieje. Postulowane wykreślenie obiektu z GEZ.

Archiwalia i bibliografia

• Archiwalia

Ansetzung der Nächtwachter auf dem Glogauer Vorstadt und Töpferberge, 1810/1811,
Archiwum Państwowe w Legnicy, Akta Miasta Legnicy, sygn. 394.

• Bibliografia

- *Atlas historyczny miast polskich, Tom IV Śląsk, Zeszyt 9 Legnica*, red. R. Eysymontt, M. Goliński, Wrocław 2009.

- *Legnica. Zarys monografii miasta*, red. S. Dąbrowski, Wrocław-Legnica 1998.

B. a., *Die Liegnitz-Rawitscher Eisenbahn von ihrer Gründung im Jahre 1897 bis zum Jahre 1927*, [w:], *Die Stadt Liegnitz, Monographien deutscher Städte*, Band XXII, Berlin 1927, s. 259-261.

B. a., *Liegnitz und Umgebung. Ein Führer für Fremde und Einheimische*, Liegnitz 1927.

Eberle, *Das Gaswerk Liegnitz*, [w:], *Die Stadt Liegnitz, Monographien deutscher Städte*, Band XXII, Berlin 1927, s. 240-242.

Freund K., *Das Telegraphen- und Zeugamt in Liegnitz*, „Ostdeutsche Bauzeitung”, 1929, Jhg. 27, nr 35, s. 245-246, il. na s. 245, 246, 247, 248, 249.

Frost, *Die Elektrizitätsversorgung Niederschlesien*, [w:], *Die Stadt Liegnitz, Monographien deutscher Städte*, Band XXII, Berlin 1927, s. 232-239.

Gerlach., *Der Städtische Schlachthof Liegnitz*, [w:] *Die Stadt Liegnitz, Monographien deutscher Städte*, Band XXII, Berlin 1927, s. 251-252.

Humeńczuk G., *Legnica na dawnych kartach pocztowych. Legnica około 1900 roku*, Legnica 2004.

Humeńczuk G., *Legnica na dawnych kartach pocztowych. Pomniki*, Legnica 2000.

Jochmann, *Industrie Und Handel in Liegnitz*, [w:] *Liegnitz Goldberg. Das schöne Katzbachtal*. Berlin 1925, s. 49-52.

Jujeczka S., *Duchowni średniowiecznej Legnicy. Studium prozopograficzne nad klerem diecezjalnym*, Legnica 2006.

Knie J. G., *Alphabetisch-statistisch-topographische Uebersicht der Dörfer, Flecken, Städte und andern Orte der Königl. Preuss. Provinz Schlesien : nebst beigefügter Nachweisung von der Eintheilung des Landes nach den Bezirken der drei königlichen Regierungen, den darin enthaltenen Fürstenthümern und Kreisen, mit Angabe des Flächeninhaltes, der mittlern Erhebung über die Meeresfläche, der Bewohner, Gebäude, des Viehstandes usw. — 2. verm. u. verb. Aufl.*, Breslau 1845.

Störckuhl B., *Modernizm w Legnicy*, Wrocław 2007.

Zimmermann F. A., *Beyträge zum Beschreibung von Schlesien...*, Brieg 1789, Bd. 8.

Zum Winkel A., *Die Stadt Liegnitz seit der Einführung der Städteordnung im Jahre 1809*, Liegnitz 1913.